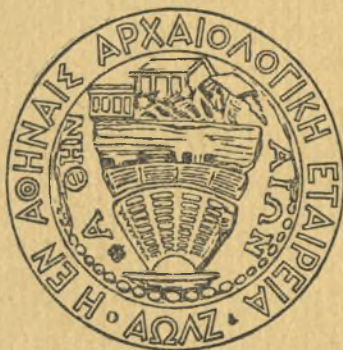

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1934

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1935

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1934

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1935

30 210 53126 1777

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1. Εὐεργέται	γ'
2. Διοικητικὸν Συμβούλιον	ε'
3. Ἐπίτιμοι ἑταῖροι	ζ'— θ'
4. Τακτικοὶ ἑταῖροι	ια'— ιε'
5. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων . . .	1— 27
6. Ἀνασκαφὴ Μαραθῶνος ὑπὸ Γεωργ. Σωτηριάδου	29— 38
7. Ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι ἐν Μεγάροις ὑπὸ Ἰω. Θρεψιάδου καὶ I. Τραυλοῦ	39— 57
8. Ἀνασκαφαὶ Νέας Ἀγχιάλου ὑπὸ Γεωργ. Σωτηρίου	58— 66
9. Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ Ἀντ. Κεραμοπούλλου . . .	67— 91
10. Ἀνασκαφὴ ἐν Φλωρίνῃ τῆς ἄνω Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Μπακαλάκη . . .	91—114
11. Ἀνασκαφαὶ ἐν ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ ὑπὸ Ν. Κυπαρίσση	114—115
12. Ἀνασκαφὴ Σικυῶνος ὑπὸ Ἀναστ. Κ. Ὀρλάνδου	116—122
13. Ἀνασκαφαὶ ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ Ἀδ. Ἀδαμαντίου	123—128
14. Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀμνισῷ Κρήτης ὑπὸ Σπ. Μαρινάτου	128—133
15. Βιβλιοθήκη τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1934	134—139
16. Συνέλευσις τῶν Ἑταίρων	140—
17. Ἐκθεσις ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς	141—144
18. Ἀπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1934	145—147
19. Κίνησις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	148—150
20. Κίνησις φωτογραφιῶν καὶ φωτογρ. δελταρίων τῆς Ἑταιρείας	151—153
21. Δημοσιεύματα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	154—157

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ, ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ARCHIMANDRITIS
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
A. E. H. GOEKOOP
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ 1933-1935

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΛΑΣΤΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

(ΙΑΚΩΒΟΣ ΧΑΡ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ † 4/3/34)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

ΚΩΝΣΤ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

(ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ † 28/7/33)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

(ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ † 27/6/33)

ΦΙΛΩΤΑΣ ΠΑΤΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

- Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας Κάρολος.
 Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πριγκιπὸς Διάδοχος τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.
 Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος. Ἀθῆναι.
James Gordon Bennett.—New York.
Erich Bethe.—Leipzig, C I, Davidstrasse 1.
Robert de Billy—France.
F. W. von Bissing.—Oberaudorf a. Inn (Bayern).
Carl William Blegen.—Cincinnati, Ohio, U.S.A.—Ἀθῆναι, Πλουτάρχου 9.
Max. Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
R. C. Bosanquet.—Alnwick, Northumberland.
Alfred Brueckner. Berlin - Friedenau, Rubensstr. 40.
Eberhard Bruck.—Frankfurt, Niedenau 49 II.
Ernst Buschor.—München, Universität.
Edward Capps.—Princeton, University Ἡ. Π. Ἀμερικῆς.
Rhys Carpenter.—Bryn Mawr, Penna U. S. A.
J. Chamonard.—Paris, 3, square du Croisic, XVe.
 Ἰωσήφ Χατζιδάκης.—Ἡράκλειον (Κρήτης) — Μῆλος.
Paul Collinet.—Faculté de Droit de Paris 26 Vavin, VIe.
Ludwig Curtius.—Roma 25, Via Sardegna 79.
R. M. Dawkins.—Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
Prince Demidoff.—Ἀθῆναι. Λεωφόρος Βασιλ. Σοφίας 55.
Charles Diehl.—Paris, 72 aven. Wagram XVIIe.
Wilhelm Dörpfeld.—Berlin - Lichterfelde I. Hortensienstr. 49.
 Ἀθῆναι - Φειδίου 1.
Βίκτωρ Δούσμανης.—Ἀθῆναι, Μενάνδρου 35.
Hans Dragendorff.—Universität. Freiburg i. Br. Johann; v. -
 Weerth - Str. 4.
Engelbert Drerup.—Nijmegen. Holland. Universität. St. Anna-
 straat 149.
Sam Eitrem.—Oslo. Gimle Terrasse 3.
Adolf Erman.—Berlin - Dahlem, Peter Lennéstrasse 22.
Sir Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford. England.
Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br., Goethestrasse 44.
Giannino Ferrari.—Padova - Università.
Roy Flickinger.—Jowa City. University - U. S. America.
Ernest Gardner.—London, University College.

- Percy Gardner.**—Oxford. Canterbury Road 12.
Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
Earl Granville.—England.
Rudolf Heberdey.—Graz, Mandellstrasse 26.
Edouard Herriot.—Lyon-Mairie de Lyon.
Paul Herrmann.—Dresden - A, Franklinstr. 21.
B. Hodge Hill.—Ἀθήναι, ὁδὸς Πλουτάρχου 9.
Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin - Westend, Ebereschentallee 11.
André Joubin.—Paris, 11 Berryer, VIIIe.
Walter Judeich.—Jena, Beethovenstr. 30.
Georg Karo.—Ἀθήναι - Φειδίου 1.
Paul Koschaker.—Leipzig. Universität.
Sir Frederic George Kenyon.—London. British Museum.
Otto Kern.—Halle a. d. Saale, Friedenstr. 23.
Johannes Kirchner.—Berlin - Friedenau, Sponholzstr. 24.
Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
Hubert Knackfuss.—München. Adelheidstr. 10.
Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀθήναι, Ὀδὸς Ἡρώδου Ἀττικοῦ.
Philippe Legrand.—Lyon, 15 r. de la Chappe, Bourges.
Emanuel Loewy.—Wien II/I, Untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan.—London. W. - C. St Martin's Street.
Lucien Magne.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy.—Dublin (Ireland). Provost of Trinity College.
G. Mendel.—Paris. av. de l'Observatoire 11.
William Miller.—Ἀθήναι. Ὀδὸς Βησσαρίωνος 10.
Gabriel Millet.—Paris. 34 Rue Hallé XIVe.
John Myres.—Oxford, New College.
Charles Nizet.—Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Biagio Pace.—Roma. Camera dei Deputati.
Ettore Pais.—Roma. 5 Via delle Guattro Fontane 41.
R. Paribeni.—Roma. Via dei prefetti 22.
Paul Perdrizet.—Strasbourg. Université.
Luigi A. Pernier.—Florenz. Via Cinque Giornate 6.
Axel Persson.—Uppsala. Universität.
Giulio de Petra.—Napoli—Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl.—Basel. Schönbeinstrasse 42.
Alfred Philippson.—Bonn, Königstrasse 1.
Charles Picard.—Paris, VIe 16 Av. de l'Observatoire.
Νικόλαος Πολίτης.—Παρίσι. 17, rue Aug. Vacquerie XVIe.

- Edmond Pottier.** — Paris. VIIe († 4-7-1934).
Camillo Praschniker. — Wien I, Universität.
A. von Premerstein. — Marburg a. d. Lahn, Deutschhausstr. 28.
Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay. — Edimburgh, Greenhill Terrace 13.
C. Ricci. — Roma. I Piazza Venezia 11. († 16-6-1934).
La Comtesse de Riencourt. — Ἀθῆναι. Λεωφόρος Ἀμαλίας 34.
Giulio Rizzo. — Roma. 6, Via Ludovisi 46.
David Moore Robinson. — Baltimore. Ἡν. Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς.
Gerhart Rodenwaldt. — Berlin W 8, Wilhelmst. 92/93.
Al. Rostowitz-bey. — Le Caire.
Pierre Roussel. — Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἀθῆναι.
Gaetano de Sanctis. — Università, Roma, Via Santa Chiara 61.
Rev. A. H. Sayce. — Edinburgh 8, Chalmers Crescent.
Hans Schrader. — Frankfurt a. M. Taunusplatz 18 I.
Alessandro Della Seta. — Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἀθῆναι.
Sir Cecil Smith. — London.
Antonio Sogliano. — Napoli. Via Carlo Altobelli 25.
Vittorio Spinazzola. — Napoli. Museo San Martino.
Mrs E. Arthur Strong. — Roma 22. Via Balbo 35.
Josef Strzygowski. — Wien. XIII 10, Würzburggasse 29.
Hidenaka Tanaka. — Κυότον Ἰαπωνίας. Πανεπιστήμιον.
Hermann Thiersch. — Göttingen, Merckelstr. 9/0.
Albert Trapman. — England.
Παναγῆς Τσαλδάρης — Ἀθῆναι.
Percy Ure. — Reading England. University.
A. I. B. Wace. — London. S. W. 7, Victoria and Albert Museum.
Otto Walter. — Oesterr. Archäolog. Institut. Athen. Α. Ἀλεξάνδρος 18.
Carl Watzinger. — Tübingen, Melanchthonstr. 26.
Th. Wiegand. — Berlin - Dahlem, Peter - Lennéstr. 30.
Wilhelm Wilberg. — Wien. IV Mozartgasse 4.
Ulrich Wilcken. — Berlin. - Westend, Leistikowstr. 2.
Adolph Wilhelm. — Wien IX. Wasagasse 8.
A. Willems. — Bruxelles. Université.
Paul Wolters. — München 13 - Teng - Strasse 20/0 links.
Arthur Woodward. — Sheffield, 395 Fulwood Road.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Σημ. — Οί δι' ἄστερίσκου σημειούμενοι ἑταῖροι εἶναι ἰσόβιοι.

1. Ἄβραμέας Εὐστράτιος. 2. Ἄγγελόπουλος Γεώργιος. 3. Ἄγγελόπουλος Θεόδωρος. 4. * Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος. 5. * Ἀθανασάκης Ἰωάννης. 6. † Ἀθηναγόρας Παραμυθίας. 7. * Αἰγινήτης Βασίλειος. 8. Ἀλεξάκης Χαρίλαος. 9. Ἀλεξόπουλος Νικόλαος. 10. Ἀλιβιζᾶτος Ἀμίλλας. 11. Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος. 12. Ἀναγνωστόπουλος Ἰωάννης. 13. Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος. 14. Ἀξελὸς Ἰωάννης. 15. * Ἀποστολάκη Ἄννα. 16. Ἀποστολάκης Δημήτριος. 17. Ἀποστολίδης Χρῆστος. 18. * Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος. 19. Βαλάσης Θωμᾶς. 20. Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου Εἰρ. 21. Βέλτσος Γεώργιος Νικολ. 22. * Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος. 23. * Βιζουκίδης Περικλῆς. 24. Βλαστός Μιχαήλ. 25. * Βολονάκης Μιχαήλ. 26. * Βορέας Θεόφιλος. 27. Βουγιούκας Γεώργιος. 28. Γαλανὸς Σπυριδῶν. 29. * Γαρδίκας Γεώργιος.	30. Γεδεῶν Μανουήλ. 31. Γερογιάννης Κωνσταντῖνος. 32. Γεωργόπουλος Μελέτιος. 33. Γιαννόπουλος Δημήτριος. 34. * Γκίζης Βαρθολομαῖος. 35. Γουδῆς Δημήτριος. 36. Γούσιος Κωνσταντῖνος. 37. Γρουῆνδμαν Ἀχιλλεύς. 38. Δέγλερης Ἀλέξανδρος. 39. * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. 40. Δέφνερ Μιχαήλ († 15-10-34). 41. * Δηλιγιάννης Ἐπαμεινώνδας. 42. Δημητριάδης Δημήτριος. 43. * Δημητριάδης Χρῆστος. 44. Διαμαντοπούλου Ἄγνη. 45. Διαμαντόπουλος Ἀνδρέας. 46. Διαμαντόπουλος Διονύσιος. 47. Διαμαντόπουλος Ἡρακλῆς. 48. Δόσιος Κωνσταντῖνος. 49. * Dörpfeld Wilhelm. 50. Δουκάκη Εὐανθία. 51. Δραγάτης Ἀθανάσιος Ἰ. 52. * Δραγάτης Ἰάκωβος Χ. († 4-3-34) 53. Δραγούμης Φίλιππος Στ. 54. Δρόσος Ἰωάννης. 55. * Δυοβουνιώτης Γεώργιος. 56. * Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος. 57. Ἐμπεδουκλῆς Γρηγόριος. 58. * Ἐμπειρῖκος Μιχαήλ.

59. * Ἐξαρχόπουλος Νικόλαος.	98. * Καρκούλιας Ἡρακλῆς.
60. Ἐξαρχος Νικόλαος.	99. Καρόλου Νικόλαος.
61. Ἐθαγγελίδης Δημήτριος.	100. Καροῦζος Χρῖστος.
62. Ἐθαγγελίδης Τρύφων.	101. * Καστόρχης Δημήτριος.
63. * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος.	102. Κάτσανος Νικόλαος.
64. Ζαρίφης Γεώργιος.	103. Καψάλης Ἰωάννης.
65. * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος.	104. * Κεραμοπούλλος Ἀντώνιος.
66. * Ζηλήμων Ἀντώνιος.	105. Κοκόλης Σπυρίδων.
67. Ζωγράφος Γεώργιος.	106. Κολλιναίτης Ἡλίας.
68. Ζωγράφος Κωνσταντῖνος.	107. Κολλιναίτης Σπυρίδων.
69. Ἡλιόπουλος Βασίλειος.	108. Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος.
70. Ἡλιόπουλος Παναγιώτης.	109. Κοσμοπούλλος Δημήτριος.
71. * Ἡλιόπουλος Χρῖστος.	110. Κοτζιάς Νικόλαος.
72. Ἡλιοῦ Ἀλεξάνδρα.	111. Κουγέας Σωκράτης.
73. * Θεοδωράκης Γεώργιος.	112. Κούζης Ἀριστοτέλης.
74. † Θεόκλητος Καλαβρ.-Αἰγιαλείας.	113. Κουκουλῆς Φαίδων.
75. Θεοφανείδης Βασίλειος.	114. * Κουμανούδης Πέτρος.
76. Θρεψιάδης Ἰωάννης.	115. * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος.
77. Ἰγγλέσης Σωτήριος.	116. Κρασιώτης Ἰωάννης.
78. Ἰωαννίδης Ἰωάννης Γ.	117. Κρητικὸς Εὐάγγελος.
79. * Καβαλλιεράτος Ἄννινος Μιλτ.	118. Κριεζῆς Ἀλέξανδρος.
80. * Καζάξης Νεοκλῆς.	119. Κριεζῆς Ἀνδρέας.
81. Καλαποθάκης Δημήτριος.	120. * Κριεζῆς Ἐμμανουήλ.
82. Καλιτσουνάκης Δημήτριος.	121. Κριμπᾶς Ἀθανάσιος.
83. Καλιτσουνάκης Ἰωάννης.	122. Κριμπᾶς Βασίλειος.
84. Καλογερίου Μαρία.	123. Κριμπᾶς Ἡλίας.
85. Καλογερόπουλος Διονύσιος.	124. Κτενᾶς Κωνσταντῖνος.
86. Καμπάνης Νικόλαος.	125. * Κυπαρίσσης Νικόλαος.
87. Κανελλόπουλος Παναγιώτης.	126. * Κύρης Μιχαήλ.
88. Καντᾶς Ἡλίας.	127. * Κυριαζῆς Σπυρίδων.
89. Καντιάνης Νικόλαος.	128. Κυριακὸς Ἰωάννης Π.
90. Καπερώνης Νικόλαος.	129. Κωττάκης Λεωνίδα.
91. Καπρουλᾶς Γεώργιος.	130. Λαμπίκης Βασίλειος.
92. Καραγιαννόπουλος Γεώργιος.	131. Λάππας Γεώργιος.
93. Καραθανάσης Δημήτριος.	132. Λιβαδάς Νικόλαος.
94. * Καραθεοδωρῆ Κωνσταντῖνος.	133. Λιβιεράτος Σπυρίδων.
95. Καρακάλος Νικόλαος.	134. Λιμπερόπουλος Παναγιώτης.
96. Καρανδρέας Ἀπόστολος.	135. * Λοβέρδος Σπυρίδων.
97. Καραγάλιος Θεμιστοκλῆς.	136. Λογοθέτης Κωνσταντῖνος.

137. Λῶ Πειρουνάκη Αἰκατερίνη.	176. * Νικολαΐδης Λουδοβίκος.
138. Μαγιάσης Σωτήριος.	177. Νομικὸς Δημήτριος.
139. Μακαρόνας Χαράλαμπος.	178. Νομικὸς Μᾶρκος.
140. Μακκᾶ Ξανθίππη Π.	179. Ξυγγόπουλος Ἀνδρέας.
141. * Μακκᾶς Δημήτριος.	180. Οἰκονόμος Ἀλέξανδρος.
142. * Μακκᾶς Νικόλαος.	181. * Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
143. Μακρῆς Γεράσιμος.	182. Οἰκονόμου Ἄγγελος.
144. * Μακρόπουλος Ἰωάννης.	183. Οἰκονόμου Ἰωάννης.
145. * Μανέτας Ἰωάννης.	184. Οἰκονόμου Μιχαήλ.
146. * Μαλτέζος Κωνσταντῖνος.	185. Ὅρλάνδος Ἀναστάσιος Κ.
147. * Μαντζούφας Ἀνδρέας.	186. * Παλαμᾶς Κωστής.
148. Μαντζούφας Γεώργιος.	187. Πάλλας Δημήτριος.
149. Μαντούδης Μιχαήλ.	188. Παμπούκας Ἀπόστολος.
150. * Μανωλίδης Σωκράτης.	189. * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας.
151. Μαργαρίτης Σπυρίδων.	190. Παναγιωτόπουλος Κων/τῖνος.
152. Μαριδάκης Γεώργιος.	191. Παναγιωτόπουλος Μιχαήλ.
153. Μαρινάτος Σπυρίδων.	192. Πανταζῆς Παναγιώτης.
154. * Μακρόπουλος Βασίλειος.	193. * Παντελίδης Ἐμμανουήλ.
155. Μαυρούλιας Ἰωάννης.	194. Παντελίδης Χρῖστος.
156. Μέγας Γεώργιος.	195. Παπαγεωργίου Φιλώτας.
157. * Μερκούρης Σπυρίδων.	196. Παπαδάκης Κωνσταντῖνος.
158. Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος.	197. * Παπαδάκης Νικόλαος.
159. * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης.	198. Παπαδημητρίου Ἰωάννης.
160. Μεσολωρᾶς Παναγιώτης.	199. Παπαδόπουλος Θωμᾶς.
161. Μηλιάδης Ἰωάννης.	200. Παπάζογλου Γεώργιος.
162. * Μητσόπουλος Χρῖστος.	201. Παπαηλιοῦ Χαράλαμπος.
163. Μιχαηλίδης Μιχαήλ.	202. Παπαθανασίου Πάνος.
164. Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος.	203. Παπαϊωάννου Γεώργιος.
165. Μπαλᾶνος Νικόλαος.	204. Παπαϊωάννου Ἰωάννης.
166. * Μπάρτ Γουλιέλμος.	205. Παπαϊωάννου Κωνσταντῖνος.
167. Μπαχαρίας Στυλιανός.	206. Παπαϊωάννου Πάνος.
168. * Μπενάκης Ἀντώνιος.	207. Παπακωνσταντίνου Κ. Δ.
169. Μπένσης Βλαδίμηρος.	208. Παπαμιχαήλ Γρηγόριος.
170. Μπέρτος Νικόλαος.	209. * Παπαναστασίου Ἀλέξανδρος.
171. Μπουρνιάς Ἀντώνιος.	210. Παπαναστασίου Σπυρίδων.
172. Μυλωνᾶς Γεώργιος.	211. * Παπανδρέου Γεώργιος.
173. Νατσούλης Βασίλειος.	212. Παπανδρέου Πάνος.
174. * Νεγρεπόντης Μιλτιάδης.	213. Παπαντωνίου Ἀπόστολος.
175. Νικητόπουλος Ἀνδρέας.	214. Παπαντωνόπουλος Νικόλαος.

215. Παπασπυρίδου Καρούζου Σέμνη.
 216. * Παπαστράτος Ἐπαμεινώνδας.
 217. * Παπαστράτος Ἰωάννης.
 218. * Παπαστράτος Σωτήριος.
 219. Παπαφλέσσας Γρηγόριος.
 220. Παπαφλέσσας Ἰωάννης.
 221. Παπαφλέσσας Κωνσταντῖνος.
 222. * Παπαφράγκος Στάμος.
 223. Παράσχος Γεώργιος.
 224. * Πατσουράκος Ἰωάννης.
 225. Παχνός Ἀλέξανδρος.
 226. Πεζόπουλος Ἐμμανουήλ.
 227. Πελεκίδης Εὐστράτιος.
 228. Πεσματζόγλου Γεώργιος.
 229. Πετιμεζῆς Θρασύβουλος.
 230. Πετρακόπουλος Θεόδωρος.
 231. Πετροκόκκινος Δημήτριος.
 232. Πετρόπουλος Γεώργιος.
 233. Πίστης Νικόλαος.
 234. Πιτίδης Μιχαήλ.
 235. Πλυτᾶς Ἀμβρόσιος.
 236. * Πολίτης Νικόλαος.
 237. * Πολυγένης Κωνσταντῖνος.
 238. Πολυχρονιάδης Κωνσταντῖνος.
 239. Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος.
 240. Πουλίτσας Παναγιώτης.
 241. Πουλόπουλος Ἀπόστολος.
 242. * Πουρῆς Μιλτιάδης.
 243. Πρινάρης Κίμων.
 244. * Πῶπ Γεώργιος.
 245. * Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος.
 246. * Ρακτιβάν Κωνσταντῖνος.
 247. * Ράλλης Γεώργιος.
 248. * Ράλλης Κωνσταντῖνος.
 249. * Ρεδιάδης Περικλῆς.
 250. Ρίζος Σταματίος.
 251. Ρινόπουλος Μιχαήλ.
 252. Ροζάκης Σταματίος.
 253. Ρουμπάνης Γεώργιος.
 254. Ρούνιος Κωνσταντῖνος.
 255. Ροῦφος Κανακάρης Λουκάς.
 256. Ρωμαΐδης Ἰωάννης.
 257. * Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος.
 258. * Ρωμᾶνος Ἄθως.
 259. Σαδούκας Χρῖστος.
 260. Σακελλαρίου Γεώργιος.
 261. Σαρσέντης Λυκουῆρος.
 262. Σάρρος Δημήτριος.
 263. Σάρρου Αἰμιλία.
 264. Σεργόπουλος Ἰωάννης.
 265. Σκάσσης Ἐρρῖκος.
 266. Σκάσσης Θωμᾶς.
 267. * Σκλαβῶνος Γεώργιος.
 268. Σκοτίδας Εὐάγγελος.
 269. * Σκουζῆς Ἀλέξανδρος.
 270. * Σκοῦφος Θεόδωρος.
 271. Σούλης Γεώργιος.
 272. * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
 273. Σπυρόπουλος Παναγιώτης.
 274. Σταθακόπουλος Παναγιώτης.
 275. Σταθᾶτος Ἀντώνιος.
 276. * Σταμελλᾶτος Γεώργιος.
 277. Στάμος Ἰωάννης.
 278. * Σταμούλης Ἀναστ. Κ. Π. (†20-11-34).
 279. Σταυρόπουλος Ἄγγελος.
 280. Σταυρόπουλος Κωνσταντῖνος.
 281. Σταυρόπουλος Σπυρίδων.
 282. Σταυρόπουλος Φοῖβος.
 283. * Στεργιόπουλος Δημήτριος.
 284. Στεργιόπουλος Παναγιώτης.
 285. * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας.
 286. * Στρέϊτ Γεώργιος.
 287. Συκουτρῆς Ἰωάννης.
 288. Σφήκας Δημήτριος.
 289. * Σωτηριάδης Γεώργιος.
 290. Σωτηρίου Γεώργιος Α.
 291. Τεγόπουλος Στυλιανός.
 292. Τζηρός Κωνσταντῖνος.

293. Τραυλὸς Ἰωάννης.	309. Φουρίκης Πέτρος.
294. * Τριανταφυλλάκος Νικόλαος.	310. Φωτόπουλος Δημήτριος.
295. Τριανταφυλλίδης Περικλῆς.	311. * Χαβιαραῖς Νικήτας.
296. * Τρικούπης Σπυρίδων Κ.	312. Χαριτάκης Γεώργιος.
297. Τσακαλῶτος Ἀθανάσιος.	313. Χαρίτος Ἰωάννης.
298. Τσακαλῶτος Πολύβιος.	314. * Χατζάκος Ματθαῖος.
299. Τσιπούρας Δημήτριος.	315. * Χατζῆς Ἀντώνιος Χ.
300. Τσουκλείδης Σπυρίδων.	316. * Χατζιδάκις Γεώργιος.
301. * Τσουντας Χρῆστος († 9-6-34).	317. Χόνδρος Δημήτριος.
302. Τσόγας Γεώργιος.	318. Χοσιτέβας Δημόφιλος.
303. * Fabricius Ernst.	319. Χουδαβερδόγλους Σοφοκλῆς.
304. * Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος.	320. Χριστίδης Δημήτριος.
305. Φιλιππίδης Λεωνίδα.	321. Χριστόπουλος Μιχαήλ.
306. * Φίλων Ἀλέξανδρος.	322. Χριστόπουλος Σπυρίδων.
307. Φίξ Ἰωάννης Καρόλου.	323. Χρυσούλης Γκίκας.
308. Φουντούλης Δημήτριος.	

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΙΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1935

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἐταῖροι,

Τὸ μνημόσυνον ἡμῶν ἐφέτος περιλαμβάνει κορυφαίους συνεργάτας ἔν τε τῷ διεθνεῖ καὶ ἐν τῷ ἔθνικῳ στίβῳ, προπέμπομεν δὲ αὐτοὺς μετὰ βαθείας εὐλαβείας εἰσερχομένους εἰς τὸ περιλάμπρον ἡρῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Corrado Ricci ὁ ἐπιφανέστατος Ἴταλὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης καὶ ὀργανωτὴς τῶν μουσείων καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἔθνικῶν μνημείων τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐμπυχωτῆς τῶν σχετικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἰδρυτῆς σπουδαίων σειρῶν καλλιτεχνικῶν δημοσιευμάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνισις ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τὸ ἔθνος αὐτοῦ καὶ ἀφειτηρίαν σημαντικωτάτης προόδου καὶ τελειώσεως τῶν γραφικῶν τεχνῶν, ἐπελθούσης διὰ τῆς ἀενάου συμβολῆς τοῦ ἀξιοθαυμάστου ὄντως ἔθνικοῦ καθιδρύματος γραφικῶν τεχνῶν τοῦ Bergamo.

Ὁ Ἐδμόνδος Pottier ὑπῆρξε μία δόξα τῆς Γαλλικῆς κλασσικῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἐπιφανέστατος παράγων τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης.

Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἶχε συνενώσει ἡ φύσις τρεῖς θαυμαστάς ιδιότητας τὴν τοῦ βαθέος ἐπιστήμονος, τὴν τοῦ κομποτάτου συγγραφέως καὶ τὴν τοῦ ἐξαιρέτου ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ ὀλυμπία γαλήνη καὶ ἡ ὄντως ἀριστοκρατικὴ εὐγένεια τῆς ψυχῆς ἐχαρᾶκτῆριζον τὸν ἄνδρα ὡς μέγαν ἀνθρωπιστὴν καὶ ἀνέδειξαν αὐτὸν μέγαν προστάτην καὶ εὐεργέτην τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ. Τοῦτο δὲ οὐχὶ μόνον διὰ τοὺς Γάλλους ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα ἄλλον ὅπωςδῆποτε σχετισθέντα πρὸς τὴν πολύτιμον αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀναστροφῆν.

Ἡ ὑπέροχος αὕτη ψυχικὴ σύνθεσις καὶ ἡ μειλίχιος, ἀλλ' ἐδραία δικαιοσύνη τοῦ Ἐδμόνδου Pottier ὑπῆρξεν τὸ ὑψηλὸν βᾶθρον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ εὐρεία αὐτοῦ ἐπιστήμη ἠδυνήθη νὰ ἀκτινοβολήσῃ μακρὰν καὶ νὰ ἀσκήσῃ βαθεῖαν ὄντως ἐπίδρασιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ πανοπλία τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ἤδη ἀπὸ πρωΐμου ἡλικίας ἀρξάμενη κατηρτίσθη βαθμιαίως καὶ ἀθορύβως, στηριζομένη δὲ εἰς τὸ ἔμφυτον πολυμερὲς ἐνδιαφέρον τῆς διανοίας του, ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ σημαντικώτατον ὄργανικὸν σύστημα ἐδραζόμενον ἐπὶ τῆς ἐμβριθεστάτης γνώσεως συμπάσης τῆς ἀρχαίας μεσογειακῆς καὶ ἀνατολικῆς τέχνης. Διότι ὁ Ἐδμόνδος Pottier ὑπῆρξε μὲν κατ' ἐξοχὴν ἐπιφανὴς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς ἀγγειογραφίας, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἤρκει ἡ πρώτη αὐτοῦ ἐργασία περὶ τῶν Ἀττικῶν λευκῶν ληκύθων, καινοτόμος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῆς, καὶ ὁ ἀκόμη καὶ σήμερον ὑποδειγματικὸς περιγραφικὸς κατάλογος τῶν ἀγγείων τοῦ Λούβρου, ἵνα ἀνακηρυχθῇ ἐξαιρετος εὐεργέτης — ἀλλὰ παρὰ τὰς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἐργασίας αὐτοῦ παρέσχε σημαντικωτάτας ἐπιστημονικὰς συμβολὰς καὶ εἰς πλείστα ἄλλα κεφάλαια τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, οὐχὶ δὲ μόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Χετταϊκοῦ καὶ τοῦ Περσικοῦ, διδάξας καὶ αὐτοὺς τοὺς εἰδικοὺς εἰς τοὺς κλάδους τούτους — ὥστε δικαίως θαυμάζεται ἡ ἀσυνήθης αὐτοῦ εὐρυμάθεια, ἡ ὁποία συννοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀλανθάστου γνώμονος τῆς γνησίας ἐπιστήμης, τῆς ἀρετῆς τῆς ἀξιοπρεποῦς μετριοφροσύνης, κατέστησεν αὐτὸν οὐχὶ μόνον ἀγλαΐσμα τῆς ἐπιστήμης τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ ἐπίζηλον

καὶ καρποφόρον συνεργάτην εἰς ὁμαδικὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας.

Εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην ὀφείλεται ἡ μακρὰ του συνεργασία ἐν τῇ Revue Archéologique, ἐν τοῖς Monuments Piot, ἐν τῷ μεγάλῳ Λεξικῷ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν Ἀρχαιοτήτων, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς διευθύνσεώς του, καὶ τέλος ἡ μεγάλη διεθνῆς σειρὰ τοῦ Corpus vasorum antiquorum, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως τῶν Ἀκαδημιῶν, ἰδρυθὲν τῇ προτάσει αὐτοῦ καὶ περιλαβὸν μέχρι τοῦδε πλείστους τόμους πινάκων καὶ βραχέος κειμένου περιγραφικοῦ τῶν ἀγγείων πλειόνων μουσείων. Τὸ ἔργον εἶναι, καὶ θὰ ἀποβῇ ἀκόμη περισσότερον, πολύτιμον βοήθημα παντὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἀσχολουμένου, εἶναι δὲ ἀντάξιον διεθνὲς ἐπιστέγασμα τοῦ ὅλου ἀγγειολογικοῦ ἔργου τοῦ Ἐδμόνδου Pottier.

Εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἀπώλεια τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ἦτο βαθύτερον αἰσθητὴ, διότι ἐξέλιπε μετ' αὐτοῦ ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῆς παρελθούσης γενεᾶς τῶν «Ἀθηναίων», οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἐμβριθεῖς μελετηταὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι καὶ δίκαιοι ἐκτιμηταὶ τοῦ ἔργου τῆς νεωτέρας ἡμῶν πατρίδος, ὑψώσαντες ἐπανειλημμένως τὴν σημαντικὴν αὐτῶν φωνὴν ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἰσοβίων καὶ τακτικῶν ἐταίρων ἀπέθανον:

Ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ ὁ γνωστὸς γλωσσολόγος καὶ ἐρευνητὴς τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου, τελευταῖον δὲ διευθυντὴς τῆς Ἀνακτορικῆς καὶ μετέπειτα Προεδρικῆς βιβλιοθήκης. Ἐκτὸς ἄλλων αὐτοῦ μελετῶν ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ καταλείπει χρησιμώτατον Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου καὶ πλείονας ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν Σκῦρον καὶ τὴν ἀρχαίαν Τροϊζήνα καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν, ἀξιόλογα δείγματα καὶ τῆς παρατηρητικότητος καὶ τῆς φιλοπονίας τοῦ μέχρι τέλους ἀόκνως ἐργασθέντος ἀνδρός.

Μεταξὺ τῶν ἐκλιπόντων φιλαρχαίων ἐξέχουσαν καταλαμβάνει

θέσιν ὁ ἰσόβιος ἡμῶν ἑταῖρος καὶ ἔθνικὸς ὄντως ἀνὴρ Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης, ὁ ἐκ Σηλυβρίας θερμὸς πατριώτης, ὅστις ἀρρήκτως συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν πραγμάτων.

Ἦδη παιδιόθεν ὁ ἀείμνηστος Σταμούλης, τυχὼν καλῆς ἐγκυκλίου παιδείας, ἐφέρετο μετὰ θερμοῦ διαφέροντος πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν καὶ μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ πρὸς τὸν θαυμασμόν τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων, ἀκολουθῶν καὶ ἐσωτερικὴν αὐτοῦ κλίσιν.

Ὅτε ἀνδρωθεὶς ἐτράπη πρὸς κερδοφόρον πρακτικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἠπόρησεν ἀπ' αὐτοῦ, παρὰ τὴν ὑλικὴν τροφήν, τὴν ὁποίαν παρεσκεύαζεν, οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἣ ὁποία εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ τελείωσις, καὶ ἐξηκολούθησεν ἐρασιτεχνικῶς μὲν, ἀλλὰ μετ' ἀκαθέκτου ζήλου μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του Θράκης καὶ ἀπὸ παντοίων πηγῶν πολυπληθεῖς συλλέγων καὶ κατατάσσων σημειώσεις, καταρτίσας οὕτω ὀγκῶδες Θρακικὸν ἀρχεῖον, δυνάμενον ν' ἀποβῇ ποτε ἴσως πολύτιμον βοήθημα εἰς εἰδικοὺς ἐρευνητάς.

Ἀπὸ τῆς φιλόστορος ταύτης πατριωτικῆς σκέψεως ὀρμώμενος ὁ Σταμούλης ἐτράπη καὶ εἰς τὴν συλλογὴν μνημείων προερχομένων ἐκ Θράκης, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φωτεινῆς ταύτης κατευθύνσεως τῆς πατριωτικῆς του στοργῆς καὶ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ καταρτισμὸς σημαντικωτάτης νομισματικῆς συλλογῆς καὶ ἀξίας λόγου συγκεντρώσεως πολυτίμων Θρακικῶν ἀρχαιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς καταστροφῆς.

Ὅτε ἡ ἀναστάσις τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἔφερε καὶ τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ πρώτη αὐτοῦ σκέψις ὑπῆρξεν, ὅπως χαρίσῃ τὴν νομισματικὴν του συλλογὴν εἰς τὸ ἔθνος. Καὶ ἐξετέλεσε τοῦτο ταχέως, οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον παρὰ τὰ πλείονα ὀνόματα ἄλλων ὑπερόχων Ἑλλήνων ἀναφέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δωρητοῦ καὶ εὐεργέτου Ἀναστασίου Σταμούλη. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον θὰ διατηρῇ εὐγνώμονα ἀνά-

μνησιν τοῦ ἀνδρός, διότι ἀπό τινων ἐτῶν ἐπιδεικνύει τὸ ἴδρυμα ἐν ἐξεχούσῃ θέσει ὠραίαν χαλκῆν κεφαλὴν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἄλλο τοῦτο ἀντίγραφον γνωστοῦ πλαστικοῦ τύπου φερομένου ὑπὸ τὸ παρὲμβλητον ὄνομα τῆς Βερενίκης.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονόςς ὅτι καὶ ὁ πατήρ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνέμειναν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἀπόφασιν περὶ δωρεᾶς τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ ὅτε ἐγένετο ἀξιολογωτάτη προσφορὰ πρὸς ἀγορὰν αὐτῆς διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία εἶναι ὑπερήφανος, διότι ὁ ἐκλιπὼν αὐτῆς ἐταῖρος προβάλλεται διὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ ὡς ὑπόδειγμα ἐξαιρετοῦ ἐθνικοῦ ἀνδρός.

Ὁ Ἰάκωβος Δραγάτσης, ἐταῖρος ἡμῶν ἀπὸ τοῦ 1881, ἐπὶ μακρὸν σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπὶ τριετίαν γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου, ὑπῆρξεν ἀφωσιωμένος καὶ πολύτιμος ἡμῶν συνεργάτης, ὡς ἐθελοντῆς δὲ ἀρχαιολογικὸς ὑπάλληλος ἐν Πειραιεὶ προσήνεγκεν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας πρὸς διάσωσιν καὶ συγκέντρωσιν πλείστων ἀρχαίων μνημείων καὶ πρὸς προαγωγὴν τῆς Πειραικῆς ἀρχαιολογίας δι' ἰδίων μελετῶν. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀφοσιωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸν ἔφερον ἔμφυτος κλίσις, κατῴρθωσε νὰ διατηρήσῃ δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς τὸν ἀρχαιολογικὸν του ζῆλον παρὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἀπορρέοντα πολλαπλᾶ καθήκοντα. Ἡ μακρὰ αὐτοῦ παραμονὴ ἐν Πειραιεὶ ὡς καθηγητοῦ καὶ γυμνασιάρχου ἀπέβη εὐεργετικὴ διὰ τὰ ἀρχαῖα τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, συνετέλεσε δέ, ὥστε ἡ συνεχὴς περὶ αὐτὰ ἀσχολία νὰ ἀναδείξῃ τὸν Ἰάκωβον Δραγάτσην εἰδικὸν περὶ τὰ ζητήματα τῆς Πειραικῆς τοπογραφίας. Ἐκ τῆς ἀσχολίας δὲ ταύτης ἀπέρρευσαν καὶ ἡ περὶ τοῦ Θεμιστοκλείου καὶ ἡ περὶ τοῦ Σηραγγείου μελέτη καὶ ἄλλαι ἐπιγραφικαὶ ἐργασίαι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ περιοδικά.

Ἄλλ' ἂν τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐπάγγελμα δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἀείμνηστον συνεργάτην νὰ ἀποβῇ ἀποκλειστικῶς ἀρχαιολόγος, ἠδυνήθη ὅμως νὰ ὠφεληθῇ τοῦτο πλεῖστον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκείνου

ἀρχαιολογικῆς κλίσεως καὶ νὰ ἀποβῆ ὄντως ἔθνωφελὲς διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τροφίμων ἀριτίας ἱστορικῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως. Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα ὁ Ἰάκωβος Δραγάτης διέπρεψεν ὡς δημόσιος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς καὶ ὡς διευθυντὴς ἰδίου ἐκπαιδευτηρίου καὶ διὰ τὸ ἀγαστὸν αὐτοῦ ἦθος καὶ διὰ τὴν ἀγνήν του ἔθνικὴν πίστιν — ἡ ὁποία θεωρεῖται ὑπὸ τινων σήμερον ὡς τι ἐκτὸς συρμοῦ εἶδος καὶ περιπτώς παράγων πολιτικῆς ἀγωγῆς. Διὰ τοῦτο ἡ πατρις εἶναι εὐγνώμων πρὸς τὴν μακρὰν ἀναμφισβητήτως ἔθνικὴν παιδαγωγικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀειμνήστου συνεργάτου καὶ ἀγαπητοῦ φίλου καὶ συναγωνιστοῦ Ἰακώβου Δραγάτη.

Ἄλλὰ βαθύτατα ἔπληξε τὴν ἀρχαιολογικὴν οἰκογένειαν ὁ θάνατος διαπρεπεστάτου ἀρχαιολόγου, ἐπὶ μακρὸν συμβούλου καὶ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας, τοῦ Καθηγητοῦ Χρήστου Τσουντα.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χρήστου Τσουντα ἐκλείπει εἰς τῶν τελευταίων ἐκπροσώπων τῆς παρελθούσης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία προήγαγε τὰς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικὰς σπουδὰς καὶ ἐτίμησε διεθνῶς τὴν πατρίδα.

Ὁ Τσουντας μετὰ τὰς ἐν Γερμανίᾳ ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ βραχεῖαν διδασκαλίαν ἐν Φιλιππουπόλει, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1883, ὅτε καὶ διωρίσθη Ἐφορὸς Ἀρχαιοτήτων, εὐρέθη ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ὁργώσης πρὸς προϊστορικὴν ἔρευναν καὶ πρὸς μελέτην τοῦ Μυκηναϊκοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον διήνοιξεν ἡ μεγαλεπήβολος σκαπάνη τοῦ Ἐρρίκου Σλήμαν. Ἡ ἐκ μέρους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνάθεσις ἐκτελέσεως ἀνασκαφῶν εἰς Μυκῆνας εἰς τὸν Χρῆστον Τσουνταν τῷ 1886, παρέσχεν εἰς τὸν νεαρὸν τότε ἐπιστήμονα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ ὅλα τὰ ἐκ τῆς ἰδιοφυίας αὐτοῦ ἀπορρέοντα καὶ διὰ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ κτηθέντα πλεονεκτήματα, ὥστε ὁ καρπὸς τῶν ἐργασιῶν ἐκείνων νὰ ἀποβῆ διεθνῶς ὠφελιμώτατος. Ἦσαν δὲ αἱ ἀρειαὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀσφαλῆς παρατήρησις κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ εὐσυνείδητος συγκέντρωσις τῶν δεδομένων τῆς ἐργασίας, ψυχραῖμος καὶ ἀπροκατάληπτος ἐπεξεργασία τῶν εὐρημάτων καθ' ἕκαστον, συστηματικὴ μετὰ ταῦτα

καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐστηραῶς ἐπιστημονικῆς μεθόδου συντεταγμένη ἐξαγωγή πορισμάτων γενικωτέρων καὶ πρὸ παντὸς σεμνῆ καὶ μετριόφρων διατύπωσις, μακρὰν παντὸς κόμπου καὶ ἀλαζονείας καὶ οἰασδῆποτε ὑπερβολῆς, ὅπως ἐμπρέπει εἰς ἀληθεῖς ἐπιστήμονας.

Διὰ τοιούτων ἐφοδίων πεπρωκισμένος ὁ Τσουντας ἦτο φυσικὸν νὰ συντάξῃ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ τῶν Μυκηναίων καὶ τοῦ Μυκηναίου πολιτισμοῦ σύγγραμμα ἄριτον καὶ τὰ μετὰ ταῦτα περὶ ἄλλων θεμάτων δημοσιευθέντα ἀξίαν ἐκείνου συνέχειαν.

Καὶ περὶ τῶν Μυκηναίων ἠδυνήθη πολλὰ νέα νὰ διδάξῃ ὁ Τσουντας, δι' αὐτὸ δὲ καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ταχέως μετεφράσθη εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ἔκτοτε δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς βοηθητικὸν βιβλίον ὑπὸ τῶν περὶ τούτου ἀσχολουμένων.

Ἐξαιρετον σημασίαν ὡσαύτως διὰ τὴν προϊστορικὴν ἔρευναν τῆς Ἑλλάδος ἔχουσιν αἱ εἰς τὰς Κυκλάδας ἐκτελεσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἔρευναί, αἱ δὲ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι δημοσιευθεῖσαι σχετικαὶ αὐτοῦ πραγματεῖαι ἐνέχουσιν αὐτόχρημα προγραμματικὴν καὶ θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὰς περὶ τοῦ Κυκλαδικοῦ πολιτισμοῦ μελέτας.

Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ἐποδηγέτησεν ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος καὶ διὰ τῶν ὑποδειγματικῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐρευνῶν του, περὶ ὧν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐδημοσίευσεν τὸ σημαντικὸν βιβλίον τὸ ἐπιγραφόμενον «Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις τοῦ Διμηγίου καὶ τοῦ Σέσκλου». Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου αἱ περὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καθόλου μελέται ἐνεκαινίζοντο κατὰ τρόπον ὄντως διαυγῆ καὶ συστηματικόν, ἐποδηγετοῦντο δὲ καὶ πάλιν αἱ νεώτεραι ἀρχαιολογικαὶ γενεαὶ πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀσφαλῆ κατεύθυνσιν κατὰ τὴν κοινὴν καὶ ἀνεπιφύλακτον τῶν ἀρμοδίων περὶ ταῦτα ὁμολογίαν.

Καὶ αἱ ἐν Ἐρετριᾷ καὶ αἱ ἐν Τανάγρα ἐργασίαι, ἀλλὰ ἰδίαι αἱ ἐν Λακωνικῇ καὶ δὴ αἱ ἐν Βαφειῷ μετὰ τῆς αὐτῆς διεξήχθησαν εὐστοχίας καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἡρμηνεύθησαν ἐπιστήμης.

Ἄλλὰ καὶ αἱ πρὸς εὐρύτερον κύκλον ἀπευθυνόμεναι ἐργασίαι,

οἶαι εἶναι π.χ. ἡ Ἀκρόπολις καὶ ἡ Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς αὐτῆς διαυγείας.

Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης ἐπισκοπῆσεως καθίσταται ἔκδηλος ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου τοῦ ἀοιδίμου συναδέλφου καὶ φίλου, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία δικαιοῦται νὰ εἶναι ὑπερήφανος.

Πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν ζώντων στρέφοντες νῦν τὸν λόγον χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης δύο ἐπιφανεῖς ξένους συναδέλφους τὸν ἐν Βιέννῃ ἐπιγραφικὸν κ. Ἀδόλφον Wilhelm ἐορτάσαντα τὴν ἐβδομηκονταετηρίδα ζωῆς ἐπιστημονικῆς καρποφόρου μετ' ἔξαιρέτου διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως καὶ τὸν ἐν Ῥώμῃ διευθυντὴν τῆς Γερμαν. Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Λουδοβίκον Curtius, ἐορτάσαντα τὴν ἑξηκοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεώς του καὶ δυνάμενον νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ μέγρι τοῦδε συντελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαιολογικὸν ἔργον μετὰ ἀναμφισβητήτου ἱκανοποιήσεως διὰ τὴν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἰδίᾳ τῆς πλαστικῆς καὶ διὰ τὴν διδακτικὴν του ἐπίδρασιν. Ὡσαύτως χαίρομεν διὰ τὴν ἐβδομηκοστὴν ἐπέτειον τοῦ ἐπιφανοῦς ἐπιγραφικοῦ καὶ ἰδρυτοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Θήρας καὶ πατρὸς τῆς Θηραϊκῆς Ἀρχαιολογίας κ. Φρειδερίκου Βαρώνου Χίλλερφον Γκαίρτριγγεν, τοῦ ὁποῖου ἡ πρὸς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν Ἑλλάδα εὐγενῆς ἀφοσίωσις προκαλεῖ παρ' ἡμῖν καὶ συμπάθειαν καὶ εὐγνωμοσύνην.

Τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1934 ὑπῆρξε τὸ ἀκόλουθον:

1. Ἐν Μαρθῶνι ἐσυνεχίσθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηριάδου.

Ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἔτους 1933 εἶχε μείνει πρὸς ἔρευναν διὰ τὴν περίοδον τοῦ 1934 ὃ τε θολωτὸς Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ τὸ Ἡράκλειον, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐκτεταμένη νεκρόπολις ἐκτει-

νομένη από των γεωμετρικῶν χρόνων μέχρι τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος.

Ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἶχεν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Μυκηναϊκοῦ τάφου καὶ ἡ εὐχάριστος ἀπόδειξις ὅτι οὗτος ἦτο ἀσύλητος.

Ἐντὸς τῆς κυψέλης ἀνευρέθησαν δύο λακκοειδεῖς τάφοι εἰς βάθος 0^μ,40 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, ἀνήκοντες, πιθανῶς, εἰς τὸ βασιλικὸν ζεῦγος τοῦ τόπου.

Ἐντὸς τοῦ ἐτέρου τῶν τάφων εὐρέθη ὡς κτέρισμα χαλκοῦν τι μικρὸν σκεῦος ἢ κόσμημα, ἀδιάγνωστον διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου φθοράν.

Ἐντὸς τοῦ ἄλλου ὁμως τάφου εὐρέθη χρυσοῦν κύπελλον ἡμισφαιρικὸν περίπου καὶ ἔχον μίαν κρικοειδῆ λαβὴν, ἄριστα διατηρούμενον. Τὸ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς εὕρημα τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ γένους τοῦ νεκροῦ καὶ ἀποτελεῖ σύμβολον τῆς ἐν τῇ ζωῇ εἰρηνικῆς αὐτοῦ δράσεως.

Ὀλόκληρον τὸ δάπεδον τῆς κυψέλης εὐρέθη καλύπτον στρώμα τέφρας, πάχους 0,10, ἀνάμικτον μετ' ἀπηνθρακωμένων τεμαχίων ξύλων καὶ πλήθους ὀστέων ζώων, βοῶν, χοίρων, αἰγῶν, προβάτων καὶ πτηνῶν ἀκόμη, πρὸς δὲ τούτοις μετὰ τεμαχίων μυκηναϊκῶν ἀγγείων, χαρακτηριζόντων τοὺς χρόνους τοῦ μνημείου καὶ τοὺς ταφέντας εἰς αὐτὸ Μαραθωνίους ἀνακτας.

Ἡ ἐν τῷ εἰκαζομένῳ Ἡρακλείῳ τοῦ Μαραθῶνος ἔρευνα προσεπόρισε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀνασκάπτοντος, νέα στηρίγματα τῆς ταυτότητος τῶν παρὰ τὸν ναῖσκον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου λειψάνων πρὸς τὸ ζητούμενον ἱερόν.

Ἡ ἔρευνα τῆς πέρυσιν ἀνακαλυφθείσης νεκροπόλεως ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι συγκομίζει ἱκανὰ εὐρήματα ἐκ τῶν ἀσυλήτων τάφων μακροτάτης, ὡς εἶπον, περιόδου, καταλαμβανόντων δὲ ἱκανὴν ἔκτασιν. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐπεσημάνθη διὰ τῆς σκαφῆς ἰδιαιτέρον τμῆμα τοῦ νεκροταφείου ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὴν ταφὴν παιδίων μέχρις ὀκτῶ ἢ δέκα ἐτῶν ἡλικίας, ἴσως ἐν ἐπιδημίᾳ τινὶ ἀθρόων κατὰ τὸν 9^{ον} ἢ 8^{ον} π. Χ. αἰῶνα ἀποθανόντων, ὅπως εἰκάζεται ὑπὸ τοῦ ἀνασκάπτοντος.

Οἱ τάφοι ἀποτελοῦνται ἐκ πλακῶν εἷς τε τὰς παρεῖας καὶ τὸ πῶμα. Τὰ κτερίσματα ἦσαν μικρὰ ἀγγεῖα τεθειμένα παρὰ τὴν κεφαλὴν ἢ παρὰ τοὺς πόδας.

Ἄλλοι τάφοι εἶναι πίθοι διαφόρων μεγεθῶν, τινὲς δὲ πολὺ μικρῶν διαστάσεων πάντες ἔχοντες ὡς πῶμα πλάκα. Κτερίσματα ἦσαν πάλιν μικρὰ ἀγγεῖα παιδικῆς χρήσεως, ἐντὸς τῶν πίθων ἢ ἔξωθεν παρ' αὐτοὺς κείμενα. Παρὰ τὴν ταφὴν ἔχομεν καὶ τὸ ἔθιμον τῆς καύσεως τοῦ νεκροῦ εἰς πᾶσαν ἡλικίαν κατὰ τὴν προτίμησιν, ὡς φαίνεται, τῆς οἰκογενείας. Μεταξὺ τῶν κτερισμάτων τῆς πυρᾶς ἦσαν ἀγγεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σποράδην πήλινα ἀγάλματα.

Ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς τῆς νεκροπόλεως μέλλει ἀσφαλῶς νὰ παράσχη πλούσια καὶ ἐνδιαφέροντα λείψανα, μάλιστα κεραμικά, τοῦ Μαραθωνίου βίου, ἄξια τῆς σπουδαιότητος τῆς ὅλης ἐν Μαραθῶνι συντελουμένης ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας.

2. Ἄλλην ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν, δοκιμαστικὴν ταύτην ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Μεγάροις διὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰω. Θρεψιάδου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Γ. Τραυλοῦ. Ἡ ἔρευνα αὕτη ἐνετοπίσθη εἰς τρία σημεῖα τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας πόλεως.

α) Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς σημερινῆς πόλεως Μεγάρων καὶ ἀπέναντι τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Θεοτόκου ἀνεσκάφησαν τὰ θεμέλια μεγάλου οἰκοδομήματος, ἀποτελουμένου ἐκ πλειόνων εὐρέων διαμερισμάτων καὶ παρέχοντος συνολικὸν ἀρχιτεκτονικὸν διάγραμμα παρεμφερέστατον πρὸς τὰ διαγράμματα τῶν οἰκιῶν τῶν ἑλληνιστικῶν λεγομένων καὶ τῶν μετέπειτα Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Τινὰ τῶν διαμερισμάτων φαίνονται προσθῆκαι νεώτεροι.

Ἡ εἴσοδος συνετελεῖτο διὰ τριβήλου, τοῦ ὁποίου αἱ βάσεις τῶν κίωνων καὶ τὰ κιονόκρανα μετ' ἐπιθημάτων εἶναι ἰωνικοῦ ὀρθοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπιθήματος ὑπῆρχεν ἀνισοσκελῆς σταυρός.

Κινητὰ εὐρήματα ἄλλα δὲν ἐγένοντο πλὴν τινῶν τεμαχίων ἀχρωμάτων μετ' αὐλακωτῆς διακοσμῆσεως συνήθους εἰς τοὺς ὑστέρους Ῥωμαϊκοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εὐρημάτων δύναται μετ' ἀσφαλείας νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τελευταία χρῆσις ἢ διασκευὴ τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἀναμφισβητήτως χριστιανική, ἀναγομένη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Δ^{ου} ἢ τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ περαιτέρω ἔρευνα θὰ δείξῃ ἂν καὶ ἡ ἴδρσις τοῦ οἰκοδομήματος ἀνήκει εἰς τοὺς χριστιανούς.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐρένης ταύτης ἀπεκαλύφθη μέχρι μήκους 14^μ τμήμα τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως, συγκείμενον ἐκ μεγάλων ἰσοδομικῶν πωρολίθων.

β) Ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Μεγάρων, Ἀλκάθου, κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα, σφίζεται λαξευτὸν ἐν τῷ βράχῳ ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ διάγραμμα ἀρχαίου ναοῦ, ἔχοντος κατεύθυνσιν ἀπὸ Α πρὸς Δ μετὰ μικρᾶς παρεκκλίσεως. Αἱ διαστάσεις τοῦ περιπτέρου τούτου ναοῦ κατὰ τὰς μετρήσεις τοῦ Τραυλοῦ εἶναι διὰ μὲν τὸν σηκὸν μέτρα 11,50 × 6, διὰ δὲ τὴν περίστασιν, μετρομένην κατὰ τὸ λάξευμα εἴτε τὴν κοίτην τῆς κρηπίδος, μέτρα 14,50 × 35,50.

Κινητὰ εὐρήματα ἐπὶ μὲν τοῦ πεδίου τοῦ ναοῦ βεβαίως δὲν ἐγένοντο διὰ τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ τόπου ἀπὸ παντὸς χώματος ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιχώσει, ἢ ὁποῖα ἐσχηματίσθη περαιτέρω ἐν κατωφερείᾳ ἐκ χωμάτων αὐτοῦ τοῦ ναοῦ, ἀνευρέθησαν ὄστρακα καὶ εἰδῶλια τοῦ 7^{ου} π. Χ. αἰῶνος, στηριζόμενοι δὲ εἰς τε τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν κινητῶν εὐρημάτων ὀρθῶς οἱ ἀνασκάπτοντες ἀνάγουσι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸν 7^{ον} π. Χ. αἰῶνα. Εἰκάζουσιν ὅτι ἐνταῦθα ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ Πausανίου I. 42. 4 ἀναφερόμενος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς. (Ἐκοδόμηται δὲ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς, ἄγαλμα δὲ ἐστὶν ἐπιχρυσὸν πλὴν χειρῶν καὶ ἄκρων ποδῶν ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπόν ἐστὶν ἐλέφαντος). Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀναφέρονται καὶ ἄλλα δύο ἱερὰ Ἀθηνᾶς μετὰ τῶν ἐπικλήσεων Νίκης καὶ Αἰαντίδος.

γ) Τρίτον σημεῖον τῶν Μεγαρικῶν ἐρευνῶν εἶναι ὁ λόφος τοῦ

μεσαιωνικοῦ κάστρου. Ἡ δοκιμαστικὴ σκαφή ἀπέδωκεν ἐνταῦθα πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων πάσης περιόδου ἦτοι Πρωτοελλαδικά, Μεσοελλαδικά (Μινύεια καὶ ἀμαυρόχρωμα), Ὑστερομυκηναϊκά, γεωμετρικά, Πρωτοαττικά μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα, Ἑλληνιστικά, Ῥωμαϊκά καὶ Βυζαντινά, μαρτύρια ἀδιακόπου ἱστορίας τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς τρίτης π. Χ. χιλιετηρίδος.

Δυστυχῶς τὰ λείψανα ταῦτα εἶναι τετραραγμένα, μόνον δὲ ἐν μιᾷ τάφῳ πρὸς Δ τοῦ λόφου εὐρέθη στρῶμα Μεσοελλαδικῶν ἀμιγῆς καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μικρὸς κιβωτιόσχημος τάφος παιδίου ($0,40 \times 0,37 \times 0,26$) καὶ περαιτέρω ἄλλος τάφος, παιδίου καὶ αὐτὸς ($0,42 \times 0,25 \times 0,20$), ἀποτελούμενος ἐξ ἀδρομερῶς πελεκημένων πλακῶν. Ὁ τάφος οὗτος περιεῖχεν ὀστᾶ τινά, παρὰ δὲ τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς εὐρέθη καλὸν σφηνοειδὲς γεωμετρικὸν ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ χρονολογεῖ τοὺς τάφους. Περαιτέρω ἀπεκαλύφθη τμῆμα πωρίνου τείχους.

Τὸ σημεῖον τοῦτο τῶν ἐρευνῶν εἶναι μάλιστα ἐνδιαφέρον καὶ εὐοίωνον διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην συνέχειαν τῶν ἐργασιῶν.

3. Ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ ἡ Ἐταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκεῖ ἐκτελουμένας διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου σημαντικὰς ἐργασίας.

Σκοπὸς τῆς ἐρέυνης τοῦ 1934 ἦτο ἡ περαιτέρω ἀποκάλυψις τῆς μεγάλης βασιλικῆς Γ, ὅπου αἱ γενόμεναι ἀπαλλοτριώσεις ἐπιτρέπουσι τοῦτο.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐξεκαθάρισε καὶ ἄλλο τμῆμα τοῦ αἵθριου εἰς ἔκτασιν 6^μ,65, ἀνεφάνη δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας τοῦ αἵθριου καὶ μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τῆς δεξιᾶς στοᾶς μετὰ μέρους τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸ μεσαῖον κλιτὸς τοῦ ναοῦ, ἔχοντος κατεστραμμένην σχεδὸν τὴν ἐκ μαρμάρων ἐπίστρωσιν. Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἀνασκαφῆς συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι τὸ αἷθριον τοῦτο ἐχρησιμοποιεῖτο μεταγενεστέρως εἰς οἰκίσεις, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ κατέστρεψε πολλαχοῦ τὸ παλαιὸν

σχέδιον. Εἰς πυρκαϊάν ἀποτεφρώσασαν τὸ μεταγενέστερον τοῦτο οἶκημα ὀφείλεται καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀρχαιοτέρου ψηφιδωτοῦ, τοῦ ὁποίου μόνον μέρη ἐσώθησαν. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ ὠραιότερα τῆς Ν. Ἀγχιάλου καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν 5^{ον} μ.Χ. αἰῶνα.

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀρχικοῦ οἰκοδομήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰδρῦθη ἡ βασιλική, ὁ κ. Σωτηρίου ἠρεύνησε κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν διὰ δοκιμαστικοῦ τάφρου. Τὸ πόρισμα ὑπῆρξε διαφωτιστικόν, διότι ἀνεφάνη πρὸς ἄλλοις καὶ τοῖχος πάχ. 0,65, ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ παλαιοτέρου κτίσματος, τὸ ὁποῖον διεσκευάσθη εἰς βασιλικὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος. Παρὰ ταῦτα ἡ πλήρης ἐξακρίβωσις τοῦ διαγράμματος τοῦ πρώτου τούτου κτίσματος δὲν ἐπῆλθεν ἀκόμη. Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται πιθανῶς περὶ παλαιοτέρας βασιλικῆς τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ἀνακαινισθείσης μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ — ἐχούσης δὲ κοινὸν τό τε αἶθριον καὶ τὸν νάρθηκα μετὰ τινων διασκευῶν πρὸς τὴν δευτέραν βασιλικήν.

β) Παρὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ὁ κ. Σωτηρίου προέβη ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ καὶ εἰς ἐπέκτασιν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς βασιλικῆς Δ.

Ἡ τετάρτη αὕτη βασιλική, κειμένη κατὰ ΝΔ ἄκρον τῆς Ν. Ἀγχιάλου εἰς ἀπόστασιν 300 μ. ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τῆς πεδιάδος τῆς παρὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον, δὲν διαφέρει κατὰ τὸ διάγραμμα τῶν λοιπῶν τρικλίτων βασιλικῶν τοῦ τόπου. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1934 ἀπεκαλύφθη τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ μέρος τοῦ δεξιοῦ κλίτους. Δυστυχῶς ἀψὶς τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σύνθρονον, ἱκανῶς σφζόμενα μέχρι τοῦ 1908, ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκοδομίαν, οὕτω δὲ τῇ ἐπισήμῳ συγκαταθέσει κατεστράφη τὸ εἰρημένον μνημεῖον.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1934 ἀνευρέθη ὁ στυλοβάτης τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας καὶ κατὰ χώραν δύο βάσεις κίωνων. Παρὰ τὸν στυλοβάτην εὐρέθησαν μαρμαρίναι βάσεις τοῦ τέμπλου κοσμοῦμεναι διὰ γλυφῶν καὶ ἀστραγάλου. Ὡσαύτως τμήματα τοῦ μαρμαροθέ-

του δαπέδου καὶ μέγα τμήμα τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ δεξιῦ κλίτους μετὰ ἀξιολόγων γεωμετρικῶν διακοσμῆσεων. Παρὰ ταῦτα ἀνευρέθησαν τεμάχια διατρήτων μαρμαρίνων θωρακίων καὶ μικρὰ τεμάχια τοῦ ἄμβωνος συμπληροῦντα τὸ πέρυσιν ἀνευρεθὲν τεμάχιον μὲ κογχύλας καὶ ἀετούς. Μολονότι δὲν ἀνεφάνη ἀκόμη ἡ βᾶσις τοῦ ἄμβωνος, ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων τεμαχίων δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ὀπωσδήποτε σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἀξιολόγου τούτου κατασκευάσματος ὡς πολυγωνικοῦ μετὰ κογχῶν ἄμβωνος ἔχοντος συμφυεῖς κιονίσκους, ἄνω δὲ ἄλλους κιονίσκους στηρίζοντας τὸν οὐρανὸν τοῦ ἄμβωνος καὶ φέροντας χαρακτηριστικὴν ἐξεργασίαν τῆς ἀκάνθου τοῦ κιονοκράνου.

Ἐξω τοῦ ναοῦ καμαρωτοὶ τάφοι χριστιανικοὶ εὐρέθησαν πλήρεις τεμαχίων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν.

Ὡσαύτως περισυνελέγησαν ἐκ τῶν πέριξ πλείονες ἐπιτάφιοι ἐπιγραφαί.

Ἐκ τῆς ὅλης ἀνασκαφῆς τῆς βασιλικῆς Δ ὁ κ. Σωτηρίου συνάγει ἀσφαλῶς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς πόλεως, εἶναι δὲ εὐλογον νὰ ἀποδοθῇ ἐξαιρετικὴ σημασία εἰς τοῦτο καὶ νὰ στηρίζωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο πολλὰς ἐλπίδας διαφωτισμοῦ τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως,

4. Τὰς ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας καὶ σκαφὰς ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κεραμοπούλλου, βοηθουμένου ἐν Φλωρίνῃ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Μπακαλάκη.

Τὰς περιηγήσεις ταύτας ἤρχισεν ὁ κ. Κεραμόπουλλος ἀπὸ τῆς Ἀλμωπίας, ὅπου ἐξήτασεν ἰδιαιτέρως τὸ Βυζαντιακὸν φρούριον τῆς Ζλάτινας καὶ ἐμελέτησε ἐπιγραφὰς τινὰς καὶ ἐρεῖπια ἐκκλησίας εἰς τὸ χωρίον Πρὸδρομος.

Παρὰ τὸ χωρίον Μαργαρίτα, ἄλλοτε Πότσεπ, ἐμελετήθη ἀρχαῖον τεῖχος μέγα, ἄνευ ἀσθέστου ἐκτισμένον, ὅμοιον πρὸς πολλὰ

ἄλλα παλαιὰ τεῖχη τῆς Μακεδονίας. Σποραδικῶς εὐρέθησαν ἐν σκαφῇ κέραμοι ἑλληνικῶν χρόνων.

Κατὰ τὰ περίχωρα τῆς Φλωρίνης εἰς τὰ χωρία Παλαίστρα καὶ Ἰτέα ἐσημειώθησαν κῶμαι ἱστορικῶν χρόνων, εἰς δὲ τὸν Ἅγιον Ἥλιαν τῆς Παλαίστρας καὶ προϊστορικὴ κώμη. Ἡ ὑπαρξίς πολλῶν ἀρχαίων σκωριῶν ἐκεῖ μαρτυρεῖ περὶ παλαιᾶς μεταλλωρυχίας.

Ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν Φλώριναν ὑψηλῆς κορυφῆς Κούλας διεπιστώθη Βυζαντιακὸν Φρούριον, πιθανῶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Μετὰ ταῦτα εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Τσοτυλίου ἠρευνήθη ἡ τοπογραφία πόλεως τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου τοῦ Β΄.

Ἡ πόλις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὄχυρῶν γηλόφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι κενοὶ χῶροι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν κτηνῶν. Ἐκατέρωθεν τοῦ συγκροτήματος τούτου ὁ χῶρος εἶναι ἐπικλινῆς, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἐποιήθη διὰ σκαφῆς ἀπότομος καὶ παραλλήλως πρὸς τοὺς γηλόφους ἐσχηματίσθη ἐπιμήκης ταινία μὲ δυσαναβάτους τὰς κλιτύς, ὥστε νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ὄχυρότης τοῦ τόπου.

Καὶ ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ ἄλλαι, ὀφείλονται εἰς σύστημα πολεοδομικόν, ἀντίθετον πρὸς τὴν κρατοῦσαν εἰς τὰς πεδιάδας ἄφρακτον κατὰ κόμας ἢ ἀγροικίας διασπορὰν μὲ καταφύγια τὰ ὑψηλὰ φρούρια. Τὸ πολεοδομικὸν τοῦτο σύστημα ἀποδίδει ὁ Ἀρριανὸς διὰ στόματος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Φίλιππον. Ἡ τοπογραφικὴ ἔρευνα τῆς Μακεδονίας θὰ διαφωτίσῃ τὰς δύο ταύτας διαφόρους περιόδους πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐξερεύνησις τάφων τινῶν ἔδειξεν ἐκεῖ κρατοῦν τὸ ἔθιμον τῆς ταφῆς ὄπλων μετὰ τοῦ νεκροῦ, ἐξ οὗ βεβαιοῦται ἡ ἐξ ἄλλων εὐρημάτων προκληθεῖσα γνώμη τοῦ κ. Κεραμοπούλλου ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦτο κοινὸν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐν παναρχαίοις χρόνοις, ὅτι δὲ οἱ Μυκηναῖοι ἐκόμισαν τὴν συνήθειαν πρὸς νότον—ἐν ᾧ δὲ μετέπειτα οἱ νότιοι Ἕλληνες ἀπέβαλον τὴν συνήθειαν, διετήρησαν αὐτὴν οἱ Μακεδόνες.

Ὡσαύτως εὐρέθησαν οἱ πρῶτοι ἀρχαῖοι τάφοι ἐν Μακεδονίᾳ.

Εὐρήματα χαρακτηριστικὰ τρία χαλκᾶ ἀγγεῖα, τῶν ὁποίων ἓν μετὰ προτομῆς γυναικὸς καὶ ῥαμφοειδοῦς στόματος, ἓν ῥαβδωτὸν καὶ ἓν τηγάνιον μετὰ κεφαλῆς χηνὸς εἰς τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς. Ἐπίσης ἓν ὑάλινον τῶν λεγομένων «φοινικικῶν» καὶ δύο πήλινα ἀγγεῖα ἦτοι ἓν ληκύθιον μετ' ἐκτύπων ἀρχαϊκῶν γοργονείων καὶ μία ῥαμφοστόμος πρόχους μελαμβαφῆς κ. ἄ., ὧν τὰ πλεῖστα ἐπέισακτα Ἑλληνικά. Πάντα ταῦτα εἶναι τεκμήρια οὐχὶ μόνον ὁμοίου βίου, ἀλλὰ καὶ στενῆς ἐπικοινωνίας τῶν Μακεδόνων πρὸς τοὺς νοτιωτέρους Ἑλληνας καὶ δὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ φιλέλληνης, τοῦ ὁποίου τὴν Ἑλληνικότητα ἠθέλησάν τινες νὰ ἀμφισβητήσουν.

Ἄλλοι τάφοι εὐρέθησαν παρὰ τὰ χωρία Βουδουρίτσα (νῦν Νέα Σπάρτη) καὶ Λουκόμι νεωτέρων χρόνων, ἐκ δὲ τούτων δύο περιεῖχον ἐργαλεῖα τεκτόνων ἄριστα διατηρούμενα, τρίτος δὲ λέβητα καὶ κοχλιάριον χαλκᾶ μετὰ πηλίνων ἀγγείων.

Καθ' ὅλου παρατηρεῖται καὶ νῦν ἔτι ἡ κατὰ κόμας πατροπαράδοτος οἴκησις. Ἐνεκα δὲ τούτου ἦσαν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διεσπαρμένα τὰ νεκροταφεῖα, ὥστε ἡ ἀναζήτησις τούτων σήμερον νὰ ἀποβαίνῃ δυσχερῆς καὶ ἐκτεταμένη. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ ἐνταφιασμοῦ παρατηρεῖται μικτὴ συνήθεια καὶ ταφῆς τοῦ σώματος καὶ καύσεως. Ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν πορισμάτων τῶν ἐνδιαφεροσῶν τούτων ἐρευνῶν θέλει διαλάβει λεπτομερῶς ὁ κ. Κεραμόπουλλος. Ὁ δὲ κ. Μπακαλάκης θέλει ἐκθέσει τὰ τῆς ἀνασκαφῆς Φλωρίνης.

5. Ἐν Ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ ἡ Ἑταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Κυπαρίσση.

Ἐρευνήθησαν συμπληρωματικῶς τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Μποτιά, ἐγένετο δοκιμαστικὴ σκαφὴ ἄνευ ἀποτελέσματος εἰς Καμάρας καὶ τέλος διὰ μικρῶν σκαφῶν ἐβεβαιώθη ἡ μεγάλη ἔκτασις τοῦ πέρυσιν ἀνακαλυφθέντος παρὰ τὰς Πάτρας Μυκηνησικοῦ νεκροταφείου.

Εἰς τὸ παρὰ τὰς Πάτρας χωρίον Τσαπλανεῖικα καὶ Παυλόκα-

στρον καὶ εἰς τοὺς ΝΑ γηλόφους τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους εὐρέθησαν ὑστερομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα καὶ χάνδραι ἐξ ἀχάτου.

Τάφοι λαξευτοὶ δὲν εὐρέθησαν, ἀλλὰ μόνον κιβωτιόσχημα κτίσματα κατεσκευασμένα διὰ μικρῶν ποταμίων λίθων. Τὰ κτίσματα ὁμως ταῦτα ἦσαν ἐντελῶς κενά, τὰ δὲ εὐρήματα, ἥτοι ἀγγεῖα καὶ χάνδραι, ἦσαν ἐκτὸς αὐτῶν.

Κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβωθῇ σαφέστερον ὁ τρόπος οὗτος τῆς ταφῆς.

6. Ἐν Σικυῶνι ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας ὁ Καθηγητὴς κ. Ὁρλάνδος. Κατὰ τὸ 1934 ἡ ἔρευνα ἐστράφη πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ ἄλλοτε εὐρεθὲν πρόπυλον.

Πρὸς Α τοῦ προπύλου τούτου ἀνεσκάφη ὄντως ἡ εὐθυντηρία τοίχου εἰς μῆκος δέκα ὀκτὼ μέτρων παραλλήλως πρὸς μέγα ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀνάλημμα μήκους μέτρων 36,40, ἀνέχον τὰ χώματα τοῦ κατωτέρω ἀνδῆρου.

Μεταξὺ τῆς εὐθυντηρίας καὶ τοῦ ἀναλήμματος ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ἀνδῆρου πλείονα διαμερίσματα κατὰ σειρὰν, πρὸ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε στοὰ, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων λίθων τοῦ στυλοβάτου ταύτης.

Ἄλλη μακρὰ στοὰ ἐξετείνετο καθέτως πρὸς τὴν σειρὰν τῶν δωματίων τῆς βορείας πλευρᾶς, εἶχε δὲ αὕτη πώρινον στυλοβάτην, ὅστις ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 45 μέτρων. Ὅπισθεν τοῦ στυλοβάτου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3^μ, 80 ἀπ' αὐτοῦ εὐρέθησαν λείψανα σειρᾶς δωματίων, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνδῆρου ἔχομεν στοάν, βλέπουσαν πρὸς ὀρθογώνιον αὐλὴν τοῦ κάτω ἀνδῆρου. Ἐξ εὐρεθέντος κιονοκράνου πωρίνου μετὰ κονιάματος συνάγεται ὅτι ἡ στοὰ ἦτο ἰωνική, τῆς ὁποίας ἡ πυκνότης δριζέται ἀκριβῶς ἐκ τῶν σφρζομένων τόρμων. Ἡ πρόοδος τῶν ἐργασιῶν θὰ παράσχη πιθανῶς καὶ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη πρὸς ἀναπαράστασιν πλήρη τῆς στοᾶς.

Ἐκ τινων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (σπονδύλου δωρικοῦ κίονος,

δωρικοῦ κιονοκράνου καὶ γείσου μετὰ προμόχθων) εὐρεθέντων παρὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς αὐλῆς τοῦ ἄνω ἀνδῆρου συνάγομεν ὅτι ἡ στοὰ τοῦ ἄνω ἀνδῆρου ἦτο δωρική. Εἰς τὴν στοὰν ταύτην ἀνήκουσι καὶ τὰ προπέρουσιν εὐρεθέντα πῆλινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἦτοι σίμη καὶ λεοντοκεφαλαὶ καὶ κέραμοι, παρέχοντες καὶ ἰδιόρρυθμον τρόπον προσηλώσεως τῶν καλυπτῆρων.

Κατὰ τὸ 1934 ἀνευρέθη παρὰ τὴν στοὰν ταύτην καὶ τέταρτον ἄγαλμα γυναικὸς πολὺ ἐλλιπές.

Αἱ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο γενόμεναι ἐργασίαι ἀπεκάλυψαν καὶ δευτέραν κρήνην συμμετρικῶς μὲν κειμένην πρὸς τὴν πρότερον εὐρεθεῖσαν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ μέσῳ κλίμακα, ἀλλὰ οὐσιωδῶς διαφέρουσιν ἐκείνης ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ διαμορφώσει. Τὰ ἀνευρεθέντα τεμάχια ταύτης ἐπιτρέπουσιν ἀσφαλῆ γραφικὴν αὐτῆς ἀναπαράστασιν καὶ ἀναστήλωσιν.

Εἰς τὴν νέαν ταύτην κρήνην τὸ ὕδωρ εἰσρέει διὰ μιᾶς στρογγύλης ὀπῆς κειμένης κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ οἰκοδομήματος καὶ εἰς ὕψους 1μ,50 ἀπὸ τοῦ δαπέδου. Ἀποθηκεύεται δὲ τὸ ὕδωρ εἰς τρεῖς δεξαμενάς, ὧν ἡ μία παράλληλος πρὸς τὴν πρόσοψιν, αἱ δὲ ἄλλαι δύο κάθετοι πρὸς ταύτην καὶ ἔχουσαι θολωτὴν τὴν ὀροφήν.

Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφή τῶν δύο καθέτων δεξαμενῶν ὡς καὶ οἱ τοῖχοι τῆς κρήνης εἶχον παχὺ καὶ σκληρὸν μαρμαροκονίαμα, ἐφ' οὗ διακρίνονται λείψανα ἐγχρώμου διακοσμῆσεως ἀδιαγνώστων νῦν θεμάτων.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους καὶ ὑπεράνω τοῦ κρουνοῦ τῆς εἰσοδῆς εὐρέθη ὀρθογώνιος κόγχη, ἔχουσα ἑκατέρωθεν μικρὰς παραστάδας, ἀνεχούσας ποτὲ τὸν ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς εὐρεθέντα μικρὸν δωρικὸν θριγκόν. Ἡ κόγχη αὕτη θὰ ἐχρησίμευε πιθανῶς πρὸς ἀνίδρυσιν ἀγαλματίου τινὸς κρηναίας νύμφης ἢ ἄλλου προσώπου. Εἰ καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἐν μέρει ἀποκαλυφθέντος οἰκοδομήματος θὰ ἐπέλθῃ ὀριστικὴ μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν αὐτοῦ σκαφήν, ὅμως ἀποβλέποντες εἰς τε τὸ μέγεθος (35×65μ) καὶ τὴν διάταξιν καὶ τὴν θέσιν, δύναται εὐλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι πρόκειται περὶ γυμνασίου. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀφετηρίας ταύ-

της ὁ ἀνασκάπτων εἰκάζει περαιτέρω ὅτι τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς εὐρύχωρον διαμέρισμα (11,50×5,00) μετὰ τῆς πολυτελοῦς εισόδου θὰ εἶναι τὸ Ἐφηβεῖον.

Ἡ εἰκασία περὶ γυμνασίου ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Πausanίου II, 10,6 λέγοντος: ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιον, διότι ὄντως ἀνέρχεται τις καὶ σήμερον πρὸς τὸ ἀνευρεθὲν οἰκοδόμημα κείμενον εἰς τὴν κλιτὴν τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τοὺς Ἑλληνιστικούς χρόνους ἀνάγεται καὶ ἡ τέχνη τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ἀνασκαφέντος κτίσματος.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Σικυῶνος θὰ ἀμείψῃ δαψιλέστερον τὸν ἀνασκάπτοντα καὶ τὴν ἐπιστήμην.

7. Ἐν Σπάρτῃ ἐξηκολούθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀδαμαντίου.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἐπεξέτεινε τὰς ἐρεῦνας του περὶ τὸ Ἑλληνιστικὸν Ἡρώων τοῦ ποιητοῦ, τὸν κατὰ τὸ 1931 δηλαδὴ ἀποκαλυφθέντα ὑπ' αὐτοῦ ὠραῖον ἐξωγραφημένον τάφον, τοῦ ὁποίου αἱ τοιχογραφίαι (Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος) ἀναμνησκουσι πολλὰς ἄλλας ὁμοίας, ἐν Ἰταλίᾳ κυρίως, διασωθείσας.

Κατὰ τὴν κλιτὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ὀπισθεν τοῦ Ἡρώου, ἀνεφάνησαν τάφοι κατὰ συστοιχίας. Ἐκάστη συστοιχία ἀποτελουμένη ἐκ τεσσάρων ἕως ἐννέα τάφων περιεκλείετο εἰς δωμάτιον θολωτὸν τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν οἱ τοῖχοι εἰς χαμηλὰ λείψανα. Κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ καὶ οἱ νεκρικοὶ οὔτοι θάλαμοι ἦσαν ὁμοίως διακεκοσμημένοι πρὸς τὸν προηγούμενως εὐρεθέντα.

Ὑπεράνω τῆς πρώτης ταύτης σειρᾶς τῶν νεκρικῶν θαλάμων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι σειραὶ κλιμακῆδὸν διατεταγμέναι. Ἄλλ' αἱ σειραὶ αὗται δὲν ἦσαν τόσον ἐπιμελεημένα, ὅπως ἡ πρώτη, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι τοῦτο ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς εὐπορίας τῶν οἰκογενειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνῆκον οἱ οἰκογενειακοὶ οὔτοι τάφοι.

Ἐξηρευνήθησαν ἐν ὄλῳ περὶ τὰ δέκα τοιαῦτα νεκρικὰ δωμάτια περιέχοντα ὀγδοήκοντα περίπου τάφους. Οἱ θάλαμοι ἦσαν καμαρωτοί, οἱ δὲ τάφοι εὐρίσκονται ἐσκαμμένοι κατὰ σειρὰν καὶ κατὰ πλάτος τοῦ θαλάμου, οὕτως ὥστε ὁ τελευταῖος τάφος εὐρισκόμενος κάτωθεν τῆς καμάρας σχηματίζει εἶδος ἀρκοσολίου γνωστοῦ ἐκ τῶν χριστιανικῶν κατακομβῶν. Καὶ ἡ λεπτομέρεια αὕτη ὡς καὶ ἄλλα τεκμήρια ἀνάγουσι τοὺς τάφους, κατὰ τὸν κ. Ἀδαμαντίου, εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας.

Ὁ μέγας νεκρικός θάλαμος ἔχει μῆκος 7 μ., πλάτος 2 μ., καὶ ὕψος 2μ,80. Ἡ τοιχοδομία ἐκτελεῖται διὰ μεγάλων ὀπτῶν πλίνθων κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου, ἡ δὲ στερεότης εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν καταβληθεῖσαν ἐπιμέλειαν.

Οἱ τάφοι εὐρέθησαν σεσυλημένοι. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον διεσκορπισμένα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τεμάχια ἀγγείων καὶ λύχνοι τινὲς μὴ χριστιανικοὶ φέροντες ἐκτὸς τῆς ἀπλῆς διακοσμῆσεως καὶ παραστάσεις σατύρων καὶ ἄλλων μορφῶν εἰκονικῶν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀνασκάψας.

Μικρὰ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή λέγει: Φιλουμένης | τὸ κάλλος | ἠρπάγθη | τὰχος | ζήσασα βιότου | Κ Β' ἔτη.

Παρὰ τὴν ἔρευναν ταύτην ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ τῶν ὑστάτων Ἑλληνικῶν χρόνων, ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἐπανέλαβε παλαιὰς τοῦ ἀνασκαφικᾶς ἐργασίας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Σπάρτης καὶ ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ περὶ τὴν βασιλικὴν τοῦ Ὄσιου Νίκωνος, ἐνθα ἦτο μέγα μοναστήριον ἔχον ὡς καθολικὸν τὴν βασιλικήν.

Τὰ περὶ τὴν βασιλικὴν βαθμηδὸν ἀποκαλυπτόμενα κτίσματα φαίνεται ὅτι ἀνήκουν εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ τοῦ 11^{ου} καὶ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος. Κατὰ τὸν τόπον τοῦτον εὐρίσκονται καὶ ἄφθονα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τεμάχια ἀγγείων καὶ γλυπτῶν ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν.

Διὰ τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἐνέχει ἡ περὶ τὸν Ὅσιον Νίκωνα τὸν Μετανοεῖτε ἀνασκαφή, εἶναι εὐκταῖον, ὅπως συντόμως γίνῃ σχεδιογραφικὴ ἀποτύπωσις τῆς γενομένης μέχρι τοῦδε ἐργα-

σίας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ σημαντικὴν περιόδον τῆς Βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας ἐν περιφανεῖ τόπῳ τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

8. Αἱ ἐν Ἀμνισῶ τῆς Κρήτης ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Σπ. Μαρινάτου.

Κατὰ τὸ 1934 ἡ ἔρευνα ἐνετοπίσθη εἰς τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνευρεθὲν Ἑλληνικὸν ἱερόν τὸ ἐπὶ παλαιότερου Μινωϊκοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ σκαφή προέβη ἐνταῦθα πρὸς νότον καὶ ἀπεκαλύφθη νέον τμήμα τοῦ ἱεροῦ, κατὰ τοῦτο ἔχον μεγαλητέραν σημασίαν, καθ' ὅσον τὰ στρώματα ἐν αὐτῷ φαίνονται ὀλιγώτερον τεταραγμένα. Τὸ βαθύτατον στρώμα τῆς τελευταίας ἐρεύνης περιεῖχεν ὀλίγα πρωτογεωμετρικά, γεωμετρικά καὶ ἀνατολίζοντα ὄστρακα, οὕτω δὲ ἔχομεν συνεχῆ τὴν λατρείαν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀπὸ τῆς πρωτογεωμετρικῆς μέχρι τῆς ὑστερας Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ὅτι ὅμοια γεωμετρικά ὄστρακα ὑπάρχουσι καὶ ἐντὸς τοῦ ἀνωτάτου Ῥωμαϊκοῦ στρώματος, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν διαταραχὴν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκ λαθραίων σκαφῶν.

Παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἐνταῦθα δύο μεγάλα στρώματα καλῶς διακρινόμενα ἤτοι τὸ Μινωϊκὸν καὶ τὸ ἀρχαϊκόν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει στρώμα ἄμμου.

Τὸ ἀρχαϊκὸν Ἑλληνικὸν στρώμα ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἀνασκαφέντι τμήματι εἰσχωρεῖ ἐντὸς τοῦ Μινωϊκοῦ οἰκοδομήματος, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἱερόν.

Τὸ ἀρχαϊκὸν Ἑλληνικὸν στρώμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μελανῆς γῆς, παρέσχε πλῆθος ἀδιαγνώστων χαλκῶν τεμαχίων, δύο χαλκᾶ εἰδώλια βοῶν, χαλκοῦν δακτύλιον φέροντα ἐν τῇ σφενδόνη ἔγγλυφον καθήμενον τετράποδον, λεοντόποδα σκεύους, ἔλλιπῆ διπλοῦν πέλεκυν, ἔλλιπες εἰδώλιον γυμνῆς γυναικὸς καὶ χαλκοῦν νόμισμα.

Τὰ ἐξ Αἰγυπτιακῆς πορσελάνης εὐρήματα εἶναι δύο μικρὰ ἔλλιπεῖς καθήμεναι μορφαὶ ἔχουσαι αἰγυπτιακὰ γράμματα κατὰ τὰ

βάθρα. Τεμάχια ἰσταμένων μορφῶν, κεφαλαί θεῶν, τὸ ἄνω ἡμισυ λεοντοκεφάλου μορφῆς, ἴσως τῆς μεμφιτικῆς θεότητος Σεχμέτ, μικρὸν δισκάριον χρυσοῦν, ποικίλαι ψῆφοι ἐκ διαφόρων ὑλῶν καὶ ἄλλα μικρὰ εὐρήματα.

Τὰ Αἰγυπτιακὰ ταῦτα εὐρήματα μαρτυροῦσι περὶ τῆς στενῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Ἰεροῦ τοῦ Ἀμνισοῦ μετὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἄλλὰ περὶ τῆς σχέσεως ταύτης παρέχει τεκμήρια καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν στρῶμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀφθονοῦσι τὰ λίθινα ἀντικείμενα.

Μεταξὺ τούτων ἄξια λόγου εἶναι ἑλλιπῆς ὑπερφυσικὸς πώρινος ἰέραξ, ἄλλου ἰέρακος τεμάχιον κεφαλῆς με ἐνθέτους ὀφθαλμούς, πώρινα ὄτα βοῦς καὶ κέρατα βοός, πόδες πτηνῶν καὶ λεόντων συμφυεῖς πρὸς πώρινα Ἰωνικὰ κιονόκρανα, μικρὰ μαρμαρίνη κεφαλή, ἴσως Πλούτωνος - Ὀσίριδος. Καὶ ὁ ἰέραξ ὡς ἱερὸν πτηνὸν τοῦ Ὁρου καὶ ὁ βοῦς ὡς ἱερὸς Ἄπις καὶ τὰ ἄλλα φέρουσι πρὸς τὴν Αἴγυπτον.

Μαρμαρίνου ἀγγείου τρία συναπτόμενα τεμάχια παρέχουσι τὸ πέρασ διστίχου ἐπιγραφῆς — ^{θερατα} _{μερωσ}, ἐλπίζεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν θὰ εὐρεθῆ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος.

Ἀφθονοὶ ὡσαύτως ἀνευρέθησαν πῆλινοὶ λύχνοι, τῶν ὁποίων εἷς φέρει τὴν ὑπογραφήν «Κ λ ἄ ρ ο υ». Αἱ ποικίλαι παραστάσεις τῶν λύχνων τούτων ἀναμιμνήσκουσι ζωηρῶς τοὺς Μινωϊκοὺς σφραγιδολίθους, εἰκάζεται δὲ ὅτι ὁ μεταγενέστερος ἐκείνος λυχνόποιος εἶχεν ὑπ' ὄψει τοιούτους σφραγιδολίθους, τυχαίως καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἀνευρισκομένους.

Καὶ τὰ κατὰ τὸ 1934 γενόμενα εὐρήματα ἐξαίρουσι τὴν σημασίαν τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἀμνισοῦ, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ συνέχεια αὐτῶν θέλει διαφωτίσει περισσότερον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου μνημείου τῆς Μινωϊκῆς ἀρχαιολογίας.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1934 ἐκ περιορισμένων ὅλως πόρων ἐκτελεσθεῖσαι, διευκολυνθεῖσαι δὲ ὅπωςδήποτε δι' ἀρωγῆς τοῦ

Ἐπιχειρήματα τῆς Παιδείας, καταβαλόντος τὰς ἀποζημιώσεις καὶ τὰ ὀδοποιητικὰ τῶν μετακινήθεντων πρὸς τοῦτο ὑπαλλήλων.

Οἱ ὅλοι πόροι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἶναι, ὡς γνωστόν, μηδαμινοὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ κολοσσιαῖον μέγεθος τῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἡ Ἑλλάς ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀπέναντι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εὐρισκομένων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς γῆς κρυπτομένων ἀκόμη μνημείων τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Εἶναι δὲ ἠναγκασμένη ἡ Ἐταιρεία νὰ ἀποβλέπῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πόρους τῆς μικρᾶς αὐτῆς περιουσίας, ὅσῃν ἐσχημάτισε σὺν τῷ χρόνῳ διὰ μικρῶν φιλοτίμων δωρεῶν, διὰ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἄλλοτε λειτουργήσαντος ἰδίου αὐτῆς λαχείου καὶ διὰ τῆς χρηστῆς καὶ ἀνιδιοτελοῦς διοικήσεως τῶν κυβερνησάντων αὐτήν. Ὁ κυριώτερος τῶν πόρων ὑπῆρξαν αἱ ἐκ τοῦ λαχείου εἰσπράξεις. Ἀλλὰ τὸ ἔσοδον τοῦτο, ὅπως ἄλλοτε εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκθέσῃ ἡ λογοδοσία τοῦ Συμβουλίου, πρὸ εἴκοσι πέντε περιόπου ἐτῶν ἀπεκόπη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἡ Ἐταιρεία ἐγκατελείφθη εἰς τοὺς ἄλλους μετριωτάτους αὐτῆς πόρους πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς ἔργου. Ἐπανελημμένως διεμαρτυρήθη τὸ Συμβούλιον πρὸς τὰς ἐκάστοτε Κυβερνήσεις διὰ τὴν ἀπόσπασιν καὶ στέρησιν τῶν ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων δικαιωμάτων αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν εἶχε τύχει οὐδεμιᾶς ἰκανοποιήσεως, εἰ καὶ εἶχε ποτε, ἐν τῷ μεταξύ, διαφανῆ ἐλπίς τις διευθετήσεως τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐταιρείας ἀδικίας.

Ἐπὶ τέλους τὸ ἔτος 1934 δύναται νὰ κληθῇ ἔτος δικαιοσύνης διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ὁ τρώσας καὶ ἰάσατο! Τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰ προφορικὰ διαθήματα τῆς Ἐταιρείας, στηριζόμενα εἰς τὸ ἀναμφισβήτητον αὐτῆς δίκαιον, εὔρον εὐήκοα ὦτα οὐχὶ μόνον εἰς τὸν φυσικὸν προστάτην Ἐπιχειρηματὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Τσαλδάρην καὶ εἰς τὸν τότε Ἐπιχειρηματὴν τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σπυρίδωνα Λοβέρδον, οἱ ὅποιοι πάντες ἐσκέφθησαν ὡς δίκαιοι ἄνθρωποι καὶ ὡς πονοῦντες τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου γνήσιοι Ἕλληνες. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν

ὁ νόμος 6079, ὁ ὁποῖος ἐρρῦθμισεν ἐκ νέου τὰ τῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων. Βεβαίως διὰ τῆς νέας ταύτης ῥυθμίσεως δὲν ἀπεδόθησαν τὰ ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν κρατηθέντα δικαιώματα τῆς Ἐταιρείας, οὐδὲ θὰ χορηγῶνται ἐτησίως ἐφεξῆς εἰς αὐτὴν πλείονα τῶν 10/100 τῶν καθαρῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου — ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ τὰ δέκα ταῦτα ἑκατοστὰ μετὰ μακροχρόνιον στέρησιν καὶ ἀναγκαστικὴν ἀπεργίαν ἀποτελοῦσι φωτεινὴν πρᾶξιν τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ Συμβούλιον βαθέως αἰσθανόμενον τὴν ἀξίαν τῆς δικαίας ταύτης πράξεως ἐνόμισε καθῆκον αὐτοῦ, ὅπως διαδηλώσῃ ζῶηροτέραν τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἐταιρείας καὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 28 Δεκεμβρίου 1934 ἐξέλεξε τὸν μὲν Πρωθυπουργὸν κ. Τσαλδάρην ἐπίτιμον ἑταῖρον, τοὺς δὲ Ὑπουργοὺς κ.κ. Λοβέρδον καὶ Μακρόπουλον ἰσοβίους τακτικοὺς ἑταίρους.

Εὐχόμεθα ὅπως ἡ ἀπαρχὴ αὕτη δικαιοσύνης ἀποβῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὁδηγὸς τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀλλὰ καὶ πρὸς σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς.

Συμπληροῦσα τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἐταιρεία ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ ἔτος 1934 ἓνα ἀκόμη τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, περιέχοντα ἑπτὰ ἐπιστημονικὰς πραγματείας μετὰ πλουσίας εἰκονογραφήσεως, δαπανήσασα περὶ τὰς 110 χιλιάδας δραχμῶν.

Ὡσαύτως ἐδημοσιεύθη εἰς τόμος Πρακτικῶν διὰ τὸ ἔτος 1933, περιέχων τὰς ἐργασίας τῆς Ἐταιρείας.

Διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς πολυτίμου ἀρχαιολογικῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης ἡ Ἐταιρεία ἐδαπάνησεν 79.470,25 δραχμῶν, ἐδέχθη δὲ εὐγνωμόνως καὶ πλείονας δωρεὰς ἡμετέρων τε καὶ ἀλλοδαπῶν βιβλίων.

Ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις πωλουμένων φωτογραφιῶν καὶ δελταρίων, τῶν δυνάμει τοῦ νόμου 4823 ἀνα-

τεθειμένων εἰς τὴν φροντίδα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, προέκυψε κέρδος δρ. 77.494,10 διανεμηθησόμενον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου.

Βεβαίως τὸ ποσὸν δὲν εἶναι ὑπερβολικόν, ἀλλ' ἐλπίζομεν ὅτι ἐπεκτεινομένης τῆς ὀργανώσεως θέλει αὕτη ἀποδώσει περισσότερα, εὐρυνομένου οὕτω μᾶλλον καὶ τοῦ κύκλου τῶν δελταρίων ποιότητος.

Εἰργάσθημεν, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως πρὸς τὴν μεγάλην ἡμῶν παράδοσιν καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερικότητος ἀπέναντι τῶν γλίσχρων μέσων, τὰ ὅποια ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν.

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ νόμου 6079 περὶ τοῦ λαχείου τοῦ στόλου θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ συντάξωμεν εὐρύτερον τὸν προϋπολογισμὸν τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1935. Ἄλλ' ἀπέχει, φοβούμεθα, ἀκόμη πολὺ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία θὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ πράξῃ πλήρως τὸ καθήκον αὐτῆς πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς πατρίου ἱστορίας. Τοῦτο δέ, διότι τὰ παρεχόμενα εἰς αὐτὴν μέσα εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ πολλοῖς ἀντίληψιν ὅτι ἡ ἀσχολία περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας ἡμῶν εἶναι εἶδος πολυτελείας, ἀμφιβόλου χρησιμότητος, δυνάμενον εὐκόλως νὰ θυσιασθῇ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀνερματίστου συγχρόνου βιοτικῆς φιλοσοφίας.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ὠφείλομεν νὰ ἀφορμηθῶμεν ἀπὸ τῶν σκέψεων τῆς ἀπλῆς πρακτικῆς χρησιμότητος τῆς κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικῆς ταύτης ἐπιστήμης, πάλιν παρατηροῦμεν ὅτι οἱ δῆθεν φιλοσοφοῦντες δὲν ἔχουν ἀκριβῆ καὶ σαφῆ ἔννοιαν οὐδὲ τῆς πρακτικῆς ὠφελείας τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῇ ὅλῃ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ.

Εἶναι δὲ στοιχειωδῶς σαφὲς ὅτι ἐπιδιώκοντες νὰ καταστήσωμεν τὴν ἡμετέραν χώραν ἓνα τῶν σημαντικωτέρων στόχων τῶν ξένων περιηγήσεων, εἴμεθα, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἠναγκασμένοι νὰ στηρίξωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ὄντως ἐθνικὴν ταύτην προσπάθειαν ἐπὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ μνημειακῆς καθ' ὅλου πραγματικότητος. Πρωτίστη ἄρα μέριμνα ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς

εἰδικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων αὐτῆς ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς αὐτὴν καθηκόντων πρὸς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα. Εἶναι δὲ τὰ καθήκοντα ταῦτα κυριώτατα διπλᾶ ἤτοι καθαρῶς ἐπιστημονικὰ καὶ διοικητικὰ ἢ πρακτικὰ ἐπιστημονικά.

Τὰ κυρίως ἐπιστημονικὰ ἔργα εἶναι ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα καὶ ἡ μελέτη τῶν εὗρημάτων καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν δημοσίευσις. Ἡ ἀνασκαφὴ εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἄνευ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας.

Μέγα μέρος τῆς ἐργασίας ταύτης ἐκτελεῖ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο ἂν συνεκέντρον εἰς τὸ ἐξῆς ἀκόμη περισσότερον, αὐστηρῶς περιοριζομένη, ὅπως καὶ σήμερον, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀσχολίαν, τὴν ὁποίαν εὐστοχώτατα ἀπὸ ἐτῶν ἀσκει.

Ἄλλ' ἴσης σημασίας εἶναι τὰ λεγόμενα διοικητικὰ ἢ πρακτικὰ ἐπιστημονικὰ καθήκοντα τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Αἱ διοικητικαὶ αὗται ὑποχρεώσεις περιλαμβάνουσι τὴν συντήρησιν τῶν μνημείων, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, ἐν τῇ γενικωτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ.

Ἡ συντήρησις τῶν μνημείων καὶ ἡ παράστασις αὐτῶν εἴτε ἐν κλειστῷ εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ χώρῳ εἶναι τοσαύτης σπουδαιότητος ὥστε, ὅταν τὸ Κράτος δὲν ἔχῃ τὴν ἰκανότητα νὰ διεξαγάγῃ ἀποτελεσματικῶς τὸ ἔργον τοῦτο, ὀφείλει μετὰ πάσης εἰλικρινείας νὰ μὴ αὐξάνῃ τὰς τοιαύτας αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ νὰ ἀναστέλλῃ νέας ἀνασκαφάς. Βεβαίως διὰ χώραν, ὅπως ἡ Ἑλλάς, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία εἶναι παγκόσμιον κτῆμα καὶ θέμα γενικῆς μελέτης, τοιαύτη ἀπόφασις θὰ ἦτο ἥκιστα τιμητικὴ. Ἄλλ' ἐὰν μετὰ τὴν εὔρεσιν τῶν μνημείων δὲν αισθανώμεθα τὴν δύναμιν νὰ τὰ συντηρήσωμεν εἶναι μυριάκις προτιμότερον νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν εὔρεσιν.

Ἄλλ' εἶναι ἄρᾳ γε ἀνέφικτος ἡ οἰκονομικὴ ἰκανότης, διότι περὶ ταύτης πρόκειται, ὅπως παρουσιάσωμεν ἀξίως αὐτῶν τὰ ἱστορικὰ ἡμῶν μνημεῖα;

Ἡ μέχρι τοῦδε πείρα διδάσκει ὅτι δὲν ἀπαιτοῦνται ὑπέρογκα ποσὰ πρὸς τοῦτο. Ἀπαιτεῖται μόνον συστηματικὴ ἐργασία ἐπὶ

μακρότερον χρονικὸν διάστημα καὶ μείζων ἐπίγνωσις παρὰ τοῖς μὴ ἀρχαιολόγοις περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἔργου, ὥστε ἡ παρεχομένη οἰκονομικὴ ἐπικουρία νὰ μὴ παρίσταται ὡς ῥωμαντικὴ ματαιοδοξία.

Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τηρηθεῖσα ἀρχαιολογικὴ τακτικὴ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως παρουσιάζει εὐοίωνα τινὰ σημεῖα περὶ τῆς ὀρθοτέρας ἐν τῷ μέλλοντι κατευθύνσεως ἐκ μέρους τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος.

Τὴν πρὸς τὴν συστηματικὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας καθ' ὅλου ὡς καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ἰδίᾳ κατεύθυνσιν ὀφείλει νὰ καταστήσῃ τὸ Κράτος ἐντονωτέραν, ὄχι ἀπλῶς πρὸς ἐκπλήρωσιν στοιχειώδους καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους ἀμέσου δημοσιονομικοῦ συμφέροντος.

Δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀνίκανος νὰ αἰσθανθῇ τὸ καθήκον αὐτῆς καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ συμφέρον της. Ἐχομεν δὲ πλήρη πεποίθησιν ὅτι μάλιστα μετὰ τὸν τελευταῖον ἠθικὸν ἔθνικὸν συγκλονισμὸν ἔτι μᾶλλον θὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἱστορικοῦ παράγοντος πρὸς ἀνακαίνισιν. Αἱ μεγάλαι συγκινήσεις θεραπεύουν ἀπὸ μεγάλων νόσων!

ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

1. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

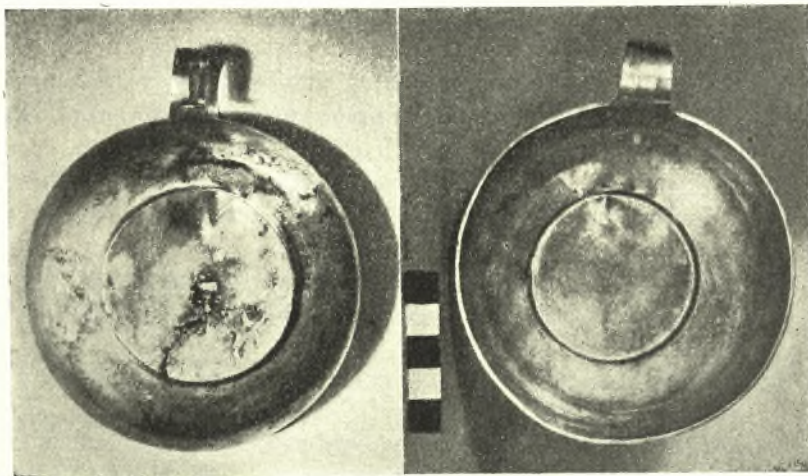
Εἰς τὸν Μαραθῶνα τὸ παρελθὸν ἔτος παρέδωκεν εἰς τὸ πρὸ μικροῦ λήξαν δύο σπουδαίας ἐργασίας, τὸν θολωτὸν Μυκηναϊκὸν τάφον καὶ τὸ Ἡράκλειον, τὸ ἱερὸν ἢ τέμενος ἄλλως τοῦ Ἡρακλέους. Εἰς ταῦτα πέρυσι προσετέθη καὶ μία ἐκτεταμένη νεκρόπολις, ἡ πρώτη ἐμφανιζομένη εἰς τὸ πλούσιον καὶ ὠραῖον, ἱερὸν δὲ διὰ τὴν ἱστορικὴν του σημασίαν διαμέρισμα ἐκεῖνο τῆς

Εἰκ. 1. Κύπελλον χρυσοῦν εὑρεθὲν ἐν τῷ Μυκηναϊκῷ τάφῳ Μαραθῶνος.

Ἀττικῆς, τὴν Τετράπολιν αὐτῆς. Καὶ εἰς τὰ τρία ταῦτα σημεῖα ἡ ἐπὶ ἕξ σχεδὸν μῆνας τοῦ παρελθόντος ἔτους διαρκέσασα ἐργασία δύναται νὰ θεωρηθῆ ἔν μέρει τοῦλάχιστον καὶ ὡς περατωθεῖσα σχεδόν, ἀλλὰ πλήρης συντελεσθῆ κυρίως μόνον ὡς πρὸς τὸν Μυκηναϊκὸν τάφον. Εἰς τὸ Ἡράκλειον μένουσι πιθανῶς πράγματά τινα ἀκόμη νὰ ἐρευνηθῶσι. Προήχθη ὅμως ἱκανῶς καὶ εἰς αὐτὸ πέρυσι ἡ ζήτησις καὶ παρέσχεν αὕτη νέα τινὰ στηρίγματα εἰς τὴν πεποιθήσιν μου περὶ τῆς πρὸς τὸ ζητούμενον ἱερὸν ταυτότητος ταύτης τοῦ περιτειχισμένου χώρου τοῦ παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ εἰς τὴν βορείαν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ Ἀγριελίκι παρὰ τὰ εἱεῖπια τοῦ Μετοχίου Βρανᾶ.

Ἡ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ἡρακλέους ἔρευνά μου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συνεδυσάσθη μὲ μίαν ἀνασκαφὴν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἔδαφος τὸ ἀμέσως κείμενον ἔξω τοῦ νοτίου (κυρίως νοτιοδυτικοῦ) σκέλους τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου, ὅπου μεταξὺ τῶν πυκνῶν θάμνων μόλις διεφαίνοντο τότε τοῖχοί τινες. Οἱ τοῖχοι λοιπὸν οὗτοι ἀπεδείχθησαν μετὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ὄχι μόνον ἀρχαϊκοί, ὅποιοι εἶνε καὶ οἱ τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ — εἰς τὸν ἕνατον πρὸ Χρ. αἰῶνα αὐτοὶ δυνάμενοι νὰ ἀναχθῶσι — ἀλλὰ καὶ ἔτι ἀρχαιώτεροι. Αὐτοὶ

Εἰκ. 2. Ἐξωτερικὴ κάτω ὄψις τοῦ χρυσοῦ κυπέλλου.

Εἰκ. 3. Ἐσωτερικὴ ὄψις τοῦ χρυσοῦ κυπέλλου.

πρέπει νὰ εἶνε κτίσματα τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος. Οἱ δύο ἔξ αὐτῶν πλάτους μὲν ἀκαθορίστου ἔτι μετὰ πλήρους ἀκριβείας, μήκους ὅμως τριάκοντα δύο μέτρων, συναπαρτίζουσιν ἐπίμηκες οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον καὶ ὡς πρὸς ἀνατολὰς βλέπον δὲν δύναται ἄλλως νὰ νοηθῆ παρα ὡς στενόμακρος ναὸς τῶν παλαιότερων ἐκείνων χρόνων. Οἱ λίθοι αὐτοῦ εἶνε βραχώδεις ὄγκοι καὶ τόσον λαξευμένοι, ὅσον διὰ νὰ σχηματίζουν τελείως κανονικὸν τοῖχον, ἀλλὰ προφανῶς κατὰ τρόπον τῆς οἰκοδομῆς ἀρχαιώτερον τῶν τοίχων τοῦ περιβόλου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλου ναοῦ ἔγνη ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ἡρακλείου οὐδαμοῦ εὐρέθησαν, ὃ ἐκτὸς αὐτοῦ ναὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸ παλαιότατον ἱερὸν τοῦ ἡμιθέου, τοῦ ὁποίου πάλιν ἡ λατρεία ἐν Μαραθῶνι ἀνέρχεται εἰς τοὺς μυθικοὺς τῆς χώρας ταύτης χρόνους. Τοιοῦτοτρόπως τὸ Ἡράκλειον, τὸ ὁποῖον καὶ ἱστορικῶς ἤδη ὡς σχετιζόμενον στενῶς μὲ τὰ γεγονότα τοῦ 490 πρὸ Χρ. πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπάρχον τὸν ἕκτον ἤδη αἰῶνα — διότι δὲν εἶναι δυνατὸν βέβαια νὰ ὑποτεθῆ ὅτι πρωταρχικῶς ἐκεῖ

τὴν πρώτην μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔκτου αἰῶνος δεκαετίαν—τίθεται εἰς τὸ χρονολογικὸν ἐκεῖνο πλαίσιον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τῆς πολιᾶς ἡδὴ ἀρχαιότητος δι' αὐτὸ καθορίζεται. Μένει ὅμως πάντως ἔτι νὰ ἐρευνηθῇ τὸ ἔδαφος περὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα, μήπως ἀγγείων τυχὸν θραύσματα μᾶς διδάξωσιν τι ἀκριβέστερον περὶ αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ ἐννοεῖται πρέπει νὰ γίνῃ καὶ περὶ τὸν ἄλλον μνημονευθέντα λίαν ἀρχαῖκόν ἐπίσης τοῖχον, ὅπου πυκνότετοι ὁμοίως θάμνοι βλαστάνουσι καὶ παρὰ τοὺς ὁποίους κοινῶν τοῦλάχιστον ἑλληνικῶν πηλίνων ἀγγείων θραύσματα ἐδῶ κ' ἐκεῖ παρουσιάζονται. Ἀλλὰ καὶ τούτου τοῦ τοίχου ἡ οἰκοδομικὴ ἀναβιβάζει τὴν ἡλικίαν εἰς τὸν ἑβδομον μᾶλλον παρὰ εἰς τὸν ἕκτον αἰῶνα. Δὲν ἔγινε μόνον ἀντιληπτὸν ἀκόμη εἰς ὁποῖον οἰκοδόμημα καὶ αὐτὸς ἀνήκει ἐκ τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν ἑξαιρετικὴν ταύτην θέσιν διὰ τὰ παλαιότατα, ὡς φαίνεται, μνημεῖα τοῦ ἱεροῦ. Ἀλλ' ἡ περαιτέρω ἀνασκαφὴ καὶ ἐνταῦθα θὰ διαλευκάνῃ πιθανῶς τὸ ζήτημα.

Ἀμέσως δὲ ἐδῶ πλησίον πάλιν, ἀλλ' ἐντὸς τώρα τοῦ τεμένουσ κείται ἡ γνωστὴ εὐρεῖα, ἐπίπεδος καὶ ὁμαλὴ πλατεῖα τῶν ἀσκήσεων τῶν ἐφήβων, περὶ ἧς τὰ εἰκότα ἐλέχθησαν (πρβ. Archäologischer Anzeiger παρελθόντος ἔτους).

Ὁφθαλμοφανῶς ὅμως ἀπ' αὐτῆς διακρίνεται, διότι καὶ ὡς ὑψηλότερον ἐπίπεδον ἀπ' αὐτῆς ἀποχωρίζεται, τὸ μῆμα ἐκεῖνο τοῦ αὐτοῦ περιτειχίστου χώρου, τὸ ὁποῖον ἔτι μᾶλλον κατόπιν πρὸς δυσμὰς ὄλοεν ἐκτεινόμενον συνεχίζει μετὰ τὴν πλατεῖαν τὸ λοιπὸν ὅλον ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένουσ, μέχρι τῶν παρὰ τὸ φρέαρ καὶ τὴν πλάτανον ἄλλων εὐρέων χώρων.

Ἐπὶ τοῦ κρασπέδου λοιπὸν ἡδὴ τοῦ ἐπιπέδου τούτου φαίνονται διασκορπισμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ μόλις κρύπτονται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ μάρμαρα ὡς οἰκοδομήσιμοι λίθοι ἐκ κτίσματός τινος ἀρχαίου προερχόμενα, ἐνῶ ἐδῶ ἄλλως ἐκλείπει πᾶν ἴχνος πλέον θραυσμάτων ἐκ τῶν κοινῶν ἐκείνων πηλίνων ἀγγείων, τὰ ὅποια καλύπτουν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πλατείας ἀπ' ἄκρου

Εἰκ. 4. Ληκύθιον ἐκ τῶν εὐρημάτων τῆς νεκροπόλεως Μαραθῶνος.

εἰς ἄκρον, ὡς τελευταῖα λείψανα τῶν σιτιοδόχων καὶ ὕδροδόχων ἀγγείων τῶν ἐκφυμαζομένων ποτέ ἐπ' αὐτῆς ἐφήβων.

Ἐξ ἐναντίας ἐδῶ ἀπήντησα ἀμέσως παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὑψηλοτέρου

Εἰκ. 5. Πρόχους μελανόμορφος
μετὰ τριφύλλου στομίου ἐκ Μαραθῶνος.

τούτου ἐπιπέδου ἀριθμὸν
τινα θραυσμάτων ἀγγείων
πολυτελῶν τοῦ πέμπτου πρὸ
Χρ. αἰῶνος ἐκ τῶν φερόν-
των τὸ γνωστὸν στιλπνότα-
τον μέλαν μεταλλικὸν ἐπί-
χρισμα τῶν ὠραίων ἀγγείων
τῶν λαμπρῶν ἐν γένει τῆς
Ἑλλάδος χρόνων. Μετ' αὐ-
τῶν δὲ καὶ τεμάχια κεράμων
στέγης τῶν αὐτῶν χρόνων
— ἴσως καὶ τοῦ ἕκτου ἡδη
πρὸ Χρ. αἰῶνος — μὲ τὸ
λεπτὸν αὐτῶν καστανόχρουν
ἐπίχρισμα. Οὕτω ἐκ τῶν
εὐρημάτων τούτων προῆλ-
θον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι
ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ὑπὲρ τὴν
πλατεῖαν ὑψουμένου ἐπιπέ-
δου, παρὰ τὸ κράσπεδον
αὐτοῦ τοῦλάχιστον, ὡς εἶπα,
ἠγείροντο κτίσματά τινα
πολυτελέστερα μάλιστα, ἂν
καὶ μικρὰ πάντως, ὡς ἐγί-
νετο τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν
μικρῶν κεράμων στέγης.
Ἄλλὰ τόσον ἐντελῶς παρα-
πλεύρως τῆς πλατείας τῶν
ἀσκήσεων τῶν ἐφήβων καὶ

στίβου ἅμα τῶν ἀγῶνων ἄλλων ἀθλητῶν — κατὰ τὰ προειρημένα περὶ τῆς
μαρτυρίας τοῦ Πινδάρου — δὲν ἠδυνάμην ἐδῶ ἄλλο τι νὰ δεχθῶ ὑπάρξαν
ποτέ, εἰ μὴ τὸν βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἡμιθέου, εἰς ὃν τὸ ἱερὸν ἦτο ἀφιε-
ρωμένον, πιθανώτατα δὲ καὶ τῆς ἕδρας τῶν Ἑλλανοδικῶν καὶ ἄλλων ἐπισή-
μων προσώπων. Εἰς τὴν ζήτησιν διὰ τοῦτο λειψάνων ἢ σημείων τινῶν
αὐτῶν ὀπωσδήποτε, καὶ προέβην ἀμέσως ἐνταῦθα.

Καὶ δὲν εὐρῆκα μὲν ταῦτα ἀκριβῶς τὰ ζητούμενα ἐδῶ, τὰ ὅποια εἰς

ἄλλο καταλληλότερον ἔδαφος διόλου δὲν θὰ ἦτο ἀπίθανον καὶ νὰ εὑρισκὰ ἴσως σφζόμενα ἔτι. Διότι ἐδῶ πάντες οἱ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖοι ὄροι λείπουνσι. Τὸ φυτικὸν τοῦ ἐδάφους χῶμα εἶνε λεπτὸν γῆς στρώμα, ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων — ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἴσως ἔτι χριστιανικῶν — ὑπὸ τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς σκαπάνης τοῦ καλλιεργητοῦ ἀνασκαλευόμενον. Ὑπόκειται δὲ εἰς τὸ στρώμα τοῦτο τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον σκληρὸν καὶ πετρῶδες φυσικόν, τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται ὅτι ἔψαυσε κἄν ἡ ἀρχαιότης, ἐφόσον τοῦλάχιστον ἠδυνήθην νὰ ἐρευνησῶ μέρος αὐτοῦ ἐπαρκῶς. Ποῦ λοιπὸν ἠδύνατο νὰ μένη ἔτι κεκρυμμένον ἀρχαῖόν τι ὀγκωδέστερον ἢ εὐδηλότερον λείψανον ἐνταῦθα; Εὐρήματά τινα

Εἰκ. 6. Σκύφος μελανόμορφος ἐκ Μαραθῶνος.

ἐν τούτοις δὲν ἔλειψαν οὔτε ἐδῶ τελείως, ὡς πιστεύω, δικαιολογοῦντα τὴν ὑπόθεσίν μου περὶ τῆς ἀναποφεύκτου εἰς τὴν θέσιν ταύτης ὑπάρξεως ὅχι βεβαίως πλέον αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἡμιθέου καὶ τῶν ἄλλων περὶ αὐτὸ ἱδρυμάτων, ἀλλ' ἐνδεικτικῶν τινων τοῦλάχιστον σημείων αὐτῶν.

Τὰ σημεῖα λοιπὸν ταῦτα εἶναι συντρίμματα μεγάλων μαρμάρων, τὰ ὅποια περιεσώθησαν μὲν μέχρι σήμερον ὡς οἰκοδομήσιμοι ἀπλῶς λίθοι εἰς εὐτελέστατον νεωτάτων χριστιανικῶν χρόνων ἐκκλησιδίων εἰς τὴν θέσιν ταύτην, κατὰ τὸν ἀρχικόν των ὅμως προορισμὸν μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα εὐθὺς διακρίνονται ὡς ἀνήκοντα εἰς τι αὐτόθι πάλιν κείμενον ἑλληνιστικῶν χρόνων μνημεῖον.

Ἄλλὰ τὸ ἑλληνιστικῶν χρόνων τοῦτο μνημεῖον, ἐν τῇ συναφείᾳ του πρὸς τὰ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὑπὸ τῶν θραυσμάτων τῶν πολυτελεστέρων ἀγγείων καὶ τῶν λοιπῶν μετ' αὐτῶν εὐρημάτων διαπιστούμενα κτίσματα τῆς κλασσικῆς καὶ ἀρχαϊκῆς ἀρχαιότητος, διδάσκει ἡμᾶς τὴν συνέχειαν τῆς

μνημειακῆς παραδόσεως ἀπὸ τῶν παλαιότερων ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος χρόνων μέχρι τοῦ τέλους αὐτῶν κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς.

Τοιοτοτρόπως τὰ συντρίμματα τῶν μαρμάρων αὐτῶν λαμβάνουσι διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ἡρακλείου, εὐθὺς παρὰ τὸ ὄριον τῆς μεγάλης αὐτοῦ πλατείας, τὴν ἰδιαιτέραν των σημασίαν. Διότι εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλῆ σημεῖα περὶ τῶν μόνων ἀναμενομένων ἐνταῦθα λειψάνων κτισμάτων τοῦ ἱεροῦ. Ἡ πλήρης ὅμως αὐτῶν σημασία θὰ καταδειχθῇ, ὅταν ἀποσπώμενα ἀπὸ τῆς νῦν θέσεως καὶ ἀκριβῶς ἐξεταζόμενα ὡς μνημείου τινὸς μέλη, διαφωτίσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς φύσεως τοῦ μνημείου τούτου.

Καὶ ἡ τοιαύτη μὲν διάγνωσις αὐτῶν θ' ἀκολουθήσῃ εὐθὺς ὡς καταστῆ δυνατὴ ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀποτόμωσ πέρυσι διακοπέισις ἐργασίας ἐνταῦθα.

Εἰκ. 7. Φιάλαι μελανόμορφοι ἐκ Μαραθῶνος.

Ἄλλ' ἡ μερικὴ συνέχισις τῆς ἐρεῦνης, πέρυσι ἤδη καὶ μικρὸν πρὸ τῆς διακοπῆς τῆς, εἰς τοὺς ἔτι περαιτέρω τῆς ὑπ' ὄψει μας θέσεως ἀλλήλους διαδεχομένους πρὸς δυσμὰς χώρου τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ἡρακλείου παρέσχον καὶ ἄλλο εὔρημα σαφῶς δηλωτικὸν τῆς ἀρχαιότητος τῶν μνημείων, τὰ ὅποια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο τοῦ τεμένους τὴν θέσιν τὴν ποτε εὔρον.

Εἰς ἓνα ἀτείχιστον χώρον, παραπλευρῶς κείμενον πρὸς ἓνα ἄλλον κυκλικὸν περιφρακτὸν ποτε ὑπὸ ἐρειπωμένου νῦν τείχους (μόνον ἓνα ἀκριβῆς σχεδιογράφημα σύμπαντος τοῦ ἐσωτερικοῦ μέχρις ἐγγύτατα τοῦ Βρανᾶ ἐκτενομένου τεμένους δύναται ἐναργῆ νὰ καταστήσῃ τὰ πράγματα ταῦτα)—εἰς ἓνα ἀτείχιστον, λέγω, τοιοῦτον χώρον ἀπεκαλύφθη τὸ δάπεδον δωματίου ἑστέρων χρόνων, καλυπτόμενον ὑπὸ πλακῶν πηλίνων. Τὸ ἔδαφος εἶνε καὶ ἐδῶ ἀγρὸς σήμερον μὲ δλίγον φυσικὸν χῶμα καὶ τὸ δάπεδον τοῦτο καλύπτον. Παρὰ τὸ δάπεδον, εἰς τὸ καλλιεργούμενον ἔδαφος εὑρέθη πηλίνου ἀγάλματος λείψανον δηλοῦν τὸ ὅσοῦν τῆς κνήμης αὐτοῦ. Παρ' αὐτὸ δὲ καὶ τεμάχιον πηλίνης πλίνθου μὲ ἐγχάρακτα δύο γράμματα τῆς ἀρχαίας ἀλφαβήτου Π Ε μὲ κυρτὰς ὅμως τὰς κεραίας τοῦ Ε τοῦ σχήματος ἀκριβῶς τῶν περὶ Μιλτιάδην καὶ Θεμιστοκλέα χρόνων (ΠΕ). Καὶ τί μὲν δύναται νὰ εἰκάσῃ τις περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἐγχαρακτῶν τούτων γραμμάτων (ἄρά γε ΠΕΡΙΚΛΕΞ; ἢ ΠΕΡΙΚΛΕΟΞ;),

ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἤξεύρω. Ἄλλ' ἢ προφανῆς δι' ἡμᾶς σημασία των εἶνε ὅτι τὴν ὕπαρξιν ἐδῶ καὶ ταῦτα μαρτυροῦσι μνημείων ἀρχαίων, τὰ ὅποια εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνέρχονται τῶν ἀρχῶν τοῦ πέμπτου αἰῶνος καὶ τῇ μεσολαβῆσει αὐτῶν εἰς τοὺς τοῦ ἔκτου ἀκόμη καὶ τοῦ ἐβδόμου, κατὰ τὰ ἀνωτέρω πρὸ μικροῦ μνημονευθέντα. Μεγαλύτεροι ἐνταῦθα περίφρακτοι χώροι ὑπὸ ἐρειπωμένων νῦν κυκλικῶν τειχῶν δεικνύουσιν ἄλλως καὶ καθαρὰ τὰ λείψανα διαμέσων μαρμαρίνων τοίχων τῶν ἐντός ποτε διαμερισμάτων αὐτῶν. Τὰ μάρμαρα τῶν βαθῆως εἰς τὰ ἐδάφη εἰσχωρούντων τοίχων εἶνε ὀγκώδη. Ἄλλων σφίζονται σήμερον τὰ συντρίμματα μόνον. Ἄλλὰ καὶ αὐτὰ ἐξαφανίζονται ὁσημέραι ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν.

Εἰκ. 8. Σκύφος γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἐκ Μαραθῶνος.

Εἰς τὴν νεκρόπολιν προήχθη τοῦλάχιστον μεγάλως ἡ ἐργασία διὰ τῆς ἀνακαλύψεως παμπόλλων αὐτῆς τάφων, ἀθικτων παραμεινάντων ἀπὸ τῶν παλαιότερων τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς χρόνων μέχρι τοῦ τετάρτου πρὸ Χρ. αἰῶνος. Ἄλλὰ μένει καὶ ἐκεῖ ἐργασία τις ἀκόμη νὰ γίνῃ, διὰ νὰ ἐρευνηθῇ ὁ τόπος πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἄλλων, ἀσφαλῶς ἀκόμη ὑπαρχόντων ἐκεῖ τάφων. Τόσον πλουσία ἀπεδείχθη διὰ τὰ εὐρήματά της ἢ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εἰς τὸ φῶς ἐσχάτως ἔλθοῦσα νεκρόπολις αὕτη.

Ἄλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀσύλητον, ἄθικτον ἐντελῶς διετήρησε τὸ ἐσωτερικόν του κατὰ τὰς τρεῖς καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας τῶν ἐτῶν τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ὁ Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ πρὸ πάντων αὐτός. Δύο τάφους οὗτος βασιλικούς, ἀπαραλλάκτους μὲ τοὺς σημερινούς ὀριζοντίους ἐντὸς τῆς κυψέλης του παρουσίασε, τεσσαράκοντα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἐξαίρετα ἐξησφαλισμένους, τὸν ἕνα ἐξάπαντος τοῦ βασιλέως τοῦ τόπου, τὸν ἄλλον τῆς βασιλίσσης πιθανῶς. Ἡ βασίλισσα εἶχε παραλάβει μαζί της ὡς κτέρισμα, νεκρικὸν δηλονότι δῶρον, ἕνα χάλκινον, σκεῦος ἴσως μικρὸν ἢ κόσμημα, τὸ ὅποιον εἰς τὸ ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐπὶ αἰῶνας ποτισθὲν γῶμα τοῦ τάφου δὲν ἦτο δυνατὸν εἶ μὴ ἐντελῶς ἐφθαρμένον νὰ διασωθῇ μέχρι σήμερον. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς εὐρέθη πιστῶς εἰς τὰς χεῖράς του κρατήσας τὸ χρυσοῦν κύπελλον, τελείως καλὰ διατηρούμενον, μὲ τὸ ὅποιόν ποτε εἶχεν ἡδονικώτατα πιθανῶς

γευθῆ πολλάκις τὸν οἶνόν του εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος μέγαρόν του μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς χώρας ἀνάκτων. Ἐντὸς τῆς κυψέλης εὐρέθησαν καὶ τὰ λείψανα τῆς πυρᾶς, ἀπηνθρακωμένα τεμάχια ξύλων, πολλὴ τέφρα, δλόκληρον τὸ δάπεδον τῆς κυψέλης καλύπτουσα εἰς πάχος δέκα ἑκατοστῶν καὶ μέγα πλῆθος πρὸ πάντων ὀσίων ζώων, βοῶν τὸ πλεῖστον καὶ χοίρων, ἀλλὰ καὶ αἰγῶν, προβάτων καὶ πτηνῶν ἀκόμη, τὰ ὅποια ἐν θυσίᾳ προσεφέρθησαν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ κυρίου τῆς χώρας, ἀποτελέσαντα

Εἰκ. 9. Πρόχοι γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἐκ Μαραθῶνος.

στρῶμα δλόκληρον, ὕψους δύο μέτρων, ἐπὶ διαμέτρου ἐπτὰ μέτρων εἰς τὸ βάθος τῆς κυψέλης, πολλὰ δὲ καὶ θραύσματα μυκηναϊκῶν, ἐγχρώμων ἀγγείων, τὰ ὅποια ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μαρτυροῦσι καὶ τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ μεγαλειῶδες τοῦτο μνημεῖον ἀνηγέρθη, διὰ νὰ δεχθῆ εἰς τὴν αἰωνίαν του κατοικίαν τὸν Μαραθῶνιον μονάρχη, μικρὸν βέβαια καὶ ὄχι κατὰ τοὺς Ἀτρείδας ἐκείνους τῶν Μυκηνῶν καὶ τῶν Ἀμυκλῶν ἢ τοὺς Νηλείδας τῆς Πύλου, ἀλλ' ὁμότιμον καθ' ὅλα τὰ ἄλλα πρὸς ἐκείνους καὶ ἴσως ὑμνηθέντα καὶ αὐτὸν εἰς ἔπος τι ἐκ τῶν κυκλίων, τὰ ὅποια τίς οἶδε πόσοι πολυαριθμότεροί ποτε τῶν Ὀμηρικῶν ἔψαλαν οἱ αἰοῖδοι τῆς δευτέρας πρὸ Χρ. χιλιετηρίδος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα τῶν Ἀχαιῶν, τῶν Ἀργείων, τῶν Δαναῶν.

Ὁ Μυκηναϊκὸς ὄμως θολωτὸς τάφος εἶνε καὶ δι' ἄλλα του χαρακτη-
ριστικὰ ἀξιοσημείωτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ εὐρήματα αὐτοῦ (εἰκ. 1, 2, 3). Ἐδῶ
θὰ περιορισθῶ εἰς εἰκόνων τινων μόνον περὶ τῶν εὐρημάτων τοῦ πολυτίμου
τούτου μνημείου ἐπίδειξιν, ἐν συγ-
κρίσει μάλιστα καὶ πρὸς ἄλλα ὅμοια
αὐτοῦ μνημεῖα πρὸς καλλιτέραν καὶ
τοῦ ἡμετέρου Μαραθωνίου κατανόη-
σιν. Διὰ τῶν εἰκόνων δὲ κατ' ἀνάγκην
καταληπτὰ θὰ ἔχουν νὰ γίνουσι σή-
μερον καὶ τῆς νεκροπόλεως τοῦ Μα-
ραθῶνος τὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα ταῦτα
ἀποκλειστικῶς ὡς δῶρα ἐπίσης εἰς
τοὺς κοιμηθέντας τῶν μεγάλων καὶ
ὠραίων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος χρό-
νων, τῶν ἀμέσως τοὺς Μυκηναϊκοὺς
ἀκολουθησάντων ἢ καὶ τῶν συγχρό-
νων πρὸς τὰ Μηδικὰ καὶ ἢ προσηγη-
θέντων αὐτῶν ἢ ἀκολουθησάντων αὐτοὺς κλασικῶν. Ἄλλ' ἐν σχέσει πρὸς τοὺς
τάφους τούτους πρέπει ἐν τι ἀκόμη ν' ἀναφέρω, ὅτι εἰς ἰδιαιτερόν τι τμήμα
τῆς λίαν ἐκτεταμένης, ὡς εἶπα, νεκροπόλεως εὐρέθη ἀποκλειστικῶς μικρῶν

Εἰκ. 10. Σκύφος μελανόμορφος
ἐκ Μαραθῶνος.

Εἰκ. 11. Πρόχοι γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἐκ Μαραθῶνος.

παιδίων κοιμητήριον, νηπίων καὶ ἄλλων, ὀλίγα τῆς νηπιότητός των ἔτη ὑπερ-
βάντων, ὀκτὼ ἢ δέκα ἴσως μόνον. Συγκινεῖ δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ψυχὴν
βαθῆως ἡ διάταξις τῶν τάφων τούτων τῶν νηπίων καὶ μειρακυλλίων. Ὡς
φαίνεται, ἐπιδημία τις κατὰ τὸν ὄγδοον πρὸ Χρ. αἰῶνα ἤρπασεν ἀπὸ τὰς
ἀγκάλας τῶν γονέων των τοὺς μικροὺς τούτους. Οἱ τάφοι εἶνε κομψότατοι,
μὲ πλάκας κατὰ τὰς τέσσαρας αὐτῶν πλευράς, μὲ μίαν δὲ μεγάλην πλάκα
συνήθως σκεπαζόμενοι. Παρὰ τὴν κεφαλὴν τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ
τοὺς πόδας εὐρέθησαν τὰ νεκρικά των δῶρα, μικρὰ τῆς τραπέζης τῶν παι-
διῶν πῆλινα γεωμετρικὰ ἀγγεῖα. Ἄλλα τάφοι πολλάκις εἶνε καὶ πίθοι ὀλό-
κληροι, ἄλλοι μεγάλοι καὶ μὲ πλάκας πάλιν ὡς πώματα, εἰς τὸ ὅποιον ὀλόκλη-
ρον τοῦ νεκροῦ τὸ σῶμα ἐχώρει. Ἄλλοι δὲ καὶ πολὺ μικρότεροι ἢ τόσον
μικροὶ ὥστε οὔτε ἔμβρουον νὰ χωροῦν, πάντοτε ὅμως μὲ μικρότατά τινα
ἀγγεῖα τῆς χρήσεως βέβαια τῶν μικρῶν πάλιν, ἢ ἔντος τῶν μικρῶν τούτων
πηλίνων δοχείων ἢ περὶ αὐτά. Ὡς φαίνεται, πολλοὶ νεαρῶν παιδιῶν νεκροὶ
οὐδὲ εἰς τάφους κατετέθησαν ἀλλ' ἐπὶ πυρᾶς ἐκαύθησαν. Ἡλικιωμένοι πολλοὶ
καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῆς νεκροπόλεως ἀναμφιβόλως καὶ αὐτοὶ δὲν ἐτάφησαν,
ἀλλ' ἐκάησαν μόνον· διότι ἐκδηλος εἶνε ἀμέσως ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος παρου-
σιασθεῖσα μία πολὺ μεγάλη τυμβοειδὴς πυρᾶ, εἰς τὴν ὁποίαν πολλοὶ νεκροὶ
ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἐκαύθησαν καὶ οὐχὶ ἐφ' ἄπαξ, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρ-
κειαν μάλιστα καὶ πολὺ μακρῶν ἐτῶν. Ἀγγεῖα ῥιφθέντα ὑπὸ τῶν παριστα-
μένων οἰκείων καὶ φίλων εἰς αὐτὴν ἀφῆκαν μέχρι σήμερον τὰ θραύσματά
των τοῦλάχιστον εἰς τὸ κατάμαυρον στρῶμα τῆς πυρᾶς. Ἐν πῆλινον ἀγαλμά-
τιον γυμνῆς γυναικείας μορφῆς, θεᾶς ἴσως, ἐκπάγλου ὠραιότητος, κατάμαυρον
ὅμως, εὐρέθη ἐπίσης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς πυρᾶς μετὰ πολλῶν θραυσμάτων
εὐμεγέθους ἀμφορέως.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἶνε, τὰ ὅποια εἰς φῶς ἔφερε τῆς νεκροπόλεως τοῦ
Μαραθῶνος ἡ ἀνασκαφή. Ὡς λίαν ἀξιοσημείωτον ἐν τούτοις πρέπει ἐδῶ
ἐπίσης νὰ μνημονευθῆ καὶ τὸ ἀναμφισβήτητον λείψανον ἐνὸς ἀρχαίου
Ἑλληνικοῦ ὕδραγωγείου, δι' οὗ τὸ πόσιμον τῆς κρήνης τοῦ Ἡρακλείου ὕδωρ
εἰς αὐτὸ διωχετεύετο.

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

2. ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΜΕΓΑΡΟΙΣ

Κατά τόν παρελθόντα Σεπτέμβριον ένηργήθησαν, χορηγούσης τής 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας¹, δοκιμαστικάί άνασκαφαί εις τὰ Μέγαρα.

Αί δοκιμαστικάί αύται έρευναι έγέγοντο εις τὰ έξής σημεία. Κατά τήν είσοδον τής πόλεως και έντεϋθεν του παρα τήν σημερινήν δημοσίαν οδόν 'Αθηνών - Μεγάρων έκκλησιδίου τής Θεοτόκου και τών Σχολείων, επί του λόφου του 'Αλκάθου, του δευτέρου λόφου επί του όποιου ήτο κατά τήν άρχαιότητα και είνε και σήμεραν έκτισμένον μέρος τής πόλεως, και τέλος παρα τόν άρχαίον λιμένα, τήν Νίσαιαν, τήν σημερινήν Πάχην, και επί του παρ' αυτών λόφου επί του όποιου σφύζεται εις έρείπια έν Μεσαιωνικών κάστρων.

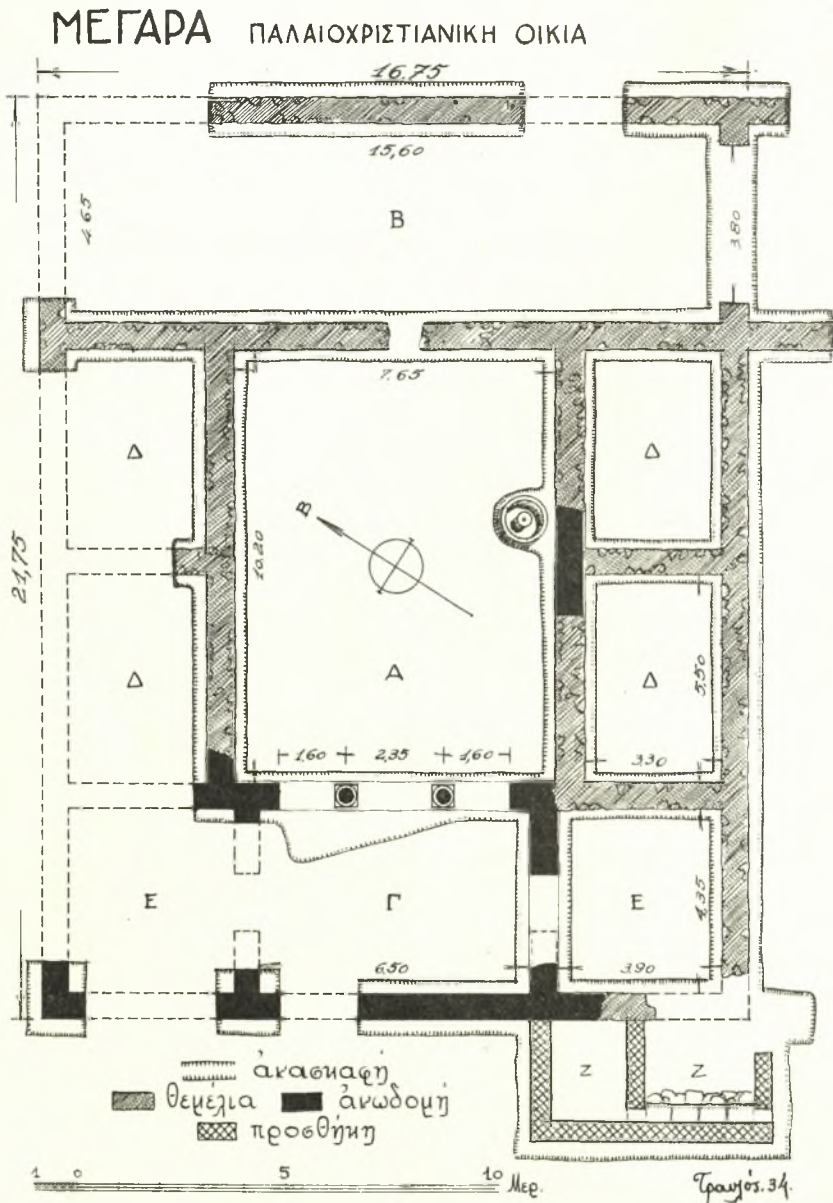
Εις τὸ πρώτον σημείον άνεσκάψαμεν ολόκληρον συγκρότημα κτηρίου, ευρισκομένου εις τὰ κτήματα Κανέλλου Παπασταμάτη και Γ. Πέγκου. Τὸ κτήριον τουτο συνίσταται έξ ένὸς ορθογωνίου χώρου Α (εικ. 1) ὁ ὁποῖος λόγω τῶν μεγάλων του διαστάσεων, 7.65×10.20 φαίνεται ὅτι ήτο θπαιθρος, περίξ δὲ τουτου άνοιγονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις του ὀκτώ δωμάτια σημειούμενα έν τῷ σχεδίῳ διά τῶν γραμμάτων Β Γ Δ Ε. Τὸ Β διαστάσεων 15.60×4.65 καταλαμβάνει ολόκληρον τὸ πλάτος του κτηρίου, του ὁποῖου αἱ κατά τήν ΝΑ στενήν πλευράν του καλοκτισμένοι παραστάδες, αἱ εις άρκετὸν ὕψος διατηρηθεῖσαι, σχηματίζουν είσοδον μεγάλην πλάτους 3.80 μ.

Εις τὸ σημείον τουτο ή σκαφή διεκόπη λόγω άρνήσεως του ίδιοκλήτου Κανέλλου Παπασταμάτη, μη καταστάντος δυνατοῦ νὰ έξακριβωθῆ άν αἱ προεκτάσεις τῶν μακρῶν πλευρῶν του Β σχηματίζουν πρόπυλον ή συνδέονται με άλλο κτήριον.

Βέβαιον είνε μόνον ὅτι καθ' ὅλην τήν ΝΑ πλευράν του κτηρίου, εις ὅσον βάθος άνεσκάφη τουτο, δὲν ανεφάνη άλλος τοίχος συνδεόμενός πως μετ' αυτης: τουτο ὑποδηλοῖ και τὸ ὠραῖον κονίαμα με τὸ ὁποῖον είνε επικεχρισμένη αυτη. Κατά τήν νοτιωτάτην μόνον γωνίαν τής πλευράς ταυτης ὑπάρχουν δύο μικρά δωμάτια, τὰ Ζ - Ζ, τὰ ὁποῖα ὁμως εκ του τρόπου τής συνδέσεως των μετὰ του κτηρίου, φαίνεται ὅτι είνε μεταγενεστέρα προσθήκη.

Τὰ δωμάτια Ε Γ Ε καταλαμβάνουν συμμετρικὸν ἄντιστοιχῶς του Β. Έκ τουτῶν τὸ μεσαῖον Γ διαστάσεων 6.50 × 4.35 συνεκινώνει μετὰ του

¹ Τήν σκέψην διά τακτικὰς άνασκαφὰς ὀφείλομεν εις τὸν διδάσκαλόν μας κ. Κ. Κουρουνώτην, ὁ ὁποῖος παρηκολούθησε τὸ ἔργον μας επανειλημμένως επισκεφθεῖς τὰς άνασκαφὰς μας. Τήν πραγματοποίησιν αυτῶν ὀφείλομεν εις τὸ ενδιαφέρον του Συμβουλίου τής 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας και τὸν καθηγητὴν κ. Γ. Οικονόμον. Ὅθεν εύχαριστοῦμεν θερμότατα και ένταῦθα τὸν κ. Κ. Κουρουνώτην, τὸν κ. Γ. Οικονόμον και τὸ Συμβούλιον τής 'Εταιρείας.

Εἰκ. 1. Γενικὸν διάγραμμα τῆς ἀνασκαφείσης οἰκίας.

ὑπαίθρου χώρου Α διὰ τριβήλου σχηματιζομένου ἐκ δύο κίωνων ἐκ μαρμάρου, τῶν ὁποίων ἐσώθησαν κατὰ χώραν αἱ μετὰ πλίνθου ἰωνικαὶ βάσεις, ἀπέχουσαι τοῦ μὲν γειτονικοῦ πεσσοῦ 1.35 ἀπ' ἀλλήλων δὲ 1.85. Αὗται εἶχον τὴν κάτω ἔδραν τῆς πλίνθου πολὺ ἀνωμάλως ἐπεξεργασμένην καὶ ἦσαν ἐστερεωμέναι ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου διὰ παχέος κονιάματος ἐξ ἀσβέστου. Παρ' αὐτὰς καὶ ἐντὸς τοῦ δωματίου Γ εὗρέθησαν ὁ κορμὸς τοῦ ἑνὸς κίονος μετὰ τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου καὶ τοῦ ἐπιθήματος. Ὁ κορμὸς ἐκ μαρμάρου ὑποκυανίζοντος, ἀρράβδωτος, ὕψους 2.593 ἔχει μικρὰν μείωσιν, καὶ κάτω μὲν φέρει ἑλαφρὰν ἀπόθεσιν, ἄνω δὲ πλὴν τῆς ἀποθέσεως ἀπολήγει εἰς μικρὰν σπεῖραν. Ἐπὶ τῆς βάσεως ἐστερεοῦτο διὰ σιδηροῦ γόμφου, ὁ ὁποῖος ἐστερεοῦτο

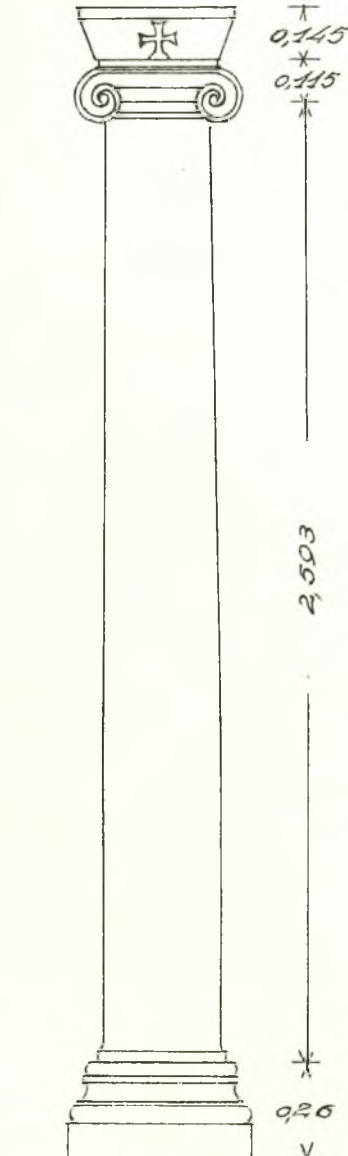
Εἰκ. 2. Ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἐκ τῆς παλαιοχριστιανικῆς οἰκίας.

διὰ μολύβδου, ὥς συμπεραίνεται ἐκ τῶν διασωθέντων τόρμων καὶ τῆς αὐλακος μολυβδοχοῖας, τομῆς κυκλικῆς. Τὸ κιονόκρανον διαστάσεων 0.115 ὕψους καὶ πλάτους 0.44 (εἰκ. 2 καὶ 3) ἦτο ἀπλοῦν ἰωνικὸν μετ' ἐχίνου καὶ ἐλίκων μὲ μεγάλην δὲ ἐπιμέλειαν ἐργασμένον. Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐλίκων εἶχε διακόσμησιν ἐκ πέντε μικρῶν ὀπῶν λαξευθεισῶν δι' αἰχμηροῦ ὀργάνου, τῶν ὁποίων ἢ μία ἐδήλου τὸ κέντρον τοῦ ὀφθαλμοῦ, πέραξ δὲ αὐτῆς ἐσχημάτιζον αἱ ἄλλαι τέσσαρες μικρὸν τετράγωνον.

Ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ ἄβακος τοῦ κιονοκράνου ὕψους 0.02 ἔβαινε τὸ ἐπίθημα ὕψους 0.145, τοῦ ὁποῖου ἢ μικρὰ βάσις διαστάσεων 0.335×0.335 ἐλάχιστον ἐξεῖχε τοῦ ἄβακος τοῦ κιονοκράνου, ἐπὶ δὲ τῆς μεγάλης του βάσεως διαστάσεων 0.584×0.434 ἐστηρίζοντο αἱ τοξοστοιχίαι αἱ γεφυροῦσαι τὰ μεταξὺ τῶν κίωνων κενά¹. Τὸ ἐπίθημα ἔφερε ἐπὶ τῆς μιᾶς στενῆς πλευρᾶς του ἀπλοῦν ἀνισοσκελῆ ἔγγλυπτον σταυρόν, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο πιθανῶς ἐστραμ-

¹ Κατὰ τὴν σκαφὴν εὗρέθησαν πλησίον τῶν δύο κίωνων πλίνθοι ὅπται, τῶν ὁποίων τὸ ὡς συνδετικὴ ὕλη χρησιμεῖον κονίαμα εἶχε σχῆμα σφηνὸς μὲ διαφορὰν πάχους εἰς τὰ δύο ἄκρα 0.02.

μένος πρὸς τὸ μέρος τῆς αὐλῆς, ὡς δύναται νὰ ὑποτεθῆ ἔκ τοῦ τόπου καὶ τρόπου τῆς εὐρέσεως του.

Εἰκ. 3. Ὁ ἔκ τῶν σωθέντων κίονων τοῦ τριβήλου τῆς παλαιο-χριστιανικῆς οἰκίας.

Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ δωματίου Γ εὐρίσκονται τὰ δωμάτια Ε Ε διαστάσεων 3.90×4.35 ἐπικοινωνοῦντα μετὰ τούτου διὰ θυρῶν πλάτους 1.35 ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἔκ τῶν παραστάδων, αἱ ὁποῖαι διεσώθησαν κατὰ τὴν ΝΑ πλευρὰν τοῦ Γ. Εἴσοδος ἄλλη κατὰ τὴν ΝΔ πλευρὰν τοῦ κτηρίου ἀποκλείεται, διότι κατὰ ταύτην ὁ τοῖχος σφῶζόμενος εἰς ἀρκετὸν ὕψος 0.30 δὲν μᾶς φανερῶνει τοιοῦτόν τι.

Τὸ ὅλον ὀρθογώνιον σχῆμα συμπληρῶνουν τὰ δωμάτια Δ - Δ διαστάσεων 5.30×3.30 .

Τὰ θεμέλιά του πάχους 0.67 - 0.68 εἶνε ἐκτισμένα δι' ἀργῶν λίθων μετρίου μεγέθους μετ' ἀβεστοκονιάματος συνδεομένων. Οἱ ἐπὶ τούτων τοῖχοι τῆς ἀνωδομίας εἶνε λεπτότεροι, πάχους 0.62, μὲ περισσοτέραν δὲ ἐπιμέλειαν ἐκτισμένοι. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα χρησιμοποιῶνται κοινοὶ λίθοι μετ' ἀβεστοκονιάματος, πλὴν τῶν παραστάδων καὶ σταθμῶν τῶν θυρῶν, ἐκτισμένων δι' ὀπτῶν πλίνθων ἢ καὶ πελεκημένων πῶρων λίθων, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς σταθμοὺς τῆς εἰσόδου τοῦ χώρου Β. Αἱ ὄψεις τῶν θεμελιῶν εἶνε ἀνώμαλοι, ἐνῶ ἀντιθέτως τῆς ἀνωδομῆς ὠμαλισμένοι διὰ μιστρισίματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχαράχθησαν γραμμαὶ πρὸς στερέωσιν τοῦ κονιάματος. Αἱ ὀπταὶ πλίνθοι εἶνε τετραγωνικαὶ (εἰκ. 4) ἕξ ἐρυθροποῦ ἢ καὶ κιτρίνου πηλοῦ μὲ διαστάσεις $0.28 \times 0.28 \times 0.032 - 0.034$, ἐφ' ἐκάστης δὲ τῶν ἐπιφανειῶν των φέρουν γραμμὰς χαραχθείσας κατὰ τὴν κατασκευὴν των. Καὶ αὗται συνεδέοντο δι' ἀβεστοκονιάματος πάχους 0.04. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνεύρομεν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν τοίχων τεμάχια ἀποσπασθέντων μερῶν τούτων ἕξ ὀπτῶν πλίνθων.

Μεταξὺ τούτων τεμάχιον πλίνθου διαστάσεων 0.23×0.17 ἀνευρεθὲν παρὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον μὲ τὰ ἕξ ἑπ' αὐτοῦ γράμματα ΟΙΚΛ (εἰκ. 4).

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ κτηρίου τούτου, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἦτο ἐντελῶς περιορισμένη ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ γενικοῦ διαγράμματος ἐξηκριβώθη ὁμως τὸ δάπεδόν του, τὸ ὁποῖον ἤρχιζε ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου τοῦ τριβήλου καὶ ἀπὸ τοῦ σημείου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀρχεται ἡ ἀνωδομία. Ἡ ὑπεράνω τοῦ δαπέδου ἐπίχωσις ἦτο πάχους 0.50 — 0.90, οἱ δὲ τοῖχοι τῆς ἀνωδομίας

Εἰκ. 4. Ὅπται πλίνθοι ἐκ τῆς παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς.

ἐξεῖχον τούτου κατὰ 0.30 — 0.40 εἰς πολλὰ μάλιστα σημεῖα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ ΝΑ μέρος τοῦ κτηρίου, οἱ τοῖχοι ἐσφῆζοντο βαθύτερον τοῦ δαπέδου. Αἱ γενικαὶ ἔξωτερικαὶ διαστάσεις του εἶνε 21.75×16.75 .

Ἡ ἐπίχωσις γενικώτερον ἦτο ἐκ χώματος πλήρους λίθων, ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἄλλων ὕλικῶν οἰκοδομικῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποσπασθῆ τοῦ κτηρίου. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν τεμάχια μεγάλων ὑστερορωμαϊκῶν ἀγγείων, φέροντα τὴν συνήθη εἰς τοὺς χρόνους τούτους καὶ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς ἐξ ἀλακωτῶν γραμμῶν διακόσμησιν ἐπὶ τῆς ἐκ χονδροῦ πηλοῦ ἐπιφανείας των. Μεταξὺ τῶν ἀγγείων αὐτῶν ὑπάρχουν μερικὰ μελαμβραφεῖ, ὑστέρων πιθανῶς καὶ αὐτὰ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, τεμάχια ληκυθίων μελαμβραφῶν, ἐν μικρὸν τεμάχιον μελανογράφου σκύφου σφῆζον παράστασιν μορφῆς ἐστεφανωμένης, πολλὰ μικρὰ τεμάχια ἐκ ληκυθίων ἀτρακτοειδῶν κ.ἄ.

Λόγῳ τοῦ περιορισμένου τῆς ἀνασκαφῆς δὲν ἐξηκριβώσαμεν, ἂν τὸ κτή-

ριον κείται πλησίον ναοῦ τινός ὡς προσάρτημά του ἢ εἶνε ἐντελῶς ἀνεξάρτητον· ἐλπίζομεν ὅτι τοῦτο θὰ γίνη εἰς τὰς προσεχεῖς μας ἐργασίας.

Διὰ τὴν χρονολόγησιν θ' ἀποβλέψομεν εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του διατάξιν καὶ τὰ διασωθέντα ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα, διότι ἐκ τῆς ἐπιχώσεως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τίποτε τὸ σαφές.

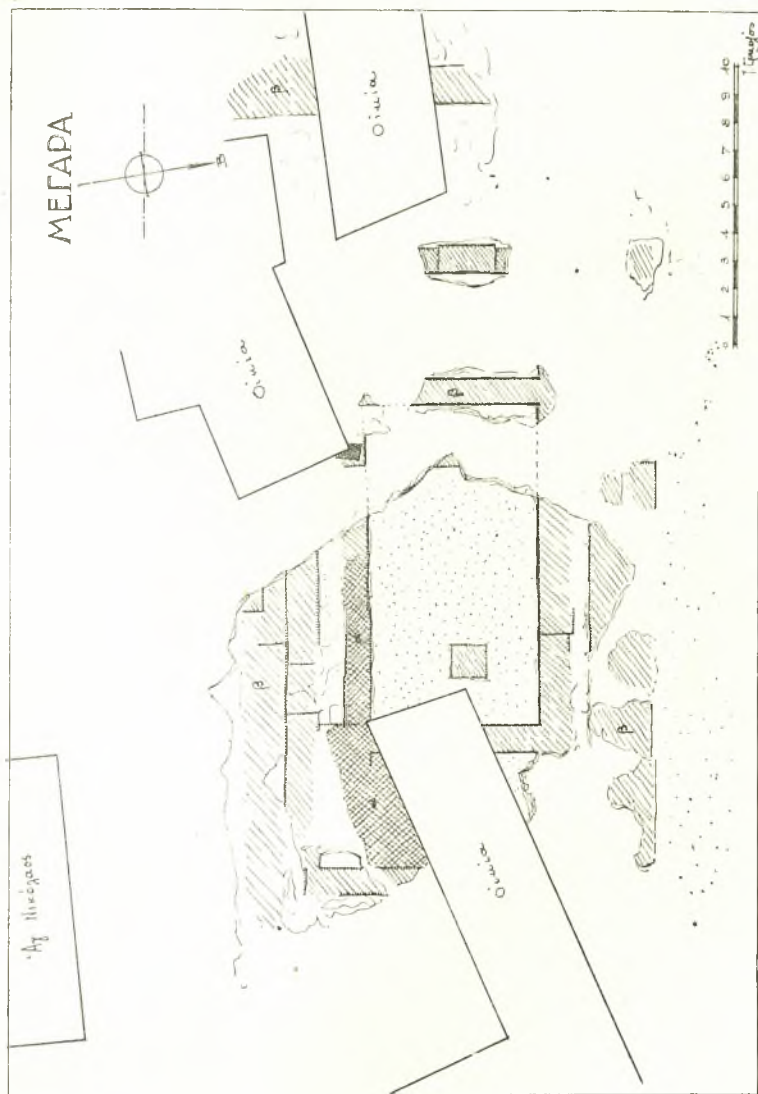
Τὸ ὅλον συγκρότημα παρουσιάζει κάτοψιν οἰκίας τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων, ὅπως αἱ εἰς τὴν Πριήνην σκαφεῖσαι, ὁμοιάζει μάλιστα περισσότερον πρὸς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν οἰκίαν πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ θεάτρου (Wiegand und Schrader Priene σελ. 285 εἰκ. 298 καὶ B. Rider, The Greek House, σελ. 241 - 242 εἰκ. 42).

Ὁ τύπος οὗτος φαίνεται ὅτι ἐξηκολούθησε κρατῶν καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν Χριστιανικὴν τὴν μέχρι τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰ., εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τεθῆ ἡ οἰκία τῶν Μεγάρων· ὅτι δὲ ἀνήκει εἰς τὴν μέχρι τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰ. ἐποχὴν φανερώνει τὸ ἐπιθήμα μὲ τὸν ἀπλοῦν ἐγγλυπτον σταυρόν, τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέλος τοῦ 4^{ου} καὶ 5^{ου} μ. Χ. αἰ. τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους εἶνε κηρωρισμένον τοῦ κιονοκράνου (Laurent Delphes chrétien Bull. Corr. Hell. XXIII 1899 σ. 250, Κ. Κωνσταντοπούλου Ἱστορία τῆς Βυζαντιακῆς τέχνης σελ. 124, Α. Ὁρλάνδου Ἡ παλαιοχριστιανικὴ βασιλικὴ τῶν Δαφνουσίων τῆς Λοκρίδος, Πρακτικά Ἀκαδημίας 4, 1929 σ. 226). Ἐκ τούτου, δηλ. τῆς ἐπὶ τόσους αἰῶνας διατηρήσεως τοῦ ἑλληνιστικοῦ τύπου οἰκίας, καὶ ἐκ φιλολογικῶν πληροφοριῶν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ αἱ γενικώτεραι ἐκδηλώσεις τοῦ βίου καὶ μετὰ τὴν σχεδὸν ὀριστικὴν διὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶνε αἱ ἀρχαιότεραι Ἑλληνικαί. (Hertzberg.—Καρολίδου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τόμ. Β'. Ε. Ἀντωνιάδου Ἡ κατάστασις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου).

Ἐκτὸς ὅμως τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἡ οἰκία τῶν Μεγάρων ἀναγομένη εἰς τοὺς μέχρι τοῦ 5^{ου} αἰ. πρώτους χρόνους τοῦ πολυταράχου καὶ ἐν Ἑλλάδι χριστιανικοῦ βίου δεικνύει, ὅτι εἰς τὴν πόλιν ταύτην οἱ πιστοὶ τῆς νέας θρησκείας εἶχον ἀρκοῦντως πληθυνθῆ. Δὲν εἶνε δὲ αὕτη τὸ μόνον δείγμα τοῦ ἐντόνου Χριστιανικοῦ βίου· πληθὺς ὅλη ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, κιονοκράνων, ἐπιθημάτων, κίωνων κ.λ.π. λειψάνων συναντᾶται σήμερον εἰς τὰς οἰκίας τῶν Μεγαρέων¹.

Αἱ φιλολογικαὶ ἐξ ἄλλου μαρτυρίαι μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἤδη κατὰ τὰ μέσα τοῦ 4^{ου} μ. Χ. αἰ. ἔχομεν εἰς τὰ Μέγαρα ἐπισκοπὴν (Migne. Πατρολογία τομ. 26 σελ. 1335). Ὁ Harnack (Die Mission und Ausbreitung des

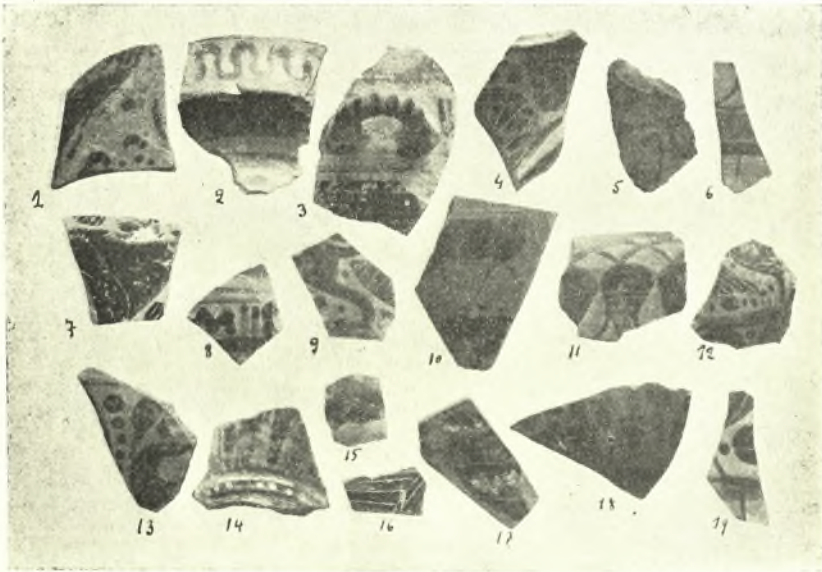
¹ Εἰς τὴν οἰκίαν π.χ. τοῦ Θωμᾶ Σκλαβούνου κειμένην παρὰ τὸ ἐκκλησιδίου Ἁγ' Σωτήρας ὑπάρχουν κιονόκρανα, βάσεις κίωνων, κ.λ.π. παλαιοχριστιανικῶν χρόνων.

Εἰκ. 5. Τὰ σωζόμενα λαξεύματα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Christentums in den ersten drei Jahrhunderten τομ. 2 σελ. 786-787) δμι-
λει περὶ χριστιανικῆς ἐστίας ἤδη πρὸ τοῦ 325 μ. Χ. "Ὡστε ἤδη εἰς τὰς ἀρχὰς
τοῦ 4ου αἰ. ἔχομεν ἐστίαν χριστιανικὴν καὶ, τὸ σπουδαιότερον, πιθανῶς καὶ
ἐπισκοπὴν. Βεβαίωτατον δὲ εἶνε ὅτι ἐπισκοπὴ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 5ου αἰ. μ. Χ.¹

"Ὡστε καὶ ἐκ τῶν φιλολογικῶν μαρτυριῶν καὶ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν μας,
ἂν καὶ αὐτὰ δὲν ἔγιναν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ὡς ἐλέχθη, τὰ Μέγαρα ἐνωρὶς

Εἰκ. 6. Ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τοῦ Ἀλκάθου.

ἀνέπτυξαν Χριστιανικὸν βίον, εἰς τοῦτο δὲ θὰ συνετέλεσε πρωτίστως καὶ ἡ
γειτονικὴ τῶν πόλις Κόρινθος ἡ ὁποία κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶνε
σπουδαῖον χριστιανικὸν κέντρον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς Ἀθήνας εἰς τὰς
ὁποίας ἡ ἀντιδρασίς τῆς ἀρχαίας θρησκείας καὶ ἐν γένει αἱ ἀναμνήσεις τοῦ
ἀρχαίου βίου ἠμπόδιζον τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Εἰς σχετικῶς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς οἰκίας — περὶ τὰ
170 περίπου μέτρα — νοτιοδυτικῶς ταύτης καὶ παρὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν
τοῦ ἔργοστασίου Λάγγη (δρόμος τοῦ Βλιχοῦ) ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἔρευναν
τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἄλλοτε τείχους (I. Θρηψιάδης Μεγαρικά ΑΕ 1933

¹ Τὸν συναδέλφον κ. Γ. Κονιδάρην εὐχαριστοῦμεν καὶ ἐνταῦθα διὰ τὰς φιλολο-
γικὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας μᾶς παρέσχεν ἐν σχέσει πρὸς τὰ Χριστιανικὰ Μέγαρα,
μερικὰς τῶν ὁποίων θὰ χρησιμοποιήσωμεν καὶ εἰς ἄλλην μας μελέτην.

σελ. 124). Τοῦτο ἔχει πάχος¹, ὅσον νῦν ἐξηκριβώθη, 3.80, σφίζεται δὲ εἰς δύο ἐπαλλήλους σειρὰς δόμων ἐκ σκληροῦ πωρολίθου ὕψους 0.70 περίπου· αἱ δύο του ὄψεις εἶνε μὲ μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν κατασκευασμέναι, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων κενὰ πληροῦνται διὰ μικροτέρων πώρων. Οἱ δόμοι τοῦ τείχους ἔχουν ἴχνη προγενεστέρας χρήσεως. Τὸ τεῖχος ἀνεσκάφη ἤδη εἰς μῆκος περὶ τὰ 14 μέτρα περίπου, ἔχει δὲ κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Κατὰ

Εἰκ. 7. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τοῦ Ἀλκάθου καὶ τοῦ λόφου τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

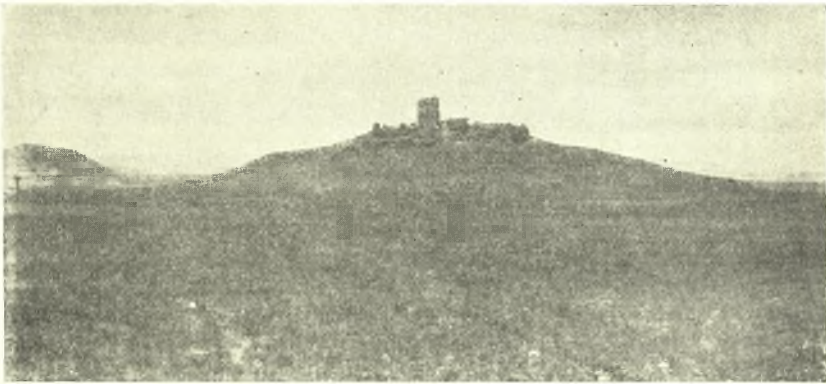
τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐκ τῶν γενομένων ἐρευνῶν μας διεπιστώσαμεν τὴν ὑπαρξιν τῆς συνεχείας του, ὅπως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν δοκιμαστικὴν τάφρον τὴν ἐντὸς τοῦ κτήματος Γαρουφαλῆ σκαφεῖσαν, κειμένου παρὰ τὴν ὁδὸν Μεγάρων-Πάχης. Δύναται νὰ ὑποτεθῆ ὅτι τοῦτο θὰ ἐνοῦται μετὰ τῶν σκελῶν τῶν μακρῶν τειχῶν τῶν ἐνούντων τὴν πόλιν τῶν Μεγάρων μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Νισαίας. Ἡ χρονολόγησις του εἶνε ἀκόμη δύσκολος, διότι οὔτε τὰ ὀλίγα μελαμβραφῆ ὄστρακα οὔτε ἡ κατασκευὴ τῶν θεμελίων του ὑποδηλώνουν αὐτὴν.

¹ Τὸ τεῖχος τοῦτο δὲν εἶχε σκαφῆ κατὰ τὴν πρώτην του ἔρευναν εἰς ἀρκετὸν μῆκος, δι' αὐτὸ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσωμεν τότε ἀσφαλῶς τὸ πλάτος του, διότι εἰς τὸ ἀνασκαφέν τμήμα τὸ τεῖχος δὲν ἐσφίζετο καθ' ὅλον τὸ πλάτος του. Ἡδη ἡ νεωτέρα ἔρευνα εὔρε τοῦτο.

Τὸ δεύτερον σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένετο δοκιμαστικὴ ἔρευνα εἶνε ὁ λόφος τοῦ Ἀλκάθου (Πaus. I. 42, : «ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Μεγαρεῦσιν ἀκρόπολις ἀπὸ Ἀλκάθου τὸ ὄνομα ἔχουσα». Highbarger The History and Civilization of Ancient Megara σελ. 9 κ.εξ).

Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε τὸ ὑψηλότερον τοῦ λόφου, ὃ ὁποῖος ἐπίσης εἶνε ὑψηλότερος τοῦ τῆς Καρίας, ἣ δὲ θέα ἀπ' αὐτοῦ εἶνε πρὸς ὄλας τὰς κατευθύνσεις, εἴτε πρὸς τὸν βορρᾶν, ὅπου ἀπλοῦται ὁ περίφημος πυκνοφυτευμένος ἐλαιὼν εἴτε πρὸς τὸν νότον, ὅπου τὸ ἡρειπωμένον Μεσαιωνικὸν κάστρον καὶ ἡ θάλασσα πολὺ ὑποβλητική.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης φαίνονται ἀκόμη καὶ σήμερον, παρ' ὄλην τὴν

Εἰκ. 8. Ὁ παρὰ τὴν Νίσαιαν (νῦν Πάχη) λόφος μετὰ τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

καταστροφὴν τοῦ μέρους ἐκ λατομήσεως καὶ ἐκ κατασκευῆς οἰκίσκων πτωχικῶν, διάφορα ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ βράχου λαξεύματα ¹.

Ταῦτα εἶνε κανονικὰ καὶ καθορίζουν ἐπίμηκες ὀρθογωνικὸν οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποῖου ἡ κατεύθυνσις εἶνε μὲ μικρὰν παρέκκλισιν ἐξ Α πρὸς Δ. Λεπτομερεστέρα μελέτη τούτων καθὼς καὶ ὁ προσανατολισμὸς τῶν δεικνύοντι ὅτι εὗρισκόμεθα πρὸ ναοῦ (εἰκ. 5), τοῦ ὁποῖου ὁ σηκὸς διαστάσεων 11.50 × 6 περίπου εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν λαξευμάτων καὶ τοῦ δαπέδου του, εὗρισκομένου εἰς ὕψος 0.90 ἀπὸ τῆς λαξευμένης ἐπιφανείας. Αὕτη περιβάλλει τὸν ναὸν καὶ ὑποθέτομεν ὅτι ἀποτελεῖ τὴν θέσιν τοῦ πτεροῦ.

¹ Τὰ λαξεύματα ταῦτα παρατηρήθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κ.κ. Schefold καὶ Johannes (Anzeiger 1934 σελ. 149 - 150). Εἰς τὴν εἰκ. 5 σημειοῦνται τὰ ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ λόφου φαινόμενα λείψανα. Διὰ τοῦ α σημειοῦνται τὰ ὑπολείμματα τοῦ κωνιάματος τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Μεσαιωνικοῦ πύργου, διὰ δὲ τοῦ β αἱ διάφοροι θέσεις ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς κρηπίδος καὶ τῶν τοίχων τοῦ σηκοῦ.

Πρὸς Α καὶ Δ τοῦ σηκοῦ ὑπάρχουν λαξεύματα παράλληλα πρὸς τὰς στενὰς πλευράς, τὰ ὁποῖα ἐνούμενα πιθανῶς μετὰ τῶν λαξευμάτων τῶν παραλλήλων τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ σηκοῦ σχηματίζουν τὸν πρόδομον καὶ τὸν ὀπισθόδομον. Ἐὰν καὶ τὰ λείψανα ταῦτα δὲν ἀρκοῦν νὰ βεβαιωθῇ ἀκριβῶς ὁ τύπος τοῦ ναοῦ, διότι ἢ ἐν γένει τοῦ μέρους ἀλλοίωσις, ὡς ἐλέχθη, ἠφάνισε τὰ πλεῖστα, ὅμως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ πιθανότητος ὅτι ἔχομεν ναὸν περίπτερον τοῦ ὁποίου τὰ λαξεύματα τῶν κρηπίδων τῶν μακρῶν πλευρῶν μετὰ βεβαιότητα ἀναγνωρίζονται, ἐνῶ τῶν στενῶν ἐλάχιστα διαγράφονται. Ὁ ναὸς οὗτος, ἂν ἐνθυμηθῶμεν τὸν Πausanias, εἶνε ὁ τῆς Ἀθηνᾶς. (Pausanias I. 42. 4. «ᾠκοδομηται δὲ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς, ἄγαλμα δὲ ἔστιν ἐπίχρυσον πλὴν χειρῶν καὶ ἄκρων ποδῶν ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπὸν ἔστιν ἐλέφαντος»¹).

Ὁ ναὸς δυστυχῶς, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, σφάζεται μόνον εἰς λαξεύματα, εἰς μερικὰ δὲ τούτων διακρίνονται καὶ σήμερον ὑπολείμματα ἀσβεστοκονιάματος. Τὰ ἔγνη ταῦτα συνδυαζόμενα μετὰ τὰς μαρτυρίας τῶν πρεσβυτέρων τῆν ἡλικίαν κατοίκων τοῦ μέρους, δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ προέρχωνται ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ λόφου, ἔνθα ὁ ναὸς, Μεσαιωνικοῦ τύπου, καταστραφέντος κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας μόλις πρὸ πενήτηντα ἐτῶν.

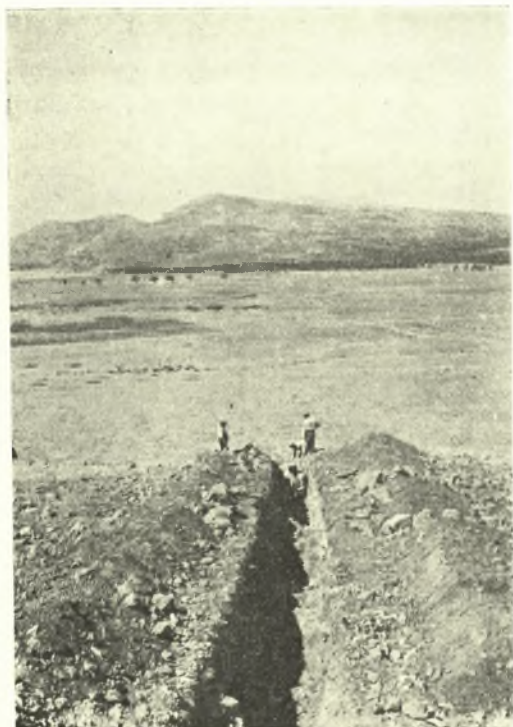
Ἐκ τῆς περὶ τὸν ναὸν σκαφῆς κατὰ τὴν βορείαν πλαγιὰν τοῦ λόφου

Εἰκ. 9. Τάφος Α.

¹ Ὁ Highbarger ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 13 καὶ 43-44 ἀκολουθῶν παλαιότερους θεωρεῖ ὅτι ὁ ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Πολιάδα. Τοῦτο στηρίζουν φυσικὰ πάντες εἰς τὸ χωρίον τοῦ Pausanias τὸ ἀνωτέρω μνημονευθέν. Ἡ ἀνασκαφὴ μας ἐνταῦθα δὲν ἐβεβαίωσε ἐπὶ τοῦ παρόντος τίποτε περὶ τούτου.

προέρχονται πλείστα εἰδώλια¹ γεωμετρικά, ἀρχαϊκά, κ.λ.π. ὄστρακα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 7ου αἰ. ἀρχῶν τοῦ βου μέχρι καὶ τῶν Βυζαντιακῶν προερχόμενα πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

Εἰκ. 10. Τάφρος Β.

καὶ ἐπὶ τῶν πλαγιῶν του ἠνοιξαμεν τέσσαρας τάφρους Α, Β, Γ, Δ, κληθείσας.

Τάφρος Α. (Εἰκ. 9). Ἐσκάφη κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ κάστρου καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι μήκους 25 περίπου μέτρων πλάτους δὲ περὶ τὸ 1 μ. Εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ κάστρου 7 μ. εἰς βάθος 0.25—0.30 ἀνεφάνησαν δύο τοῖχοι, οἱ ὅποιοι καὶ ἐκ τῶν πέριξ εὐρημάτων, ὄστρακα ἀβαφῆ ἐκ χονδροῦ πηλοῦ μὲ ἀυλακωτάς γραμμάς, καὶ ἐκ τῆς κατασκευῆς των, φαίνεται

¹ Οἱ κ. κ. Κ. Κουρουγιώτης καὶ Α. Κεραμόπουλλος μᾶς εἶπον ὅτι πολλάκις εἰς τὴν πλαγιάν τοῦ λόφου ἀνεύρισκον πρὸ ἐτῶν τοιαῦτα εἰδώλια.

² Τὰ ἐν τῇ εἰκ. 7 ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 3, 5, 6, εἰδώλια καὶ 10, 11, Πρωτοκορινθιακὰ ληκύθια προέρχονται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀλλάθου σκαφῆς· τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου. Ἐκ τούτων χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 Γεωμετρικῶν χρόνων εἰδώλιον.

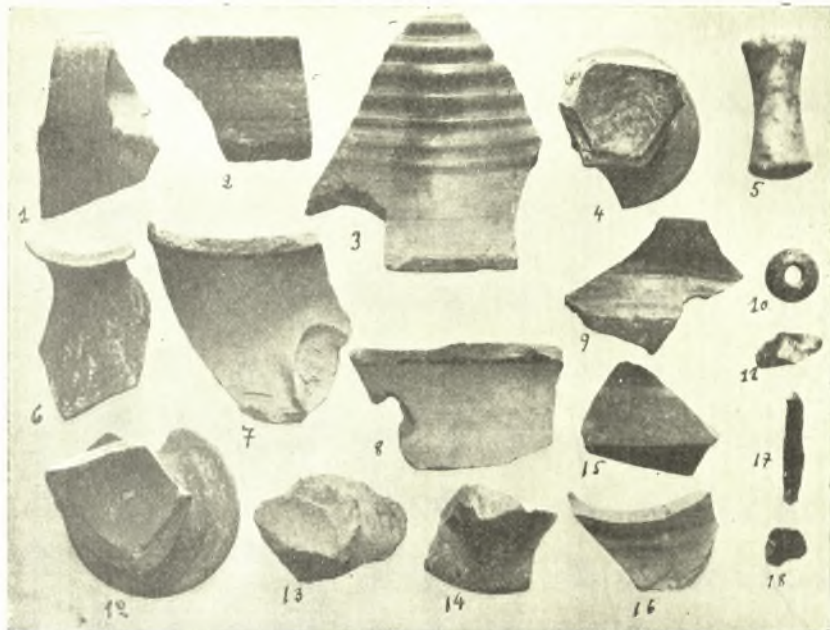
Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τε ναοῦ καὶ τοῦ κάστρου τὰ ἐν αὐτοῖς παντοῖα ἀφιερώματα καὶ σκεύη ἐκυλίσθησαν πρὸς τὴν καταφερῆ βορείαν πλευρὰν τοῦ λόφου εἰς τὴν ἐπίχωσιν, τῆς ὁποίας ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρίσκονται (εἰκ. 6-7)².

Ἡ πληθὺς τῶν εἰδωλίων καὶ ὄστράκων τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς ὑποδηλώνει πιθανῶς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Τὸ τρίτον τέλος σημεῖον τῶν ἐρευνῶν μας ἦτο ὁ λόφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται καὶ σήμερον εἰσέτι τὸ Μεσαιωνικὸν κάστρον (εἰκ. 8). Οὗτος κεῖται παρὰ τὸν λιμένα τῶν Μεγάρων, τὴν ἀρχαίαν Νίσαιαν, νῦν Πάχη, ἔχει δὲ σχῆμα κώνου.

Ἐπὶ τοῦ ἄνω σημείου του ἐπὶ τοῦ ὁποίου σχηματίζεται καταφερῆς πως πλατεῖα

ὅτι εἶνε Βυζαντιακῶν χρόνων. Περαιτέρω ταύτης εἰς ὅσον βάθος ἐσκάψαμεν, 0,80—1 μ. οὐδὲν ἄλλο λείψανον συνητήσαμεν. Ἡ ἐπίχρσις τῶν 0.80 εἶνε

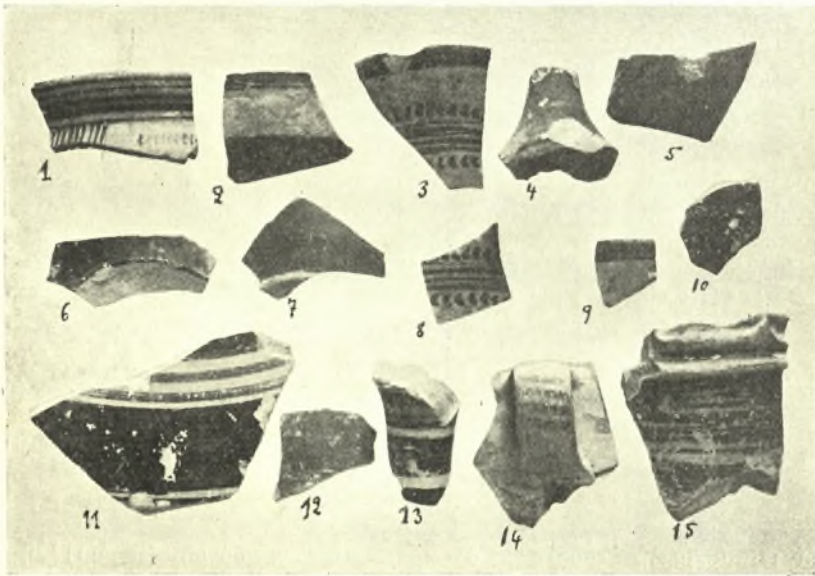

Εἰκ. 11. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

πολὺ τετραγαμμένη, περιέχει δὲ ὄστρακα παντοίων χρόνων, (εἰκ. 11)¹ ἦτοι:

¹ Ἡ εἰκ. 11 περιέχει ὄστρακα πρωτοελλαδικὰ καὶ μεσοελλαδικὰ, (Μίνυια - ἀμαυρόχρωμα) ἓνα τριπτήρα, ἓν μικρὸν σφονδύλιον καὶ τεμάχια ὄψιανῶν λίθων, εὐρήματα ἀπαντῶντα εἰς προϊστορικοὺς συνοικισμοὺς. Ἐκ τούτων χαρακτηριστικὰ εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 τεμάχιον προερχόμενον ἐκ προχοῆς πρωτοελλαδικῆς, χαρακτηριστικοῦ σχήματος ἀγγείου ἀπαντῶντος εἰς πρωτοελλαδικοὺς συνοικισμοὺς (G. Mylonas Excavations at Hagios Kosmas, AJA, 1934 τόμ. 38 σελ. 265 κέξ.). Ἐπίσης χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 ὄστρακον Μινυεῖου σκοτεινοῦ χρώματος ἀγγείου, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ ποδὸς ὑψηλοῦ κυπέλλου, (ὄμοιον ἐν Ἐλευσίνι Α. Σκιας ΑΕ 1912 εἰκ. 12), ὃ ὁποῖος φέρει τὰς συνήθεις δακτυλιοσχίμους ἀναγλύφους ταινίας. (Κ. Κουρουνηιώτη Ἐλευσινιακά, Γ. Μυλωνᾶς Προϊστορικὴ Ἐλευσίς σελ. 66 εἰκ. 40. Η. Goldman Excavations at Eutresis in Boetia σελ. 136 εἰκ. 183. Ἡ εἰκ. 12 περιλαμβάνει ΥΕ. II καὶ III καὶ γεωμετρικῶν χρόνων ὄστρακα. Ἐκ τούτων χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 8 προερχόμενα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου, «τύπου Βαφειοῦ», χαρακτηριστικοῦ σχήματος καὶ διακοσμήσεως Υ, Ε. II χρόνων (ὄμοιον ἐν Ἐλευσίνι. Γ. Μυλωνᾶς ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 129 εἰκ. 99 ἀριθ. 9-13). Ἐπίσης χαρακτηριστικὰ εἶνε τεμάχια ποδῶν κυλίκων ὡς π.χ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 (βλ. Η. Goldmann ἔνθ. ἄνωτ. σελ. 186 εἰκ. 258 ἀρ. 4 καὶ 6).

Μεσσελλαδικὰ (Μινύεια - ἀμαυρόχρωμα) Ὑστεροελλαδικὰ, Γεωμετρικά, μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα, μελαμβαφή τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ. Ἑλληνιστικά, Ρωμαϊκὰ καὶ Βυζαντινὰ. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐκ χονδροῦ πηλοῦ¹. Ἡ εἰς τόσον βάθος ἀνατάραξις τῶν στρωμάτων ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου διαδοχὴν τῶν πολιτισμῶν, καὶ τῶν ἀνωτέρων πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, ἰδίᾳ εἰς τὴν συχνὴν διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ σκαπάνης ἀνασκάλευσιν τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν σπορὰν σίτου ἢ τὴν φυτεῖαν ἄλλων καρπῶν.

Εἰκ. 12. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

Τάφος Β. (εἰκ. 10). Ἐσκάφη κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ κάστρου καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι μήκους 33.40 πλάτους 0.80. Κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν της, ὅπως καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λόφου, ὑπάρχουν ὄστρακα τῶν ἐποχῶν τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐγένετο μνεῖα. Ἡ ἀνατάραξις τῶν στρωμάτων εἶνε καὶ ἐνταῦθα καταφανὴς μέχρι ἀρκετοῦ βάθους, τὰ δὲ χρώματα εἶνε ἀνάμεικτα μετὰ μεγάλων λίθων, προφανῶς ἀποσπασθέντων ἐκ τῶν τοίχων τοῦ κάστρου. Βαθύτερον ὅμως καὶ εἰς ὠρισμένα σημεῖα της ἐπετύχουμεν ἀδιατάρακτα στρώματα. Οὕτω εἰς μήκος 27.20 ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κάστρου καὶ

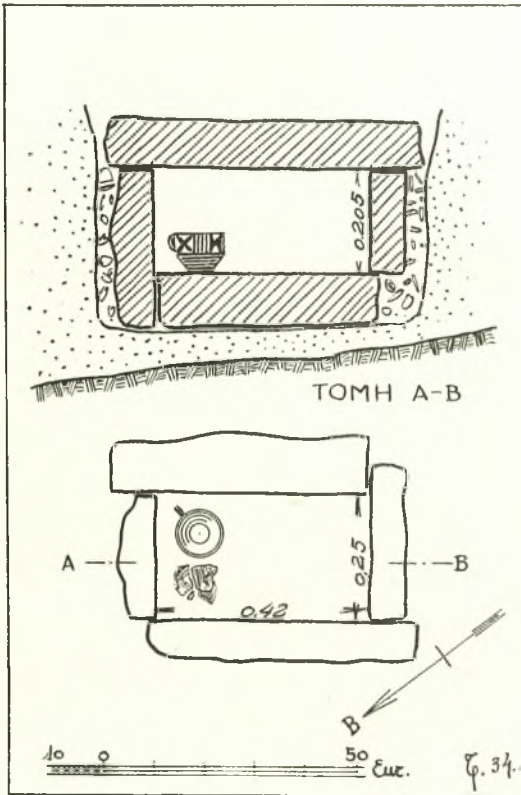
¹ Οἱ Bölte καὶ Weicker (Nisaia und Minoa, Ath. Mitt. XXIX 1904 σελ. 79-100) ἔκαμαν ἐρεῦνας εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου ἀνευρόντες καὶ αὐτοὶ ὄστρακα κ.λ.π. τῶν ἀνωτέρω σημειωθειῶν ἐποχῶν.

βάθους 0.98 από τής νύν επιφανείας του έδάφους άνευρομεν λείψανα λιθοστρώτου, πλάτους, όσον τουτο άνεσκάφη, 1.20 αποτελουμένου εκ μεγάλων άκατεργάστων λίθων, οί όποιοι επί τής άνω επιφανείας των έχουν καταφανή εκ τής χρήσεως λείανσιν. Το λιθόστρωτον έχει κατεύθυνσιν από βορρά προς νότον, κείται δε εις στρώμα μεσοελλαδικόν. Η ύπεράνω τούτου επίχωσις μέχρις 0.30 — 0.35 περιέχει όστρακα, μινύεια και άμαυρόχρωμα, ύπερ δε την επίχωσιν αυτήν έχομεν ένα στρώμα του ίδιου πάχους, περι τὰ 0.30, τὸ όποιον περιέχει ΥΕ. ΙΙΙ όστρακα και ύπερ τούτου ένα άλλο του αυτού πάχους τεταραγμένον. Βαθύτερον του λιθοστρώτου εξακολουθει ή μεσοελλαδική επίχωσις έχουσα πάχος περι 0.50 εις βάθος δε από τής επιφανείας τούτου, περι τὰ 0.35, άνεύρομεν κατεστραμμένον άρκούντως τάφρον μικρού παιδιου. Ο τάφος ούτος σχήματος όρθογωνικού έχει κατεύθυνσιν εκ ΒΑ προς ΝΔ, είνε δε κατεσκευασμένος εκ κοινών μελανών λίθων όλίγων πεπλατυσμένων. Σφίζονται μόνον αί δύο μακραι πλευραι του, αί όποιαί έξωτερικώς στηρίζονται δια μικροτέρων λίθων και τὸ επ' αυτών πώμα, τὸ όποιον αποτελείται εκ δύο πεπλατυσμένων λίθων. Αί έσωτερικαι διαστάσεις του είνε $0.38 \times 0.39 \times 0.24$, πώματος 0.55×0.43 . Ο τάφος έσωτερικώς ήτο πλήρης λεπτού άμμώδους χώματος, και ειχε επί του δαπέδου του, τὸ όποιον ήτο τὸ φυσικόν έδαφος, όλίγα όστᾶ και παρ' αυτὰ μικρὰ τεμάχια μεσοελλαδικών άγγειών. Η στάσις του νεκρου δεν κατέστη δυνατὸν νά γνωσθῆ, διότι όλίγιστα ήσαν τὰ σωθέντα λεπτὰ όστᾶ, ειμάζομεν όμως ότι θᾶ ήτο ή συνήθησιν κατά τούς χρόνους τούτους, του με ισχυρῶς συνεσταλμένα τὰ κάτω άκρα. (Γ. Μυλωνᾶς, ένθ. άνωτ. σελ. 152). Έκ τής περαιτέρω έρεύνης θᾶ δειχθῆ, άν

Εικ. 13. Τάφος μικρού παιδιού γεωμετρικῶν χρόνων. Τάφρου Β.

τὸ λιθόστρωτον εἶνε οἰκίας ἢ δρόμου. Ἐὰν συμβαίῃ τὸ πρῶτον, τότε θὰ ἔχομεν τὸν συνήθη τρόπον ταφῆς νηπίων ἢ καὶ μικρῶν παιδίων ὑπὸ τὰ δάπεδα οἰκιῶν (Γ. Μυλωνᾶς. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 36-43).

Εἰκ. 14. Κάτοψις καὶ τομὴ γεωμετρικοῦ τάφου τάφου Β.

ὅλη διάταξις τῶν πλευρῶν του. Οὕτω ἡ δυσμικὴ ἀπειται τῆς ὀλίγον ἐξεχούσης βορείας μακρᾶς, ἐνῶ ἐπικάθηται τρόπον τινὰ τῆς εἰσεχούσης νοτίας μακρᾶς. Ἀντιθέτως συμβαίνει εἰς τὴν ἀνατολικὴν στενὴν πλευρᾶν (εἰκ. 14). Ἄνω ἐκλείετο διὰ μιᾶς ἐκ πάρου λίθου πλακὸς διαστάσεων $0.60 \times 0.41 \times 0.09$ 1.

¹ Ἡ τοιαύτη διάταξις τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου εἶνε γνωστὴ ἤδη ἐκ τάφων, μικρῶν παιδίων, μεσοελλαδικῶν ὁμοῦ χρόνων, τοὺς ὁποίους ἀνέσκαψεν ὁ κ. Κουρουνιώτης εἰς τὴν Ἐλευσίνα.

Μακρότερον τοῦ σημείου τούτου καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς τάφου (μῆκος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς 33.40) εἰς βάθος ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους 0.75 ἀνευρέθη ἄλλος τάφος μικροῦ παιδιοῦ. Ὁ τάφος (εἰκ. 13 καὶ 14) ἔκειτο ἐντὸς τῆς φυσικῆς τοῦ ἐδάφους ἐπιχώσεως, ἣτις εἶνε ἀρκετὰ τετραγώνη, ὁ λάκκος δέ, ὁ ὁποῖος ἐσκάφη διὰ νὰ τεθῆ, εἶνε μεγαλυτέρων διαστάσεων τῶν τοῦ τάφου κατὰ 0.09-0.10. Οὗτος εἶνε κατασκευασμένος ἐκ πάρου λίθου σκληροῦ, τεμάχια τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν εἰς τὴν πέριξ αὐτοῦ ἐπίχωσιν, δεικνύοντα ὅτι ἡ ἀδρὰ κατεργασία τῶν πλευρῶν του ἔγινε κατὰ χώραν. Ἐχει σχῆμα ὀρθογώνιον μὲ ἐσωτερικὰς διαστάσεις $0.42 \times 0.25 \times 0.20$ ἢ 0.38 καὶ κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἡ

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου ἦτο πλήρες ἐκ λεπτοῦ ἀμμώδους χρώματος, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ὁποίου ἀνεφάνησαν ὀλίγιστα ὀστᾶ κρανίου καὶ πλευρῶν ἀτάκτως πως κείμενα ἐπὶ τοῦ ἐκ πώρου λίθου, ὁμοίου μὲ τὰς πλευρὰς τοῦ τάφου δαπέδου. Ἡ στάσις τοῦ σκελετοῦ, ἀν καὶ δὲν ἐξηκριβώθη, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ εἶνε ἡ ἴδια μὲ τοῦ προηγουμένου. Ἐκ τῶν παρὰ τὴν βορειανατολικὴν στενὴν πλευρὰν εὐρεθέντων ὀστέων κρανίου συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ νεκρὸς ἔβλεπε νοτιοανατολικῶς. Παρ' αὐτὰ εὐρέθη καὶ τὸ δη-

Εἰκ. 15. Κύαθος γεωμετρικοῦ τάφου τάφρου Β.

μοσιευόμενον ἐνταῦθα ἀγγεῖον (εἰκ. 15). Τοῦτο εἶνε μικρὸς κύαθος σφύζομενος ἐξ ὀλοκλήρου πηλοῦ λεπτοῦ καλῶς ὠπτημένου χρώματος κιτρινωποῦ. Ἔχει

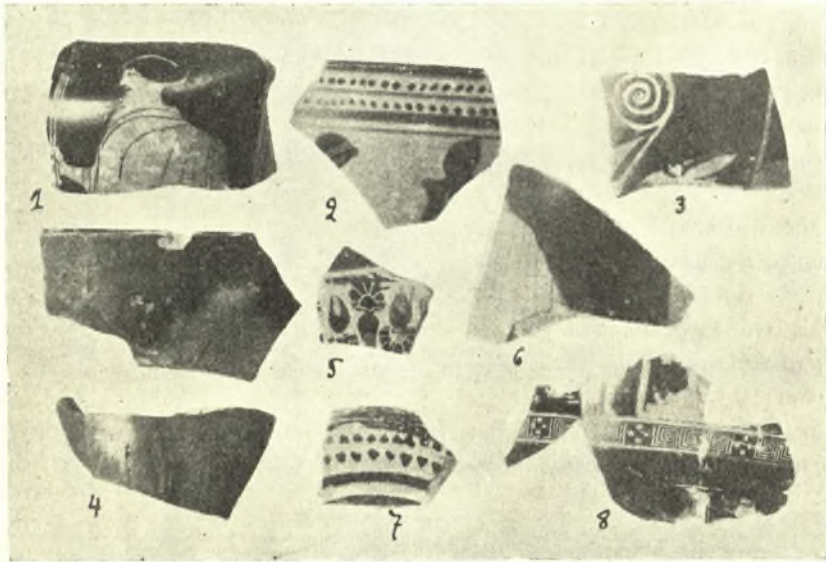
διαστάσεις: ὕψος 0.07, διάμετρος στομίου 0.08, βάσεως 0.03-0.035, ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς διακοσμηθῆ. Ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι μέρους τῆς κοιλίας ἔχει βαφῆ διὰ μελανοῦ χρώματος, διακοπτομένης τῆς βαφῆς ὀλίγον κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ σχηματιζομένου, ἐκ τοῦ ἀβάπτου μένοντος τμήματος, δακτυλίου. Ὅλιγον ἄνωθεν κατὰ τὸ κέντρον τῆς κοιλίας ὑπάρχουν ἐξ δα-

Εἰκ. 16. Τμήμα τείχους εἰς τὸ τέρμα τῆς τάφρου Β.

κτύλιοι. Ἡ ὑπὲρ αὐτοὺς ἐπιφάνεια ἔχει διαιρεθῆ ὑπὸ καθέτων πρὸς τοὺς δακτυλίους γραμμῶν εἰς μετόπας κοσμουμένας τὸ μὲν διὰ τεσσάρων φύλλων συναπτομένων κατὰ τὸ ἐν ἄκρον των καὶ σχηματιζόντων τὸ γράμμα X τὸ δὲ διὰ δύο τριγώνων συναπτομένων κατὰ τὰς κορυφὰς των (triangles

hachurés)¹. Ἐκ τοῦ κτερίσματος τούτου δεικνύεται, ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μεταβατικῶν ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων εἰς τὰ πρῶϊμα πρωτοκορινθιακά. Ἐξῶθεν τοῦ τάφου κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν στενὴν πλευρὰν του εὐρέθησαν ὅσα τινὰ κείμενα ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου τοῦ λόφου, πιθανῶς ἀποτελοῦντα ταφὴν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ τάφου καὶ εἰς

Εἰκ. 17. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὸν λόφον τοῦ Μεσαιωνικοῦ κάστρου.

ἀπόστασιν 5.50 ἀπὸ τούτου, ὅπου ὁ φυσικὸς βράχος τοῦ λόφου εἶνε σχεδὸν ὀρατός, εὐρέθησαν λείψανα μικρῶν τάφων οἱ ὅποιοι δὲν διέσωζον τίποτε. Δυστυχῶς οὗτοι εἶχον καταστραφῆ ὑπὸ τοῦ ἀρότρου. Κατὰ τὸ τέλος τῆς

¹ Τὸ τετράφυλλον εἶνε συχνότατον κόσμημα ἀγγείων τῶν γεωμετρικῶν χρόνων ὅπως καὶ τὰ συναπτόμενα τρίγωνα, τὰ ὅποια εἶνε ἀνάμνησις τοῦ διπλοῦ πελέκεως. Οὗτος ὡς διακοσμητικὸν στοιχεῖον ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν (Σωτηριάδης ΑΕ 1908 σελ. 87 εἰκ. 13, τοῦ ἰδίου Revue des études grecques XXV, 1912, σελ. 259 εἰκ. 6, Wace Thompson, Prehistoric Thessaly, σελ. 204-205, JHS. 1906 σελ. 246, 4), εἶτα ἐμφανίζεται εἰς τὴν Μ. Μ. Ι. ἐποχὴν (Α. Evans The Palace of Minos at Knossos. I. εἰκ. 923^a II σελ. 253-254), εἶνε δὲ συνηθέστατον ἰδίᾳ κατὰ τὴν ΥΕ. ΙΙΙ ἐποχὴν (G. Karo Die Schachtgräber von Mykenai σελ. 66-67 πιν. CLX VIII, ἀριθ. 191-192 καὶ 195. Γ. Μυλωνά, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 116 εἰκ. 94 ἀρ. 356), κατὰ τὴν γεωμετρικὴν τέλος ἐποχὴν μέχρι καὶ τῆς μεταβατικῆς ἐποχῆς εἰς τὰ πρῶϊμα πρωτοκορινθιακά ἀπαντᾷ συχνότατα. (Α. Roes Creek Geometric Art σελ. 73, Schweitzer Ath. Mitt. τομ. XLIII 1918 σελ. 307. Johansen. Les vases Sicyoniens σελ. 23-26 πιν. IX εἰκ. 3 κ.λ.π.).

τάφρου ταύτης καὶ εἰς βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους 0.30 εὐρέθη τμήμα τείχους (εἰκ. 16). Τούτου σφίζονται τρεῖς σειραὶ δόμων ἐκ πάρου λίθου, ἔχει δὲ διαστάσεις $3.52 \times 1.34 \times 0.55$. Κατὰ τὰς δύο ὄψεις του ἔχει κατασκευασθῆ καλῶς, τὰ μεταξὺ δὲ τούτων πληροῦνται διὰ μικροτέρων πύρων· οἱ δόμοι τέλος τοῦ τοίχου φέρουν ἴχνη προηγουμένης χρήσεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ χρονολογήσωμεν, διότι ἡ περίξ ἐπίχωσις εἶνε λίαν τεταραγμένη.

Τάφος Γ. Ἐσκάφη κατὰ τὴν ΒΔ πλευρὰν τοῦ κάστρου καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τούτου. Ἐχει τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος διὰ τοῦ ὁποίου ἐκλήθη μὲ διαστάσεις μέσου πλάτους 1 περίπου μέτρου μήκους περὶ τὰ 10 μέτρα δι' ἕκαστον τῶν σκελῶν αὐτῆς καὶ βάθους 0.90 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ἡ τάφος αὕτη κειμένη εἰς τὴν κατωφέρειαν τοῦ λόφου καὶ μάλιστα, ὡς ἐλέχθη, εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ εἶνε φυσικὸν κατὰ τὰ πρῶτα της στρώματα νὰ εἶνε τεταραγμένη, διότι ταῦτα θὰ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν χωμάτων τὰ ὅποια διὰ διαφόρους λόγους ἐκύλισαν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τοῦ λόφου πρὸς τὰ χαμηλότερα. Πράγματι ἡ ἀφθονία καὶ ἡ ποικιλία τῶν εὐρημάτων διαφορτικῶν ἐποχῶν λύχνοι, ὄστρακα, εἰδώλια, χαλκᾶ ἐπιβεβαιώνει τοῦτο. Ἦρκει νὰ σκαλίση τις διὰ μαχαιριδίου διὰ νὰ ἐκθάψῃ πλῆθος τῶν λεχθέντων εὐρημάτων. Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων τούτων ἔχομεν Πρωτοκορινθιακὰ ληκύθια ἀφθονώτατα, ἀνατολιζόντων ἀγγείων ὄστρακα, μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα¹ (εἰκ. 17 καὶ τῆς εἰκ. 7 τὰ ὑπ' ἀριθ. 4, 7, 8, 9) λύχνοι, ὄστρακα τοῦ 4^{ου} αἰ. Ρωμαϊκά, Βυζαντιακά, ὅλα ταῦτα ἀνάμεικτα.

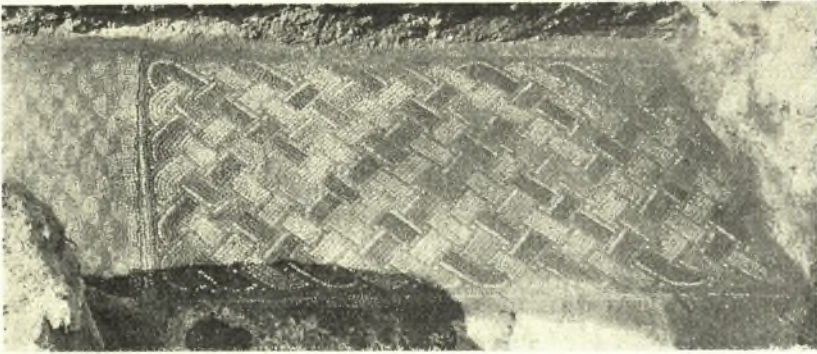
Τάφος Δ. Ἐσκάφη κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ κάστρου, ἀλλὰ δὲν ἔδωσε πολλὰ εὐρήματα οὔτε καθαρὸν στρῶμα, διότι εἰς αὐτὴν δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ προχωρήσωμεν εἰς ἀρκετὸν βάθος.

Αἱ δοκιμαστικαὶ αὗται τάφοι ἀπέδειξαν ἤδη ὅτι ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτος ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ ἀπὸ τῶν Μεσοελλαδικῶν χρόνων (2000 π. Χ.) ἄν μὴ καὶ παλαιότερον, μέχρι καὶ τῶν τελευταίων Βυζαντιακῶν. Αἱ μέλλουσαι ἀνασκαφαὶ μας ἐλπίζομεν ὅτι θὰ διαφωτίσουν πληρέστερον ὄρισμένας τῶν ἐποχῶν τούτων.

I. ΘΡΕΨΙΑΔΗΣ - Ι. ΤΡΑΥΛΟΣ

¹ Ἡ εἰκ. 17 περιέχει ὀλίγα τῶν χαρακτηριστικωτέρων μελανογράφων καὶ ἐρυθρογράφων ὄστράκων, τῶν συλλεγέντων εἰς τὴν τάφρον ταύτην.

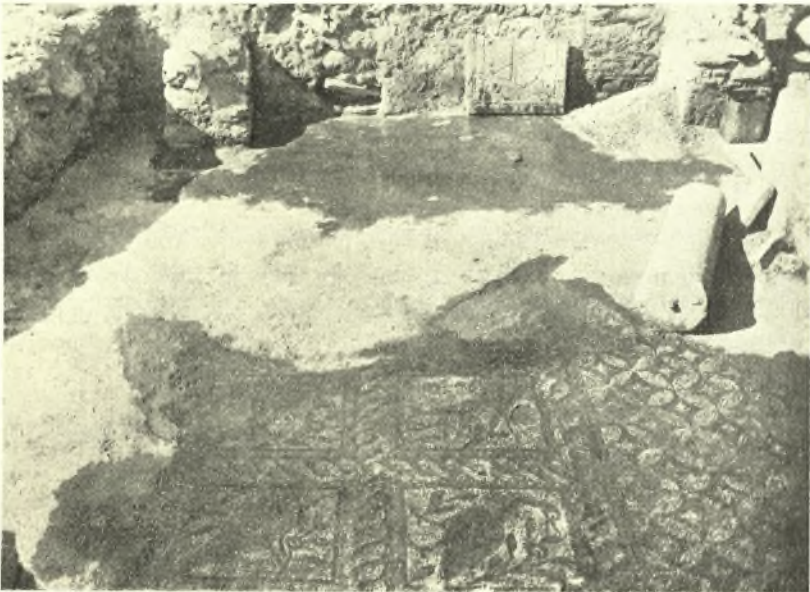
Αἱ φωτογραφίαι ὑπ' ἀριθ. 2, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 17 ὀφείλονται εἰς τὸν φωτογράφον τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Wagner.

Εἰκ. 1. Τμήμα μωσαϊκοῦ δαπέδου ἀνευρεθὲν κάτωθεν τῶν θεμελίων τῆς βασιλικῆς Γ.

3. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἐν ἔτει 1934 ἐζήτησα ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ συμπληρώσω τὴν ἔρευναν τοῦ διαθεσίμου χώρου τῆς τρίτης μεγάλης βασιλικῆς τῆς ἀνευρεθείσης εἰς τὸ ἀπαλλοτριωθὲν οἰκόπεδον Ζορμπᾶ καὶ τὸ ἐλεύθερον οἰκόπεδον Εὐλογημένου — ἀφ' οὗ ἡ συνέχισις τῆς ἀποχωματώσεως

Εἰκ. 2. Τὸ δεξιὸν τμήμα τοῦ ἀνασκαφέντος αἰθρίου τῆς βασιλικῆς Γ, ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου, μέρη τοῦ ὁποίου διασφύζονται. Εἰς τὸ βάθος διακρίνεται ἡ ἐντοιχισμένη εἰς μεταγενεστέρους χρόνους κιονοστοιχία τοῦ αἰθρίου.

τῶν κλιτῶν τοῦ ναοῦ τῶν ἐκτεινομένων εἰς τὰ μὴ ἀπαλλοτριωθέντα εἰσέτι οἰκόπεδα Βοϊνόγλου καὶ Ζώτου ἀποκλείεται — καὶ ἀφ' ἑτέρου προέβην εἰς συστηματικὴν, ἀλλὰ περιορισμένην, ἀνασκαφὴν τῆς πέρυσι διὰ δοκιμαστικῆς ἐρεῦνης ἀναφανείσης βασιλικῆς Δ τῆς κειμένης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπὶ λόφου φέροντος ἀνεκαθεν τὸ ὄνομα «'Αγιος Δημήτριος».

Α' 'Ανασκαφὴ μερῶν τῆς βασιλικῆς Γ.

1. Εἰς τὴν βασιλικὴν Γ ἐγένετο *συνέχσις τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ αἰθρίου τοῦ ναοῦ* εἰς ἔκτασιν 6.65 μ. Ἀνεφάνη μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὄγκων τῶν χωμάτων (βάθους 3 μέτρων εἰς τὰ μέρη μάλιστα ὅπου ἦτο ἡ κατεδαφισθεῖσα οἰκία Εὐλογημένου) ἡ ἀρχὴ τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας τοῦ αἰθρίου καὶ μέγα μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τῆς δεξιᾶς στοᾶς, ὡς καὶ τμῆμα τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸ μεσαῖον κλίτος τοῦ ναοῦ, ἐπεστρωμένον διὰ μαρμάρων, μικρὰ μόνον τμήματα τῶν ὁποίων διασφύζονται. Ἡ ἐφετινὴ ἐρευνα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ αἶθριον τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη εἰς χρόνους ἴσως καταστροφῆς τοῦ μνημείου πιθανώτατα διὰ οἰκήσεις ἀνευρέθη ἡ κιονοστοιχία ἐντοιχισμένη — τὰς βάσεις τῶν κίωνων καλύπτουν μεταγενέστεροι τοῖχοι ἐπικεκολλημένοι ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν παραστάδων τῆς δυτικῆς πλευρᾶς — ἀνεφάνησαν δὲ εἰς τὸ ἐκκαθαρισθὲν τμῆμα τῆς κιονοστοιχίας καὶ ἐπὶ τοῦ νοτίου τοῖχου τοῦ αἰθρίου ἕτεραι μεταγενέστεραι παραστάδες, ἐφ' ὧν ἔβαινε πιθανώτατα τόξον (βλ. εἰκ. 2). Τὸ οἶκημα δὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι κατεστράφη εἰς χρόνους ἐρημώσεως τῆς πόλεως ἐκ πυρκαϊᾶς, ἡ ξυλεία δὲ αὐτοῦ καυθεῖσα ἐπὶ τοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου τὸ ἀπηνθράκωσε καὶ οὕτω σήμερον ἐλάχιστα

Εἰκ. 3. Τμῆμα τοῦ διασφυζομένου ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ αἰθρίου τῆς βασιλικῆς Γ.

τμήματα αὐτοῦ δύνανται νὰ διακριθῶσι (εἰκ. 3). Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο — ἐκ τῶν καλυτέρων μωσαϊκῶν δαπέδων τῶν ἀνευρεθέντων ἐν Νέῃ Ἀγχιάλῳ καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ὠμίλησα ἤδη εἰς τὴν περυσινὴν μου ἔκθεσιν ἐπ' εὐκαιρίᾳ

Εἰκ. 4. Τὰ ἀνευρεθέντα δεξιὰ τῆς βασιλικῆς Γ' παλαιότερα κτίσματα

ἀλλ' ὑψηλότερον τοῦ τοίχου τούτου κατὰ 0.40 μ. μικρὰν κιονοστοιχίαν — ἀνεφάνησαν τρεῖς κορμοὶ κυλινδρικῶν κίωνων μήκ. 1.35 μ. καὶ μία τῶν βάσεων αὐτῶν κατὰ χώραν (εἰκ. 4^{II}) — καὶ τέλος εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κιονοστοιχίας ταύτης 3.72 μ. ἕτερον τοῖχον (πάχ. 0.65 μ.), παρὰ τὸ ὁποῖον εὐρέθη πλαγίως κορμὸς κίονος ἐκ γρανίτου μήκους 3 μ. ὁμοῖος πρὸς τοὺς ἀνευρεθέντας κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς οἰκίας Ζορμπᾶ (εἰκ. 4^{III}). Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος τοῖχος εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ παλαιότερου κτίσματος, ἢ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἀναφανεῖσα μικρὰ κιονοστοιχία ἐτέθη εἰς τοὺς χρόνους τῆς μετασκευῆς τούτου εἰς χριστιανικὴν βασιλικήν, ἤτοι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} ἢ

τῆς ἐμφανίσεως τμήματος αὐτοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος — ἔχει ἀξιολογοτάτην τέχνην δυναμένην νὰ χρονολογήσῃ τοῦτο εἰς τὸν 5^{ον} αἰῶνα (βλ. περιγραφὴν του ἐν ΠΑΕ 1933 σ. 51).

2. Πλὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν ἀνωτέρω τμημάτων τοῦ αἵθριου ἐζήτησα νὰ προσδιορίσω ἐφέτος καὶ τὸ ἀρχικὸν κτίσμα ἐφ' ὃν ἰδρῦθη ἡ ἀνασκαπτομένη βασιλική. Πρὸς τοῦτο ἤνοιξα ἐπὶ μέρος τῆς νοτίας πλευρᾶς — ἔχοντος σχετικῶς χαμηλότεραν ἐπίχωσιν (2.30 μ.) — τάφρον πλάτους 3 μ. εἰς ἔκτασιν 7.30 μ. Ἀνεῦρον πρῶτον εἰς ἀπόστασιν 1.30 μ. τὸν τοῖχον ἔνθα τελευτᾷ τὸ ἀναφανὲν πέρυσι κάτωθεν τῶν θεμελίων τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ δεξιοῦ κλίτους μωσαϊκόν (βλ. εἰκ. 4^I πρβλ. καὶ εἰκ. 1), εἶτα δὲ εἰς ὁμοίαν ἀπόστασιν

τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος, ὡς ἡ τέχνη τῶν ἀνευρεθέντων γλυπτῶν καὶ μωσαϊκῶν διαπέδων, περὶ ὧν διέλαβον εἰς τὰς προηγουμένας ἐκθέσεις μου, ἀποδεικνύει. Ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἐκ τῆς ἐφετινῆς ἐρεύνης δὲν προσδιορίζεται σαφῶς τὸ ἀρχικὸν κτίσμα· τὰ ἀνευρεθέντα γλυπτὰ καὶ μωσαϊκὰ ἀνάγουν τοῦτο εἰς τὸν 5^{ον} αἰῶνα, πιθανώτατα δὲ ἔχομεν πρὸ ἡμῶν παλαιότεραν βασιλικὴν ἀνακαινοθεῖσαν μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ νάρθηκες καὶ τὸ αἶθριον εἶναι μέρη τοῦ ἀρχικοῦ κτίσματος ὑποστάντα ἐλαφρὰς μόνον τροποποιήσεις.

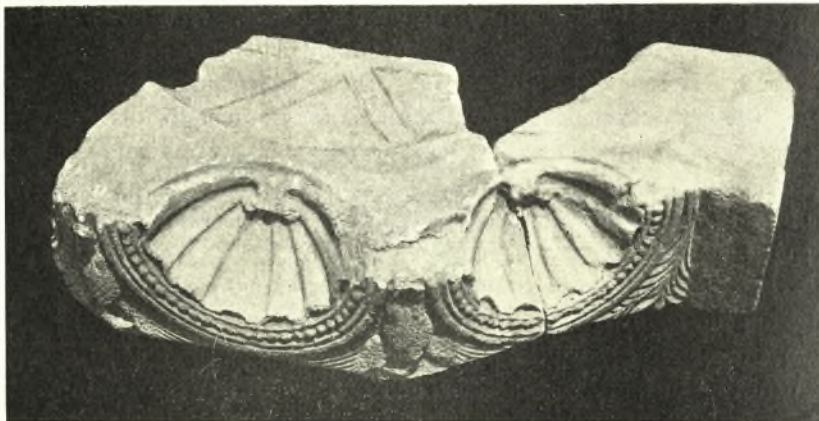
Ἡ ἔρευνα τοῦ διαθέσιμου χώρου ἔχει περατωθῆ πλεόν εἰς τὰ κύρια αὐτοῦ σημεῖα, εἶναι δὲ ἀπόλυτος ἀνάγκη πρὸς συνέχισιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου μνημείου τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ἢ ἀπαλλοτριώσις τῶν δύο οἰκοπέδων Βοϊνόγλου καὶ Ζώτου.

Εἰκ. 5. Τὰ ἀνασκαφέντα τμήματα τῆς βασιλικῆς Δ.

Β' Ἀνασκαφὴ βασιλικῆς Δ.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐρεύνης τοῦ διαθέσιμου χώρου τῆς βασιλικῆς Γ ἐνήργησα *συστηματικὴν ἀνασκαφὴν τῆς τετάρτης κατὰ σειράν ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ καὶ ἐπὶ ἀρχαιολογικῷ χώρῳ ἀναφανείσης βασιλικῆς*, ἔνθα πέρυσιν εἶχον προβῆ εἰς δοκιμαστικὰς ἐρέυνας καὶ εἶχον ἀνεύρει μικρὸν τεμάχιον μαρμαρίνου ἄμβωνος (βλ. ΠΑΕ 1933 σ. 56). Ἡ βασιλικὴ αὕτη ἀπέχει τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως περὶ τὰ 300 μέτρα καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς σημερινῆς κωμοπόλεως ἐπὶ λόφῳ δεσπόζοντος τῆς ἐκτεινομένης παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Παγασητικοῦ πεδιάδος. Τῆς βασιλικῆς ταύτης, ἥτις

Εἰκ. 6. Ἄνευρεθέντα τμήματα τοῦ ἄνω μαρμαρίνου δαπέδου τοῦ πολυγωνικοῦ ἁμβωνοῦ τῆς βασιλικῆς Δ κοσμουμένου με κογχύλας καὶ ἀετούς.

δὲν διαφέρει κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν διάταξιν τῶν λοιπῶν τρικλίτων βασιλικῶν τῆς Ν. Ἀγγιᾶλου, ἀνέσκαψα ἐφέτος τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ τμήμα τοῦ δεξιοῦ αὐτῆς κλίτους· ἀτυχῶς ἢ ἄψις τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σύνθρονον ἀνευρέθησαν

Εἰκ. 7. Ἄνευρεθέντα τμήματα μαρμαρίνων κογχῶν με ἠνωμένους κιονίσκους (ἐκ τῶν κοσμούντων τὰ κάτω μέρη τοῦ ἁμβωνοῦ τῆς ἀνασκαπτομένης βασιλικῆς Δ).

τελειῶς σχεδὸν κατεστραμμένα· κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐπιμελητοῦ Ν. Γιαννοπούλου καὶ προϋχόντων ἀξιοπίστων τῆς κωμοπόλεως ἢ ἄψις ἐσφῆζετο εἰσέτι κατὰ τὸ 1908 εἰς ὕψος 3 μέτρων, ἔπετράπη δὲ κατὰ τὰς αὐτὰς μαρτυρίας εἰς τὸν ἐργολήπτην Καραῖσκον ὑπὸ τοῦ τότε ἐφόρου Θεσσαλίας νὰ κατεδαφισθῇ διὰ νὰ ληφθῶσι λίθοι διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν πέριξ οἰκίσκων· ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ἐλήφθησαν μόνον οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας λίθοι, ἀλλ' ἀνεσκάφησαν εἰς βάθος ὅλοι

οἱ τοῖχοι τοῦ μνημείου καὶ ὑπέστησαν σημαντικὴν βλάβην τὰ διακοσμητικὰ μέλη αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν ἐφετινὴν ἀνασκαφὴν τοῦ μνημείου ἀνευρέθη ὁ στυλοβάτης τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας καὶ δύο βάσεις κατὰ χώραν βαίνουσαι ἐπὶ τραχυτῶν ἔρυθρωπῶν λίθων, παρ' αὐτὸν δὲ αἱ μαρμαριναὶ βάσεις τοῦ τέμπλου κοσμούμεναι διὰ γλυφῶν καὶ ἀστραγάλου (εἰκ. 5). Ὅμοίως ἀνεφάνησαν τμήματα τοῦ ἐκ μαρμαροθετημάτων συγκειμένου δαπέδου καὶ μέγα τμήμα τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ δεξιοῦ κλίτους μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων. Πλὴν τούτων ἀνευρέθησαν τμήματα διατρήτων μαρμαρινῶν θωρακίων καὶ μικρὸν τμήμα τοῦ ἄμβωνος ὅπερ συμπληροῖ τὸ πέρυσιν ἀνευρεθὲν μὲ κογχύλας καὶ ἀναγλύφους ἀετούς τμήμα (εἰκ. 6). Τοῦ ἄμβωνος τούτου οὔτινος δὲν ἀνεφάνη εἰσέτι ἡ βάση, ἀνευρέθησαν προσέτι τμήματα κογχῶν μὲ ἠνωμένους κιονίσκους (εἰκ. 7) προερχόμενα προφανῶς ἐκ τῶν κοσμοῦντων τὰ κάτω αὐτοῦ μέρη, καὶ μικρὸν κιονόκρανον χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν τεχνικὴν τῆς κοσμοῦσης αὐτὸ ἀκάνθου (εἰκ. 8), πιθανῶς ἐκ τῶν στηριζόντων τὸν οὐρανὸν κιονίσκων, τῶν βαινόντων ἐπὶ τοῦ ἄνω δαπέδου τοῦ πολυγωνικοῦ μετὰ κογχῶν ἄμβωνος, τμήματα τοῦ ὁποίου εἶναι τὰ ἀνευρεθέντα μεγάλα τεμάχια μὲ τοὺς ἀετούς. Ἐξω τοῦ ναοῦ ἀνεφάνησαν θολωτοὶ τάφοι πεπληρωμένοι διὰ τεμαχίων γλυπτῶν μελῶν (θωρακίων, γείσων, μερῶν ἐξ ἰωνικῶν κιονοκράνων κ.ἄ.), τινὰ τῶν ὁποίων παριστᾷ ἡ εἰκ. 9.

Ἡ σημασία τοῦ ἀνασκαπτομένου μνημείου εἶναι μεγάλη, καθόσον ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ἀπεδείχθη, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἢ προσεχῆς δὲ ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου τούτου ἐλπίζω ν' ἀποδώσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπιγραφὰς διαφωτιστικὰς τῆς σημασίας τῆς μεγάλης ταύτης χριστιανικῆς πόλεως τῆς Θεσσαλίας. Ἐκ τῆς βασιλικῆς ταύτης προέρχονται καὶ αἱ κατωτέρω παρατιθέμεναι ἐπιγραφαὶ περισυλλεγεῖσαι ὑπὸ τοῦ φύλακος ἐκ τῶν πέριξ τῆς ἀνασκαπτομένης ἐκκλησίας οἰκίσκων.

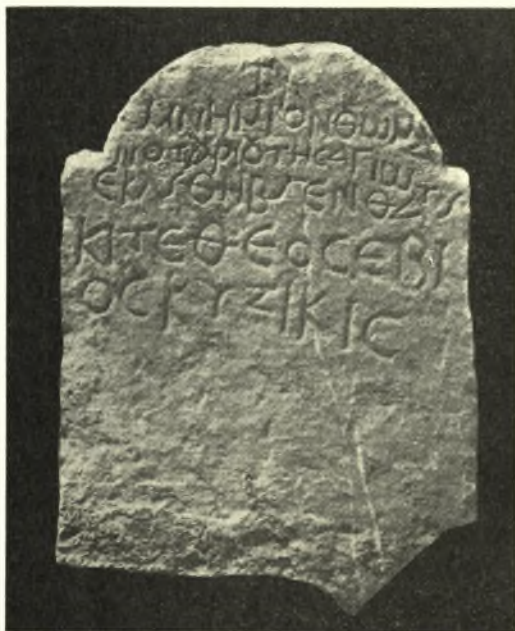

Εἰκ. 8. Ἀνευρεθὲν μικρὸν κιονόκρανον ἀνήκον εἰς τοὺς στηριζόντας τὸν οὐρανὸν τοῦ ἄμβωνος κιονίσκους.

Εἰκ. 9. Τμήματα θωρακίων τῆς βασιλικῆς Δ ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφάς.

1) Στήλη ἐγγωρίου ὑποφαίου λίθου (0,50 × 0,40, πάχ. 0,07, ὕψ. γραμμ. 0,04 μ.). (βλ. εἰκ. 10).

Εἰκ. 10. Ἐπιτύμβιος στήλη Θωμᾶ
νοταρίου Θεβῶν.

†

Μνημῖον Θωμᾶ
νοταρίου τῆς ἀγιοτι(άτης)
Ἐκ(κλησίας)Θηβ(ῶν). Ἐνθά(δε)
κῆτε Θεοσέβι-
ος Κυζῆτις.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε σπουδαιότατη καὶ διὰ τὴν μνησίαν τῆς ἐκκλησίας Θεβῶν καὶ διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ νοταρίου Θεωμᾶ καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ μνημείου τούτου τοῦ νοταρίου καὶ ὑπ' ἄλλων (τοῦ Θεοσεβίου), ὡς ἐν τῇ τελικῇ περιγραφῇ τῶν ἀνασκαφῶν θὰ ἐρμηνευθῇ.

2) Στήλη ὁμοίου λίθου (0,70×0,35 πᾶχ. 0,05 ὕψ. 0,04 - 5 μ.) (βλ. εἰκ. 11).

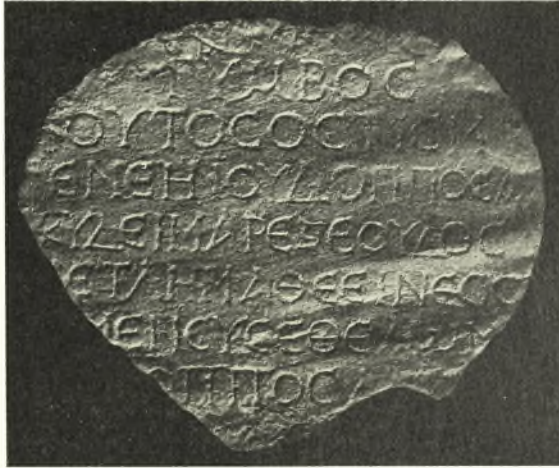
(εἰς κα)τοχὴν(;) Σα-
ββατίου ὀθ-
ονιακοῦ κ
αὶ Ἀλεξάν
δρας τῆς
συνθίου αὐ
τοῦ

Εἰκ. 11. Ἐπιτύμβιος στήλη
Σαββατίου ὀθονιακοῦ

Καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἀξιόλογος διὰ τὴν δήλωσιν τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν θανόντων ἤτοι οἰκογενείας ὕφαντουργῶν, δύναται δὲ αὕτη καὶ διὰ τὴν μελέτην τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τῶν θεσσαλικῶν Θεβῶν νὰ χρησιμεύσῃ.

3) Πλάξ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τεθραυσμένη εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλαγίας πλευρὰς (0,40×0,40, πᾶχ. 0,05, ὕψ. γραμμ. 0,04 μ.). Τέλος παραθέτω ἐν τῇ ἐφετινῇ ἐκθέσει μου καὶ ἐπιγραφὴν παλαιότεραν, πολλαχῶς ἑλλιπῆ χρησιμοποιοθεῖσαν πιθανώτατα ὑπὸ τὸν χριστιανῶν ὡς οἰκοδομήσιμον ὕλικόν, ἀνευρεθεῖσαν δὲ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ φύλακος εἰς μάνδραν οἰκίσκου τῆς Ν. Ἀγχιάλου (εἰκ. 12). Ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐγένετο κατὰ παρακλήσιν μου ὑπὸ τοῦ συναδέλφου Ἄντ. Χατζῆ.

Εἰκ. 12.

1	A	[·]
	τύμβος	
3	[_____]	οὔτος, ὅστις μ [_____]
	[_____ κ]	ενεήν, οὐδ' ὀππόσα [_____]
	[_____]	κύδ<ε>ιμα ῥέξε, οὐδ' ὄσ[α_____]
6	[_____ ἄν]	έτλη μαθέειν εσο [_____]
	[_____]	ΜΕΝCΥC ἐθέλων [_____]
	[_____]	ὀππόσ[α [_____]
9	[_____]	[_____]

Στίχ. 3: Ἐπειδὴ τὸ οὔτος εἶναι τὸ τέλος στίχου δακτυλικοῦ, ἐξέπεσαν πρὸ αὐτοῦ 10 - 15 συλλαβαί.

- » 4: ὀππόσα: ἐπικός τύπος τοῦ ὀπόσα.
- » 5: σφάλμα τοῦ χαρακίτου, ἀντὶ κύδιμα.
- » 5-6: Πβ. Ὅμηρ. ὕμν. XV 6 ἔρρεξεν — ἀνέτλη.
- » 5: ῥέξε: τέλος στίχου δακτυλικοῦ.
- » 6 [ἄν]/έτλη: ἴχνος τοῦ η διακρίνεται.
- » 6 εσο: ἐσό[δους] ἢ ἐς ο [...];
- » 7 ΜΕΝCΥC ἢ ΜΕΝΕΥC: μᾶλλον [Ἴδο]μενεύς.
- » 8 ὀππόσ[α]: ἴχνος τοῦ Α διακρίνεται.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

Ἄλμωπία

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 ἀπησχολήθη ἐν Ἄλμωπιά (Καρατζόβα), Λύγκῳ (Φλώρινα) καὶ Ἐλιμείᾳ (Γσοτύλιον) παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα.

Ἐν τῷ Ἐπαρχείῳ τῆς Ἀρδέας (πρῶην Σούμποσκον) πρωτευούσης τῆς Ἄλμωπίας εὔρον ἔγγραφα τῆς 6. IV. 1913, καθ' ἃ ὑπάρχουσιν εἰς τὰ χωρία Δραγομάντσι, Ρούδινο, Πό-

λιανη καὶ Ὅσσιανη λείψανα ἑλληνικὰ καὶ βυζαντιακά, εἰς τὸ χωρίον Πρόδρομος τεῖχος καὶ ἑλληνικὰ ὄστρακα, εἰς Μπάχοβον καὶ Τρέσινο νομίσματα βυζαντιακά, εἰς Ζλάτινο φρούριον καὶ ἐπιγραφαὶ βυζαντιακαὶ ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν, εἰς Νώτιαν διάφορα νομίσματα καὶ ὄστρακα καὶ λείψανα τειχῶν, τεμάχια ἀγαλμάτων καὶ ἀνάγλυπτοι πλάκες (γράφει ὁ τότε διοικητικὸς ἐπίτροπος Λουδάρης). Ἐπειδὴ ὁ Παππαδάκις (Ἄθηνᾶ 1913, 453 ἔξ.) ἐπεσκέφθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν Ἄλμωπίαν καὶ πολλὰ σημεῖα ἀρχαιολογικὰ ἐσημείωσε, δὲν ἔκρινε ἀναγκαῖον νὰ ἀκολουθήσῃ πάντα τὰ ἔχνη του, ἀλλ' ἀφ' οὗ δι' ἄλλον σκοπὸν εὐρέθη ἐν τῷ τόπῳ, δὲν ἔμεινα ἄλλως ἀδρανῆς. Διὰ τοῦτο θὰ εἴπω τινὰς παρατηρήσεις μου.

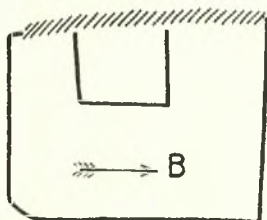
1) Ἐν τῷ Ἐπαρχείῳ τῆς Ἀρδέας εὔρον ἀνάγλυφον μαρμαρίνον ῥωμαϊκῶν χρόνων (εἰκ. 1) εἰς σχῆμα δίσκου διαμ. 0.54 φέρον κάτω ἔμβολον ὕψ. 0,08 καὶ πλ. 0,10. Τὸ ἀνάγλυφον εἶνε ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ περιθεωμένῳ ὑπὸ ἀνέχοντος περιθωρίου πλ. 0,03. Εἰκονίζονται τέσσαρες προτομαί, δύο ἄνω καὶ δύο κάτω. Ἄνω ἀριστερὰ εἶνε ἀνὴρ πωγωνοφόρος, δεξιὰ δὲ γυνὴ κρηδεμνοφόρος. Κάτω ἀριστερὰ νέος καὶ δεξιὰ ἐπίσης νέος ἀλλὰ γενειοφορῶν.

Εἰκ. 1. Ἀνάγλυφον μαρμαρίνον ἐπιτάφιον ἐξ Ἄλμωπίας.

Λέγεται, ὅτι προέρχεται ἐξ Ἐνωτίας. Ὅρα παρόμοια καὶ Ἀρχ. Δελτ. 1930 Παράρτ. σελ. 40.

2) Τὸ φρούριον *Ζλάτινο* (νῦν Χρυσῆ)—Struck, Makedonische Fahrten II, 1908 σ. 74. Ἀθηνᾶ ἔ. ἄ. 453 ἔξ. — νομίζω ὅτι εἶνε ἡ ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς *Διοκλητιανουπόλεως* (τοῦ 8 αἰ.), ἣτις ὑπήγετο ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἦτο ἄλλη ἢ ἡ Διοκλητιανούπουλις ἡ ὑπαγομένη ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν τῆς Λαρίσης. Περὶ τῆς δευτέρας ἔγραψα ἤδη ἐν *Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher* 1932, 55 ἔξ., ὅτι ἔκειτο κατὰ τὴν σημερινὴν Χρούπισταν παρὰ τὴν λίμνην τῆς Καστορίας. Ὅρα νῦν Κονιδάρη, Αἰ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ κλπ. 1934 σ. 94 ἀριθ. 236 καὶ πβλ. σ. 101 ἀριθ. 612. Ἡ Ἀλμωπικὴ Διοκλητιανούπουλις μετωνομάσθη ἴσως ἔπειτα Μογλενά καὶ συνδέεται οὕτω πρὸς τὸν κυριεύσαντα αὐτὴν τῷ 1905 Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον.

Εἰκ. 2. Σχῆμα τοῦ φρουρίου Μαργαρίτας (Πότσεπ) ἐν Ἀλμωπία.

3. Ἐκ τῶν ἄλλων φρουρίων, ἅτινα ἀναφέρει ὁ Παππαδάκις ἐν Ἀλμωπία χωρὶς νὰ διακρίνη πάντα ὀξέως κατὰ τὸν οἰκοδομικὸν τρόπον, ἐπεσκέφθην τὸ τοῦ *Πότσεπ* (νῦν *Μαργαρίτα*). Τοῦτο εἶνε ὅμοιον πρὸς τὰ παλαιά, ἃς εἵπωμεν ἀπλῶς τὰ ἀρχαῖα μακεδονικὰ φρούρια, ἅτινα περιέγραψα ἐν τῇ ΑΕ 1932, 80 ἔξ. Τὸ φρούριον κεῖται πρὸς Β τοῦ νῦν χωρίου καὶ εἶνε ὄρατὸν ἀπὸ τῆς Ἀρδέας ἐν εὐδίᾳ. Ἐκτείνεται ἐπὶ βραχῶδους κορυφῆς ἀποτόμου πρὸς δυσμὰς καὶ ἀπροσίτου, κατ' ἀκολουθίαν δ' ἀτειχίστου (εἰκ. 2). Τὸ τεῖχος ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοῦ νοτίου ἄκρου τοῦ βράχου πρὸς ἀνατολὰς καὶ περιλαμβάνον ἔκτασιν τῆς αὐτόθι κλιτύος κάμπτεται εἴτα πρὸς δυσμὰς καὶ καταλήγει εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ βράχου. Τὸ πᾶχος του ὑπερβαίνει τὰ 2 μέτρα. Οἱ λίθοι δὲν εἶνε πολὺ μεγάλοι, ἀλλ' ἴσως τοῦτο συμβαίνει, διότι, καταρρυσθέντων τῶν χωμάτων, σφύζεται νῦν μόνον τὸ ἀόρατόν ποτε θεμέλιον. Τὸ ὑψηλότερον κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου μέρος περιβάλλεται διὰ μικροτέρου περιβόλου ἀποτελοῦν ἀκρόπολιν. Ἐντὸς τῶν περιβόλων ἐρείπια, ὧν πολλὰ μέρη ἠφανίσθησαν μετὰ τῶν χωμάτων. Ἐνιαχοῦ οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοῦ σχήματος κέραμοι τῶν στεγῶν εἶνε σωρηδὸν ἐπάλληλοι ὡς ἐκ καταρρυσέως τῶν οἰκοδομημάτων. Φαίνεται, ὅτι τὸ πόλισμα κατακεῖτο καὶ ἐν ἑλληνιστικοῖς χρόνοις ἢ ῥωμαϊκοῖς (Ἰουστινιανός;), διότι οἱ κέραμοι εἶνε καλῶς ὤπτημένοι καὶ μετ' αὐτῶν εὐρίσκονται καὶ ὄστρακα ὀξυπυθμένων ἀμφορέων. Ὅστρακα ὁμως ἑλληνιστικὰ δὲν εὔρον, ὥστε ἡ κατάστασις εἶνε προσομοία πρὸς τὴν τοῦ φρουρίου τῆς Ἀναρράχης (ΑΕ 1932, 96. ΠΑΕ 1933, 63), ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι καὶ τινα ἐπικρίσματα ἀσβεστόκτιστα.

Ἐπὸ τὸν βράχον πρὸς Δ εἶνε μέγα σπήλαιον. Πρὸς Ν δὲ ἔξω τοῦ

τείχους πλησίον ὑπόκειται μέγα κοίλωμα ὡς ἐκ λατομίας. Ὁ πυθμὴν του εἶνε νῦν κεκαλυμμένος ὑπὸ χωμάτων καταρρεόντων ἐκ τοῦ βραχώδους λόφου, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη βαθύτερος τοῦ πέριξ χώρου.

Ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ τοῦ σχολικοῦ κήπου εὔρηται παλαιὰ θεμέλια οἰκιῶν. Πρὸς Α δὲ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου ἐρείπια ἐκκλησίας μικρᾶς καὶ πολλὰ μάρμαρα ἄλλοθεν εἰλημμένα, ὧν τινὰ ὡς ὑπέρθυρα, τινὰ φέροντα γεισίποδας, τινὰ βάθρα κίωνων κυβικὰ ἔχοντα συναφῆ τὴν βᾶσιν τοῦ κίονος ἐξέχουσαν ἐπάνω καὶ ἄλλα. Τὸ μάρμαρον ὑποκῦανον ἢ λευκὸν ἐγγώριον. Πέριξ τάφοι φανεροὶ παλαιοί.

Ἡ νῦν ἐκκλησία τῶν Ταξιαρχῶν εἶνε ἐκτισμένη κατὰ τὸ διερωγὸς παλαιὸν μέρος διὰ πωρίνων ὕδατογενῶν πλίνθων μετὰ παρεμβολῆς ὀπιτῶν κατὰ δόμους. Ἡ ἀριστερὰ παραστάς τῆς εἰσόδου φέρει χρονολογίαν 1673 ἀλλὰ τὸ 6 διωρθώθη εἰς 8 καὶ τὸ 7 προσέλαβε τὴν τέμνουσαν τὸ μέγα σκέλος ὀριζόντιον, ἣν συνηθίζει νῦν ὁ χειρόγραφος χαρακτήρ.

Τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ἐντετειχισμένου ἀναγλύφου, ἣν ὁ Παπαδάκις ἔ.ἄ. σ. 455 ἀνέγνωσε «Ἀντίγονον Ἡουλίων καὶ Ὀνοριονόν», ἐν ᾧ τὸ ἀνάγλυφον εἰκονίζει τὸν γνωστὸν Θράκιον ἱππέα (δρα Kazarow, The Cambr. Ancient History VIII, 550 ἔξ. Pauly-Wissowa RE ἀρθρ. Thrake σ. 478 ἔξ.) καὶ εἶνε λατρευτικόν, ὅτε ἡ αἰτιατικὴ τριῶν μάλιστα ὀνομάτων εἶνε ἀπροσάρμοστος, ἀνέγνωσα ἄλλως, ἀφ' οὗ ἑκαθάρισά πως τὴν ἐπικαλύπτουσαν ἄσβεστον:

ΑΝΤΙΓΟΝΟΣ	Ἀντίγονος
ΗΟΥΛΙΩΝ ΚΑΤ	(Ἡουλίων κατ'
ΟΝΑΡΤΟΝ Θ	ὄναρ τὸν Θ/είον.

Ἐπὲρ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἶχον θεμελιωθῆ οἰκίαι προσφυγικαὶ μὴ ἀποτελειωθεῖσαι, εὐρέθησαν δὲ κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας μεγάλα μάρμαρα λαξευτὰ καὶ ἐρείπια. Ἐξ εὐρήματος νομισματικοῦ μοι ἐπεδείχθη σκυφωτὸν χαλκοῦν βυζαντιακὸν ἰσοπεδωθὲν δι' ἐπικρούσεως καὶ οὕτω ἀδιάγνωστον γενόμενον.

3. Τὸ χωρίον *Πρόδρομος* ΒΑ τῆς Ἀρδέας ἦτο καθαρῶς Τουρκικὸν μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης.

Καὶ ὅμως καὶ τὸ ὄνομά του εἶνε χριστιανικὸν καὶ παρὰ τὴν πλατεῖάν του ἀπεκαλύφθησαν ἐρείπια ἐκκλησίας ἐστρωμένης διὰ τετραγώνων πλακῶν ἐγχωρίου μαρμάρου καὶ κίονες (Παπαδάκις ἔ.ἄ. 459) καὶ κιονόκρανα (ἐν ἰωνικὸν καὶ δύο βυζαντιακὰ) καὶ μαρμαρίνη πλάξ (ῦψ. 0.825, πλ. 0,715, πάχ. 0,12). Αὕτη ἔφερε ποτε μικρογράμματον ἐπιγραφὴν ἴσως τοῦ 4 αἰ. π. Χ., ἔπειτα κατὰ τοὺς ὑστέρους αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἐπεγράφη ἄλλη καὶ τελευταίον

καταλειφθείσης κατὰ τὰς πλευρὰς ταινίας ὀριζομένης ἐνδοτέρω δι' αὐλακος, ἑσκάφη μικρὸν περαιτέρω ὅλος ὁ χῶρος, καταληφθέντος ἐν μέσῳ σταυροῦ ἐξέχοντος καὶ ἔχοντος βάσιν ἕνα κύκλον μείζονα, ἀνὰ δύο δὲ εἰς τὰ ἄλλα τρία ἄκρα τοῦ σταυροῦ. Ἡ διάταξις εἶνε οὕτω, ὥστε ὅταν δώσωμεν τὴν ὀρθὴν θέσιν πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν λειψάνων τῶν ἐπιγραφῶν, ἡ βᾶσις τοῦ σταυροῦ εἶνε πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐκ τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς σφύζονται ἐλάχιστα λείψανα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπεράνω τῶν ἐπὶ τῆς ταινίας λειψάνων τῆς δευτέρας. Ἐκ τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς ἄνω ἐπὶ τῆς ταινίας ἀναγινώσκονται

ΙΙΓΟΝΗΣ ... Ἀντιγόνης
 ΗΟΛΙΜΠΙΑΔΙΤΗ ... ἡ Ὀλυμπιαδι τῆ ...

Εἰς τὸ ἀριστερὸν περιθώριον ὑπελείφθησαν ἀνὰ ἓν ἢ δύο γράμματα εἰς 8 στίχους Ι—Υ—CΑ—ΥΗ(=Η)—ΛΛ—ΙΝ—ΤΙ(=Η)—Ν
 εἰς δὲ τὸ κάτω περιθώριον ωσκαίτοισμετα·εεη.

Εἰς τὴν νέαν πρόχειρον ἐκκλησίαν τῶν ἐν τῷ χωρίῳ ἐγκατασταθέντων νῦν προσφύγων ἐλλήνων εἶνε ἐντετειχισμένον κατὰ τὴν νοτίαν μὲν πλευρὰν δεξιὸν μέρος ἐπιτυμβίας στήλης δεικνύον ἀνάγλυπτον ἄνδρα ἐνδεδυμένον ποδηῆρες ἱμάτιον μετὰ στενῶν πτυχῶν ὡς ἐν ζύμῃ διὰ γραμμικῶν πέσεων γενομένων. Ἡ ἀριστερὰ χεὶρ καθειμένη, ἡ δὲ δεξιὰ ἐν τῷ ἱματίῳ πρὸ τοῦ στήθους. Δεξιὰ τῆς πρὸς δυσμὰς κειμένης εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας *τεμάχιον στήλης* ἐκ τῆς βάσεως τοῦ αἰτώματος πιθανῶς, μεταξὺ ταινιῶν ὀριζομένων διὰ κυματίων λέγον·

ΙΜΟΣΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΟΝ ... ἰμος στρατευσάμενον
 ΟΙΙΔΙΟΙΗΡΟΑ ... οἱ ἴδιοι ἦρ(ω)α

Ἐκ τῶν ἀγρῶν συλλεχθέντα ὑπὸ τῶν χωρικῶν μοι ἐπεδείχθησαν νομίματα χαλκᾶ βυζαντιακὰ πρῶϊμα (Κωνσταντίνου) καὶ ὄψιμα μετὰ μεγάλου σταυροῦ καὶ σκυφωτὰ (βαθοῦλες) καὶ ἓν ἀργυροῦν δηνάριον Ἀντωνίνου Αὐγούστου — ΡΟΝΤΙΦ — ΤΡΡ ΙΙΙ.

Λύγκος

Μεταβάς εἰς Φλώριναν ἔτυχον καὶ πάλιν τῆς εὐνοίας τοῦ Δήμου, οὕτινος ὁ δήμαρχος κ. Χάσος καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, συνεχίζοντες τὴν σχηματισθεῖσαν ἤδη πατριωτικὴν παράδοσιν, ἐψήφισαν τῇ αἰτήσει μου 15 χιλ. δραχμῶν κυρωθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Νομάρχου κ. Σολιώτου πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν. Πρὸς τοῦτο ἐξήτησα παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τὴν παρ' ἐμοὶ ἀπόσπασιν πάλιν τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν Ἀρχαιοτήτων Καβάλας κ. Μπακαλάκη.

Εἰς τοῦτον ἀφιχθέντα παρέδωκα τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη μετὰ τῆς αὐτῆς πάλιν ἐπιμελείας καὶ προσέτι μετὰ τῆς πέρυσιν κτηθείσης πείρας. Τὴν ἔκθεσιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης συνάπτω τῇ ἔμῃ.

Ἐν ᾧ δὲ ἐγὼ ἡσχολούμην περὶ τὴν παραλιακόνιον κατὰ τὸ Τσοτύλιον χώραν, μοι ἀνήγγειλεν ὁ Μπακαλάκης τὴν εὑρεσιν πλὴν ἄλλων πραγμάτων καὶ κεράμων στρωτήρων φερόντων ὅπισθεν σφραγίδας, αἵτινες ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ἐξετασθῶσι προσεκτικώτερον καὶ τὰ θραύσματα κεράμων τὰ πρότερον ἀνασκαφέντα, ἐν οἷς εὐρέθησαν ἐπίσης τινὰ ἐσφραγισμένα. Ὅλαι αἱ εὐρεθεῖσαι σφραγίδες εἶνε 6, ἀναγινώσκονται δὲ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά, ἐπειδὴ οἱ τύποι εἶχον χαραχθῆ ὀρθῶς ἤτοι ἐπὶ δεξιὰ ἀναγινωσκόμενοι. Πᾶσαι ἀναγράφουσιν ἐν δύο στίχοις μᾶλλον ἢ ἤττον ἀρτίοις τὴν ἐπιγραφὴν βασιλέως | Φιλίππου.

Ἐπειδὴ ἀπὸ ἐτῶν εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἀνασκαπτομένη πόλις εἶνε ἡ Ἡράκλεια, ἣν εἶχε κτίσει ὁ Φίλιππος II ὁ πατὴρ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶχον δὲ διατυπώσει καὶ ἐγγράφως τοὺς συλλογισμούς μου πρὸς τὴν Ἑταιρείαν καὶ ἐν μελέτῃ μου καὶ εἶχον ἐξαγγεῖλει αὐτὴν καὶ διὰ δημοσίων διαλέξεών μου ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ Παντείῳ σχολῇ καὶ ἐν Φλωρίνῃ καὶ Καστοριά πρὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς τελευταίας ἀνασκαφῆς, [ὄρα τὴν ἔμῃν «ἐπιτομον ἱστορίαν Φιλίππου τοῦ Β΄ τῆς Μακεδονίας 1935 σ. 13], ὑπῆρξε μεγάλη ἡ χαρὰ μου διὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς γνώμης ἐκείνης, καθ' ἣν ἔχομεν πρὸ ἡμῶν πόλιν κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τεκμήρια τῆς γνώμης μου ταύτης παρεδόθησαν ἤδη ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ τυπογραφεῖον καὶ τυποῦνται εἰς τὴν ΑΕ τοῦ 1933 [ἐτυπώθησαν ἤδη αὐτ. σ. 25 ἐξ.]. Θὰ εἴπω ὅμως ὀλίγα περὶ τῶν σφραγίδων, ἃν καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ Μπακαλάκη, ἣτις ἐπακολουθεῖ ἐνταῦθα, ἐκθέτει λεπτομερῶς τὰ τε ἄλλα εὐρήματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα καὶ τὰς σφραγίδας, ἃς ὑπέβαλεν εἰς τὴν προσήκουσαν ἐπιμελῆ μελέτην.

Αἱ μορφαὶ τῶν γραμμάτων τῶν σφραγίδων οὐδαμῶς εἶνε ἀσύμφωνοι πρὸς τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου II. Τὸ π εἶνε ἀνισοσκελές, τὸ ο μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων τὸ σ εἶνε ἢ ὡς τρισκελές ἀρχαϊκὸν ἢ τετρασκελές ἢ ὡς γωνία ἀμβλεῖα (παράδειγμα τοιοῦτον, παλαιότερον τοῦ 361 π. Χ. ὄρα ἐν Sitz. Ber. der Preuss. Akad. Phil.-Hist. Klasse 1934 XXXIII σελ. 8) ἢ μηνοειδές τὸ ε μηνοειδές. Πᾶσαι αἱ μορφαὶ αὗται εὐρηγνται κατὰ τὸν 4^{ον} αἰ. π. Χ., ὥστε, ἂν ἡ Ἡράκλεια ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 352 (Beloch³ III 1 490₃ καὶ III 1 282), κερδαίνομεν ὠρισμένην χρονολογίαν, καθ' ἣν αἱ μορφαὶ αὗται τῶν εἰρημένων γραμμάτων ἀπαντῶσι. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ μορφή τοῦ ω, ἣτις εἶνε μεταβατικὴ ἐκ τοῦ ς πρὸς τὸ ω. Εἰς τὴν πρώτην δηλ. μορφήν ἀνακάμπτονται ὑψηλὰ τὰ ἄκρα τῆς ἐλισσομένης ἐνιαίας γραμμῆς καὶ συστέλλεται κατὰ πλάτος ἢ καὶ ὕψος τὸ καμπύλον κέντρον, ὥστε

παράγεται νέα μορφή μὴ ἀνήκουσα μήτε εἰς τὴν πρώτην μήτε εἰς τὴν δευτέραν ἀκόμη μορφήν, ἀλλ' εὐρισκομένη ἐν μέσῳ. Προφανῶς αἱ μορφαὶ αὗται τοῦ σ, τοῦ ε καὶ τοῦ ω, εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς συνειρμένης γραφῆς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἀδιαφορούσης πρὸς τὰς ἐπισήμως οὕτως εἰπεῖν συνηθισμένας λαξευτὰς ἐπὶ λίθου μορφάς. Οἱ κεραμεῖς οἱ κατασκευάζοντες τὰς κεράμους κατεσκεύαζον καὶ τὰς ἐκ πηλοῦ πιθανῶς σφραγιδας, πλείονας τῆς μιᾶς, ἵνα ὑπάρχη ἐπάρκεια κατὰ τὴν ἐργασίαν. Τοῦ πηλοῦ δὲ ὄντος μαλακοῦ πρὸ τῆς ὀπτήσεως, ἡ χεὶρ τοῦ γράφοντος ἔκαμνεν οἰκονομίαν κινήσεων οἶαν ἐπὶ τοῦ παπύρου, τῆς μεμβράνης ἢ τοῦ λελευκωμένου γραμματείου καὶ τῆς σανίδος.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ κέραμοι δὲν εὐρέθησαν στεγαζούσαι δημόσιόν τι οἰκοδόμημα ἢ ἱερὸν ἀλλ' ἰδιωτικὰς οἰκίας, δηλοῦται οὕτω οὐχὶ στενόν τι ἐνδιαφέρον τοῦ διατάξαντος τὴν κατασκευὴν τῶν κεράμων βασιλέως ἀλλ' εὐρὸν ὑπὲρ τῆς ὅλης πόλεως. Ἡ σπάνις τῶν ἐσφραγισμένων κεράμων, δηλοῖ μακρὸν τὸν παρελθόντα χρόνον, ἀφ' ὅτου εἶχε ληφθῆ ἡ μέριμνα αὕτη, καὶ μεγάλην φθορὰν τῶν πρώτων κεράμων, ἀντικατασταθειῶν εἶτα διὰ νεωτέρων ἀσφραγίστων κατὰ τὰς μετοικοδομήσεις ἐν τῷ χρόνῳ μεταξὺ τοῦ 352 καὶ τοῦ 48 π. Χρ., ὅτε ἐπυρπολήθη ἡ πόλις. Ὡστε ὄχι μόνον περὶ τῶν τειχῶν ἐμερίμνησεν ὁ κτίστης βασιλεὺς (Στέφ. Βυζ. λ. Ἡράκλεια + Beloch ἔ. ἄ. Δημ. Φιλ. 1,48 «φασὶ Φίλιππον . . . ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζειν» πρβλ. Ὀλυμπ. 1,13), ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν οἰκιῶν, αἵτινες τότε ἐκτίσθησαν, ἵνα στεγάσωσι πλήθος ἀνθρώπων συνοικισθέντων πρὸς ἀποτέλειν αὐτάρχους καὶ εἰς ἔμπυχον ὕλικὸν πόλεως. Αὕτη λοιπὸν ἐγένετο πολυανθρωποτέρα τῆς κατὰ τινὰ ὄστρακα (Πρακτ. 1930, 76 ἐξ.) προϋπαρχούσης πιθανῶς κώμης.

Καὶ ἡ ἐκλογὴ δὲ τοῦ τόπου τῆς πόλεως ταύτης προσαρμόζεται πρὸς τὸν πολιοδομικὸν τρόπον τοῦ Φιλίππου II· διότι ἡ θέσις δὲν εἶναι βράχος ἄγριος καὶ ἀπρόσβατος καὶ ἀπρόσφορος πρὸς κατοικίαν, ὡς εἰς τὰ παλαιὰ φρούρια, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ἡδη ἐν ΑΕ 1932, 80 ἐξ., ἀλλ' εἶνε γήλοφος εὐφορος καὶ ὄχι ἄνυδρος, εἶνε δηλ. ὡς πάντες οἱ γήλοφοι, ἐφ' ὧν ἠγέρθησαν αἱ πόλεις τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου, τῶν ὁποίων τὴν ἴδρυσιν ἀπαιτοῦσιν οἱ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου (Ἀρριαν. 7, 9, 2). Τοιοῦτον δὲ γεγονός τειχίσεως πόλεως παρὰ τὴν Ἰλλυρίαν, ἔνθα καὶ ἐπολέμησεν ὁ Φίλιππος II ἐπανειλημμένως, δύναται μὲν εὐλόγως νὰ ἀποδοθῆ εἰς αὐτόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸν Φίλιππον V, ὅστις πολὺ μακρὰν τῆς Ἰλλυρίας, παρὰ τὴν Ἀντιγόνηαν ὠχύρωσέ ποτε θέσιν τινὰ ἐπὶ τοῦ Ἄφου (Tit. Liv. 35,5).

2) *Χωρίον Παλαίστρα* (πρόφην Μπορένιτσα) ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Λύγκου πρὸς Α τῆς Φλωρίνης καὶ τοῦ Ἀρμενοχωρίου, ἐν ᾧ ἀνέσκαψεν ὁ Heurtley (Amer. Journ. of Archeol. 1932, 61). Εἰς τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας τοῦ Τριανταφύλλου (Τρέντου) Μπανιτσιώτη εἶνε ἐντετειχισμένον ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον, πάχους 0,25 περίπου, ὕψ. δὲ καὶ πλ. 0,50 περίπου, ἀπο-

λήγον ἄνω πυραμιδοειδῶς πως, ἤτοι ἔμπροσθεν ἀετωματωδῶς. Ἐν τῷ βεβαθυμένῳ πεδίῳ ἀνάγλυπτος ἀνὴρ ὄρθιος φορῶν βραχὺν χιτῶνα πτυχωτὸν μετὰ βραχειῶν χειρῶν, ἱμάτιον καὶ ἐπίβλημα. Ἡ δεξιὰ καθευμένη στηρίζεται εἰς ῥάβδον, ἡ δ' ἀριστερὰ κρατεῖ ξίφος. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀνὰ δύο ὑπεράλληλοι κεφαλαί: ἄνω ἀριστερὰ τῷ ὄρῳ γυνὴ κρηδευνοφόρος, ὑπ' αὐτὴν δ' ἄλλη γυνὴ πιθανῶς, ἄνευ κρηδέμνου. Αἱ δεξιὰ εἶνε πιθανῶς ἀνδρικοί. Εὐρέθη εἰς τὴν θέσιν Νηστικός κάμπος ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἐνθα καὶ πίθος μέγας εὐρέθη.

Ἐξω τοῦ χωρίου εἶνε ἡ ἐκκλησία τοῦ Προφήτου Ἡλίας ἐπὶ τεχνητοῦ λοφίσκου, οὗ τὰ χῶματα πλήρη προϊστορικῶν δοτράκων, ὥστε καὶ ὁ λοφίσκος ὅλος ἐσηματίσθη ἐκ τῆς διαλύσεως τῶν καλυβῶν προϊστορικῆς κώμης ὡς ἡ τοῦ Ἀρμενοχωρίου.

Περαιτέρω εἶνε ἡ θέσις «Φράγκοι» μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προφ. Ἡλίας ὡς καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἐκκλησίας ἐν τοῖς ἀγροῖς εἶνε κατεσκευασμένα ἄπειροι *σκωρία ἐκ τῆς τήξεώς ποτε μετάλλων*. (πρβλ. Casson, Macedonia Thrace and Illyria 32 ἐξ. κ. ἄ.) κατὰ δὲ τὴν θέσιν «λατινικὴ ἐκκλησία» *ἐρείπια ἀσθεσιόκτιστα, κέραμοι, δοτράκα ἀγγείων, πέτραι μύλων χειροκινήτων, ὑδραγωγεῖον πηλίνων σωλήνων καὶ νομίσματα*.

3) **Χωρίον Ἰτέα** (πρῶην Βέρμπιανη). Ἐν τῇ θέσει Σίκλοβες εὐρίσκονται κέραμοι, *θεμέλια ἄνευ ἀσθέστον*, πίθοι μεγάλοι, σωλήνες πήλινοι ὑδραγωγείου. Ἐν τῇ θέσει Κουρὶ λέγεται ὅτι ἀκούεται ὑπόγειος βοή ὡς ῥέοντος ὕδατος φύονται δὲ ὑδροχαρῆ φυτά. Τὸ ἔδαφος τοῦ ἡμίσεος χωρίου ἀναδίδει *ἐπόξεινον ὕδωρ πεπτικώτατον* ὡς τὸ τοῦ νοτιωτέρου χωρίου Ξεινοῦ νεροῦ (Ἐξι - σοῦ) τῆς Ἑορδίας πρβλ. Θεόπ. παρ' Ἀθηναίῳ 2, 19 «Θεόπομπος δὲ φησι περὶ τὸν Ἑριγῶνα ποταμὸν δὲ εἶναι ὕδωρ καὶ τοὺς πίνοντας μεθύσκεσθαι καθὰ καὶ τοὺς τὸν οἶνον». Ἀριστοτ. Μετεωρολ. 2, 3 «εἰσὶ δὲ πολλαχοῦ καὶ κρῆναι καὶ ρεύματα ποταμῶν παντοδαποὺς ἔχοντα χυμούς, ὧν πάντων αἰτιατέον τὴν ἐνοῦσαν ἢ ἐγγιγνομένην δύναμιν πυρός. Καιομένη γὰρ ἡ γῆ τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον παντοδαποὺς λαμβάνει μορφὰς καὶ χροὰς χυμῶν. Στυπτηρίας γὰρ καὶ κονίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων γίνεται πλήρης δυνάμεων, δι' ὧν τὰ ἠθούμενα ὕδατα, ὄντα γλυκέα, μεταβάλλει καὶ τὰ μὲν δξέα γίνεται καὶ χρώνται καθάπερ ὄξει πρὸς ἔνια τῶν ἐδεσμάτων αὐτῶ· ἔστι δὲ καὶ περὶ Λύγκου κρῆνη τις ὕδατος δξέος». Ἡ κρῆνη αὕτη δύναται νὰ εἶνε τις τῆς πεδιάδος Λύγκου περὶ τὸ νῦν χωρίον Ἰτέα, ἀλλὰ πιστεύω μᾶλλον, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς πλουσίας κρῆνης τοῦ χωρίου Ἐξι - σοῦ (Ξεινὸ νερό), τὸ ὁποῖον κεῖται ἀμέσως νοτιώτερον τῆς Λύγκου ἐν τῇ Ἑορδίᾳ. Λέγων δὲ καὶ «ρεύματα ποταμῶν» ὁ Ἀριστοτέλης, ἴσως ὑπονοεῖ καὶ τὴν μεταλλικὴν πηγὴν τοῦ κατὰ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Ἀλμωπίας ρεύματος Πόζαρ (Ἀθηναῖ, 1913 455), ἐνθα καὶ λουτρὰ ἐκτίσθησαν τῶρα καὶ ξενοδοχεῖα, ὀνομασθέντος τοῦ λουτροῦ «Ἡπιόνη». Περὶ

τοῦ παρὰ τὸν Ἑριγῶνα «μεθυστικοῦ» ὕδατος ὄρα καὶ Ovid. *Metamor.* 15, 329 «Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis, quem quicumque parum moderato gutture traxit, haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset». Senec. *Natur. quaest.* III, 20 «similem habent vim mero, sed vehementiorem (nam quemadmodum ebrietem, donec exsiccetur, dementia est et nimia gravitate defertur in somnum, sic hujus aquae sulfurea vis habens quodam acrius ex aere noxio virus mentem aut furore movet aut sopore opprimit) hoc habet mali

Lynceus amnis

quem quicumque parum moderato gutture traxit,
haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset».

(Πρβλ. Δήμιτσα, *Μακεδονικῶν* II σ. 108 ἐξ.).

Παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου (τῆς Παναγίας) εὐρίσκονται εἰς τοὺς ἀγροὺς *σκωροίαι* ἐκ τήξεως μετάλλων. Πέριξ τῆς ἐκκλησίας εὐρέθησαν πίθιοι. *Μάρμαρα* εἰς δευτέραν χρῆσιν ἐνεκτίσθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μάρμαρον παλαιὸν σχηματίζει τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Ὑπεράνωθεν δὲ τῆς θύρας ἀφηρέθη, λέγουσιν, ὑπὸ ἀξιωματικοῦ ἀνάγλυφον μέγα (ὑψ. 1 μ. περίπου).

Εἰς τὴν κρήνην τῆς θέσεως Σακολέφσκα εὐρίσκονται *νομίσματα* (πρβλ. *ΑΕ* 1932, σ. 54).

Ὁ μεταξὺ Παλαίστρας καὶ Ἰτέας ποταμὸς ὁ διασχίζων ἀλλουβιακὰς προσχώσεις λέγεται *Χρυσόρρεμμα* καὶ ἐνθυμοῦνται οἱ κάτοικοι ὅτι ἄλλοτε ποτε ἔμπειροὶ τινες χωρικοὶ κατώρθωνον νὰ κερδαίνωσι χρυσὸν ἐκ τῆς ἰλύος διὰ πλύσεως (πρβλ. Casson ἔ. ἄ. σ. 60 ἐξ. Kazarow, *Beitr. z. Kulturgesch. der Thraker* 57 ἐξ. Α. Βαρβαρέσσου «ὁ χρυσὸς τῆς Ἑλλάδος» ἐν *Τεχν. Χρονικ.* 1933, ἀριθ. 47 - 48 σελ. 1202 ἐξ.).

Ἑλίμεια (Τσοτύλιον)

Ἐγκαταστήσας ἐν Φλωρίνῃ τὸν ἀφικόμενον ἐκεῖ Μπακαλάκην ἀπῆλθον διὰ Καστορίας εἰς Τσοτύλιον, ἵνα ἐρευνήσω πάλιν τὴν πέριξ χώραν.

Ἐνταῦθα ἔτυχον ἐπίσης ἔξαιρέτου ὑποστηρίξεως ὑπὸ πάντων τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς κοινότητος κ. Ν. Γιαννούση ἱατροῦ καὶ τοῦ Γυμνασιάρχου κ. Γ. Ἐμμανουήλ, τῇ συμβουλῇ καὶ προτροπῇ τῶν ὁποίων ὡς καὶ τοῦ ἐφόρου κ. Κοτζιά ἡ κοινότης καὶ ἄλλας μὲν δαπάνας ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἀναλάβῃ, ἐψήφισε δὲ καὶ ἱκανὸν κονδύλιον πρὸς θεμελίωσιν μουσείου, τὸ ὅποτον φιλοδοξεῖ νὰ ἀναδείξῃ ὅχι μόνον ὡς ἀρχαιολογικόν, ἀλλὰ καὶ ὡς λαογραφικόν. Πρὸς πάντας ἐκφράζω δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις παραστάτην μου διδάσκαλον κ. Κ. Τσιούμην. Αἱ ἐργασίαι μου ἐνταῦθα ἐγένοντο εἰς διαφόρους θέσεις :

Σιανίσι

Τάφος 1. Εἰς τὴν ἐγγὺς τοῦ Τσοτυλίου θέσιν Σιανίσι εὑρον ἐπιπόλαιον τάφον ἀνδρός, οὗ ἡ κεφαλὴ ΝΑ. Καταρρυεῖσης τῆς κλιτύος ἔλειπον τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος. Παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς κεφαλῆς δύο λόγχοι σιδηραῖ ὡς φέρουσιν οἱ πολεμισταὶ Μακεδόνες ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ 6^{ου} καὶ τοῦ 5^{ου} αἰ. π. Χρ. Παρὰ τὴν κεφαλὴν τὸ ἥμισυ χρυσοῦ διαδήματος. Περαιτέρω ἀτάκτως τεμάχια μαχαίρας σιδηρᾶς, ἧς ἡ λεπίς εἶχε παχεῖαν τὴν ῥάχιν. Ἡ λαβὴ σφῆζει κνώδακας καὶ ἄλλα ἐλάσματα προσηλωμένα δι' ἤλων καὶ ἐνισχύοντα τὴν ξυλίνην ποτὲ κόπην.

Τάφος 2. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Ν, παρ' αὐτὴν δὲ περόνη χαλκῆ στρογγυλοκέφαλος. Δύο ἀγγεῖα παρὰ τοὺς πόδας. Μικρὸς ὁ σκελετός, ἐν τῷ χώματι.

Τάφος 3. Πλησίον τοῦ τάφου, ἐν τῷ εὐρέθῃ προπέρυσιν ὁ χαλκοῦς ἀμφορεὺς ὁ ἔχων δελφίνας ὡς [λαβάς, (ΠΑΕ 1933, 68) εὑρον καύτραν ἀρχομένην ὑψηλὰ καὶ καταλήγουσαν εἰς τάφον βαθὺν ἐσκαμμένον ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ πλήρη δὲ ἀνθρώκων τέφρας καὶ ὀστέων κεκαυμένων. Ἐβραίνεν ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Ἐσκάφη ἐν τῷ βράχῳ 0.25 (ὑψηλότερον εἶνε χώματα). Ἐντὸς ἐν νόμισμα ἑλληνικὸν τελείως ἐφθαρμένον, ἀλλ' ἀναγόμενον κατὰ τὸν Κωνσταντόπουλον εἰς τὸν 3^{ον} αἰ. π. Χρ. Κατὰ τὸ ΝΔ μέρος τοῦ τάφου δύο ἀγγεῖα. Ὁ πυθμὴν τοῦ τάφου ἐπίπεδος ὡς καὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, ἅτινα ἔχουσι πλάτος δεξ. καὶ ἀρ. 0.40, ΒΑ 0.50 καὶ ΝΔ 0.25. Αἱ πλευραὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς καύτρας μέχρις ὑψ. 0.60 ἀπὸ τοῦ πυθμένος εἶνε ἐσκληρωμέναι ὑπὸ τοῦ πυρός. Τὰ ὑψηλότερα χώματα 30 - 40 ἐκ. μ. εἶνε ἄκαυτα καὶ προέρχοντα ἐκ προσχώσεων εἰς τὸ ἐπικλινὲς ἔδαφος.

Τάφος 4. Ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὁ ταφ. 1 ἀγγεῖ ἐπὶ κορυφῆς λόφου.—Πλησίον νοτιώτερον εὐρέθησαν δεξιὰ τῆς σχεδὸν ἐπὶ κορυφῆς ὁδοῦ *ερείπια οἰκίας*, ὅπται πλίνθοι, ὄστρακα ἀγγείων, ἀγνῦθες· μία ἔχει τὸ γράμμα Ν ἐπὶ νοποῦ τοῦ πηλοῦ γεγραμμένον δι' ὄξεος ὄργάνου καὶ ἔχον τὰ ἄκρα τῶν ἑκατέρωθεν σκελῶν ἀποκλίνοντα καμπύλως, ὡς τὰ καλλιγραφικὰ κεφαλαῖα τῆς σήμερον, ὥστε ἡ οἰκία εἶνε ὄχι παλαιότερα τοῦ 4^{ου} αἰ., μᾶλλον δὲ νεωτέρα—.

Ὁ τάφος 4 ἐπιπόλαιος ὢν ἀνήκει πιθανῶς (ὡς καὶ ὁ 1) εἰς τὸ α' ἥμισυ τοῦ 5^{ου} αἰ. Ὁ νεκρὸς ἐν τοῖς χώμασιν. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Ὁ τάφος περιεῖχε μίαν συντετριμμένην σιλεγγίδα σιδηρᾶν καὶ μίαν ἀρύταιναν χαλκῆν, ἀγγεῖα δὲ 1) ἐν ὑάλινον ληκύθιον δίωτον *millefiori*, 2-3) δύο «ἀλατοθήκας» μελαμβαρφεῖς (πρβλ. Ἀρχ. Δελτ. 1917, 22ο 1927-8, 78), ὧν ἡ ἑτέρα μεῖζων, 4) οἶονεὶ «τορευτὸν» μόνωτον μέλαν, 5) ληκύθιον μόνωτον μετὰ ἀνάπλαστον γοργόνειον καὶ ἐλικοειδὲς πρόσφυμα μετὰ πλαστοῦ ῥόδακος ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἢ τῆς κοιλίας καὶ γραπτὰ κοσμήματα διὰ στιλπνοῦ βερνικίου ἐπὶ ἔρυθροῦ τοῦ ἐδάφους, ὡς φαίνεται τὸ ἀγγεῖον ἀκαθάρτιστον ὄν, 6) χονδροειδῆ Schna-

helkanne πηλίνην, πιθανώτατα ἐγγώριον ἔργον ὅμοιον τὸ σχῆμα πρὸς ἕτερον χαλκοῦν, φέρον κατὰ τὴν ἄνω σύμφυσιν τῆς λαβῆς κεφαλὴν γυναικὸς ἀνήκουσαν τεχνικῶς εἰς τὸ α' ἡμισυ τοῦ 5^{ου} αἰ. π. Χ. 7) πῆλινον ἀσκοειδὲς μὲ ἔκτυπον πρόσωπον ἐπάνω, 8) τὴν ἐν ἀριθ. 6 χαλκῆν ῥαμφόστομον οἰνοχόην, 9) τηγάνιον χαλκοῦν μετὰ λαβῆς ἀποληγούσης εἰς κεφαλὴν πτηνοῦ (εὐρέθη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ), 10) ληκύθιον χαλκοῦν ῥαβδωτὸν στιλπνόν.

Τάφος 5. Ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ κεινημένος ἐν μέρει. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Α, ἀλλ' ἐσφίξετο μικρὸν μόνον μέρος τὸ κατὰ τὰς σιαγόνας, ἔνθα λεπτότατον καὶ λίαν μικρὸν ἐλασμάτιον χρυσοῦν. Τὰ ὀστέα ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ καὶ ὄχι πολλά. Ὅστρακα συνελέχθησαν κανθάρου μικροῦ καὶ ἄλλου τινός «μακεδονικοῦ», καὶ χονδρὸν ῥαμφόστομον ὡς τὸ τοῦ τάφου 4. Προσέτι εὐρέθη καὶ σπεῖρα καὶ δακτύλιος χαλκᾶ. Ὅλα ἄνω κάτω. Εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ τάφος ἐκινήθη ἢ ὅτι ἴσως δύο ταφαι ἐγένοντο ἐνταῦθα καὶ ὅτι ἡ δευτέρα, ἦν ὀρίζει νόμισμα χαλκοῦν, ἔβλαψε τὴν πρώτην, βλαβεῖσα καὶ αὐτὴ ἔπειτὰ ποτε ὑπὸ τοῦ ἀρότρου πιθανῶς. Τὸ νόμισμα εἶνε τοῦ Φιλίππου τοῦ πέμπτου (220-178 π. Χ.) δεικνύον κεφαλὴν μὲ κράνος περωτῶν πρὸς δεξιὰ, ὀπισθεν δὲ ἐν στεφάνῳ δρυὸς Φ καὶ ῥόπαλον (;). Ἡ γνώμη περὶ δύο ταφῶν θὰ σταθῇ ἢ θὰ πέσῃ, ὅταν συγκολληθῶσι τὰ ἀγγεῖα καὶ δυνηθῶμεν νὰ κρίνωμεν κατ' αὐτά.

Τάφος 6 πρὸς Β τοῦ 5 κατὰ τὴν κλιτῶν τοῦ ἀγροῦ. Διεύθυνσις ΑΔ Ἦτο ἑλλιπὴς καταρρυσθέντων τῶν χωμάτων. Εὐρέθη ἐν αὐτῷ πηλίνη ῥαμφόστομος οἰνοχόη μὲ ἀποκεκολλημένην τὴν διφυῆ λαβήν. Τὸ χεῖλος ἑλλιπέες. Προσέτι εὐρέθη ἡμισυ χαλκοῦν «ἀμφιπέλεκκον» ἢ ξυράφιον καὶ συρμάτινος δακτύλιος χαλκοῦς.

Τάφος 7. Διεύθυνσις ἀπὸ ΝΑ πρὸς ΒΔ, ἔνθα ἡ κεφαλὴ, Κτέρισμα ψέλιον χαλκοῦν ἐλασμάτινον εἰς δύο τεθραυσμένον.

Τάφος 8. Ὅμοία διεύθυνσις. Φανερὰ βεβλαμμένη ἡ κοιλία διώτου ὑδρίας ἐπρόδωκε τὸν τάφον, ἐν ᾧ εὕρομεν προσέτι «ἀλατοθήκην» μεθ' ὑδαροῦς βαφῆς (ταῦτα παρὰ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα), καὶ μεγαρικὸν ἔκτυπον σκύφον (δεξιὰ τῆς κοιλίας).

Πλὴν τῶν τάφων τούτων κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν Σιανίστι ἐπιστώθησαν καὶ ἄλλοι τάφοι κατεστραμμένοι, ἐξ ὧν συνελέχθησαν σποραδῆν ἐν τοῖς ἀγροῖς: α) μικρὸν ἑλικτὸν ψέλιον, β) πίθος, γ) κάλυμμα ἀγγείου ἀποκεκολλημένον καὶ φέρον ἐν ἐκτύπῳ ῥόδακι γοργόνειον, δ) μαρμαρίνη ἢ λιθίνη μίμησις σκαραβαίου καὶ τεμάχια ὀπτοῦ πηλοῦ φέροντος κοιλότητος, ἃς κατεῖχον πρότερον ξύλινοι κλάδοι ἢ κάλαμοι ἐκλιπόντες, ε) σιδηρᾶ αἰχμὴ δόρατος, στ) μικρὸν κοτύλιον «τορευτὸν» ἄωτον θραυσθὲν κατὰ τὴν εὐρεσιν. Ὅπισθεν τοῦ λόφου τῶν τάφων πρὸς Α ἡ γεωργουμένη κλιτὸς εἶνε πλήρης

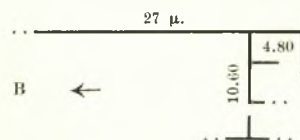
θηρασμαμάτων ἀγγείων, ἐν οἷς γεωμετρικά, with bone handles (πρβλ. Annual of the B. Sc. 1926-7, σ. 179 ἑξ. Proceedings of the first internat. congress of prehist. and protohist. sciences 1932, σ. 187), ὁποῦ πηλοῦ τεμάχια ὡς τὰ προερχόμενα ἐκ κλιβάνων ἢ πιθανῶς φραγμῶν ἢ παλαιῶν καλυβῶν, ἀγγῦθες, «μακεδονικά» ὄστρακα καὶ παντοῖα ἄλλα καὶ πόρπη χαλκῆ με διατημήτους ὄγκους, ἄνευ βελόνης.

Μικρὰ κώμη.

Πρὸς Δ τῆς κορυφογραμμῆς καὶ τῆς κλιτύος τῶν τάφων εἰς τὸ βάθος τῆς μικρᾶς κοιλάδος (2 λεπτῶν ἀπόστασις παρὰ τὸ βαθὺ ρεῦμα καὶ ὑπὲρ τὴν αὐτόθι πηγὴν Κρουονέρι εἶνε τὸ ἀρχαῖον πόλισμα (εἰκ. 3), ἔνθα κατῴκει ποτὲ τὸ γένος τὸ δεσπόζον τῶν πέριξ ἀγρῶν (πρβλ.

ΑΕ 1932, 105). Διὰ τὰ ἐξῆ ἀσφάλειαν τὸ συγκρότημα προσέλαβε τεχνητὴν τάφρον πρὸς Α. ἥτις, ἂν καὶ ἠνοίχθη εἰς τὴν ἀνηφορικὴν πλευρὰν τῆς κλιτύος καὶ ἂν καὶ ἀπὸ αἰώνων καταρρέουσιν εἰς αὐτὴν χῶματα, δὲν καταρωθῶθη ὅμως ἀκόμη νὰ πληρωθῆ τελείως. Πρὸς πάσας ὅμως τὰς πλευρὰς τὸ πόλισμα εἶχε συνεχεῖς τοὺς τοίχους του ὡς τοίχους μοναστηρίου σημερινοῦ,

μετρίου μάλιστα μεγέθους. Πρόκειται περὶ κώμης μακεδονικῆς, ἐν ἣ κατῴκει μόνις ἓν γένος. Ὁ τρόπος οὗτος γίνεται ἡμῖν ὁσημέραι σαφέστερος, διότι εὐρίσκομεν αὐτὸν σφζόμενον καὶ σήμερον ὑπὸ τινι μορφῇ. Οὕτω π.χ. θεώμενος μακρόθεν τὸ μικρὸν χωρίον Βουδουρίνα ἐξεπλάγην βλέπων ἐν αὐτῷ μεγάλα καὶ σύνθετα οἰκοδομικὰ συγκροτήματα ἀσυνήθη καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν σμικρότητα τοῦ χωρίου. ἔμαθον δέ, ὅτι εἰς πολλὰ χωρία οἱ οἰκογενεῖαι δὲν ἀποχωρίζονται ἀπὸ τῶν νυμφευομένων τέκνων, ἀλλὰ προσκίττουσιν εἰς τὰς οἰκίας των ἄλλας, ὥστε ὅλον τὸ γένος κατοικεῖ ἐντὸς ἐνὸς οἴκου συνθέτου ἐκ πλειόνων κατὰ διαφόρους χρόνους κτισθέντων ἀξιολόγων μερῶν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς παραλιακμοῦνιού χώρας ἐνταῦθα καθὼς καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ῥοπὴ τῶν ἀνθρώπων σήμερον πρὸς τὴν κτιστικὴν καὶ τὰς συναφεῖς ἀσχολίας (ξυλουργικὴ, ἐργολαβία οἰκοδομῶν, ἀρχιτεκτονικὴ) κατάγονται ἐκ παμπалаίων χρόνων (ὄρα καὶ κατωτ.). Ἐπειδὴ τῶρα ἦτοι εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ μόνης τῆς γεωργίας, διὰ τοῦτο δὲν κτίζουν τὰς «συνοικίας» ταύτας χωριστὰ εἰς ἰδίαν κώμην παρὰ τοὺς ἀγρούς των εἰς τοὺς λόφους ἢ τὰς κοιλάδας τῆς πολυπτύχου χώρας, ἀλλὰ πλησίον ἀλλήλων, ὥστε νὰ ἀποτελῶνται κῶμαι ὡς ἡ τῆς Βουδουρίνας ἦτοι εὐρύτεραι τῶν παλαιῶν, ὧν μία εἶνε ἡ τοῦ Σιανιστιοῦ. Ἀκριβῆς ἔρευνα θὰ δείξῃ, ὅτι καὶ αἱ μείζονες κῶμαι, αἱ «πόλεις» τοῦ Φιλίππου, ἦσαν σύνθετοι ἐκ τοιούτων

Εἰκ. 3. Μέρους τοῦ πόλισματος κατὰ τὴν θέσιν Σιανιστιοῦ τοῦ Τσουλιού τῆς Δ. Μακεδονίας.

συνοικιῶν ὡς νῦν ἡ Βουδουρίνα. Ἡ κόμη τοῦ Σανιστιοῦ εἶνε ὁ ἀπλοῦς τύπος τῶν πόλεων τοῦ Φιλίππου, περὶ ὧν κατωτέρω ἔσται ὁ λόγος. Ἄλλ' ἐν γένει ἢ κατὰ κόμας, ἐγκατάστασις διετηρήθη ἔκπλαται κυρίως εἰς τὴν μεταξὺ Ἀλιάκμονος καὶ Βοῖου χώραν καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι, διψῶντες παιδείαν καὶ μὴ δυνάμενοι εἰς τὰ μικρὰ χωρία νὰ ἔχωσιν ἀνώτερα σχολεῖα, εἶχαν συμπήξει ἤδη ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀδελφότητα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἣτις ἴδρυσεν τὸ καὶ νῦν ἀκμάζον Γυμνάσιον μετ' οἰκοτροφείου, χρήσιμα ἀμφοτέρα εἰς ὅλην τὴν περιχώρον καὶ εὐρύτερον εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ κῶμαι ἦσαν μικραὶ καὶ ἐπομένως ἀσημαντοὶ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐσώθησαν τὰ ὀνόματά των, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζωμεν νῦν τοπωνύμια τῶν παλαιῶν χρόνων. Ἀνάλογα πρὸς τὴν μικρότητα τῶν κωμῶν εἶνε τὰ νεκροταφεῖα Ἄφ' οὗ ἀνασκάφη τις τάφους τινὰς, πρέπει νὰ μὴ ἐλπίζη, ὅτι θὰ εὕρη πολλῶν πλείονας.

Ἡ κόμη τοῦ Σανιστιοῦ ἔζησε μέχρι τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων, ἐπειδὴ εὐρέθη μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα τοῦ Ἀρκαδίου (Sabatier ἀρ. 47).

Μικρὰ ἀνασκαφή εἰς τὸ ἔξαρμα τὸ σχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν γεωργουμένων ἐρειπίων τῆς κόμης ἀπεκάλυψε συνεχῆ τὸν ΒΑ τοῖχον αὐτῆς (εἰκ. 3) τὸν πρὸς τὸ ἄναντες καὶ πρὸς τὴν τεχνητὴν τάφρον ἐπὶ μῆκος 27 μ. (παντὸς τοίχου πᾶχ. 0.75). Πρὸς ΝΔ εἶνε δωμάτιον (4.80 × 2.00 μ. ἄνευ τοῦ πάχους τῶν τοίχων) καὶ ἕτερον παράλληλον αὐτοῦ, μεθ' ὃ (εἰς ἀπόστασιν 6.30 ἀπὸ τοῦ μακροῦ τοίχου εἶνε διακριτὴ θύρα ἑτέρου δωματίου τερματιζομένου εἰς ἀπόστασιν 10.60 ἀπὸ τοῦ μακροῦ τοίχου. Τὸ πρῶτον δωμάτιον, ἐφ' ὅσον ἀνεσκάφη, ἦτο ἐπιχειρισμένον διὰ στρώματος ἀσβέστου πᾶχ. μέχρι 0.07, ἐφ' οὗ ἦτο λεπτότατον ἐπίστρωμα κεραμοκονιάματος ἐρυθρωποῦ λείου. Τὸ γεινιάζον δωμάτιον δὲν ἔφερε τοιοῦτον ἐπίχρισμα. Ἀμφοτέρα ὁμως ἦσαν ἐστεγασμένα διὰ κεράμων στρωτήρων μεγάλων ἑλληνικοῦ τύπου καὶ δι' ἡμικυλινδρικών καλυπτήρων. Ἐντὸς τοῦ πρώτου εὔρομεν τὸ ἥμισυ σιδηρᾶς ψαλίδος καὶ ἀμφιβληστροειδὲς πίσσχημον (Π) σιδηροῦν μέρος κλείθρου ἐκ θύρας τινὸς πιθανῶς. Μεταξὺ τῶν ἐρειπίων εὐρέθησαν καὶ ὀπταὶ πλίνθοι στεναὶ ὡς ἐν Φλωρίνῃ (δῶρα ΑΕ 1932, σελ. 72 εἰκ. 33,4).

Ἐπειδὴ οἱ δύο ἐκεῖνοι μικροὶ ἐστεγασμένοι χῶροι ἦσαν κλειστὰ δωμάτια, συνάγεται πιθανῶς, ὅτι ὁ χῶρος 10.60 ἦτο ἀλλή, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐν αὐτῷ οὐδεὶς κέραμος μακρὰν τῶν τοίχων εὐρέθη. Ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν ἐρειπίων τούτων πρὸς τὴν ΝΔ πλευρὰν εὔρον πέρυσι τοῖχον ἀσβεστόκτιστον καὶ ψηφιδωτὸν δάπεδον καὶ λείψανα κλιβάνου [;] (ΙΑΕ 1933, 67). Ἄλλὰ πέρυσιν δὲν εἶχον ἀντιληφθῆ τὸν ὅλον ἐρειπιῶνα καὶ τὴν σημασίαν του.

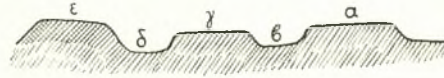
Εἰς τὸν ἐρειπιῶνα τοῦτον εὐρέθη ὑπὸ τινος μικρὸν τεμάχιον μαρμάρου λίαν ἀποτετριμμένου φέροντος ἔχνη γραμμῶν ὄχι παλαιότερων τοῦ 4^{ου} αἰ. Ἀπετέθη τοῦτο εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τοῦ Τσοτυλίου.

Χωρίον Βουδουρίνα (νῦν Νέα Σπάρτη).

Περὶ τοῦ χωρίου τούτου γράφω τινὰ ἄνωτέρω, ἔγραψα δὲ καὶ πέρυσι (ΠΑΕ 1933, 69). Ἐφέτος ἠρευνήσαμεν λοφίσκον τινὰ ΝΑ πλησίον τῆς Βουδουρίνας, ἐφ' οὗ εὔρομεν τάφους.

Τάφος 9. Διεύθυνσις ΑΔ. Τὸ κρανίον πρὸς Α. Μῆκος τοῦ τάφου 0.75. Ἄνευ κτερισμάτων. Μόνον τὸ κρανίον τοῦ τεθαμμένου παιδίου ἐσφίξετο. Ὁ τάφος ἦτο δι' ὀρθίων πλακῶν πεποιημένος, δύο εἰς ἑκατέραν πλευρὰν καὶ ἀνὰ μίαν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας.

Τάφος 10. Ἦτο τάφος ἀνδρὸς τεχνίτου. Τὸ περιθώριόν του ἦτο ἐρυθρόν. Ἐν αὐτῷ εὑρέθησαν δύο ἀγγεῖα «ἀλατοθήκαι» πήλιναι, ἐν ὑάλινον, εἰς πρίων, μία σμίλη πλατεῖα μετὰ κρίκου κατὰ τὴν λαβὴν, περισφιγγοντός ποτε τὴν ἐπενδύουσαν τὴν λαβὴν ξυλίνην κόπην, ἠφανισμένην νῦν, ἑτέρα σμίλη καὶ ἕτερος κρίκος χωριστὰ εὑρεθεῖς ἀλλὰ πιθανῶς συναπτός τῇ σμίλῃ, στάθμη πηλίνη διάτρητος καὶ ἕξ ἦλοι, μεγάλοι τινὲς καὶ λυγισμένοι, τοὺς ὁποίους θὰ ἤθελα νὰ ἀποδώσω εἰς ξυλίνην λάρνακα, ἀλλὰ μοι φαίνονται ὀλίγοι. Ἄν δὲ τὰ μέρη τῆς λάρνακος συνεδέοντο δι' ὀδόντων ὀργανικῶς πρὸς ἄλληλα, τότε ἔπρεπε νομιζῶ νὰ λείπουν ἔντελῶς οἱ ἦλοι, διότι εὑρίσκω ἀπίθανον τὴν μικτὴν συνάρθρωσιν τοῦ σαρκοφάγου (πρβλ. ΑΕ 1910, 199⁴ ἔξ.).

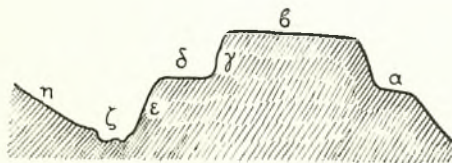
Εἰκ. 4. Τομὴ σχηματικὴ κατὰ μῆκος τῆς τριπλῆς «πόλεως» τοῦ Μπουφαριοῦ (ἀπὸ Β πρὸς Ν).

Ἐπειδὴ εἰς τὸν αὐτὸν λόφον εὔρομεν ἕτερον τάφον τεχνίτου τὸν ὑπ' ἀριθ. 16 (ὄρα κατωτ.), ἕτερον δὲ κατεστραμμένον δηλοῦ τεμάχιον πρίονος εὑρεθὲν μόνον ἐπιπολαίως καὶ ἕτερος εὑρέθη τυχαίως ἐν Σιανίστι ὑπὸ χωρικῶν περιέχων σμίλην, σκέπαρον καὶ διπλὴν σκαπάνην (κασμᾶν), προκύπτει αὐτόματος ἡ ἕξις παρατήρησις τοῦ γινώσκοντος τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους παρατηρητοῦ :

Σήμερον καὶ πρῶην, ὅσον ἐνθυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι, οἱ κάτοικοι τῆς πέραν τοῦ Ἀλιάκμονος ἐπαρχίας Βοῖου ἐπαγγέλλονται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κτίστου καὶ τὸ συναφὲς τοῦ ξυλουργοῦ. Ἐπειδὴ 4 τάφοι τοιούτων τεχνιτῶν μετὰ 20 περίπου ἀνασκαφέντων εἶνε ἰσχυρὰ μοῖρα, συνάγομεν, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ κάτοικοι ἠσχολοῦντο ὁμοίως εἰς τὰ αὐτὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἀγόμεθα εἰς τὸ προφανὲς πόρισμα, ὅτι αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἀσχολίαι τῶν σημερινῶν κατοίκων εἶνε πατροπαράδοτοι ἐκ παλαιῶν χρόνων. Τὸ πόρισμα τοῦτο δεικνύει τὴν συντηρητικότητα τοῦ ὀρεινοῦ τούτου λαοῦ μαρτυρουμένην καὶ ἐκ τῆς ἄλλης παρατήρησεως περὶ τῆς κατὰ κόμας οἰκῆσεως ἑκπαλαί. Ἡ συντηρητικότης αὕτη, ἕξ ἧς δὲν ἀπεμακρύνθη ὁ λαὸς οὗτος οὐδέποτε, οὔτε ἐν

εὐτυχίαις οὔτε ἐν δυστυχίαις, προσδίδει εἰς πάσας τὰς παραδόσεις αὐτοῦ ἐξαίρετον σημασίαν καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσι συντόμως καὶ τὰ γλωσσικὰ καὶ τὰ λαογραφικὰ μνημεῖά του.

Τάφος 11. Διεύθυνσις ΑΔ. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ καὶ ὡς κεφαλᾶρι τοῦ τάφου λίθος. Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα ὄστᾶ πλὴν τῆς κεφαλῆς. Πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἔπρεπε νὰ κεῖνται οἱ πόδες, ἀλλ' ὑψηλὰ εὐρέθησαν δύο ἀγγεῖα, ὧν τὸ ἕτερον στρογγυλοπύθμενον καὶ με λαβὰς ὑπερεχούσας. Ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς ἄλλον τάφον, οὗτινος εὐρέθησαν τὰ ὄστᾶ εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεως τῶν ἀγγείων.

Εἰκ. 5. Σχηματικὴ τομὴ ἀπὸ Α πρὸς Δ τοῦ νοτίου μέρους τῆς «πόλεως» τοῦ Μπουφαριοῦ.

Τάφος 12. Κεκαυμένος. Μέρος αὐτοῦ εἶχε καταστραφῆ. Ἐντὸς εὐρέθη εὐρυγιάστερον ληκύθιον μόνωτον, ἐν σιδηροῦν μαχαίριον καὶ ἐν ἐφθαρμένον χαλκοῦν νόμισμα (διαμ. 15) ὡς ῥωμωμαϊκῶν αυτοκρατορικῶν χρόνων. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως κεφαλὴ κρानοφόρος πρὸς δεξιὰ. Ἡ ἑτέρα τελείως ἐφθαρμένη.

Τάφος 13. Κεκαυμένος ἐπὶ τόπου. Μῆκος καύστρας 1.50 περίπου, πλ. 0.80. Ἐντὸς οἰνοχόη στενόλαιμος μόνωτος στρογγυλοπύθμενος.

Τάφος 14. Κεκαυμένος, ἐπιμήκης ΑΔ. Ἐντὸς λύχνος ἑλλιπής, οἰνοχόη μικρὰ τεθραυσμένη, πινάκιον ἐρυθρὸν μικρὸν ὁμοίως τεθραυσμένον, ἄλλα πολλὰ θραύσματα ἀγγείων, ἐν οἷς καὶ ὑάλινα. Ἐν νόμισμα τῆς Ἡπείρου δεικνύει κεφαλὴν Διὸς δαφνοστεφῆ πρὸς ἀρ. - ὄπ. [] Μονογράφημα, Πτερωτὸς κερανώδης· τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός· (BMC Thessaly to Aetolia Pl. XVII, 3 (3^{ον} αἰ. π. Χρ.).

Τάφος 15. Ἄκαυστος. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Δύο ἀργυρᾶ ἐνώτια κρικοειδῆ με μικρὸν πρόσφυμα κάτω καὶ δύο ψηφίδες ἠλέκτρον.

Τάφος 16. Κεκαυμένος, ἐπιμήκης· διεύθυνσις ΑΔ. Ἐντὸς εὐρέθη 1) τρύπανον σιδηροῦν μετὰ δύο αἰχμῶν, διαφόρων διαστάσεων, κατὰ τὰ ἄκρα (ματουκάπι κοινῶς λεγόμενον), 2) «σκαρπέλλο» σιδηροῦν με κεκαμμένην κόψιν καὶ κρῖκον εἰς τὴν λαβήν, δι' οὗ συνεσφίγγετο ἡ ἀφανισθεῖσα νῦν ξυλίνη κώπη, 3) πλατεῖα σμίλη καὶ 4) τεθραυσμένον ἀγγεῖον με ἔντυπα κοσμήματα. Προφανῶς εἶνε τάφος τεχνίτου περὶ οὗ ὄρα ἀνωτέρω.

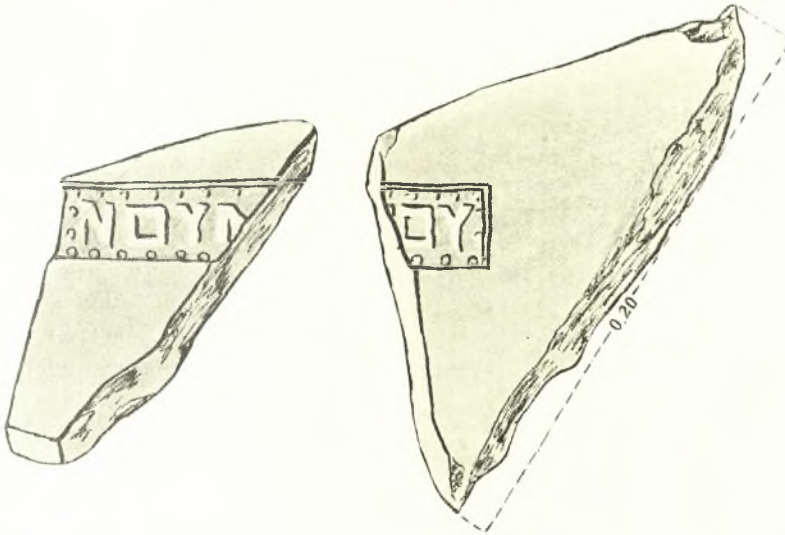
Χωρίον Λουκόμι.

Τὸ χωρίον Λουκόμι κεῖται ΒΔ τοῦ Τσοτυλίου εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας. Ἐπὶ κορυφῆς αὐτοῦ εἶνε ὁ Ἅγ. Ἀθανάσιος καὶ τὸ νεκροταφεῖον. Πρὸς ΒΔ ἔξω τοῦ νεκροταφείου ἀμέσως λείψανα συνοικισμοῦ. Αὐτόθι δ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Τσοτύλιον μικραὶ καῦστραι (0.80 διαμ. περίπου) ἄνευ ὄστων ἢ

ἐλαχίστων. Εὔρηται καὶ ἄκαυστα ὀστᾶ ἀλλὰ πάντα συντρίμματα. Λαβαὶ ἀρχαϊκῶν ἢ προϊστορικῶν ἀγγείων. Εἰς «τάφος» ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς κοιλίας μεγάλου πίθου περιέχοντος θητίνην, ἐξ ἧς φυλάττομεν ἐν Τσοτυλίῳ δείγμα.

Ὑπόκειται τοῦ χωρίου κοιλίας, ἐν ἣ ὑπάρχει κρήνη. Ἐπὶ τῆς ἀτραποῦ, ἣτις ἄγει ἐκ τῆς κρήνης εὐθὺς πρὸς τὴν μεταξὺ Τσοτυλίου καὶ Νεαπόλεως ἀμαξιτόν, εὑρέθησαν τρεῖς τάφοι ἐν τῷ τόπῳ, ὅστις ἔχει τὰ πρῶτα πρὸς τὸν ἀνήφορον νεροφαγώματα.

Τάφος 17. Διεύθυνσις ΑΔ. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Ἐντὸς εὑρέθησαν μέγα

Εἰκ. 6. Δύο τεμάχια κεράμων φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΟΥ[ΜΗΝ]ΙΟΥ
ἐκ Μπουφαριῶ τοῦ Τσοτυλίου

πινάκιον συντετριμμένον, εὐρύστομον δίωτον, ἕτερα δύο τεθραυσμένα ἐρυθρομέλανος πηλοῦ καὶ χαλκοῦν κοχλιάριον. Χαλκῆ κακκάβη μετὰ σιδηρᾶς λαβῆς καὶ τριποδικῷ ἀποκεκολλημένου πυθμένος. Μετὰ τῶν ὀσταρίων τῶν ποδῶν εὑρέθησαν περὶ τοὺς 30 μικροὶ ἤλοι προερχόμενοι προφανῶς ἐκ τῶν ὑποδημάτων. Καὶ δὲν γνωρίζω μὲν ἐλληνικῶν χρόνων ὑποδήματα μεθ' ἧλων ὑποκάτω, ἀλλ' ἂν τὰ ἀγγεῖα δὲν ἀνάγονται εἰς χρόνους προρρωμαϊκοὺς (ὅπερ θὰ φανῆ μετὰ τὴν πλύσιν καὶ συγκόλλησιν), τότε δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἐπίδρασιν τῆς ῥωμαϊκῆς caliga ἐξ ἧς ἐσχηματίσαμεν καὶ ἡμεῖς ῥῆμα τὸ καλιγώνω = καρφώνω, καθηλώνω τὰ πέταλα τῶν ἵππων καὶ ἐπίθετα ὡς τὸ Καλιγᾶς. Τὰ ἀνωτέρω κτερίσματα εὑρέθησαν παρὰ τοὺς πόδας ὅλα μαζί. Ἄλλὰ καὶ παρὰ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά εὑρέθη μέγα ἀγγεῖον ἐρυθροῦ πηλοῦ καὶ ἄλλα μαζί οὕτως ὑψηλά, ὥστε νὰ εἰκάζεται, ὅτι ὁ νεκρὸς εἶχε κατατεθῆ εἰς τὸν

τάφον ἐντὸς ξυλίνης λάρνακος, ἔξω δὲ αὐτῆς εἶχον τεθῆ τὰ ἀγγεῖα καὶ οὕτως εἶχον στερεωθῆ ἐν τοῖς χώμασιν, ὡς εὐρέθησαν. Διὰ τοῦτο τὸ κρανίον εὐρέθη πεπτωκὸς ἐπὶ τοῦ στέρνου· ἢ πῶσις ἐγένετο μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν σαρκῶν ἐντὸς τῆς κενῆς λάρνακος ἀντεχούσης τότε ἀκόμη, ἦτοι μήπω σεσηπυῖας.

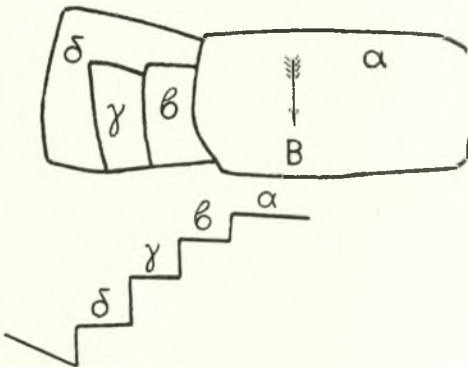
Τάφος 18. Διεύθυνσις Α Δ. Ἡ κεφαλὴ πρὸς Δ. Εὐρέθησαν ἐντὸς μόνον χαλκᾶ θρύψαλα.

Τάφος 19. Ἐλάχιστα δοτᾶ ἀντεῖχον. Κτέρισμα οἰνοχόη στρογγυλόστομος.

Μπουφάρι.

Περὶ τῆς θέσεως ταύτης καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἔγγραφά τινα ἐν τοῖς ΠΑΕ 1933 σ. 67.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 μετέβην πάλιν ἐκεῖ καὶ ἐπεχείρησα σκαφικὴν ἔρευναν. Τὰ ἐρεῖπια ἐκτείνονται ἐπὶ τῆς τελευταίας προβολῆς λόφου μεταξὺ δύο ὄρεματων, ὧν τὸ δυτικὸν εἶνε τὸ Λεμνίνι, ἐφ' οὗ τὸ χωρίον Λόπες ὑπὸ τὸ Μπουφάρι.

Εἰκ. 7. Σχηματικὴ κάτοψις καὶ τομὴ τῆς «πόλεως» Γραδίστας παρὰ τὸ χωρίον Πέτρες (Πέτερσκο) τῆς Ἑορδίας.

Ἡ ἐρειπίων ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ἐπιπέδων κορυφῶν α, γ, ε καὶ δύο ἐπιπέδων λαιμῶν β, δ συνδεόντων αὐτὰς (εἰκ. 4). Εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ εἶδη τῶν ἐπιπέδων ὑπάρχουσι κτίσματα. Τὸ σύνολον ὅμως δὲν εἶνε μέγα, ἕκαστος δὲ χώρος θὰ ἠδύνατο νὰ καλυφθῆ ὑπὸ τῆς συνοικίας ἑνὸς γένους μόνου. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ πρώτου (N) ἐπιπέδου χώρου ἢ κλιτύς ἐγένετο τεχνητῶς διὰ σκαφῆς ἀπο-

τομωτέρα ἢ ὅσον θὰ ἦτο φύσει. Ἐσχηματίσθη δ' οὕτω βαθμῆς πλατεῖα χρησιμοποιουμένη νῦν ὡς ἀγρός, ὑφ' ὃν εἶνε ἄλλη κλιτύς ἐπίσης ἀπότομος μέχρι τῆς κοίτης τοῦ ὑποκειμένου χειμάρρου. Τὸ σχῆμα ἔχει ὡς ἐν τῇ εἰκ. 5, ἔνθα β εἶνε ἡ κορυφή, γ ἡ κλιτύς, δ ἡ βαθμῆς ἢ ταινία, ε ἡ δευτέρα κλιτύς, ζ ἡ κοίτη καὶ η ἡ ἀπέναντι ὄχθη τοῦ χειμάρρου. Ὁ λαιμὸς εἶνε εἰς τὸ μέσον τῆς κλιτύος γ· α εἶνε ὁδὸς εἰς τὴν ἄλλην πλευράν.

Εἰς τὸν βόρειον πρὸς τὸν λαιμὸν ὄχθον τοῦ πρώτου ἦτοι νοτίου λόφου ἐσκάψαμεν καὶ εὔρομεν τοῖχον περιθέοντα τὸν λόφον. Οἱ λίθοι τοῦ τοίχου εἶνε μετρίου μεγέθους, ὡς συμβαίνει εἰς οἰκοδομὰς ἰδιωτικὰς (τινὲς ἔχουσι μῆκος μέχρι 0.80).

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου (μεσαίου) λόφου ἠνοίξαμεν μακρὰν τομὴν καὶ εὔρομεν πολλὰς κεράμους καὶ ὄστρακα ἀγγείων μεγάλων καὶ μικρῶν ἐντὸς καθαρῶν χωμάτων ὡς ἐκ διαλυθεισῶν πλίνθων. Ἐν ὄστρακον ἔφερε κοσμήματα ἐκ λευκῶν διὰ χρώματος καὶ χαρακτῶν ἅμα γραμμῶν (Hadra). Ἄλλ' οὐδεὶς τοίχος καὶ οὐδὲν θεμέλιον ἐν μέσῳ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κέραμοι ἐξήτουν κτίσματα, ἀνεξήγησα αὐτὰ κατὰ τὴν περιφέρειαν, ὅπου εὔρον τοίχον περιθέοντα τὴν

Εἰκ. 8. Χαλκοῦν κράνος ἐξ Ἀκρινῆς (Ἴνοβασί) τῆς Ἑορδίας.

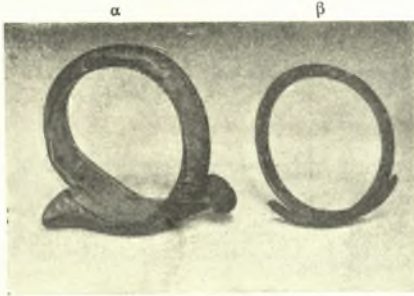

Εἰκ. 9. Πλαγία ὄψις τοῦ κράνου τῆς εἰκ. 8.

κορυφὴν ταύτην ὡς συνέβαινε καὶ μὲ τὴν προηγουμένην κορυφὴν. Εἰς τὸν τοίχον τοῦτον ἐστηρίζοντο τὰ πλίνθινα κτίσματα. Εὐρέθησαν προσέτι τεμάχια ὀπίτης γῆς ἐκ καλυβῶν ἄλλα μὲν ἐκ τῶν παρειῶν αὐτῶν, ἄλλα δ' ἐκ τοῦ δαπέδου· ἐκεῖνα ἦσαν ἐπάνω ἐπίπεδα, ὑποκάτω δὲ ἔφερον τοὺς κοίλους τύπους ξύλων ἢ κλάδων καὶ ἐδίδασκον, ὅτι πρὸς κτίσιν καλύβης ἐσχηματίζετο πρῶτον πλέγμα ἐκ λεπτῶν κλώνων, ἐφ' ὧν ἠπλοῦτο πηλός, σκληρυνθεὶς κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν καλυβῶν, αἵτινες καὶ ἐπὶ Φιλίππου Β' ἐκτίζοντο οὕτω ἐν ταῖς «πόλεσιν», ἃς ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔκτισεν (ὄρα κατωτ.).

Πρὸς ΒΑ τῆς μεσαίας κορυφῆς καὶ πολὺ πλησίον εἰς τὴν κλιτὴν εὔρον ψηφιδωτὸν ἐκ ποταμοχαλίκων δάπεδον διαστάσεων 3×4 μ. περίπου καὶ ἐκτεινόμενον ἀκόμη. Ἐπ' αὐτοῦ ἐν τοῖς χώμασιν εὔρον τεμάχια ἀσβεστοκονιάματος φέροντα ἐρυθρὸν «πομπηϊανόν» χρῶμα. Εὔρον προσέτι καὶ δύο τεμάχια κεράμων φέροντα σφραγίδα ΝΟΥ[ΜΗΝΙ]ΟΥ (ὄρα εἰκ. 6).

Ὁ τύπος τῆς πολίχνης τοῦ Μπουφαριοῦ εὐρίσκεται ἀπλούστερος εἰς τὸν Παλαιογλᾶν παρὰ τὸ χωρίον Παλαιοκόπρια (ΠΑΕ 1933, 69) διότι ἐκεῖ εἶνε δύο κορυφαὶ ὄχυραὶ (ἢ μία πολὺ μικρὰ καὶ ὀξεία) καὶ μεταξὺ

Εἰκ. 10. Χαλκᾶ φέλια ἐκ τοῦ χωρίου Ρυάκι (Μοραλιῆ) τῆς Ἑορδίας.

ἡ ὄχυρωσις τῆς Γραδίστας παρὰ τὸ χωρίον Πέτρες (Πέτρεςκο ἐν τῇ Ἑορδίᾳ ΠΑΕ 1933, 62 ἔξ.). Ἐδῶ τὸ μαλακὸν πέτρωμα τοῦ γηλόφου διεμορφώθη διὰ σκαφῆς οὕτως, ὥστε ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἰσόπεδον κορυφὴν ἐσχηματίσθησαν τρία προσέτι ὑπάλληλα ἐπίπεδα (εἰκ. 7) μὲ κατακορύφους σχεδὸν παρειὰς μέχρι τῆς ὑποκειμένης βαθείας χαράδρας. Πάντα ἦσαν καταφρημένα. Ἡ ὄχυρωσις αὕτη εἶνε ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τῆς Ἑρακλείας τῆς Λύγκου ἥτοι τῆς πυρπολημένης πόλεως, ἣν ἀνασκάπτω παρὰ τὴν Φλώριναν καὶ ἣς σχῆμα ἔδωκα ἐν ΠΑΕ 1930 σ. 75.

Ἡ κώμη Μαναστηράκι παρὰ τὸ χωρίον Ἄνω Κλειναὶ (Κλέσταινα) πρὸς Β τῆς Φλωρίνης, τὸ Σιανίστι τοῦ Τσοτυλίου, ἴσως δὲ καὶ ὁ ἔρειπιὸν παρὰ τὴν Βουδουρίναν (ΠΑΕ 1933, 69) εἶνε ὁ ἀπλούστατος τύπος τῶν ὄχυρῶν Μακεδονικῶν κωμῶν.

Ἄλλ' εἰς τὸ Μαναστηράκι εὗρομεν νόμισμα τοῦ Κασσάνδρου, ἣ δὲ πυρπολημένη πόλις τῆς Φλωρίνης ἀποφαίνεται, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω καὶ ὡς

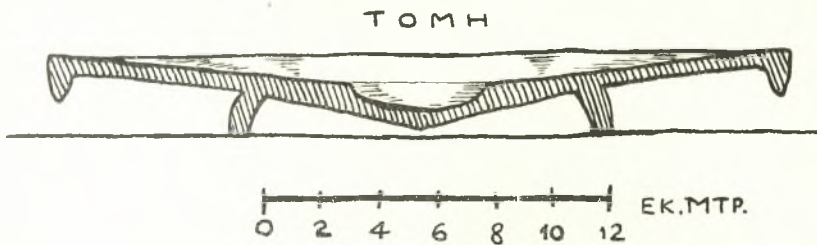
λαιμὸς ὁμαλός. Ἐκατέρωθι ἔχομεν γηλόφους καὶ οὐχὶ βραχώδεις σχηματισμούς, ὡς εἰς τὰ προϊστορικά φρούρια, περὶ ὧν ἔγραψα ἐν ΑΕ 1932 σ. 80 ἔξ. Αἱ κλιτύες καὶ ἐκεῖ φαίνονται διὰ σκαφῆς γενόμεναι ἀποτομώτεροι ἢ ὅσον ἦσαν φύσει. Οἱ μεταξὺ τῶν κορυφῶν λαιμοὶ ἴσως ἐχρησίμευον πρὸς φύλαξιν τῶν ζῴων ἀποφρασσόμενοι ἢ διὰ τείχους τινὸς ἢ διὰ ξυλίνων φρακτῶν.

Ἐντεχνος κατ' ἄλλον τρόπον ἦτο

Εἰκ. 11. Μελαμβαφές πινάκιον ἐκ Κοζάνης.

γράφομεν ἑκτενέστερον ἐν ΑΕ 1933, σ. 60 ἑξ., κτίσμα τοῦ Φιλίππου περὶ τοῦ Φιλίππου δὲ λέγει ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος (Ἀρριαν. 7, 9, 2), ὅτι παραλαβὼν τοὺς Μακεδόνας «πλανήτας καὶ ἀπόρους, ἐν διφθέραις τοὺς πολλοὺς νέμοντας ἀνά τὰ ὄρη πρόβατα ὀλίγα καὶ ὑπὲρ τούτων κακῶς μαχομένους Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς καὶ τοῖς ὁμόροις Θραξίν, γλαμύδας μὲν... ἀντὶ τῶν διφθερῶν φορεῖν ἔδωκεν, κατήγαγε δὲ ἐκ τῶν ὄρων ἐς τὰ πεδία, ἀξιομάχους καταστήσας τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων, ὡς μὴ χωρίων ἔτι ὀχυρότητι πιστεύοντας μᾶλλον ἢ τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ σφῆζεσθαι, πόλεων τε οἰκήτορας ἀπέριψε καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι χρηστοῖς ἐκόσμησε».

Εἰκ. 12. Τομὴ τοῦ πινακίου εἰκ. 10.

Τοὺς λόγους τούτους περὶ τοῦ Φιλίππου δὲν ἐτίμησαν, νομίζω, προσηκόντως οὐδ' οἱ θαυμαστικαὶ αὐτοῦ ἱστορικοί, εἰ καὶ δηλοῦσιν ἀνατροπὴν εἰς τοὺς μέχρι τότε ὄρους τοῦ βίου, ἐπειδὴ οἱ μέχρι τότε πλάνητες γίνονται ἀστοί, οἱ ποιμένες τῶν ὄρων κατέρχονται εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου κτίζονται πόλεις ἀνύπαρκτοι πρότερον (πλὴν τῶν παραλίων καὶ ἴσως καὶ τῶν μεθορίων πρὸς τοὺς περιοίκους λαοὺς πρβλ. ΑΕ 1932, 106 ἑξ.), αἱ δὲ πόλεις αὗται ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἀντὶ νὰ ἀποτελέσωσιν ἀδυναμίαν τοῦ κράτους κατέστησαν τοὺς Μακεδόνας ἀξιομάχους τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων. Πρὸς δικαίαν ἐκτίμησιν τῶν λόγων τούτων, ἐχρειάζετο βεβαίως καὶ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα, ἐπειδὴ ἡ εὐρεσις τῶν Φιλιππειῶν τούτων πόλεων ἐν τῇ ἀνερευνήτῳ μέχρι τοῦδε χώρῳ ἦτο ἔργον τοῦ ἀρχαιολόγου.

Νομίζω λοιπόν, ὅτι ἡ ὀχυρωτικὴ μορφή τῆς Ἑρακλείας ἐν Φλωρίνῃ καὶ τῆς Γραδίστας ἐν Ἑορδίᾳ ἀνάγουσιν αὐτὰς εἰς τὸν αὐτὸν ἰδρυτὴν, ὃν γινώσκομεν ἐκ τῆς Ἑρακλείας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διὰ σκαφῆς ἀποτομὴ τῶν κλιτύων τῆς τε Ἑρακλείας καὶ τῆς Γραδίστας συνάπτει αὐτὰς πρὸς τὴν κώμην τοῦ Παλαιογουλᾶ, τὴν τοῦ Μπουφαριοῦ καὶ τὴν τῆς Καισαρειᾶς (πρβλ. ΑΕ 1933, 38 ἑξ.), ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι εἰς πάσας ταύτας ἔχομεν «πόλεις» ἰδρυθείσας ἢ διαμορφωθείσας ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.

Αἱ πόλεις αὗται ἐλέγοντο οὕτω, διότι εἶχον τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν πόλεων τῆς νοτίου Ἑλλάδος, δηλ. τὰ τείχη, δὲν ἦσαν ὁμῶς αὐτόνομοι,

δὲν ἀπετέλουν κράτη ἢ τὴν καρδίαν κράτους τινός. Ἦσαν τόσον ὀχυραί, ὅσον ἦτο ἀνάγκη πρὸς ἀπόκρουσιν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἰλλυριῶν ἢ συγκράτησιν τούτων ἔξω τῶν τειχῶν μέχρις ἀφίξεως ἐπικουριῶν, πλὴν τῶν παραμεθοριῶν, αἵτινες ἦσαν ἰσχυρότεροι, ὡς ἡ Ἡράκλεια. Ὅποῖος ἐφιάλτης ἦσαν καὶ εἶνε ἀκόμη καὶ σήμερον ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν Ἰλλυρικῶν ἢ ἀλβανικῶν ἐπιδρομῶν ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, γινώσκει πᾶς ὅστις ἐξῆσεν ἐκεῖ. Σχεδὸν εἰς πᾶσαν κώμην ὑπάρχουσι παραδόσεις περὶ ἐπιδρομῆς ἀλβανικῆς. Ἴδου τί γράφει πρὸς τὴν «Βόρειον Ἑλλάδα» τῆς Κοζάνης (16 Δεκ. 1934 σελ. 2) ἐκ τοῦ 5 χλμ. παρὰ τὸν Πεντάλοφον (Ζουπάνι) χωρίου Ἀγ.

Εἰκ. 13. Ἀγγεῖα ἐκ Κοζάνης.

Σωτήρα (Σβόλιανη) ὁ ἀνταποκριτὴς Ι. Λώλλας: «... ἡ καταγωγή τῆς Σβόλιανης, νῦν Ἀγ. Σωτήρα, εἶνε ἐκ τοῦ χωρίου Τσέρος κειμένου ἀνωθεν τοῦ Διλόφου, ὅπου καὶ νῦν ὑπάρχουν ἐρείπια σπιτιῶν, ἡ δὲ κάθοδος τῶν κατοίκων ἔγινε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκαλβανικῆς τρομοκρατίας. Μὴ δυνάμενοι οἱ πατέρες μας νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσιν τὰ σπίτια των καὶ νὰ φύγουν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Σβόλιανην, ὅπου τὰς πρώτας οἰκίας ἔκτισαν ἐντὸς τοῦ δάσους, ἵνα μὴ διατρέχουν τόσον κίνδυνον ἀπὸ τοὺς ληστὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ πληθυσμὸς ὑπῆρξε πάντοτε χριστιανικὸς καὶ διετήρησε τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν πολιτισμὸν του πάντοτε ἀγνὸν ἀπὸ ἀπόψεως ἰδία ἥθους καὶ ἐθίμων...».

Ἴσως θὰ ὑπάρξωσι πολλοὶ ἀρχαιολόγοι, οἵτινες θὰ ζητήσωσι πλείονα τεκμήρια περὶ τῆς ἐκ τοῦ Φιλίππου καταγωγῆς τοῦ ὀχυρωτικοῦ τούτου τρόπου,

ἄφ' οὗ μάλιστα κῶμαί τινες οὕτως ὠχυρωμένοι δίδουσι καὶ προϊστορικά ὄστρακα, ὡς συμβαίνει ἀληθῶς καὶ εἰς τὸ Μπουφάρι.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν προϊστορικὴν κώμην τοῦ Μπουμπουστιοῦ (νῦν Πλατανιά) τοῦ Ἀλιάκμονος ὁ Heurtley (Annual of the British School at Athens 1926 - 7, 163 ἑξ.) δὲν εὔρε τεῖχος, παρὰ τὴν μονότητα τοῦ παραδείγματος τούτου πιστεύω, ὅτι ἄλλος ἦτο ὁ τρόπος τῆς περὶ τούτου σκέψεως τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους καὶ ἄλλος ἔπειτα ἐπὶ Φιλίππου, ὅτε οἱ Μακεδόνες συνφκίσθησαν ῥητῶς εἰς «πόλεις».

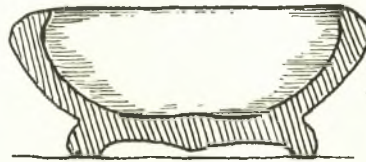
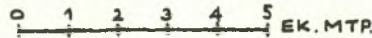
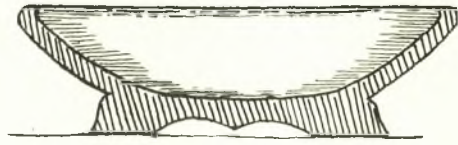
Ἑορδία

Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν περὶ τὸ Τσοτύλιον μετέβην εἰς Κοζάνην, ὅθεν ἐξέδραμον εἰς τὴν νότιον Ἑορδίαν συνοδείᾳ τοῦ κ. Τέρπου Δημάρχου Κοζάνης καὶ ἄλλων φίλων, ὧν ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη προκαλεῖ ζωηρὰν τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Ἐπειδὴ ἡ ἐκδρομὴ αὕτη ἐγένετο μετὰ σπουδῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ πολλὰ ἀποτελέ-

σματα. Μοὶ ἐπεδείχθησαν ὅμως δύο νομίσματα εὐρεθέντα, ὡς ἔλεγτο, εἰς τὰ ἀσβεστόκλιστα ἑρείπια τὰ ὑπεράνω τοῦ Τεκῆ τοῦ Τοπιολαῖοῦ τῶν νομισμάτων τὸ μὲν ἦτο τοῦ Φιλίππου Γ', τὸ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Εἰς τὸ χωρίον Ἀκρινὴ (*Ivobasi*) ὁ Ι. Λαζ. Μερτζανίδης σκάπτων ἐντὸς τοῦ κήπου του εὔρε τάφον παλαιὸν καὶ ἐν αὐτῷ κράνος χαλκοῦν (εἰκ. 8; 9), τὸ ὁποῖον παραλαβὼν κατέθηκα μετ' ἄλλων ἀρχαίων εἰς τὴν ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν Κοζάνης. Ἡ κατωτέρω περιγραφὴ πάντων τῶν ἀκολουθούντων ἀρχαίων Κοζάνης ἐγένετο κατ' ἐκθεσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ Μακαρόνα, ὅστις πρὸς χάριν μου ἐφωτογράφησε καὶ ἐσχεδίασεν αὐτά. Παρὰ τὴν Ἀκρινὴν εἶνε καὶ ἑρείπια ἔρευνητέα.

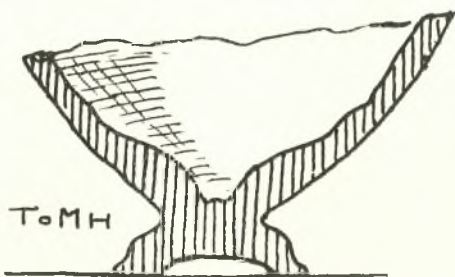
Ἀριθ. εὐρευτηρίου συλλογῆς Κοζάνης 23. εἰκ. 8. 9. Χαλκοῦν χυτὸν κράνος ἑλληνικὸν μὲ συμφνεῖς παραγναθίδας, ἀποληγούσας εἰς ὄξυ καὶ καμπύλως τετιμημένας πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔνθα κατὰ τὰ ὦτα, συναντῶσαι τὰ ἄκρα τοῦ καταυχενίου, σχηματίζουσι γωνίαν. Ἐμπρὸς διὰ τὸ πρόσωπον ὑπάρχει πιοειδῆς τομῆ, ὑπερθεν δὲ (0.011 μ.) μικρὸν ἄγκιστρον, διευθυνόμενον πρὸς τὰ ἔμπροσ. Τοῦτο ἄφ' ἑνός, ἄφ' ἑτέρου δὲ δύο μικραὶ ὀπαι

ΤΟΜΑΙ

Εἰκ. 14. Τομὴ τῶν ἀγείων εἰκ. 13 β καὶ α.

ἀντιστοίχως κατὰ τὸ καταυχένιον ἠνεωγμέναι, ἐχρησίμευον διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ λόφου. Ὀλίγη ὑπερθεν τῆς τομῆς τοῦ προσώπου (0,028 μ.) διήκουσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς ὀπισθεν δύο παράλληλοι, κατὰ 0,041 μ. ἀφιστάμεναι, γραμμικαὶ ἐξάρσεις μέχρι 0,19 μ. ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ καταυχενίου. Καθ' ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς παρυφὰς ἔφερε κανονικῶς διατεθειμένα ἐν μιᾷ γραμμῇ πλεῖστα ἠλίδια, διαμ. $\pm 0,004$, (σφύζονται νῦν ἀρκετά), τὰ ὅποια ἐχρησίμευον πρὸς στερέωσιν τοῦ πηλῆματος, ὅπερ φαίνεται, ὅτι ἐδιπλοῦτο πρὸς τὰ ἔξω, εὐθὺς δ' ἀμέσως σύρμα πεπλατυσμένον πως, διαμ. $\pm 0,003$, προσηλωμένον διὰ μικρῶν πηκτῶν καὶ μόλις ὄρατῶν ἠλιδίων καὶ χρησιμεῖον πρὸς κάλυψιν τῶν ἄκρων τοῦ πηλῆματος οὕτως, ὥστε ταῦτα νὰ μὴ φαίνωνται.

Εἰκ. 15. Τομή τοῦ ἀγγείου εἰκ. 13 δ.

Βεβλαμμένον ὀλίγον κατὰ τὴν μετωπικὴν χώραν καὶ ἐνιαχοῦ πεπιεσμένον. Πάχος χαλκῶν τοιχωμάτων $\pm 0,0017$. Ὑψ. μέγ. 0.233». Πρβλ. τὰ ἄλλα δύο ἐξ Ἑλιμείας κράνη ἐν ΑΕ 1932, σ. 131, 132.

Ἐκ τοῦ χωρίου Ρυάκι (Μορνανλή) ἐκομίσθησαν ἡμῖν δύο ψέλια καὶ ἠγοράσθησαν τῇ συστάσει μου

ὑπὸ τοῦ Δήμου· κατετέθησαν δὲ εἰς τὴν συλλογὴν. Τούτων τὸ παχύτερον (εἰκ. 10^α) εἶνε ὅμοιον πρὸς ἕτερα δύο προερχόμενα ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Μπουφάρι χωρίου Λόπες (ΠΑΕ 1933 σ. 67).

Ἄριθ. εὗρ. 24. Εἰκ. 10^α. Ψέλιον χαλκοῦν τριγωνικῆς τομῆς. Κατὰ τὰ ἄκρα ὀγκοῦται ὡς πέλμα. Πλ. 0.02 - 0.025. μεγ. διάστ. 0.10.

Ἄριθ. εὗρ. 25 (εἰκ. 10^β). Ψέλιον τομῆς ῥομβοειδοῦς μετὰ λεπτοτέρων τῶν ἄκρων, ἔνθα χαρακταὶ γραμμαί. Μικρὰ διάμετρος 0.01, μεγάλη δὲ 0.075.

Τὰ ἐπόμενα πῆλινα εὐρέθησαν ἐν αὐτῇ τῇ Κοζάνῃ ὀπισθεν τῆς νέας οἰκίας Τσιτσελίκη (θέσις Τριπόταμος) ὑπὸ Ἰω. Γκουσγκούνη καὶ ἠγοράσθησαν τῇ συστάσει μου ὑπὸ τοῦ Δήμου χάριν τῆς Συλλογῆς, εἰς ἣν καὶ κατετέθησαν.

Ἄριθ. εὗρ. 25 (εἰκ. 11.12). Ἄγγειον μελαμβαφὲς σχήματος πινακίου μετὰ βάσεως. Γάνωμα ἐνιαχοῦ ἐξηλειμμένον. Διάμ. 0,26, ὕψ. 0,03 μ. Πηλὸς ἐρυθρός.

Ἄριθ. εὗρ. 27 εἰκ. 13^β, 14^β. Πινάκιον μετὰ βάσεως μελαμβαφὲς, ἀποκεκρουμένον κατὰ τὰ χεῖλη. Κατὰ τὸν πυθμένα πιεστὰ κοσμήματα (κύκλοι καὶ περίεξ 4 ἀνθήμια). Πηλὸς ἐρυθρός. Διάμ. χειλ. 0.088, ὕψ. 0.025 μ.

Ἄριθ. εὗρ. 28. Ὅμοιον (εἰκ. 13^α. 14^α) ἄνευ πιεστῶν κοσμημάτων. Διάμ. χειλ. 0.075, ὕψ. 0.03 μ. Πηλὸς ἐρυθρός, διατήρησις καλή.

Ἄριθ. εὗρ. 29 εἰκ. 13 γ Μικρὰ ὕδρια μελαμβαφῆς. Γάνωμα ἀμαυρόν,

πολλαχοῦ ἐξηλειμμένον. Ἐλλείπει μέρος τῆς ἐτέρας κατὰ τὴν κοιλίαν δριζοντίας λαβῆς. Ὑψ. 0.145. Μεγ. διάμ. κοιλίας 0.095. Πηλὸς τεφρόχρους.

Ἄριθ. εὗρ. 30. Κάτω μέρος κοιλίας μετὰ τῆς βάσεως ὑδρίας ἴσως ἢ οἰνοχόης μελαμβαφοῦς (εἰκ. 13^δ. 15). Μεγ. διάστ. 0.063. Μέγ. ὕψ. 0.04.

Δύνανται νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὸν 4^{ον} αἰ. π. Χρ.

Εἰκ. 16. Πλαγγόνες ἐξ Ἀμφιπόλεως.

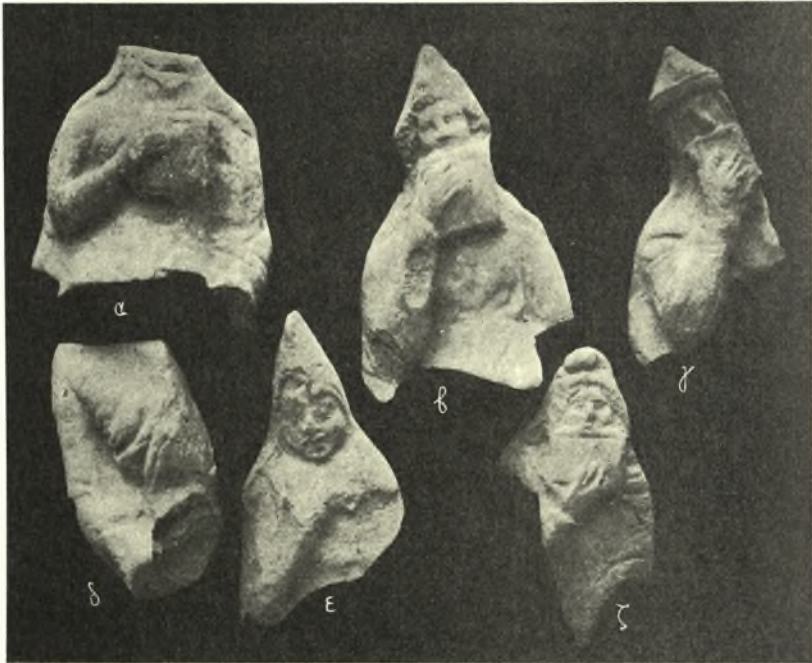
Πλαγγόνες ἐξ Ἀμφιπόλεως.

Ἐκ τοῦ περυσينوῦ μου ταξιδίου εἰς ἀνατολικὴν Μακεδονίαν δὲν ἐμνημονεύθησαν ἐν τῇ περυσινῇ μου ἐκθέσει ἐν ΑΕ 1932 ἀρχαιολ. χρονικ. σελ. 1 ἐξ. πλαγγόνες τινὲς τῶν εὗρισκομένων ἐπιπολαίως ἐν τινι σημείῳ τῶν ἔρειπίων τῆς Ἀμφιπόλεως, ἃς ἐκόμισα εἰς τὸ Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσεῖον.

Περὶ τοιοῦτων πλαγγόνων ἔγραψεν ὁ Perdrizet ἐν BCH 1897 προβλ. Winter die ant. Terrakotten I σ. XXXVIII ἐξ. II σ. 371.

1) Εἰκ. 16^α. Κόρη πηλίνῃ κοίλῃ ἔλλιπῆς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας. Εἶνε ἐνδεδυμένη χιτῶνα ἐξωσμένον ὑψηλὰ καὶ κατερχόμενον εἰς μακρὰς

εὐθείας διευρυνομένης κάτω πτυχάς. Ἐπίκειται ὀπισθεν ἐπίβλημα ἱμάτιον καλύπτον τὸν ἀριστερὸν ὤμον καὶ τὴν ὄλην χεῖρα, ἥτις ἀναστρεφομένη ἐπὶ τοῦ ἰσχίου συνθλίβει τὸ ἱμάτιον κατερχόμενον δεξιὰ εἰς εὐρείας πτυχάς. Ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐρχόμενον τὸ ἐπίβλημα καλύπτει τὴν συλλαμβάνουσαν αὐτὸ δεξιὰν χεῖρα καὶ κατέρχεται ἐπτυχωμένον. Ἰχνη λευκοῦ χρώματος. Ὑψ. 0.095.

Εἰκ. 17. Πλαγγόνες ἐξ Ἀφιδόλεως.

2) Εἰκ. 16^δ. Κεφαλή ἐξ ὁμοίας πιθανῶς πλαγγόνος κόρης, φερούσης ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐπίβλημα. Ὑψ. 0.03. Ἰχνη λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος.

3) Εἰκ. 16^ε. Κεφαλή γυναικεία μετὰ λαιμοῦ σφύζουσα ἶχνη λευκοῦ χρώματος. Ἡ κόμη πλαισιώνει τὸ πρόσωπον, ὑπεράνω δὲ αὐτῆς ἐπίβλημα. Μεγ. διάστ. 0.06.

4) Εἰκ. 17^ε. Τὸ ἀπὸ τῆς κοιλίας ἄνω μέρος νέου ἐνδεδυμένου καθημένου. Ὁ δεξιὸς βραχίων φορῶν μέχρι τοῦ καρποῦ χειρὶδα κρατεῖ ἐπὶ τοῦ κάτω χεῖλους προσκεκολλημένην σύριγγα τετραγώνου σχήματος πεπλατυσμένην. Ὁ ἀριστερὸς βραχίων καθειμένος. Ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν φρυγίος πῖλος. Μεγ. διάστ. 0.095. Ὁ τύπος ἐπαναλαμβανόμενος πλειστάκις μὲ μικρὰς διαφορὰς

δὲν δύναται νὰ σημαίῃ θνητόν τινα. Ὁ Perdrizet ἐρμηνεύει αὐτὸν ὡς Ἄτιν, ἀλλ' ὁ Gruppe, Griech. Mythol. 153, δὲν εὐρίσκει τὴν γνώμην πιθανήν. Διερωτῶμαι ὅμως, πῶς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς λατρείας τοῦ Ὀρφέως δὲν εὐρέθησαν εἰκόνες αὐτοῦ. Καὶ δὲν μνημονεύεται μὲν ὑπὸ τῆς γραπτῆς παραδόσεως ἢ σῦριγξ ὡς μουσικὸν ὄργανον τοῦ Ὀρφέως, ἀλλ' ἢ παραδόσεις αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Δὲν δύναται ἄρα γε αἱ τοιαῦται πλαγγόνες νὰ ἔχωσι μαρτυρικὴν δύναμιν οἷαν ἡ γραπτὴ παράδοσις;

5) Εἰκ. 16^ε. Κεφαλὴ μετὰ φρυγίου πύλου ἢ κουκκούλας καὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς σύριγγος ὑπὸ τὸ κάτω χεῖλος. Ἐξ ἄλλου τύπου. Ὑψ. 0.05.

6) Εἰκ. 16^γ. Ὅμοια παιδικῷ χαρακτῆρος πλαγγὼν ἀπὸ τοῦ στήθους καὶ ἄνω. Ὁ πύλος διακριτὸς καλύπτων τὰ ὄψα καὶ κατερχόμενος μέχρι κάτω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Ἡ σῦριγξ κρατεῖται ὑπὸ τὴν σιαγόνα. Ζώνη περὶ τὴν ὀσφύν. Ὑψ. 0.085.

7) Εἰκ. 17^ε. Ὅμοιον βεβλαμμένον τὴν ἐπιφάνειαν. Ὑψ. 0.085.

8) Εἰκ. 17^γ. Ἡ κεφαλὴ μετὰ φρυγίου πύλου, ἢ δὲ δεξιὰ κρατοῦσα ἐπὶ τοῦ στόματος τὴν σύριγγα. Ἡ κουκκούλα χαμηλὴ. Μεγ. διάστασις 0.087.

9) Εἰκ. 17^ε. Τὸ ἄνω μέρος ὁμοίου τύπου μετὰ συμπεπαισμένης πρὸς τὰ πρόσω κουκκούλας. Ἡ ἄκρα δεξιὰ σφίζεται μετὰ τῆς σύριγγος εἰς τὸ στόμα. Μεγ. διάστ. 0.077.

10) Εἰκ. 17^α. Ἐκ καθημένης λευκῷ ἀηλιμμένης ὁμοίας πλαγγόνος τὸ ἀπὸ τῆς κοιλίας μέχρι τοῦ λαιμοῦ μέρος. Ἡ σῦριγξ ἐπὶ τοῦ στήθους. Μεγ. διάστ. 0.087.

11) Εἰκ. 17^δ. Τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ στήθους ἄνευ κεφαλῆς. Ἡ δεξιὰ κρατεῖ τὴν σύριγγα πρὸς τὸ στόμα. Μεγ. διάστ. 0.073.

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

4^Α. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΦΛΩΡΙΝΗΙ ΤΗΣ ΑΝΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ψηφίσαντος καὶ ἐφέτος τοῦ Δήμου Φλωρίνης τὸ ποσὸν τῶν δέκα πέντε χιλιάδων δραμῶν, ἐπανελήφθη καθ' ὅλον τὸν Αὐγουστον μῆνα καὶ μέρος τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ ἀνασκαφὴ τῆς ἐπὶ τοῦ λόφου Φλωρίνης ἀρχαίας πόλεως, ἡ ὁποία προῶρος μὲν ἴσως ὄχι ὅμως καὶ ἀνεπιτυχῶς ἐταυτίσθη μὲ τὴν Ἀρχαίαν Ἡράκλειαν ἐπὶ Λύκου (Λύγκου), μαρτυρουμένην ὑπὸ ἐπιγραφῆς καὶ τινων μεταγενεστέρων συγγραφέων¹. Ὀφείλω καὶ ἐνταῦθα νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς τὸν κ. Κεραμοπούλλον, διότι ἀνέθεσεν εἰς ἐμὲ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐργασίας καὶ μοι ἐπέτρεψε τὴν δημοσίευσιν τῶν εὐρημάτων.

¹ Βλ. ΠΑΕ 1933 σ. 58, ΑΕ. 1932 σ. 50 Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναὶ ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ Ἀ. Κεραμοπούλλου.

Αἱ ἐφετιναὶ ἐργασίαι τῆς τετάρτης¹ ἔστω καὶ ὀλιγοχρονίου κατ' ἔτος ἀνασκαφικῆς περιόδου διέκριναν ἀρκούντως τὸ σύνολον τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐσκαφῆς δὲ καὶ δευτέρου δρόμου παραλλήλως βαίνοντος πρὸς τὸν πρῶτον πέρυσιν ἀνακαλυφθέντα δίδουν τὸ παραστατικὸν διάγραμμα τοῦ συνολικῶς ἐσκαφέντος τμήματός της μέχρι τοῦδε (βλ. σχεδιογράφημα 1).

Οἱ ἴδιοι λόγοι οἱ ἐκτεθέντες εἰς τὰ Πρακτικά τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπέβαλον καὶ ἐφέτος τὴν κατὰ μῆκος τῆς μέχρι τοῦδε σκαφείσης λωρίδος ἐπέκτασιν τῆς ἀνασκαφῆς, ἀνατολικῶς ἐκείνης καὶ ἀπὸ Ν - Β πάντοτε. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ὄχι μόνον ὠλοκληρώθη ἡ ἀποκάλυψις τῆς οἰκίας **κα**, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ β' δρόμου διεκρίθησαν σαφῶς αἱ μεταξὺ τῶν δύο δρόμων ἐπίσης κείμεναι οἰκίαι **ξ**, **Μ**₂ καὶ **ω** τοῦ σχεδιογραφήματος 1.

1. Οἶκημα **κα**.

Καθὼς ὑπεθέσαμεν (ΠΑΕ 1933 σ. 79), διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ σχεδίου κατόψεως τοῦ οἰκήματος τούτου ἔπρεπε νὰ εὑρεθῶσιν ὄχι μόνον ἄλλα διάφορα διαμερίσματά του κρυπτόμενα ὑπὸ τὸ ἄσκαπτον ἀνατολικὸν τμήμα του, ἀλλὰ καὶ ἡ εἴσοδος αὐτοῦ, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κεῖται ἐπὶ τοῦ δρόμου α' ἢ ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ οἰκήματος τούτου, μόνον δὲ οὕτω θὰ ἐπηλήθευε τὸ χαρακτηρισθὲν ὡς σχεδιάγραμμα τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως, τὸ ἐκ μᾶς τετραπλεύρου κεντρικῆς ὑπαίθρου ἀδλῆς καὶ περίεξ αὐτῆς παρατεταγμένων μικρῶν δωματίων ἀποτελούμενον. Ὅντως ἡ ἐφετινὴ σκαφή ἀπεκάλυψεν εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισὺ του, τὰ δωμάτια **κδ**, **κζ**, **κη** καὶ τὴν εἴσοδόν του, **κε** ἐπὶ τοῦ δρόμου β'.

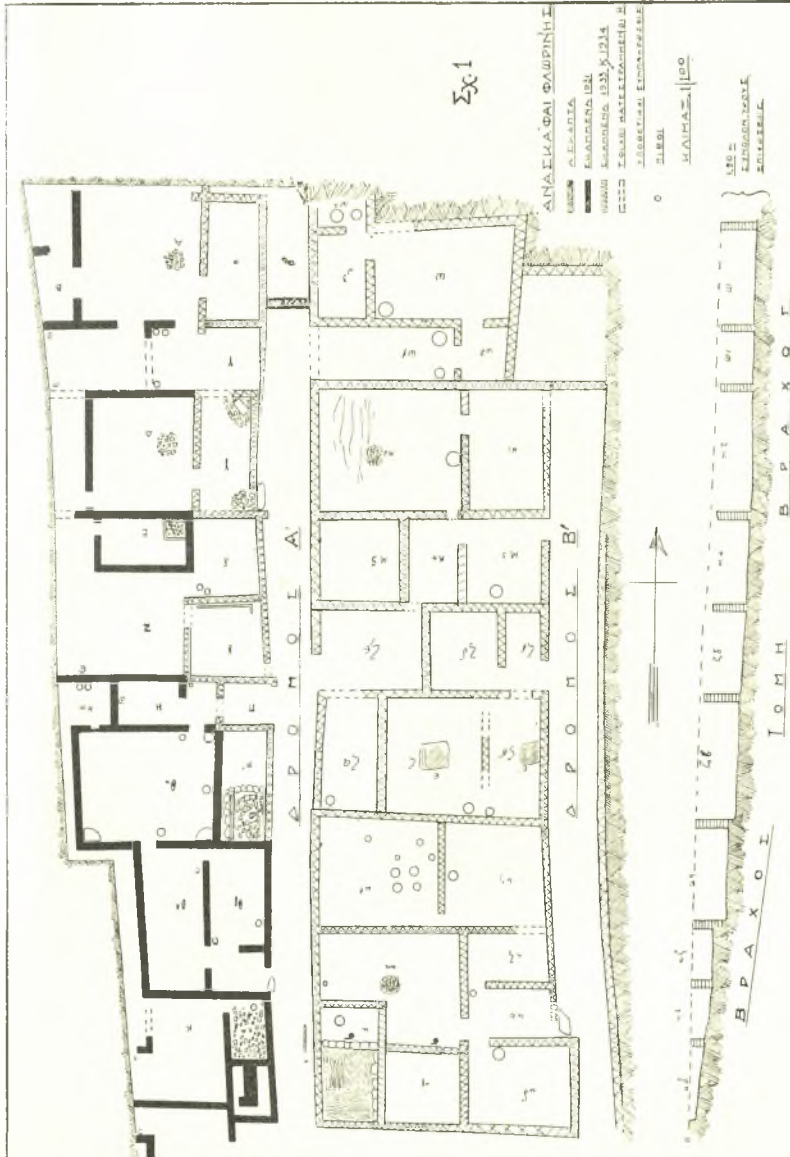
Ἐκ τοῦ **κδ** δωματίου (4,85 × 3,40 μ.) ἐπικοινωνοῦντος μετὰ τῆς εἰσόδου **κε** διὰ θύρας πλάτους 1,20 μ. σχηματιζομένης διὰ σαφῶν παραστάδων, προέρχονται ἐκτὸς ἄλλων θραυσμάτων κοινῶν ἀγγείων, ἀρκετὰ ὄστρακα μεγαρικῶν σκύφων καὶ μέγα μέρος ἑνὸς τοιοῦτου ἐνεπιγράφου ἀγγείου μετ' ἀναγλύφων αἰσχυρῶν παραστάσεων, πέλεκυς ἀμφιστόμου τύπου σιδηροῦς, κυκλικὸς ὀδοντωτὸς χαλκοῦς ὄλμος, στήριγμα τῆς περιστρεφομένης ποτὲ ἐπὶ ξυλίνης δοκοῦ θύρας (ὅμοιοι ἐκ Θάσου καὶ Δήλου), πηλίνου εἰδωλίου μέρος παριστάνον γυμνὸν στῆθος γυναικός, καὶ τὰ ἐν τῷ φακέλῳ Β, 13 τὸν ἀριθμὸν χαλκᾶ νομίσματα, ὧν τὰ πλεῖστα Πέλλης, εὑρεθέντα κατὰ τὴν ΝΑ γωνίαν καὶ ἐπὶ τοῦ διαπέδου του². Τὸ δάπεδον τοῦ δωματίου εἶναι ἐπικλινὲς ἀκολουθοῦν τὸν

¹ Βλ. ΠΑΕ 1930 σ. 74 κέξ. 1931 σ. 55 κέξ. 1933 σ. 70 κέξ.

² Παραθέτω ὀλόκληρον τὴν μελέτην τῶν νομισμάτων τῆς ἐφετινῆς σκαφῆς τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Κωνσταντοπούλου, τὸν ὁποῖον θερμῶς εὐχαριστῶ καὶ ἐνταῦθα διὰ τὸ ἐνδιαφέρον του.

Νομίσματα ἀνασκαφῶν Φλωρίνης 1934.
Φάκελος Α'.

1. Ἄ 20 χιλ.— Ἐφθαρμόμενον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος, πιθανῶς Πέλλης.

Σχεδιογράφημα 1.

ἐπικλινῆ φυσικὸν βράχον, ἐπίχωσις δὲ προσθετὴ καὶ γῆ πεπατημένη θὰ

Φάκελος Β'.

Ἀμφίπολις. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.

1. Χ 20 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. ΑΜΦΙΠΟ — ΛΙΤΩΝ Ῥόπαλον ἄνω καὶ κάτω δύο μονογραφήματα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 1-2). Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός.

Πέλλα. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.

2. Χ 20 χιλ. — Κεφαλὴ Παλλάδος πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. ΠΕΛ-ΛΗΣ Ταῦρος βοσκόμενος πρὸς δεξιὰ.

3. Χ 20 χιλ. — Ὅμοιος. Ὑπὸ τὴν γαστέρα τοῦ ταύρου μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 3).

4. Χ 22 χιλ. — Ὅμοιος. Μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 4).

5. Χ 23 χιλ. — Ὅμοιος. Μονογραφήματα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 5-6).

6. Χ 21 χιλ. — Ὅμοιος.

7. Χ 20 χιλ. — Ὅμοιος. Ἄνευ μονογραφημάτων.

8. Χ 20 χιλ. — Ὅμοιος. Μονογραφήματα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 7-8).

9. Χ 19 χιλ. — Ὅμοιος ἄλλ' ἄνευ μονογραφημάτων.

10. Χ 20 χιλ. — Ὅμοιος ἄλλ' ὁ ταῦρος ἰστάμενος. Ἐφθαρμένον.
Μακεδονία ὡς Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία 148-146 π.Χ.

Νομίματα κοπέντα ἐν Πέλλῃ.

11. Χ 22 χιλ. — Κεφαλὴ Παλλάδος πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. ΓΑΙΟΥ-ΤΑΜΙΟΥ. Ταῦρος βοσκόμενος πρὸς δεξιὰ. Μονογράφημα (βλ. σχέδιον ἀριθ. 9).

12. Χ 21 χιλ. — Ὅμοιος.

Θεσσαλονίκη. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.

13. Χ 18 χιλ. — Κεφαλὴ νεαροῦ Διονύσου πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. ΘΗΣΣΑΛΟ-ΝΙΚΕΩΝ. Τράγος ἰστάμενος πρὸς δεξιὰ.

Φάκελος Γ'.

1. Χ 17 χιλ. — Ὅλος ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος, πιθανῶς Θεσσαλονίκης.

Φάκελος Δ'.

Φίλιππος Ε' βασιλεὺς Μακεδονίας 220-179 π.Χ.

1. Χ 22 χιλ. — Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ — ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Ἄρπη. (βλ. σχέδιον ἀριθ. 10). Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός.

Φάκελος Ε'.

1. Χ 17 χιλ. — Ὅλος ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.

2. Χ 17 χιλ. — Ὅμοιος ὅλος ἐφθαρμένον.

Φάκελος Σ'.

Περσὲς βασιλεὺς Μακεδονίας 178-168 π.Χ.

1. Χ 19 χιλ. — Κεφαλὴ ἥρωος Περσέως πρὸς δεξιὰ.

᾽Οπ. Β — Α — (βλ. σχέδιον ἀριθ. 11). Ἄετός ἐπὶ κεραυνῷ.

Φάκελος Ζ'. — *Βενετία.*

1. Χ 20 χιλ. — γρόσσον δεκάτου τρίτου μ.Χ. αἰῶνος. Πιθανῶς τοῦ δόγη J. Tierpolo (1228-1249).

καθίστα τοῦτο ἐπίπεδον σχετικῶς. Παρὰ τὴν πρὸς τὸ κει εἴσοδον τοῦ ὑπάρχει πίθου ἐσφηνωμένος ἐν τῇ θέσει του.

- Φάκελος Η΄.
Ἀντίγονος Γονατῆς βασιλεὺς Μακεδονίας 277 - 239 π.Χ.
 1. Χ 19 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ.
 Ὅπ. [B — A] — (βλ. σχέδιον ἀριθ. 12). Σάτυρος ἐγείρων τρόπαιον.
- Φάκελος Θ΄.
 1. Χ 23 χιλ. — Ὅπως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶνος πιθανῶς Θεσσαλονίκης.
- Φάκελος Ι΄.
Ἀντίγονος Γονατῆς. 277-239 π.Χ.
 1. Χ 20 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ.
 Ὅπ. [B — A] — (βλ. σχέδιον ἀριθ. 12). Σάτυρος ἐγείρων τρόπαιον.
- Φάκελος ΙΑ΄.
 1. Χ 14 χιλ. — Ὅπως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶνος.
- Φάκελος ΙΒ΄. — Ὅμοιος.
 Φάκελος ΙΓ΄. — Ὅμοιος.
 Φάκελος ΙΔ΄.
Περσέως βασιλεὺς Μακεδονίας 178 - 168 π.Χ.
 1. Χ 21 χιλ. — Κεφαλὴ ἥρωος Περσέως πρὸς δεξιὰ.
 Ὅπ. [B] — A. . . Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
- Φάκελ. ΙΕ΄.
 1. Χ 19 χιλ. — Ὅπως ἐφθαρμένον. Ἴσως ῥωμαϊκὸν τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος.
- Φάκελος ΙΓ΄.
Δυρράχιον 229 - 100 π. Χ.
 1. Χ 20 χιλ. ΕΥΝΟΥΣ Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον. Ἄνω μικρὸς ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
 Ὅπ. ΔΥΡ — ΔΑΜΑ — ΓΕΟΣ Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον τετράγωνον.
- Φάκελος ΙΖ΄.
Ἀθῆναι τετράδραχμον 229 - 30 π. Χ.
 1. Χ 31 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Παρθένου πρὸς δεξιὰ.
 Ὅπ. Α — ΘΕ — ΚΑ — ΡΑΙ — ΕΡΓΟΚΛΕ — ΤΙΜΟ. γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως πλαγίως κεμένον. Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμμα ἐφθαρμένον, ὑπ' αὐτὸν ·ΙΞ (=ΞΦ); —
- Φάκελος ΙΗ΄.
Ἀμφίπολις δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶν.
 1. Χ 23 χιλ. — Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος πρὸς δεξιὰ.
 Ὅπ. [Α]ΜΦ — Π[ΟΛ] — ΙΤΩΝ δύο τράγοι ἀνορθούμενοι ἀντιμέτωποι.
- Φάκελος ΙΘ΄.
Θεσσαλονίκη δευτέρου ἢ πρώτου π. Χ. αἰῶν.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	

Στενόμακρον δωμάτιον εἰσόδου τὸ κε διαστάσεων $2 \times 4 \mu$. εἶναι συγκέντρωσις τῶν πρὸς τὰ ἄλλα διάφορα δωμάτια καὶ τὴν αὐτὴν ὄδηγουσῶν θυρῶν, ἐφ' ὅσον ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ του διὰ τοῦ μεγάλου ἀνοίγματός της 1.60 μ. καὶ τοῦ ἐκεῖ πλακοστρώτου, εἶναι ἡ κεντρικὴ τοῦ οἰκήματος εἰσόδος. Τὸ κε εἶναι τὸ vestibulum, χωρὶς βεβαίως νὰ συγκρίνεται καὶ πρὸς τὴν πολυτέ-

1. Α 27 χιλ. — Κεφαλὴ νεαροῦ Διονύσου πρὸς δεξιὰ.
Ἔπ. ΘΕΣΣΑΛΟ- [ΝΙ-ΚΗΣ]. Δύο μονογραφήματα ἐφθαρμένα. Σταφυλή. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ κισσοῦ.
Φάκελος Κ'.
 1. Α 17 χιλ. — Ὅπως ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
Φάκελος ΚΑ'.
- Ἀμφίπολις* Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.
1. Α 21 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.
Ἔπ. ΑΜ|ΦΙ|ΠΟ]—ΛΙΤΩΝ. Ἴππος καλπάζων πρὸς δεξιὰ.
Φάκελος ΚΒ'.
- Φίλιππος Ε'*, βασιλεὺς Μακεδονίας 220-179 π.Χ.
1. Α 26 χιλ. — Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου πρὸς δεξιὰ.
Ἔπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ—ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἄρπη. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός.
Φάκελος ΚΓ'.
- Ρώμη*. Ἀσσάριον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
1. Α 35 χιλ. — Κεφαλὴ Ἴανου.
Ἔπ. πρῶρα πρὸς δεξιὰ. Ἐπιγραφή ἐφθαρμένη.
Φάκελος ΚΔ'.
- Θεσσαλονίκη* Δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
1. Α 25 χιλ. — Κεφαλὴ Διὸς πρὸς δεξιὰ.
Ἔπ. Ταῦρος τρέχων πρὸς δεξιὰ. Ἐπιγραφή ἐφθαρμένη.
Φάκελος ΚΕ'.
- Πέλλα*. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.
1. Α 21 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.
Ἔπ. ΠΕΛ—[ΛΗΣ]. Ταῦρος ἰστάμενος πρὸς δεξιὰ. Μονογράφημα ΝΕ καὶ ἕτερον ἐφθαρμένον.
 2. Α 21 χιλ. — Ὅπως ἐφθαρμένον. Δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος, πιθανῶς Θεσσαλονίκης.
 3. Α 21 χιλ. — Ὅμοίως.
Φάκελος ΚΖ'.
- Ρώμη*. Ἀσσάριον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.
1. Α 31 χιλ. — Κεφαλὴ Ἴανου.
Ἔπ. πρῶρα πρὸς δεξιὰ. Ἐπιγραφή ἐφθαρμένη. Τετρασημένον εἰς δύο τεμάχια.
Φάκελος ΚΖ'.
 1. Α 22 χιλ. — Ἐφθαρμένον δευτέρου ἢ πρώτου π.Χ. αἰῶνος πιθανῶς Θεσσαλονίκης.
 2. Α 17 χιλ. — Ὅμοίως.
- Πέλλα*. Δεύτερος ἢ πρῶτος π.Χ. αἰών.
3. Α 20 χιλ. — Κεφαλὴ Ποσειδῶνος πρὸς δεξιὰ.
Ἔπ. ΠΕΛ—[ΛΗΣ] Ταῦρος ἰστάμενος πρὸς δεξιὰ.

λειαν ἐκεῖνην, τοῦ ὁμοίου μὲν ἀλλὰ πλουσιωτάτου τύπου τῶν οἰκημάτων Πέλλης, Ὀλύνθου, Πριϋήνης, Δήλου. Ἐκ τούτου προέρχονται τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακέλων Γ' καὶ Δ' καὶ χάλκινον ἐπίσπαστρον θύρας. Πίθος ἐσφηνωμένος εἰς τὴν θέσιν του κεῖται παρὰ τὴν πρὸς τὸ κζ εἴσοδον.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς ἐπιχώσεως εἰς τὸ σημεῖον τῆς θύρας τοῦ κε πρὸς τὴν ἀλλήν κα, ὅπου κατὰ τὴν περυσινήν σκαφήν εὐρέθησαν τόσαι ἄλλαι λεπτομέρειαι τῶν λειψάνων τῆς θύρας, εὐρέθη ἐφέτος καὶ δλόκληρον τὸ κατώφλιόν της ἀπηνθρακωμένον εἰς τὴν θέσιν του. (1 μ. × 0,15 × 0,25).

Ἐκ τοῦ κζ (2 × 4 μ.) δωματίου ἐπικοινωνοῦντος μετὰ τῆς εἰσόδου κε διὰ θύρας ἀνοίγματος 0,90 προέρχονται 2 χαλκαῖ πόρπαι ἀρίστης διατηρήσεως, σφωζομένων καὶ τῶν περονῶν αὐτῶν ἀκόμη, ξυραφόμορφον σιδηροῦν μαχαίριον καὶ διάφοροι σιδηροὶ ἦλοι. Ἐκ τούτου καὶ μεταξὺ τῆς ἐπιχώσεως καὶ λίθων ἐκ τοίχων προφανῶς καταπεσόντων προέρχονται δύο τεμάχια στρωτήρων πηλίνων κεράμων ἐνεπιγράφων (βλ. κατωτέρω ἀριθ. 1 καὶ 2): βασιλέως Φιλίππου. Ἐκ τοῦ εὐμεγέθους δωματίου κη (4,50 × 5 μ.), τοῦ ἐπικοινωνοῦντος μετὰ τοῦ κβ διὰ θύρας ἀνοίγματος 1 μ. μετὰ δὲ τοῦ κζ ὑποθετικῶς, διότι ὁ χωρίζων αὐτὰ τὰ δωμάτια τοίχος εἶναι κατεστραμμένος καὶ μόνον μίαν σειρὰν τῶν λίθων του σφῆζει εἰς τὴν θέσιν των, προέρχονται: τὸ τεμάχιον στρωτήρος ἐνεπιγράφου (ἀριθ. 3), τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακέλου Ε', χαλκοῦν ὀβελόσχημον ἐργαλεῖον φερόμενόν ποτε ἐπὶ ξυλίνου ἄκρου, ὀπτόπλινθος ἐπίπεδος τετράπλευρος, ἐξ οὗ ἔχοντες τὰς ἀρχικὰς διαστάσεις πολλῶν τεμαχίων τοιούτων, (0,27 × 0,26 × 0,04) συμπεραίνομεν ὅτι ἐχρησίμευον εἰς στρώσεις δαπέδων, 2 λίθιναι ἐξ ἐρυθρωποῦ πώρου τῆς Βευῆς (Μπανίτης) παραστάδες, μιᾶς τῶν εἰσόδων προφανῶς τοῦ οἰκήματος, καταπεσοῦσαι ἐκεῖ μετὰ τῶν λίθων τοῦ νοτίου τοίχου του, ὧν ἡ μία ἐθραυσμένη εἰς 2 τεμάχια¹, μέγα μέρος πινακίου, πηλίνη κουβαρίστρα, 2 χονδρὰ ἀγγεῖα μαγειρικῆς χρήσεως, λοπάδος μέγα μέρος μετὰ μιᾶς τῶν λαβῶν καὶ προχοῆς, ὁμοίας πρὸς ἐξ ἄλλων τόπων μαρμαρίνας τοιαύτας γνωστάς, χαλκῆ κεφαλὴ τορευτῆ ἵηλου 0,035 διαμέτρου, καὶ ἐπιμύλιον λίθινον ὃχι ἐκ τῶν στρεφομένων ἀλλὰ τῶν ἐπισυρομένων ἐπὶ τοῦ κάτω τετραπλεύρου ὠσαύτως τμήματός του. Ἐκ τοῦ κη

¹ Αἱ διαστάσεις των 0,62 × 0,41 × 0,17 βλ. καὶ σχεδιογρ. 2 Δ καὶ Δ'. Αἱ παραστάδες αὐταί εἶναι οἱ μόνον ἐφέτος εὐρεθέντες πελεκημένοι λίθοι τῆς σκαφῆς ἐκ τοῦ ἐπιχωρίου πάντοτε τούτου πώρου. Καλύβη, παρακειμένης τῆ σκαφῆ ἀμπέλου μὴ ὑπάρχουσα τὸ 1933, ἐκτίσθη δι' ὠραίων γωνιωδῶν δόμων ὁμοίου ὕλικου, ἀποτελουμένων ἀσφαλῶς ποτε τοίχων κτιρίου τινὸς ὃχι ἰδιωτικοῦ ἴσως προορισμοῦ. Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ τοῖχοι τῶν μέχρι τοῦδε σκαφέντων οἰκημάτων ἡμῶν ἀποτελοῦνται ἐκ κοινῶν λίθων κειμένων ἐν πηλῷ (εἰκ. 1). Ἰσως λοιπὸν ὑπὸ τὴν καλύβην τῆς ἀμπέλου, ἐξ ἧς θέσεως ἐξήχθησαν οἱ δόμοι, νὰ κρύπτεται κτίριον τι τῆς πόλεως, ἐμφανίσεως ὃχι ἰδιωτικῆς, ἴσως ἱερὸν τι (;).

προέρχεται καὶ μικρὸν ὄστρακον ἀρίστου βερνικίου μαύρου ἐπὶ ἐρυθροῦ δαπέδου, τοῦ χρώματος δηλ. τοῦ πηλοῦ κατὰ τὴν τεχνικὴν τῶν ἐρυθρομόρφων, ἀνήκον εἰς ἀβαθεῖς σκινφόμορφον ἀγγεῖον καὶ φέρον ἔξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πυθμένου του ἐγχάρακτον σύμπλεγμα τῶν γραμμῶν ΜΕ (ΜΕ ἢ ΝΕ), κατάλοιπον μιᾶς ἐπιγραφῆς, καὶ ἕτερον μελαμβαφές, ἐκ τοῦ δαπέδου του ἀμφοτέρω καὶ παρὰ τὸν ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἐσφηνωμένον εἰς τὸ ἔδαφος πίθον, δυνάμενα νὰ φθάσουν χρονικῶς μέχρι τοῦ Δ' π.Χ. τοῦλάχιστον αἰῶνος, τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακελ. Η', Ἀντιγόνου Γονατᾶ (277-239 π.Χ.) καὶ Θ' Θεσσαλο-

Εἰκ. 1. Ὁ δεξιὸς παράλληλος τοῖχος τοῦ δρόμου β καὶ παρ' αὐτὸν στρωτῆρος μέρος καὶ καλυπτῆρ.

ἀποκαλύψεως ὀλοκλήρου τοῦ οἰκήματος κα. Ἀκόμη ἐφέτος διὰ γενομένης ἐκεῖ μικρᾶς ἐργασίας ἐβεβαιώθημεν ὅτι, καὶ ἡ αὐτὴ κα ἦτο ἀρχικῶς τετράπλευρος, ἢ ἐπέκτασις δὲ τοῦ δωματίου κ, ὥστε νὰ δίδῃ εἰς τὴν αὐτὴν τὸ γωνιώδες σχῆμά της, ὀφείλεται εἰς μεταγενεστέραν τινὰ τοῦ κτιρίου μετασκευὴν ἢ ἐπιδιόρθωσιν. Φαίνεται δηλ. ὅτι ἀρχικῶς τὰ δωμάτια κ καὶ κγ ἔβαιον παραλλήλως πρὸς τὸ ἔναντι των κβ, μετὰ δὲ ἐγένετο ἡ προεκβολὴ τοῦ κ ἐπὶ τῆς ἀλλῆς, διότι ὁ τοῖχος σσ τοῦ σχεδ. 1 προεκτείνεται ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ κ μέχρι τοῦ δυτικοῦ μακροῦ τοῦ οἰκήματος τοῖχου.

Ἐνταῦθα νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ σημειώσωμεν πάλιν, ὅτι ἐπειδὴ δὲν παρατηρήθησαν εἰς τοὺς ὡς αὐτὰς ὑπαίθρους ἐρμηνευομένους μεγάλους τετραπλεύρους χώρους (5 × 6,50 μ.) τῶν οἰκημάτων τούτων, ὅπου εἶναι βέβαιον ὅτι ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸ κέντρον των περίπου ἐστία, ἔστω καὶ πρόχειροι ἐγκαταστάσεις διοχετεύσεως ὁμβρίων ὑδάτων—χωρὶς βεβαίως νὰ αποκλείεται καὶ ὄλως πρόχειρος διοχέτευσις των εἰς τοὺς δρόμους—ὅτι δυνατὸν αἰ αὐταὶ αὐταὶ νὰ ἦσαν ἂν ὄχι τελείως ὑπαιθροὶ, τοῦλάχιστον ἡμιστεγάστοι διὰ τῶν

νίκης. Ὁ βόρειος τοῖχος τῶν δωματίων κη καὶ κβ εἶναι καὶ τοῖχος ὀλοκλήρου τοῦ οἰκήματος κα καὶ χωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τὰ παρακείμενα διαμερίσματα ἀνήκοντα εἰς τὸ οἶκημα ζ, ἐπικαθήμενον ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐὰν ὀψώμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ σχεδίου 1 πειθόμεθα ἀμέσως περὶ τοῦ ὑποθετικοῦ μὲν τέως περὶ μίαν τετράπλευρον αὐτὴν διαγράμματος τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως ἡμῶν, βεβαιουμένου ὄμως πλέον σήμερον διὰ τῆς

πέριξ ἑξοχῶν τῶν γείσων τῶν διαφόρων δωματίων των, ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς πολλὰ βόρεια μέρη τῆς Ἑλλάδος. Πάντως πέριξ τῶν ἑστιῶν καὶ εἰς ἀρκετὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν καὶ τῶν τοίχων τῶν πλαγίων δωματίων δὲν παρουσιάζονται ἐπὶ τοῦ δαπέδου των ἴχνη καταπεσούσης στέγης, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὰ διάφορα ἄλλα μικρότερα δωμάτια τῶν αὐτῶν οἰκημάτων ἢ καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν αὐτῶν αὐτῶν, ὅπου δεχόμεθα ὅτι κατέπεσαν αἱ προεξοχαὶ τῶν δοκῶν τῶν γείσων. Ἡ ἰδέα καὶ πάλιν ἐπομένως τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μορφῆς τῶν οἰκημάτων τῆς πόλεως δὲν διαφέρει διόλου τῆς ἰδέας τῶν οἰκημάτων τῶν προαναφερθεῖσων ἀρχαίων πόλεων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν εὐτέλειαν καὶ τὸ προχειρότερον τῶν ὑλικῶν των.

2. Οἶκημα ζ.

Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῆς αὐλῆς ζ (5×5 μ.) ὅπου ἡ ἑστία ε (εἰκ. 2) καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ δωματίων ζα καὶ ζβ, ζγ καὶ ζδ ἴσως δὲ καὶ ζε. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ εἴσοδος τοῦ οἰκήματος εἶναι τὸ ζγ, οἱ τοῖχοι δὲ τῶν δωματίων ζβ καὶ

Εἰκ. 2. ζ = αὐλή. ε = ἑστία. ππ' = πίθοι ζα καὶ ζβ οἱ τοῖχοι τῶν παρακειμένων τῇ αὐλῇ δωματίων.

ζα μόλις σφύζονται εἰς τὸ ὕψος τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν λίθων των, καὶ εἶναι δύσκολον νὰ ὀρισθοῦν τὰ ἀνοίγματα τῶν θυρῶν των, ἀκόμη δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχον μόνον τὴν πρώτην σειρὰν ταύτην λιθίνην ἐκ μικρῶν σχετικῶς λίθων (λιθολόγημα) τῆς εὐθυντηρίας των, τὴν δὲ ἀνωδομίαν πλινθίνην, μαρτυρουμένην καὶ ἐκ τοῦ παχυτάτου στρώματος τῆς ἐπιχώσεως ἐκ συντετριμμένων πλίνθων.

Ἐπὶ τῆς ἑστίας ε τῆς αὐλῆς ζ εὐρέθῃ συντετριμμένος τελείως ὁ χαλκοῦς λέβης (ὁμοίος ἐκ τῆς κα ΠΑΕ 1933). Τὸ ἀγγεῖον εἶναι τελείως κατεστραμμένον σφύζονται δὲ μόνον αἱ δύο λαβαὶ του, παριστάνουσαι ἐκάστη πτηνὸν ἐκ τοῦ ῥάμφους τοῦ ὁποίου διήρχετο χαλκοῦς κρίκος, αἱ κυριολεκτικῶς λαβαὶ τοῦ ἀγγείου. Αἱ λαβαὶ, ἑλάσματα χαλκᾶ χονδρότερα καὶ κοῖλα κάτωθεν, συνεκρατοῦντο ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ἀγγείου διὰ τριῶν χαλκῶν ἴλων. Περὶ τὸν λέβητα καὶ ἐπὶ τοῦ πεπατημένου καὶ πυρακτωμένου δαπέδου τῆς ἔκειντο διάφορα τεμάχια, πινακίου μέγα μέρος, 2 μεγαρικοὶ σκύφοι, 2 χαλκᾶ κοχλιάρια, καταλήγοντα εἰς κεφαλὴν κυνὸς κατὰ τὴν λαβὴν των, ἀγγεῖον ἡθμῶδες (σου-

ρωτήρι), εἰς ἀπόστασιν δέ τινα ἀπ' αὐτῆς τὰ χαλκᾶ νομίσματα φακέλων IB' καὶ ΠΓ', 2 εἰδώλια ἀποτελούμενα ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ κεκαυμένα, (πολοφόρου Κυβέλης ἐνθρόνου, κρατούσης διὰ τῆς ἀριστερᾶς κύμβαλον καὶ διὰ τῆς ἐτέρας στηριζούσης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου ὑπάρχοντος λέοντος φιάλην, καὶ Ἀφροδίτης ἐπὶ δελφίνος καθημένης καὶ στηριζομένης διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ δελφίνος, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατούσης τὸν ἀνεμιζόμενον πέπλον της)¹ δρέπανον σιδηροῦν διατηροῦν ἀκόμη καὶ τὰ ἕχη τῆς ξυλίνης λαβῆς του, 2 λαβαὶ χαλκαῖ ἀγγεῖου καταλήγουσαι εἰς κόμβον ῥόδου καὶ κεφαλὴν ὄφως, δύο μάχαιραι μήκους ὀλικοῦ τῆς μιᾶς 0,73 μ. καὶ τῆς ἄλλης 0,33, ὄστρακον ἀρίστης τεχνοτροπίας τῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων παριστάνον ἴσως κεφαλὴν δελφίνος, τῶν διαφόρων λεπτομερειῶν της δηλουμένων δι' ἐξηρημένων μελανῶν γραμμῶν, καὶ ὄστρακα μεγαρικοῦ σκύφου παριστάνοντα πολεμιστάς. Τὸ ἐν τῇ ζ κάτω ἡμίτομον πίθου ἐσφηνωμένου ἐν τῷ βράχῳ, ἴσως νὰ ἐχρησίμευε καὶ διὰ τὴν μερικὴν καὶ πρόχειρον τῶν ὀμβρίων ὑδάτων συγκέντρωσιν.

Ἐκ τοῦ ζα προέρχονται καὶ ἐκ τοῦ ἐκεῖ κατὰ χῶρον ὑπάρχοντος ἀκεραίου καὶ ἐσφηνωμένου ἐν τῷ δαπέδῳ του πίθου (εἰκ. 2 π) φωλεὰ ὀλόκληρος ἀγνύθων, λίθινος πέλεκυς προϊστορικός μὴ σχετιζόμενος προφανῶς μετὰ τῆς ἡλικίας τῆς πόλεως, μέγα σιδηροῦν κλειθρον, διάφοροι ἦλοι σιδηροῖ, χαλκῆ κεφαλὴ τορευτῆ καὶ τόξον στεφάνης στομίου πίθου φέρον σφράγισμα μονογράμματος ΠΛΡ ἢ ΠΑΡ, ἴσως τοῦ ὀνόματος ΠΑΡΑΜΟΝΟΥ εὐρεθέντος ἄλλοτε (ΠΑΕ 1932 σελ. 59), ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ σχεδίῳ 2 εἰκονιζόμενον καὶ εἰς τὸ φυσικὸν μέγεθός του.

Τὸ ζβ διατηρεῖ μέρος τοῦ πυρακτωθέντος δαπέδου του (εἰκ. 2 ε), θὰ συνήχето δὲ μετὰ τοῦ ζγ τῆς εἰσόδου δηλ. διὰ θύρας εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ὁ τοῖχος δὲν σφίζεται καλῶς. Χαλκοῦν πλήρες ἐπίσπαστρον, περὰ πηλίνου εἰδωλίου Νίκης τινὸς προφανῶς καὶ πινάκιον μετ' ἐντύπων ἀνθεμίων προέρχονται ἐκ τούτου.

Ἐκ τῶν μικρῶν δωμάτων ζγ, εἰσόδου προφανῶς τοῦ οἰκήματος, καὶ τοῦ παρακειμένου ζδ, ἐκτὸς τῶν διαφόρων ὀστράκων τῶν γενικῶς ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς γνωστῶν, δὲν ἔχομεν ἰδιαίτερος τι ἐνδιαφέρον εὕρημα.

Τὸ δωμάτιον ζε πρέπει νὰ ἀνήκη εἰς τὸ ζ καὶ νὰ ἐπικοινωνῆ μετὰ τοῦ ζα διὰ θύρας, μὴ καθοριζομένου τοῦ ἀνοίγματός της ἐν τῷ κατεστραμμένῳ τοίχῳ του, ἀλλὰ ἔχει καὶ ἄλλην εἴσοδον εἰς τὸν δρόμον Α' καὶ καθόλου παράδοξον νὰ ἀπετέλει καὶ μονοθάλαμόν τι ἐξάρτημα τῆς ἰδίας ἰδιοκτησίας ἢ

¹ Τὸ Μουσεῖον Θάσου κατέχει ὄραϊον ἑλληνιστικῶν χρόνων γλυπτὸν ἔργον καὶ μέρος παλαιότερου ἀναγλύφου ἐκ τῶν προτύπων προφανῶς τῆς μήτρας τοῦ τύπου τοῦ εἰδωλίου ἡμῶν (BCH 1927, 490 εἰκ. 7).

καὶ νὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ποτὲ ὡς κατάστημά τι. Ἐξ αὐτοῦ πλὴν βάσεως μικροῦ φιαλιδίου-ληκύθου, δυναμένης νὰ συγκριθῆ πρὸς τὰ τελευταῖα μελανόμορφα, τὰ καὶ πέραν ἀκόμη τῶν ἐρυθρομόρφων συγχρόνως πρὸς ἐκεῖνα ὑπάρχοντα, ἔχομεν καὶ περίπου ἀκέραιον καλυπτῆρα στέγης (0,50×0,20μ.), χωρὶς νὰ διατηρῆ τὸ ὀλικὸν μῆκός του, δυνάμενον νὰ φθάνῃ καὶ μέχρι 0,60μ. μήκους, καὶ μέρος προσώπου πηλίνου εἰδωλίου γυναικὸς ἢ θεᾶς τινος.

Τοῦ δωματίου τούτου ἐπεκάθητο τοῖχος μεταγενέστερος φθάνων μέχρι τοῦ ἐπὶ τοῦ ἔναντι δωματίου ε τῆς σκαφῆς 1933 ὑπάρχοντος. Ὑπὸ τὸν τοῖχον τοῦτον κρημισθέντα εὑρέθη τὸ χαλκοῦν ῥωμαϊκὸν νόμισμα φακέλου ΙΕ', τεμάχια ὑαλίνων ἀγγείων καὶ ὄστρακα ἀρητινά. Ὁ τοῖχος προφανῶς ἀνήκειν εἰς μεταγενέστερον οἶκημα ἐκ τῆς πιθανῆς καὶ μετὰ τὸ 48 π. Χ. καταστροφῆς τῆς πόλεως, πάντοτε ὑπολειφθείσης ἔστω καὶ ἀραιᾶς τινος κατοικίας τῆς.

3. Οἶκημα Μ2.

Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὑπερμεγέθους αὐλῆς Μ2 (6,50×5μ.) καὶ τῶν δωματίων Μ1, Μ3, Μ4 καὶ Μ5, ἔχει δὲ δύο εἰσόδους εἰς τὸν δρόμον β', ἐκ τοῦ Μ1 καὶ Μ3.

Ἐκ τῆς αὐλῆς Μ2 προέρχονται 2 χαλκαῖ πόρπαι καλῆς διατηρήσεως, κλειδίον σιδηροῦν μέγα, μεγαρικὸς σκύφος, μέρος στρωτῆρος ἐνεπιγράφου (ἀριθ. 6), ἀκέραια ξύστρα σιδηρᾶ ζυμώματος καὶ τὸ ἀργυροῦν τετραδραχμον τῶν ἀρχόντων φακελ. ΙΖ'. Εἰς τὸ μέσον τῆς Μ2 ὑπάρχει ἡ ἔστια καὶ ἐνῶ περὶ αὐτὴν δὲν ἔχει καθόλου κεκαυμένας τὰς τρεῖς πλευρᾶς τῆς, καὶ τὸ μέσον τοῦ πλάτους τῆς, πρὸς τὸν τοῖχον, ὁ ὁποῖος τὴν χωρίζει ἐκ τοῦ Μ1, ἦτο πλήρης ἐπιχώσεως κεκαυμένης καὶ ἀνθράκων. Ἴσως ἡ στέγη τοῦ Μ1 νὰ ἔξετείνετο ὡς ὑπόστεγον καὶ τὸ ἀνοιγμα τῆς αὐλῆς νὰ περιορίζετο ὑπὸ τὸ οὔτω σχηματιζόμενον ὑπόστεγον πύθος ἐσφηνωμένος ἐν τῷ βράχῳ. Εἰς τὴν ΝΑ γωνίαν τῆς πολλαὶ ἀγνῦθες εὑρέθησαν καὶ ἀκόνι καὶ τὸ θραῦσμα κεράμου ἐνεπιγράφου ἀριθ. 6.

Τὸ δάπεδον τῆς Μ2 ἢ μᾶλλον ὁ φυσικὸς βράχος βαίνει κατωφερῶς πρὸς τὰ ΒΔ του, λόγῳ ἐκεῖ ὑπάρχοντος κοιλώματός τινος. Ἐκτὸς τοῦ κοιλώματος αὐτοῦ εὑρέθησαν μεταξὺ συντριμμάτων πλίνθων καταπεσοσῶν προφανῶς ἐκ παρακειμένων τοίχων, πολλὰ τεμάχια πηλοῦ ἐπιφανείας ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιπέδου καὶ λείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ κυματοειδοῦς καὶ διατηρούσης τοὺς τύπους καὶ τὸ σχέδιον τῶν παραλλήλως τοποθετημένων ποτὲ κλάδων, ἐφ' οὓς ἠλείφετο ὁ πηλός. Αἱ ἐπαλείψεις αὐταὶ ἐγένοντο εἴτε εἰς ὄροφάς ἐσωτερικῶς εἴτε εἰς διαφόρους μεσοτοίχους τῶν χωρικῶν τούτων οἰκιῶν, κατὰ τρόπον ἐπιζῶντα εἰσέτι ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι σήμερον. Μεταξὺ αὐτῶν διετηρήθησαν καὶ ξυλίνων δοκῶν τοιαῦται ἐπενδύσεις, ὅχι ὅμως παχυτέρων τῶν 0,10μ., αἱ ὁποῖαι πυρακτωθεῖσαι κατὰ τὴν πυρκαϊᾶν διετηρήθησαν μὲν, δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθῶσι βεβαιότατα. Αὐταὶ ἀκριβῶς αἱ πῆλιναι

ἐπαλείφεις μᾶς ἐπιβάλλουν καὶ τὴν ἐκδοχὴν, μήπως αἱ αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἐστιοφόροι εἶχον μόνον ἀνοιγμά τι ἄνωθεν τῆς ἐστίας, (πρβλ. ὄπαϊον Μυκηναϊκῶν χρόνων), τὸ πρὸς αὐτὰς δὲ μέρος τῆς ὀροφῆς ἢ καὶ τῶν ἀπλῶς ἐκτεινομένων γείσων τῶν περὶ δωματίων εἶχον ἀνάγκην πηλίνης ἐπαλείψεως, ἣς λείψανα ἴσως τὰ ἐν τῷ κοιλώματι εὐρεθέντα τεμάχια, τὰ ὅποια δυνατὸν βεβαίως νὰ προέρχωνται καὶ ἀπὸ ἄλλα διάφορα ἀνοίγματα τῶν μεσοτοιχῶν τοῦ οἰκήματος καταπεσόντα ἐκεῖ. Μεταξὺ τῶν συντριμμάτων τούτων εὐρέθη μικρὸν σφαιρικότερον τῶν μακροστένων δακρυδόχων ἀγγεῖον, μετὰ γραμμωτοῦ τινος

Εἰκ. 3. Κόκκοι σίτου ἀπηνθρακωμένοι

διακόσμου ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ στιγμῶν ἐκ κεκαυμένου λευκοῦ ποτε βερνικίου, οἷον τῶν ἑλληνιστικῶν λαγύνων.

Ἐκ τοῦ Μ1 (3,50×5 μ.) προέρχονται: λεπτοτάτη χαλκῆ βελόνη θαψίματος ἀρίστης διατηρήσεως, κακοτέχνου εἰδωλίου γυναικὸς πρόσθιον μέρος, κοχλιαρίου χαλκοῦ μέγα μέρος, 2 σιδηραὶ λόγχοι μήκους 0,50 μ., ἀκμή σιδηρᾶ ἀκοντίου, θραῦσμα πίθου φέρον ἐγγάρακτον πλοιοόσημον κόσμημα, μυλόλιθος, σφονδύλιον πήλινον, ἀκόνι, ἦλοι σιδηροῖ, σιδηροῦν περιέργου μορφῆς ἐργαλεῖον γεωργικῆς χρήσεως, οἷος ὁ λίσγος, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν τῷ κγ εὐρεθέν τῷ 1933, πυθμὴν ληκυθίου βερνικίου καλῆς ἐποχῆς καὶ κεραμίδες φέρουσαι τόξον κυκλικῶν ὀπῶν. Παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ Μ1 μεταξὺ ἀνθράκων, ἐκ δοκῶν ἀπηνθρακωμένων καὶ θραυσμάτων πίθου, εὐρέθη ἀρκετὴ ποσότης σίτου ἀπηνθρακωμένου ἐν κλειστῷ χώρῳ (πίθῳ πρὶν καταθραυσθῆ), ἄριστα διατηρουμένων τῶν κόκκων (εἰκ. 3) ἀκόμη καὶ τῆς ὀλιγίστης ποσότητος τῆς ὑπαρχούσης κριθῆς διακρινομένης. Ὁ πίθος ὅπου ἐφυλάσσετο ὁ σίτος ἦτο συγκεκολλημένος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ διαφόρων

μολυβδίνων συνδέσμων κατατακέντων, μετατραπείς οὕτω εἰς σκεῦος ξηρῶν καρπῶν μετὰ τὴν συγκόλλησίν του. Ἐκ τούτου καὶ μέρος ἐπαλείψεως δροφῆς, χωρὶς ὅμως νὰ φέρῃ ἴχνη ἀσβέστου, ἀλλὰ δύο διαφόρου λεπτότητος στρώματα πηλοῦ.

Ἐκ τοῦ Μ3 τετραπλεύρου δωματίου (3,50×3,50μ.) προέρχονται τὰ νομίσματα φακέλου ΙΔ', περόνη χαλκῆ κομμώσεως, μυλλολίθου τμήμα, πίθος δὲ εὑρίσκεται ἐσφηνωμένος ἐν τῷ δαπέδῳ του. Τὸ Μ3 ἔχει εἴσοδον εἰς τὸν δρόμον β', καὶ ἐπικοινωνεῖ καὶ μετὰ τοῦ Μ4 ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν ἔχομεν ἐνδιαφέρον τι εὔρημα. Μ5. Ἐκ τούτου ἔχομεν μέρος στρωτήρος ἐνεπιγράφου ἀρ. 5 καὶ τὸ ἀργυροῦν νόμισμα Δυρραχίου.

4. Οἶκημα ω.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο τῆς ἐφετινῆς σκαφῆς οἶκημα ἐν μέρει μόνον σκαφὲν φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κεντρικοῦ πάλιν πυρῆνος ἢ αὐλῆς του ω, ω¹, ὅπου ἴσως καὶ ἡ εἴσοδος του, ω², ω³ καὶ ω⁴ μολὶς φαινομένου ἐν τῷ σχεδίῳ 1, ὅπου οἱ 2 πίθοι καὶ ἄλλων ἴσως ἀκόμη ἀσκάπτων.

Ἐκ τῆς αὐλῆς ω προέρχονται τὰ νομίσματα φακέλων ΚΑ - ΚΖ καὶ παρὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τῆς πίθος ἐσφηνωμένος ἐν τῇ θέσει του, ἐκ τῶν ω² καὶ ω³ δὲν ἔχομεν τι τὸ ἐξαιρετικὸν ὡς εὔρημα.

Ἐκ τοῦ ω¹ ἔχομεν τὰ νομίσματα φακέλων ΙΗ, ΙΘ, Κ, δύο τεμάχια λαβῶν χαλκῶν προχοῶν, ἥλους σιδηροῦς ἀρκετοῦς, τῶν ὁποίων τὸ ὄξυ ἄκρον εἶναι εἰς ἴσην εἰς ὄλους ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπόστασιν λυγισμένον, ὅπερ σημαίνει ὅτι διήρχετο ὀλόκληρον τὸ πάχος τοῦ ξύλου καὶ μετὰ ἐλυγίζετο ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας του, ἄρα ἔχομεν ἐμμέσως δι' αὐτῶν καὶ τὸ πάχος τοῦ ξύλου, εἰς ὃ ἦσαν καρφωμένοι, ἀνερχόμενον εἰς 0,08 μ., διότι τόση εἶναι ἡ ἀπόστασις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἥλου ἀπὸ τοῦ λυγισμένου ἄκρου του, καὶ χαλκοῦν κρίκον κοσμούμενον διὰ κεφαλῆς πηνηοῦ.

Δρόμος Β'.

Ἐκ τοῦ νοτιωτάτου σημείου τῆς σκαφῆς καὶ ἐκ τῆς γωνίας τοῦ κδ δωματίου ἀρχίζει ὁ β' δρόμος τῆς πόλεως, παραλλήλως βαίνων πρὸς τὸν α', τοῦ αὐτοῦ μήκους ἀλλὰ κατὰ τι πλατύτερος ἐκείνου (εἰκ. 4). Δὲν παρουσιάζει καὶ

Εἰκ. 4. α=ὁ δρόμος α', β=ὁ δρόμος β'.

αὐτὸς στρωσίν τινα, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὸν φυσικὸν βράχον τοῦ λόφου χωρὶς νὰ εἶχέ ποτε, καθὼς φαίνεται, ὑπόνομόν τινα ἢ ἄλλο μέσον ἐκροῆς τῶν ὀμβρίων ὑδάτων. Κατὰ τὴν ἐσκαφὴν τοῦ δρόμου β' εὐρέθησαν: τὰ νομίματα φακέλων Α', Γ', Ζ', Ι', ΙΑ', χαλκοῦ λέβητος χονδροειδῆς λαβή, μέγα μέρος σκύφου μεγαρικοῦ ἐκ πολλῶν τεμαχίων, φέροντος ὑπὸ τὸν πλοχμὸν τὸν κοσμοῦντα τὴν στεφάνην του σειρὰν μορφῶν ἐκτύπων, ἄνωθεν δὲ δύο ἀναγινώσκονται αἱ ἐπιγραφαὶ «Μίμερμος, Ναννὸ» — φαίνεται ὅτι ὁ σκύφος ἔφερε σειρὰν δλόκληρον ποιητῶν¹ — πηλίνην προχοῆ ἀγγείου καταλήγουσα εἰς λεοντοκεφαλὴν καὶ ὁ κέραμος ἀριθ. 4 ὁ φέρων δύο σφραγιδας.

Καθὼς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ σχεδίου 1 αἱ εἴσοδοι τῶν οἰκημάτων δὲν κεῖνται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δρόμου, ὥστε νὰ εἶναι ἔναντι ἀλλήλων αἱ δύο διαφόρων οἰκημάτων αὐταὶ εἴσοδοι, ἀλλὰ ἐκάστη σειρὰ οἰκημάτων ἔχει ἐπὶ ἐνὸς τῶν δύο δρόμων τὰς εἰσόδους τῆς, ὑπαγορευομένου τούτου ὑπὸ τῆς στενότητος τοῦ δρόμου καὶ τοῦ χώρου ἴσως.

Στρωτῆρες κέραμοι ἐνεπίγραφοι.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἐκ τῆς ἐφεινῆς σκαφῆς προῆλθον 6 θραύσματα πηλίνων κεράμων στρωτῆρων, φέροντα πάντα τὴν σφραγιδα: «βασιλέως Φιλίππου», καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ «ἐπὶ τὰ λαῖα» εἰς δύο σειρὰς γραμμάτων, χωρὶς νὰ διατηροῦν δὲ οὐδαμοῦ ὑπάρχουσαν ἀσφαλῶς ποτε ἐπάλειψιν βερνικίου τινός. Τὰ θραύσματα ταῦτα μετὰ τινων ἐτέρων εὐρεθέντων κατόπιν ἐπισταμένης ἐξετάσεως ὅλων τῶν σειρῶν τῶν χονδρῶν κεράμων τῆς σκαφῆς ἀπὸ τοῦ 1930 κ.ἔξ. εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἄριθ. 1. (εἰκ. 5). Ἐκ τοῦ κξ. Διαστάσεις σφζομένου τμήματος στρωτῆρος 0,31×0,20 μ. πάχος 0,04-0,02 μ. Πηλὸς καθαρὸς καὶ καλῶς ὠπτημένος. Διαστάσεις γραμμάτων 0,010-0,012 μ. Διαστάσεις κοίλου σφραγιδος σφζομένου 0,070×0,035 μ.

ΖΦΘΛΙΣΑ[·] ¹
 ΥΟΠΗΛΙ[·]

¹ Περὶ τῶν ἀγγείων τούτων, καθὼς καὶ τῶν ἄλλοτε εὐρεθέντων ὀμηρικῶν σκύφων τῆς σκαφῆς, ἐκτὸς τῆς θεμελιώδους μελέτης τοῦ Carl Robert, Homerische Becher, Fünfzigstes Programm zum Winckelmannsfeste 1890, καλὴν βιβλιογραφίαν ἔχει καὶ ὁ Κυπαρίσσης ΑΕ 1914 σ. 210 κέξ.

Ἄριθ. 2. Ὅμοιος ἐκ τοῦ κζ κεκαυμένος. Διαστάσεις θραύσματος 0,25 × 0,11, ἐκ δύο συγκολλημένων θραυσμάτων πάχος 0,02 μ. Διαστάσεις σφραγίδος 0,085 × 0,035 μ. (ἀκεραίας): ὕψος γραμμάτων τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ ἀριθ. 1.

Ω . Θ Λ Ι Ζ Α [Β]
Υ Ο Π Ρ Ι Λ Ι [Φ] 2

Ἄριθ. 3. Ἐκ τοῦ κη. Διαστάσεις σφζομένου θραύσματος 0,18 × 0,14 μ. Πηλὸς καθαρὸς, ὄχι καλῆς σκληρότητος λόγω ὑγρασίας τῆς ἐπιχώσεως. Διαστάσεις σφραγίδος 0,085 × 0,035 μ. Ὑψ. γραμμάτων τὸ αὐτὸ περιπίου πρὸς τὰ προηγούμενα.

Ω Ω Θ Λ Ι Ζ Α Β 3
Υ Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

Ἄριθ. 3 α. Διαστάσεις κεράμου σφζομένου 0,17 × 0,25, πηλὸς ἀκάθαρτος χονδρόκοκκος. Ἡ σφραγὶς ἐπὶ τῆς κυρτῆς τοῦ στρωτήρος (κάτω) ἐπιφανείας, τῆς σχετικῶς ἀνωμάλου, διὸ καὶ ἀμελῶς ἀποτυπωθεῖσα.

Ω Ω Θ Λ Ι Ζ Α Β 4
Υ Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

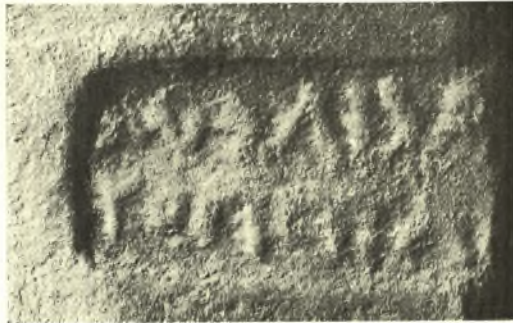
Ἄριθ. 3 β. (εἰκὼν 6 καὶ 7). Διαστάσεις θραύσματος 0,16 × 0,19, πηλὸς χονδρόκοκκος. Διαστάσεις σφραγίδος 0,070 × 0,035 μ.

[Ω] Ω Θ Λ Ι Ζ Α Β 5
[Υ] Ο Π Ρ Ι Λ Ι Φ

Ἄριθ. 3 γ. Διαστάσεις θραύσματος 0,15 × 0,10 μ.: μόλις διατηροῦνται τὰ τελευταῖα γράμματα τῶν λέξεων.

Ω [Ω] Θ Λ Ι Ζ Α [Β]
Υ Ο [Π Ρ Ι Λ Ι Φ] 6

Σφραγίδες 2-3-4-5-6-7. Ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ τύπος τῶν γραμμάτων ὁμοίος τοῦ τῆς σφραγίδος 1.

Εἰκ. 5. Σφραγὶς κεράμου ἀριθ. 1.

Εἰκ. 6. Σφραγὶς κεράμου ἀριθ. 3 β.

Ἄριθ. 3 δ καὶ 3 ε. Δύο μικρότατα τεμάχια διατηροῦντα τὸ γράμμα Β μόνον καὶ τὰς καταλήξεις -ου καὶ -ως. Τὰ τεμάχια ἀριθ. 3α-3ε προέρχονται ἐκ τῶν σειρῶν τῶν προηγουμένων σκαφῶν καὶ δὴ τοῦ 1930-31.

Ἄριθ. 4 (εἰκ. 8). Ἐκ τοῦ βορείου τμήματος τοῦ δρόμου Β'· πηλὸς καθαρὸς. Διαστάσεις θραύσματος 0,14 × 0,08 μ. Διαστάσεις σφραγίδος 0,085 × 0,035 μ.

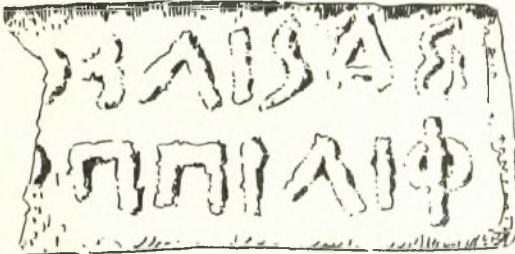
ΩΞΛΙΖΑΘ 7
ΥΟΡΡΙΑ[ΙΦ]

Παρὰ τὴν σφραγίδα ταύτην ὑπάρχει καὶ ἕτερα ἥς τὰ γράμματα... ΙΝΟ... μόνον ἀναγινώσκονται. Ἴσως νὰ ἔγραφε κάμ]ινο[ς δεῖνος], κατ' ἐπιτυχῆ εἰκασίαν τοῦ καθηγητοῦ κ. Κουγέα, ἢ ἐν γένει περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐργοστασίου νὰ ὀμίλει.

Ἄριθ. 5. Ἐκ τοῦ Μ 5 θραῦσμα 0,18 × 0,09.

Ἄριθ. 6. Ἐκ τοῦ Μ 2 μικρὸν θραῦσμα μόνον τὸ ὄνομα Φιλίπ[ου] διασφῶζον καὶ ἔχνη τῶν κάτω ἄκρων γραμμάτων τῆς λέξεως Βασιλέως.

Μεταξὺ ἀπειραρίθμων θραυσμάτων στρωτήρων καὶ καλυπτῆρων κεράμων, εὐρεθέντων καθ' ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε περιόδους τῆς σκαφῆς, τύπου ἀμφικύρτου ἑλαφρῶς στρωτήρος καὶ ἡμικυκλιοῦ καλυπτῆρος, καὶ ἐκ τῶν

Εἰκ. 7. Κάτω σχέδιον τῆς σφραγίδος ἀριθ. 3β. Ἄνω τῆς ἰδίας ἀντεστραμμένον, τοῦ κ. Ζιλλιερόν.

Εἰκ. 8. Σφραγίδες κεράμου ἀριθ. 4.

ὁποίων ἔχομεν τὰς πιθανὰς διαστάσεις στρωτήρων μὲν 0,40 × 0,60 μ. καλυπτῆρων δὲ 0,60 × 0,20 μ., εὐρέθησαν μόνον τὰ ἀνωτέρω ἀριθμηθέντα ἔνδεκα τεμάχια ἐνεπίγραφα. Δὲν εἶναι δὲ μόνον αἱ ἀναλογίαι τῶν σφρομένων ἐνεπι-

γράφων θραυσμάτων μικρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μὴ ἐνεπιγράφων, ἀλλὰ καὶ αἱ διαστάσεις τῶν τεμαχίων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὸ συμπεριαινόμενον μέγεθος $0,40 \times 0,60$, ἐξαγόμενον ἐκ μεγάλων θραυσμάτων μέχρι $0,58 \mu$. μήκους. Μήπως λοιπὸν οἱ ἐνεπιγράφοι κέραμοι εἶναι ὕλικὸν προτέρας χρήσεως καὶ ὄχι σύγχρονον πρὸς τὰ τελευταῖα ἔχνη τῆς ζωῆς τῆς πόλεως;

Ἐὰν ῥίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν εἰκόνων 5, 6, 7 καὶ 8, βλέπομεν ὅτι γράμματά τινα τῶν σφραγισμάτων τούτων διαφέρουν ἀρκετὰ τῶν ἐπὶ σκληρᾶς ὕλης, μαρμάρου π.χ. χαρακτηρισμένων ἐπιγραφῶν, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ εἶναι δικαία ἢ τελεία σύγκρισις τῶν τύπων των πρὸς τοὺς γνωστοὺς κατὰ καιροὺς τύπους τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν. Τοῦτο ἐτόνισεν ἤδη ὁ Dumont¹ εἰπὼν ὅτι αἱ ἰδιορρυθμίαι τῶν ἐπὶ κεράμων ἐντύπων ἐπιγραφῶν καὶ οἱ τύποι τῶν γραμμάτων των μᾶλλον τὴν παλαιογραφίαν ἐνδιαφέρουν καὶ εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἢ ἔρηνά των, διετήρησαν δὲ τύπους γραμμάτων μὴ διασωθέντας διὰ τῶν ἐπὶ μαρμάρων ἐπιγραφῶν καὶ εἶναι δείγματα γραφῆς ὀφειλόμενα εἰς ἄπλοῦς ἐργάτας καὶ τεχνίτας.

Τὰ γράμματα τῶν σφραγισμάτων Φλωρίνης, ὄντα ἔκτυπα ἀνάγλυφα² ἐπὶ προστύπου κοίλου τετραπλεύρου βάθους, μαρτυροῦν τὴν ἐπὶ πηλοῦ κατασκευασθεῖσαν μήτραν των καὶ ἔξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ χάραξιν ἐπ' αὐτῆς τῶν γραμμάτων, ἐνῶ θὰ ἔπρεπεν ἀντιστρόφως, ὥστε τὸ σφράγισμα νὰ μὴ βαίῃ ἀντιστρόφως ἀναγινωσκόμενον σήμερον. Αἱ διαστάσεις αἱ μέσαι τῶν σφραγίδων εἶναι $0,085 \times 0,035 \mu$. χωρὶς βεβαίως ὅλοι αἱ σφραγίδες αἱ σωζόμεναι νὰ εἶναι διὰ τῆς αὐτῆς μήτρας πιεσμέναι· ἀναμφιβόλως θὰ ἦσαν πολ-
λαί μὲν, ἀλλ' ὀλίγον διαφέρουσαι μεταξύ των (πρὸβλ. εἰκ. 6 καὶ 8).

Ἄν καὶ εἶναι πολλοὶ οἱ μέχρι τοῦδε ἐν ἀνασκαφαῖς εὐρεθέντες ἐνεπιγράφοι κέραμοι³, δυστυχῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκριθῶσιν πρὸς ἐκείνους οἱ ἡμέτεροι, τελείως διότι καὶ διὰ τὴν χρονολογικὴν ἐρμηνείαν καὶ καθαρισμόν ὄλων αὐτῶν τῶν εὐρημάτων μᾶλλον ἱστορικοὶ συνδυασμοὶ καὶ γεγονότα

¹ Dumont, Inscriptions Ceramiques, Arch. Miss. Scient. VI, σ. 37.

² Ἐνθ' ἄν. σ. 55.

³ Μακρὰν βιβλιογραφίαν περὶ τῶν εὐρημάτων τούτων μοι παρεχώρησεν ὁ κ. Α. Ὁρλάνδος. Εὐχαριστῶν καὶ ἐνταῦθα θερμῶς τὸν κ. Ὁρλάνδον παραθέτω τὴν κυριωτέραν σειρὰν. Ἀβῶν, JHS 1896. σ. 298. Ἀθηνῶν, BCH 1888. σ. 356. Ἀμυκλῶν, Van Hook BPW 1904, 1470. Δωδώνης, Carapanos p. III, pl. LXI, 11, 12. Ἐλατείας, Paris Élatée, 110-118. Ἐλευσίως, AE 1896 σ. 251. Ἐπιδαύρου, Cavvadias Fouilles I, 107, 247. Ἐρετρίας, παρὰ Richardson Argire Heraeum σ. 217. Ἡραίου Ἄργους, τοῦ ἰδίου Stampeld Tiles from Argire Heraeum, AJA 1894 no 3. Λυκοσούρας, AD 1889: σ. 160. Μαντινείας, Fougères Mantinée, 539. Μεγαλοπόλεως, Gardner Excav. at Megalopolis 140, 4 καὶ JHS 1893. 336. Οἰνιαδῶν, B. Powell AJA 1904, 170. Πειραιῶς, BCH XII, 351, 352. Περγάμου, Fränkel, Inschriften von Pergamos II. σ. 394 κέξ. Σπάρτης, BSA XII, 346. Mus. Catal. 712, BSA XIII, 56, 39, 41, 14. Τανάργας, Paris é.é.

ἐχρησιμοποιήθησαν, παρὰ οἱ τύποι τῶν γραμμάτων. Διὰ τοῦτο καὶ σύγκρισις τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν πρὸς τοὺς καθιερωμένους τύπους τῶν γραμμάτων τῶν ἐπὶ σκληρῶν ὑλῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ καὶ κυρίως πρὸς τοὺς τύπους τῶν παλαιογραφικῶς ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς ἐπισευρμένης (cursive) γραφῆς, τῶν πατύρων δηλ. νομίζομεν ὅτι μᾶλλον ἐπιβάλλεται. Τοῦτο ἐπιβάλλει ἴσως καὶ ἡ ὄχι ἄδικος ὑπόθεσις, ὅτι ἡ χάραξις τῆς μήτρας τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν ὀφείλεται ὄχι εἰς λιθοξόον γνώστην τῶν τύπων τῶν ἐπὶ μαρμάρων συγχρόνων ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ εἰς ἀπλοῦν ἐργάτην τινὰ τοῦ πλινθοποιείου, ὅπου ἐγένετο ἡ παραγγελία τῶν κεράμων τούτων.

Τὰ γράμματα ΒΑΡ ἢ καὶ ΠΟΛΦ τῶν σφραγίδων τούτων δὲν ἀπέχουσι καὶ πολὺ τῶν τύπων τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ Δ' ἀκόμη π. Χ. αἰῶνος¹, ἐὰν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν φθορὰν τῆς ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ τῶν κεράμων ἐκ διαφόρων καιρικῶν καὶ ἄλλων ἐπιδράσεων ἢ αἰτίων.

Ὁ τύπος τοῦ γράμματος $\varsigma = \Sigma$ εἶναι περίεργος, διότι, ἐνῶ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως εἶναι μία ἀμβλεία γωνία μὲ ὀλίγον ἀνεστραμμένον τὸ ἄνω ἄκρον τῆς, ὥστε νὰ φαίνεται κατὰ παρόμοιον πρὸς τὸ ἀρχαϊκὸν ς , ἄσχετον ἴσως, εἰς τὸ τέλος καθὼς καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἐπιγραφῆς ἀριθ. 2. εἶναι μνηοειδὲς ς . Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἀριθ. 3α φαίνεται νὰ ἦτο τετρασκελὲς Σ . Εἰς τὸν πάτυρον τῆς Ἀρεμισίας² τὸν ἀρχαιότερον (Γ' π. Χ. αἰῶν) μετὰ τὸν πάτυρον τοῦ Τιμοθέου (Δ' π. Χ. αἰῶν), τὸ Σ παρίσταται δι' ἀπλῆς γωνίας ἀμβλείας ὁμοιοζούσης πρὸς τὸ ἡμέτερον γωνιώδες σίγμα, χωρὶς ὅμως τὸ ὀλίγον ἀναστρεφόμενον ἄκρον του, περίπου δηλ. \rangle . Ὡς ἀπλῆ γωνία τὸ $\rangle = \Sigma$ ἀπαντᾷ εἰς μολυβδίνους καταδέσμους παλαιοτέρους τοῦ ἔτους 361 π. Χ.³

Τὸ ϵ εἶναι μνηοειδές. Ὁ τύπος ὅμως οὗτος τοῦ ϵ καὶ τοῦ $\varsigma = \Sigma$ εἶναι ἤδη γνωστὸς εἰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς ὄρων καὶ ὑποθηκῶν τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος⁴,

¹ W. Larfeld, Handb. griech. Epigr. II σ. 457.

² Gardthausen, Griech. Palaeographie II, σ. 106. Thompson - Λάμπρου σ. 215. Wilamowitz, Der Timotheos Papyrus, Wissenschaftliche Veröffentlichungen der deut. Orient. Gesellschaft, Heft 3, taf. III κέξ.

³ Ziebarth, Sitz.-Ber. d. Berl. Akad. Philos.-Hist. Klasse 1934, XXX III σ. 8. καὶ A. Κεραμοπούλλου ΑΕ 1933 σ. 66 προσθήκη, ὅπου ἐξαιρέται ἡ σημασία τῶν κεραμικῶν εὐρημάτων.

⁴ W. Larfeld, Griech. Epigr. 1914 σ. 271, διὰ τὸ ϵ τὸ ὅποιον ἀπαντᾷ εἰς μίαν διόρθωσιν τῆς ἐπιγραφῆς IG II¹ 17α, ⁴⁵ τοῦ ἔτους 378-7 π. Χ. ἐπιγραφὴν τῆς β' ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων συμμαχικὸν πίνακα ἐπὶ Ναυσινίκου ἀρχοντος, εἰς ὄρον IG II² 1137, ⁴ τοῦ ἔτους 305-4 ἢ 304-3 π. Χ. εἰς ἐπιγραφὴν μάλιστα IG II¹ 236, ⁴ τοῦ ἔτους 313 π. Χ. γράφεται $\epsilon = \varsigma$ ἀντι δηλ. τοῦ μνηοειδοῦς σίγμα· ἐ. ἀ. σ. 273 διὰ τὸ $\varsigma =$ σίγμα, εἰς ὄρον ἀττικὸν IG II² 1152 ἐν συγκρίσει πρὸς II² 1077, 1079, 1139, 1140, 1152. Köhler Ath. Mitt. II, 281. IG II² 834 c, 93 ἔτους 325 π. Χ.

καὶ εἰς ἄλλας κεραμικὰς ἐπιγραφάς, ἀμφορέων ὅτα π.χ., πέραν τῶν χρόνων τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου ἀνερχομένης¹. Ἄλλως τε ἡ χειρόγραφος (cursive) ἢ ἐπισεσυρμένη γραφή, ἀδιάφορον ἂν ἦτο δύσκολον νὰ παραδοθῆ, ὅπως ἡ παραδεδομένη ἐπὶ ἐπιγραφῶν, εἶναι πάντοτε παλαιά, παλαιότερα τῶν ἀραιῶν πως διατηρουσῶν χαρακτηριστικὰ αὐτῆς σημεῖα ἐπιγραφῶν ἐπὶ λίθων, ὅπως εἶναι αἱ μνημονευόμεναι ἐν τῇ ἀνωτέρω ὑποσημειώσει. Αὐτὴ ἦτο ἡ γραφὴ ὄλου τοῦ τότε γράφοντος κόσμου, ἐκτὸς βεβαίως τῶν χαρραττόντων ἐπὶ λίθων ἐπαγγελματικῶς εἰδικῶν καὶ πειθόμεθα περὶ τούτων ἐξ ὅσον ὁ Larfeld² λέγει, ἐπικαλούμενος ἀκόμη καὶ τὴν παρομοίωσιν τοῦ ἱαμβοποιῦ Αἰσχρίωνος³ λέγοντος «οὐρανοῦ σίγμα» τὸ σ.

Τὸ ω, μόνον ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 1. ἐπιγραφῇ σφζόμενον καλύτερον, εἶναι τύπου ἐνδιαμέσου μεταξὺ τοῦ Ω τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τοῦ ω τῶν μεταγενεστέρων χειρογράφων καὶ ἐπιγραφῶν. Εἶναι μετάβασις ἐκ τοῦ Ω πρὸς τὸ ω, διότι ἡ μεσαία κορυφὴ του ὄχι μόνον εἶναι ὑψηλοτέρα τῶν δύο ἀκραιῶν (βλ. εἰκ. 5), ἀλλὰ καὶ καμπύλη⁴, συγκρινόμενον δὲ πρὸς τὸ ω τῶν χειρογράφων, εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν παπύρων Ἐλεφαντίνης τοῦ ἔτους 311-310 π.Χ. καὶ δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ τῆς Ἀρτεμισίας καὶ Τιμοθέου. Αἱ ἐπὶ κεράμων ἀναφερθεῖσαι ἐπιγραφαί, αἱ ἐξ ὅλης περιῖπου τῆς Ἑλλάδος γνωσταί, ἀναφέρουν εἴτε τὸ ὄνομα ἄρχοντος ἢ ἀρχιτέκτονος ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ἡ κεράμωσις ἱεροῦ τινος ἢ ἄλλου κτιρίου, ὅπου μάλιστα πολλάκις καὶ τὸ ἐργοστάσιον τοῦ κεραμοποιῦ ἀναφέρεται (Σπάρτης καὶ Ἐλατείας - ἐργῶνον Δαματρίου), εἴτε ἀπλῶς τὸ ὄνομα τῆς λατρευομένης ἐκεῖ θεᾶς (Δεσποῖνας, Λυκοσούρας), εἴτε τὴν ἀποστολὴν τοῦ κτιρίου, ὃ ἐκάλυπτεν ὁ κέραμος (τειχῶν, ἱερῶν, ἱερέων [ολικήματος], βασιλείων, βασιλικῆς [στοᾶς] Περγάμου), εἴτε ἀπλῶς τὴν λέξιν δαμοσία [κέραμος] (Πειραιῶς), εἴτε μονόγραμμά τι π.χ. τοῦ βασιλέως Ἀττάλου ἐν Περγάμῳ ἢ ἀπλοῦν ὄνομα, ὅπως Φιλίπ[που] ἐξ Οἰνιαδῶν ἀνασκαφῆς, ἢ Ἀντωνείνου (Ἐπιδαύρου) κλπ., ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῶν προσώπων αὐτῶν ἐγένετο ἡ δαπάνη τῆς κεραμώσεως ἢ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον δὲ πρόκειται καὶ περὶ βασιλέων, ἴσως καὶ χρονολογικὴν τινα ἀποστολὴν νὰ ἔχωσιν αἱ σφραγίδες (πβ. Περγάμου), ἀλλὰ διὰ δημόσια κτίρια ἢ ἱερὰ κλπ., ὄχι δὲ διὰ στέγασιν οἰκιῶν ἰδιωτικῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀναφερθέντων κεραμικῶν ἀνωτέρω τούτων εὐρημάτων

¹ Dumont ἐ. ἀ. σ. 37.

² ἐ. ἀ. σ. 265. Α. Κεραμοπούλλου ΑΕ 1914 σ. 137 σημ. 1.

³ Αἰσχρίων ἱαμβοποιὸς σύγχρονος Ἀριστοτέλους περὶ τὸ 330 π.Χ. βλ. Pauly - Wissowa ἐν λ. Αἰσχρίων 7.

⁴ Larfeld ἐ. ἀ. σ. 273 ἐπιγραφαί IG II¹ 573 (350 π.Χ.) καὶ 721 (328 π.Χ.) ὅπου ἤδη ἀρχίζει καὶ ἐπὶ λίθων τὸ φαινόμενον, Λάμπρου ἐ. ἀ. σ. 216 καὶ Gardthausen ἐ. ἀ. σ. 107 καὶ πίν. III.

ἰδιαίτεραν σημασίαν ἔχουν δύο θραύσματα τῶν Οἰνιαδῶν (AJA 1904 σ. 170) φέροντα τὴν λέξιν Φιλίπ[που]. Ὁ μελετήσας αὐτὰ B. Powell λέγει ὅτι εἶναι τὸ ὄνομα Φιλίππου Ε' βασιλέως τῆς Μακεδονίας, εἰσβαλόντος εἰς Ἀκαρνανίαν τῷ 219 π.Χ. (Πολύβιος IV, 65) καὶ καταστρέψαντος τὸ Παιάνιον, ἐπανοικοδομήσαντος δὲ προφανῶς ἐκ τῶν ὄλικῶν του τοὺς πύργους Οἰνιαδῶν, χρησιμοποίησαντος ὁμοῦς διὰ τὴν στέγασίν των κεράμους φερούσας τὸ ὄνομά του, ἃν καὶ φαίνεται ἐκ τῆς παρατεθειμένης ἐν τῇ μελέτῃ εἰκόνας, ὅτι μόνον τὴν λέξιν Φιλίπ[που] καὶ ὄχι καὶ βασιλέως συγχρόνως νὰ ἔφερον οἱ κέραμοι. Ἡ ἱστορικὴ μᾶλλον ἐπομένως μαρτυρία ἤγαγεν εἰς τὴν συσχέτισιν αὐτῶν πρὸς τὸν Φίλιππον Ε', τὸν καὶ ἄλλους Γ'.

Οἱ ἡμέτεροι κέραμοι δεικνύουν ὄχι μόνον ὅτι ὑπὸ Φιλίππου τινὸς τῶν Βασιλέων Μακεδονίας ἐγένετο ἡ παραγγελία των, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐργοστασίου εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατασκευὴ των ἔφερον, διότι ἡ β' ἐπιγραφὴ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 (εἰκ. 8) κεράμου καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἔφερε τὴν λέξιν κάμ[ινο]ς δεινός, πάντως περὶ τοῦ ἐργοστασίου θὰ ὠμίλει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε τμημάτων τῆς ἀνασκαφῆς, ὅπου εὐρέθησαν τὰ παλαιότερα, ὅπως ὑπεθέσαμεν ἀνωτέρω ὄλικά ταῦτα, δὲν ἔχομεν κανένα δημοσίας ἐμφανίσεως κτίριον (ἢ ἐν τῇ ὑποσημειώσει σελ. 97 ἀναφερομένη ἄμπελος ἀπέχει τοῦλάχιστον 400 μ. μακρὰν τοῦ σκαφέντος σημείου) καὶ ἐπομένως ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τὰς οἰκίας τῆς πόλεως καὶ ὄχι ἄλλα κτίριά της ἐπρόκειτο νὰ στεγάσουν οἱ κέραμοι οὗτοι, οἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου παραγγελθέντες. Τοῦτο τοῦλάχιστον ἰσχύει μέχρι νεωτέρου εὐρήματος δημοσίου τινὸς κτιρίου ἢ ἱεροῦ μεταξὺ τῶν οἰκημάτων.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φέρουν οἱ παραγγελθέντες κέραμοι, οἱ προοριζόμενοι διὰ τὴν στέγασιν ἰδιωτικῶν οἰκημάτων πόλεώς τινος, τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἴσως νὰ σημαίνει ὅτι πρόκειται περὶ συγχρόνου εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο στεγάσεως καὶ συνοικισμοῦ τινος πολιτῶν, βασιλικῆ διαταγῇ καὶ θελήσει γενομένου.

Ἐπομένως ὑπὸ Φιλίππου τινὸς τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἐκτίσθη ἢ συνφίσθη ἡ πόλις ἡμῶν, ἀφ' οὔ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν τὴν χρῆσιν τῶν κεράμων τούτων πρὸς τὸ παρὸν εἰς ἄλλην χρῆσιν, διότι καὶ τῶν τειχῶν ἀκόμη καλύμματα ἂν ἦσαν, εἶναι τὸ αὐτό, ἀφοῦ τοὺς ὀπισθίους τοίχους τοὺς τυφλοὺς τῶν ἀκραιῶν οἰκημάτων ὁ καθηγητὴς Α. Κεραμόπουλλος¹ δέχεται σχηματίζοντας τὰ τείχη. Καὶ τώρα εὐλόγως προβάλλεται τὸ ἐρώτημα, ποῖος εἶναι ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ κτίσας τὴν πόλιν;

Ἀποβλέπων τις εἰς τὰ τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς τῆς πόλεως ἡμῶν εὐρήματα, ἀμέσως θὰ ἤθελε ἴσως δεχθῆ ὅτι ὁ Φίλιππος αὐτὸς εἶναι ὁ Ε' (Γ' κατ' ἄλλους) βασιλεύσας ἀπὸ 221-179 π.Χ. (Beloch IV 2 σελ. 138). Ἡ

¹ ΠΑΕ 1933 σ. 59.

κάλυψις ὅμως διὰ κεράμων ἐνεπιγράφων καὶ ὁ συνοικισμὸς πόλεως ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ε΄ ἤδη εἰς τὸν β΄ π.Χ. αἰῶνα δὲν εἶναι δύσκολος καὶ καθυστερημένος κατόπιν τῆς τοσαύτης ἀκμῆς τῆς Μακεδονίας εἰς ἐκπολιτιστικὴν κίνησιν ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλείων καὶ δὴ ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντα; Ἡ ἀνωτέρω προσπάθεια χρονολογίας τοῦ τύπου τῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν πάντοτε ἐκτὸς τῆς φθορᾶς τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς μήτρας καὶ τοῦ ὅτι ἡ χάραξις τῆς μήτρας ὀφείλεται ὄχι εἰς λιθοξόου τὴν ἐξεσηκωμένην, ἀλλὰ ἀπλοῦ πλινθοποιοῦ τινος ἢ τεχνίτου τὴν γραφικὴν ἱκανότητα, δύναται νὰ ἀναβιβάσῃ τὰ γράμματα ταῦτα μέχρι τοῦ Δ΄ π.Χ. αἰῶνος καὶ ἐπομένως δυνατόν ὁ Φίλιππος νὰ εἶναι ὁ Β΄, ὁ πατὴρ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου βασιλεύσας 359 - 336 π. Χ. (Beloch III² σ. 60-62), ὁ ὁποῖος καὶ ἀναφέρεται ὡς κατ' ἐξοχὴν διαμορφωτῆς καὶ ἐκπολιτιστῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Κράτους καὶ κυρίως ἰδρυτῆς πόλεων¹.

Φίλιππος λοιπὸν ὁ Ἀμύντα, ὁ Β΄ πρέπει νὰ εἶναι, ὁ ὁποῖος «ἀπὸ πλανήτας καὶ ἀπόρους νέμοντας ἀνὰ τὰ ὄρη... κατήγαγε τοὺς Μακεδόνας, πόλεων τε οἰκήτορας ἀπέφηεν αὐτοὺς καὶ νόμους καὶ ἔθεισι χρηστοῖς ἐκόσμησεν» κατὰ τὸν Ἀρριανὸν Ζ΄, 9, 2, καὶ ὁ ὁποῖος τειχίζων «ἐν Ἰλλυριοῖς κατὰ τὸν Δημοσθένη πόλεις» ἐτείχιζε ταύτας ἐν τῇ παρὰ τὰ σύνορα τῶν Ἰλλυριῶν Μακεδονικῇ ἀκραίᾳ χώρᾳ του Λυγκηστίδι, προπύργια τῆς ἐπικρατείας του ταύτης εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν πολέμους του².

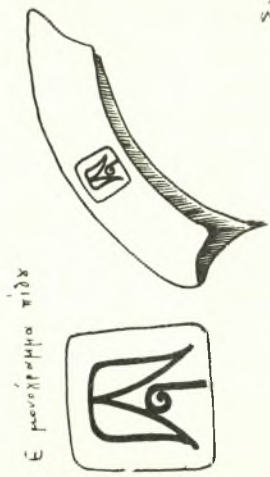
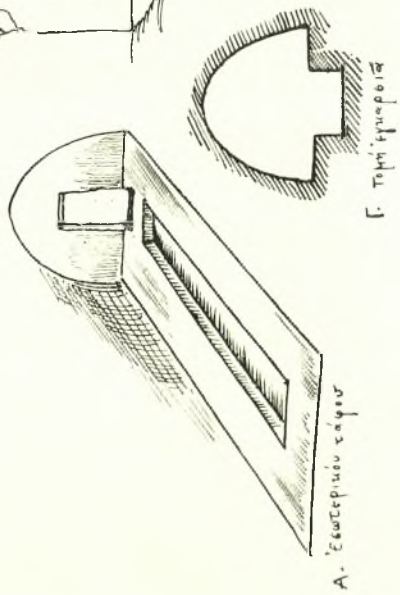
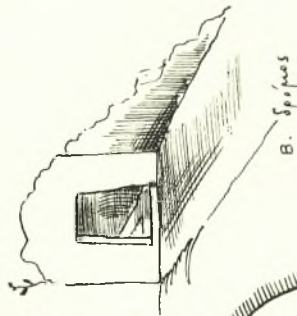
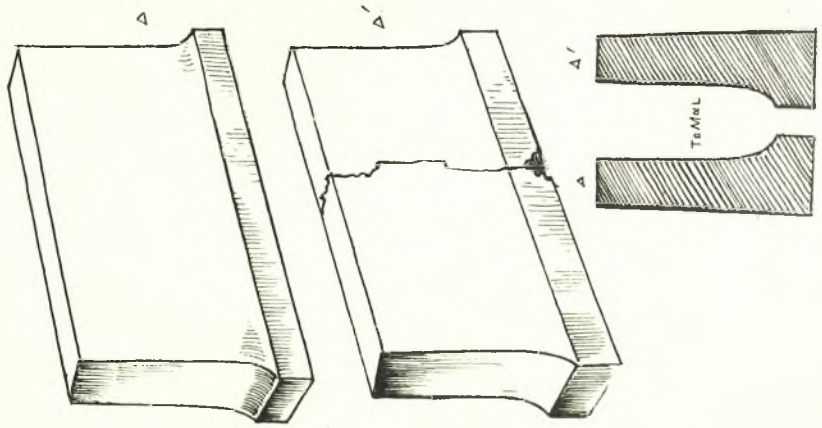
Οὐδόλως λοιπὸν ἀπροσδόκητον ἂν τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν μαρτυριῶν ἢ

Εἰκ. 9. Ἡ πρόσοψις καὶ ὁ δρόμος τοῦ τάφου.

¹ Α. Κεραμοπούλλου ΑΕ 1932 σ. 105. Τοῦ ἰδίου. Ἐπίτομος Ἱστορία Φιλίππου Β΄ τῆς Μακεδονίας Ἀθῆναι 1935, σ. 13. Δημοσθένης Φιλίπ. Α΄, 48 «ἐν Ἰλλυριοῖς τὸν Φίλιππον πόλεις τειχίζειν».

² Περὶ τῶν ἐναντίων τῶν Ἰλλυριῶν πολέμων τοῦ Φιλίππου παρὰ τὰ σύνορα τῆς Λυγκηστίδος καὶ Ὀρεστίδος κειμένων βλ. Beloch III¹ σ. 226 καὶ The Cambridge Ancient History VI, σ. 205, Macedon. 401-301 π.Χ. Διόδωρον XVI, 4, 3.

ἀλήθεια καὶ ὄχι μόνον ἡ διοργάνωσις τῆς Λυγκηστίδος ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β', ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνασκαφή μιᾶς εἰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεισῶν πόλεων ἐκεῖ ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῶν ἐνεπιγράφων τούτων στρωτήρων, ἡ δὲ ἡλικία τῆς πόλεως ἡμῶν ἀνέρχεται, καθὼς δι' ἱστορικοὺς λόγους ἐφρόνει καὶ πρὸ τῆς εὐρέσεως τῶν κεράμων ὁ καθηγητὴς κ. Κεραμόπουλλος, εἰς τὸν Φίλιππον Β', εἰς τὸν 4^{ον} δηλ. π.Χ. αἰῶνα.

Τοῦτο βεβαίως θὰ δεῖξῃ ἀκόμη περισσότερον ἐπιβεβαιούμενον ἐπέκτασις μελλοντικῆ τῆς σκαφῆς καὶ ἄλλων εὐρημάτων Μακεδονικῶν ὁμοίας ἢ ἄλλης φύσεως ἐν Μακεδονίᾳ καθόλου, πρὸς τὸ παρὸν δὲ ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως τοῦ ταυτισμοῦ τῆς πόλεως πρὸς τὴν Ἑράκλειαν Λύγκου ἔρχεται καὶ δευτέρα τοιαύτη, ὅτι ἐπὶ Φιλίππου Β' ἐκτίσθη αὕτη, κἀπως νομίζομεν βεβαιότερα τῆς πρώτης.

*

Τάφος.

Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν κλίσει τοῦ λόφου τῆς Φλωρίνης ἐφ' οὗ κεῖται ἡ Ἑράκλεια καὶ ΒΔ τοῦ Νεκροταφείου τῆς σημερινῆς πόλεως Φλωρίνης ὑπῆρχον ἀρχαῖοι τάφοι λαξευτοὶ ἐν τῷ βράχῳ, τοῦλάχιστον τρεῖς ὄντες ποτέ, καθὼς μαρτυροῦν ἴχνη τῶν δύο καταστραφέντων ἐκ τῶν αὐτόθι γενομένων ποτὲ ἐκβραχισμῶν. Ὁ εἰς διασωθεῖς κατωρθώθη ἐφέτος νὰ καθαρισθῇ καὶ νὰ καταμετρηθῇ. (βλ. Σχεδιογρ. 2 Α, Β, Γ, καὶ εἰκ. 9). Ὁ τάφος ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ (2,50 μ. × 2 μ. × 2,50) λαξευθέντος ἐν τῷ φυσικῷ λίθῳ (σχεδ. 2. Β). Ἡ εἴσοδος του (1,35 ὕψους × 0,68 — 0,75 πλάτους) κατέρχεται ὀλίγον χαμηλότερον τοῦ ἐπιπέδου δρόμου, ἐσωτερικῶς δὲ καὶ κατὰ μέσον τοῦ διαπέδου του ἐκτείνεται ἐν τῷ βράχῳ λαξευμένη μακρόστενος λάρναξ (3,40 × 0,65 πλ. × 0,40). Ἐσωτερικῶς τὸ δάπεδόν του κατέχει τετράπλευρον περίπου διαστάσεων 3,70 × 2,85 μ., ἡ δὲ στέγη τοῦ σχηματίζεται διὰ τῆς ἐκφορᾶς τῶν μακρῶν πλευρῶν του πρὸς τὴν κορυφήν, ἐπομένως στεγάζεται ὁ τάφος διὰ καμαρωτῆς στέγης, αἱ δὲ δύο ἄλλαι πλευραὶ του ἄνω καταλήγουν εἰς ἡμίτομα ἐλλείψεως ὕψους 1,55 μ. ἀπὸ τοῦ χείλους τῆς λάρνακος ἢ 1,95 μ. ἀπὸ τοῦ πυθμένος της. (Σχεδ. 2 Α καὶ Γ).

Εἰκ. 10. Ἡ ἐν τῷ τάφῳ εὐρεθεῖσα πλαγῶν κατὰ φωτογραφίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βεργίου.

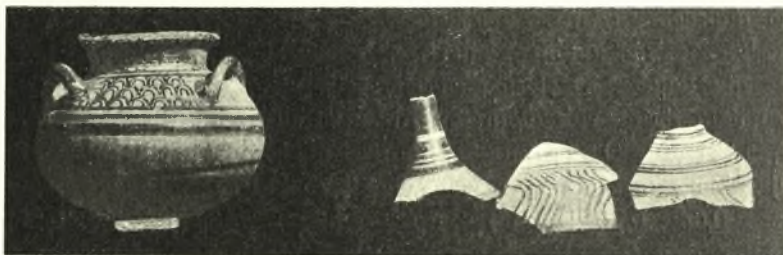
Ὁ τάφος δυστυχῶς ἠνοίχθη κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον, διάφοροι δὲ πληροφορίες (πρβλ. ΑΕ 1932, 53) περὶ τῶν ἐν αὐτῷ γενομένων εὐρημάτων μὲ παρεκίνησαν νὰ καταφύγω καὶ εἰς τὸν γνωρίζοντα περὶ αὐτῶν Σεβ. Μητροπολίτην Βερροίας - Ναούσης, τότε Φλωρίνης κ. Πολύκαρπον. Κατὰ τὰς προθύμους πληροφορίας τοῦ Σεβασμιωτάτου, διὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐνταῦθα τὸν εὐχαριστοῦμεν, εὐρέθη ἐν τῷ τάφῳ ἐκτὸς διαφόρων ἄλλων δακρυδόχων καὶ πηλίνων ἀγγείων ἐκ τῶν συνήθων ἐν τάφοις εὐρισκομένων, καὶ πλαγγὼν πηλίνη, τῆς ὁποίας εὐτυχῶς διέσωσε τὴν ἐνταῦθα παραθετομένην εἰκόνα (10) τῆς. Τὸ ἀρχαῖον ἀνεζητήσαμεν καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν Φλωρίνης καὶ εἰς τὴν Νομαρχίαν, ὅπου ἔπρεπε νὰ εὐρίσκωνται κατὰ τὰς σημερινὰς πληροφορίας τὰ τεμάχιά του, καταθραυσθέντος κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας.

Ἡ παραθετομένη τοῦλάχιστον φωτογραφία δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ ἄχρηστος διὰ τὴν τελειωτικὴν τῆς πόλεως ταύτης μελέτην, εἰς τὴν ὁποίαν πόλιν προφανῶς ἀνήκον οἱ τάφοι οὗτοι.

Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΧΑΪΑ

Κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον 1934 ἐξηκολούθησα τὰς ἐρεῦνας μου Μυκηναϊκῶν νεκροταφείων ἐν ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ διὰ τῆς εὐρέσεως καὶ ἐξερευνήσεως τῶν ὑστερομυκηναϊκῶν νεκροταφείων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἀχαΐας.

Εἰκ. 1. Ἀγγεῖα Ὑστερομυκηναϊκά.

Ἰρεύνθησα συμπληρωματικῶς τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Μποτιά, ἀνέσκαψα εἰς Καμάρας, ὅπου οὐδὲν εὐρὸν σχετικόν, ἐμελέτησα τὸ μέγιστον παρὰ τὰς Πάτρας νεκροταφεῖον, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεκάλυψα καὶ διὰ μικρῶν αὐτόθι σκαφῶν ἔφερον εἰς φῶς καὶ ἄλλας ἐνδείξεις περὶ τῆς αὐτόθι

ὑπάρξεως νεκροταφείου ἐκτεταμένου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνασκαφή θὰ ἀπαιτήσῃ μεγάλην δαπάνην εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον.

Ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἔλαβεν ἡ ἀνασκαφή εἰς τὸ χωρίον τοῦ τέως δήμου Πατρέων Τσαπλατέικα καὶ Παυλόκαστρον εἰς τοὺς ΝΑ γηλόφους

Εἰκ. 2. Ἄγγεϊα Ὑστερομυκηναϊκά.

τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους, ὅπου εὐρέθησαν Μυκηναϊκὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα ὑστερομυκηναϊκά (εἰκ. 1 καὶ 2), χάνδραι ἐξ ἀχάτου μεταξὺ τῶν ὁποίων μία εὐμεγέθης (εἰκ. 3).

Ἡ ἀνασκαφή αὕτη ἔφερεν εἰς φῶς ἴσως νέον τρόπον ταφῆς, ὃν ἡ μέλλουσα ἔρευνα μέλλει νὰ πιστοποιήσῃ σαφῶς.

Εἰκ. 3. Χάνδραι ἐξ ἀχάτου.

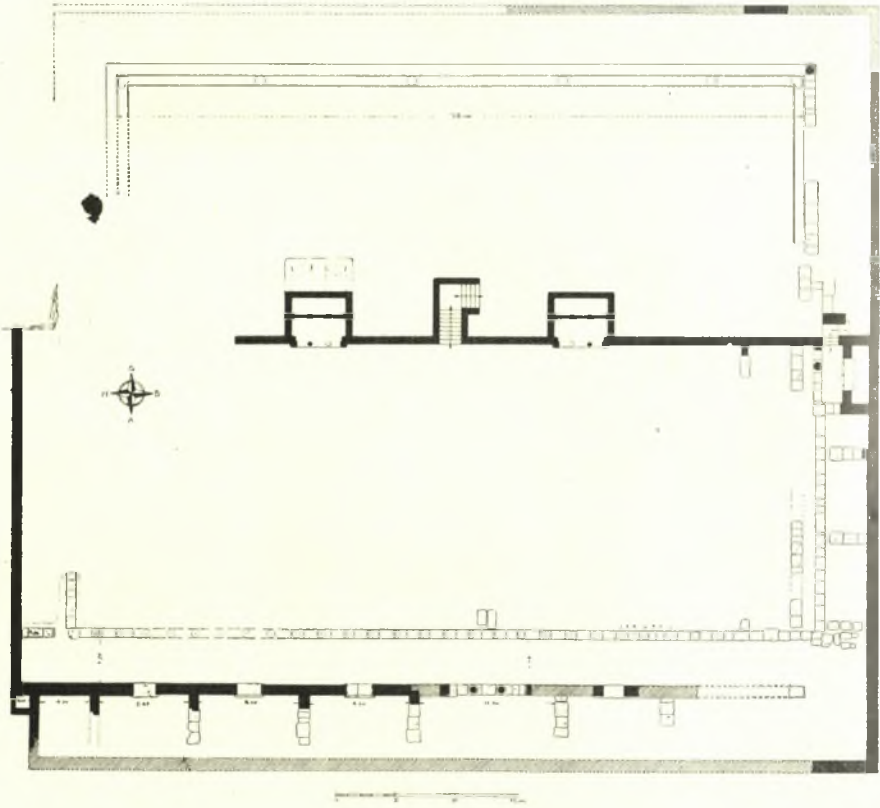
Δηλαδή εἰς τοὺς ἐξ εὐθρύπτου ὕλης λόφους ἐξ ἀσβεστοβριθοῦς συστάσεως δὲν συνήντησα λαξευτοὺς τάφους, ὡς συνήθως, ἀλλὰ κιβωτοειδῆ κτίσματα διὰ μικρῶν λίθων ποταμίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων οὐδὲν εὐρημα ὑπῆρχεν, οὐδὲ ὅσπουν νεκροῦ, ἀλλ' ἔξω τῶν κλισμάτων αὐτῶν ὑπῆρχον τὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα καὶ χάνδραι.

Ἡ ἔρευνα κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος λεπτομερεστέρα καὶ εἰς σημεῖα, ἔνθα ἡ ἐκ τοῦ χρόνου καταστροφῆ ὑπῆρξε μικροτέρα, θέλει καθορίσει σαφῶς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ταφῆς τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

6. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΣΙΚΥΩΝΟΣ

Ἡ γενομένη προπέρυσιν ἐν Σικυῶνι ΝΑ. τοῦ θεάτρου ἀνασκαφή (ΠΑΕ. 1932, 63) εἶχεν ἀποκαλύψει, παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, μέγα πειόμορφον στωικὸν κτήριον ἰδρυμένον ἐπὶ ἀνδῆρου, οὗτινος τὰ χῶματα ὑπεστήριζον πρὸς Β καὶ πρὸς Α ἰσχυρὰ ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀναλήματα.

Εἰκ. 1. Κάτοψις τοῦ γυμνασίου τῆς Σικυῶνος.

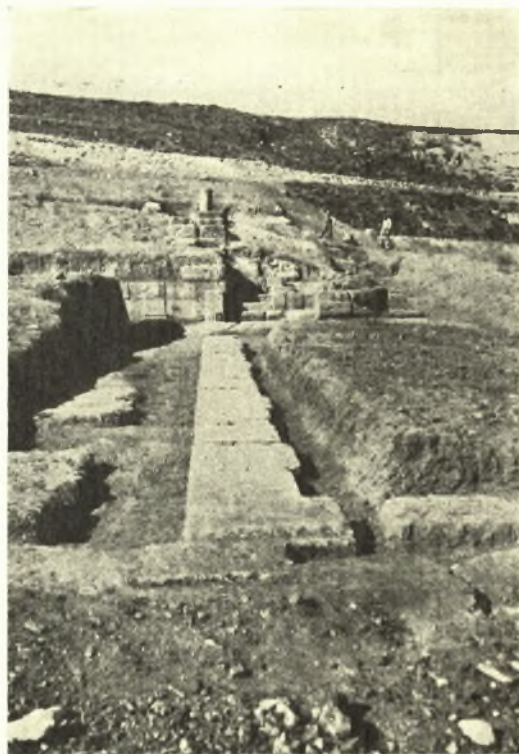
Εὐρεῖα τάφος, ἀνοιχθεῖσα κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήματος, εἶχε τότε φέρει εἰς φῶς πλὴν τριῶν ρωμαϊκῶν ἀνδριάντων καὶ τὰ ἐξῆς κτίσματα. 1) Ἐπικαμπῆ κλίμακα ἀνάγουσαν ἀπὸ κατωτέρου ἀνδῆρου εἰς τὸ ἄνω στωικὸν κτήριο. 2) Κρήνην, τοῦ τύπου τῶν ἐν παραστάσι, μετ' ἐσωτερικῶν στη-

ριγμάτων, ἣς ἡ προσπέλασις ἐγένετο ἀπὸ τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου καὶ 3) πρόπυλον παρὰ τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ ἀναλήμματος ἔχον καὶ αὐτὸ τὸ δάπεδον ἐπὶ τοῦ χαμηλοτέρου ἀνδῆρου. Ἡ κατὰ τὴν εἰρημένην θέσιν εὐρεσις προπύλου ὑπεδήλου σαφῶς τὴν ὑπαρξίν μεγάλου τινὸς οἰκοδομήματος, ἰδρυμένου ἐπὶ τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου, οὗτινος τὸ πρόπυλον θ' ἀπετέλει τὴν εἴσοδον.

Εἰς τούτου τοῦ οἰκοδομήματος τὴν ἀποκάλυψιν ἐστράφη ἡ ἐφετεινὴ σκαφή. Ὄντως εὐθύς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ προπύλου ἀπεκαλύφθη ἡ εὐθυνητηρία μακροῦ τοίχου διήκοντος ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἰς μῆκος 18μ., (εἰκ. 1). Ὁ τοῖχος οὗτος βαίνει παραλλήλως πρὸς τὸ ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀνάλημμα, ὅπερ, συνεχίζον εἰς μῆκος 36,40 τὸ βόρειον ἀνάλημμα τοῦ ἀνωτέρου ἀνδῆρου, ἀνεῖχε τὰ χώματα τοῦ κατωτέρου, καμπτόμενον κατ' ὀρθὴν γωνίαν πρὸς νότον. Μεταξὺ τῆς εὐθυνητηρίας τοῦ ἐσωτερικοῦ τοίχου καὶ τοῦ βορείου ἀναλήμματος ὑπῆρχον κατ' ἀποστάσεις ἐγκάρσιοι τοῖχοι, ὧν ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια ἑνός, τὰ δὲ τῶν ἄλλων εὐρίσκονται πιθανώτατα ἐν τῇ μῆπῳ σκαφείῳ ἐπιχώσει.

Ἐπῆρχε λοιπὸν κατὰ τὴν βορειὸν πλευρὰν τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου μία σειρὰ δωματίων, πρὸ τῶν ὁποίων ἐξετείνετο στοά, ἣς εὐρέθησαν λίθοι τινὲς τοῦ στυλοβάτου κατὰ τὸ δυσμικὸν καὶ τὸ ἀνατολικὸν τέρμα. Τὸ πρὸς δυσμὰς τέρμα τῆς στοᾶς ταύτης ἀπετέλει ἡ προπέρυσις ἀποκαλυφθεῖσα ἐλαφρὰ ἰωνικὴ παραστάς λαξευμένη ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήματος τοῦ ὑψηλοτέρου ἀνδῆρου (εἰκ. 2).

Καθέτως πρὸς τὴν σειρὰν τῶν δωματίων τῆς βορείου πλευρᾶς ἐξετείνετο μακρὰ στοά, ἣς ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 45 μ. ὁ ἐκ κανονικῶν πωρολίθων

Εἰκ. 2. Ὁ στυλοβάτης καὶ ὁ τοιχοβάτης τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ γυμνασίου.

στυλοβάτης (εἰκ. 1). Ὅπισθεν τοῦ στυλοβάτου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3,80 μ. ἀπ' αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν τμήματα τοῦ θεμελίου καὶ τῆς ἀνωδομῆς τοῦ βαινόντος παραλλήλως πρὸς τὸν μνημονευθέντα στυλοβάτην καὶ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἀνάλημμα, εὐρέθησαν δ' ὡσαύτως καὶ τμήματα ἐγκαρσίων διαχωριστικῶν τοίχων, ὡς ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδίῳ ἐμφαίνεται. Τὰ δωμάτια

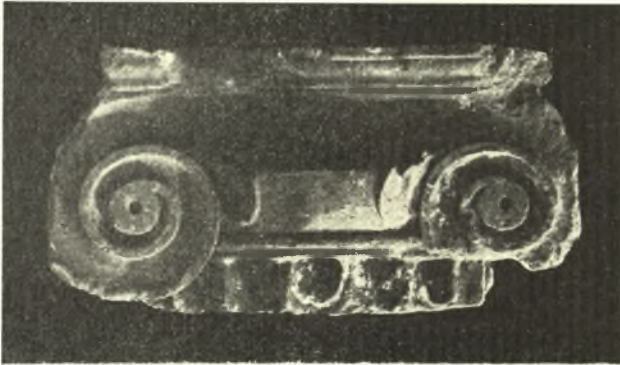
Εἰκ. 3. Τὸ πρόπυλον τοῦ ἐφηβείου.

ἔχουσι μῆκος κυμαινόμενον περὶ τὰ 8 μέτρα, πλὴν τοῦ μεσαίου, ὅπερ εἶναι μεγαλύτερον (11,50 μ.), καὶ τοῦ ἄκρου νοτίου ὅπερ εἶναι μικρότερον (4.15). Συγκοινωνοῦν δὲ τὰ διαμερίσματα πρὸς τὴν πρὸ αὐτῶν στοᾶν διὰ θυρῶν, ὧν εὐρέθησαν τινῶν τὰ κατώφλια. Τὸ δὲ μέγα διαμέρισμα ἀντὶ θύρας ἔφερε πρὸς τὴν στοᾶν πρόπυλον ἐκ δύο ἰωνικῶν κιόνων ἐν παραστάσιν, ὧν διεσώθησαν κατὰ χώραν αἱ βάσεις μετὰ τῶν συναφῶν τμημάτων τοῦ ραβδωτοῦ κορμοῦ (εἰκ. 3). Κατὰ ταῦτα ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου σειρὰ δωματίων μετὰ στοᾶς βλεπούσης πρὸς ὀρθογώνιον αὐλὴν ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ κατωτέρου ἀνδῆρου. Ἡ στοὰ ἦτο θυθμοῦ ἰωνικοῦ, ὡς ἀποδεικνύουν πολλὰ τεμάχια

βάσεων, ραβδωτῶν κορμῶν καὶ ὄραϊον ἐκ πάρον λίθου κεκοιναμένον ἰωνικὸν κιονόκρανον εὐρεθὲν ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, (εἰκ. 4). Ἡ θέσις καὶ ἡ ἀπ' ἄξονος εἰς ἄξονα ἀπόστασις τῶν κιόνων τῆς στοᾶς (2.12 μ.), ὀρίζονται ἀκριβέστατα διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου σφζομένων τετραγώνων τόρμων, δι' ὧν προσηλοῦντο αἱ βάσεις τῶν κιόνων. Δυστυχῶς δὲν εὐρέθη μέχρι τοῦδε ἀρχιτεκτονικόν τι μέλος ἐκ τοῦ θριγκοῦ τῆς στοᾶς ταύτης, ὑπάρχει ὁμως πιθανότης εὐρέσεως, καθόσον ὑπολείπεται εἰσέτι ἄσκαφος μεγάλη ἔκτασις τῆς στοᾶς καὶ τῆς αὐλῆς.

Κατὰ ταῦτα τὰ εὐρεθέντα θεμέλια μαρτυροῦσι περὶ ὑπάρξεως καὶ ἐν τῷ κάτω ἀνδρῶν μεγάλου οἰκοδομήματος, συνεχίζοντος τὸ ἄνω ἐν ταπεινότερῳ ἐπιπέδῳ καὶ διατεταγμένον πέριξ μιᾶς ὀρθογωνίου αὐλῆς, ἧς τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἀπετέλει ὁ προπερυσιν ἐν μέρει ἀποκαλυφθεὶς ὄραϊος ἀναλημματικὸς

τοιχὸς τοῦ ἄνω ἀνδρήρου. Τοῦ τοίχου τούτου τὴν ἀποκάλυψιν προεχώρησα ἐφέτος συνεχίσας πρὸς νότον τὴν τάφρον, ἣν εἶχον κατὰ μῆκος διανοίξει. Δυστυχῶς τὸ ἐφέτος ἀποκαλυφθὲν τμήμα δὲν διασφύζεται ἐν οἴᾳ καταστάσει τὸ προπερυσινόν. Μιᾶς μόνον στρώσεως οἱ λίθοι διατηροῦνται ἄρτιοι. Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῆς σχετικῆς τάφρου ἐγένοντο τὰ ἑξῆς κινητὰ εὐρήματα: 1) σφόνδυλος δωρικοῦ κίονος φέρων εἴκοσι ραβδώσεις, 2) κιονόκρανον δωρικὸν ἀκέραιον καὶ 3) γεῖσον μετὰ προμόχθων τεθραυσμένον. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ στωικοῦ κτηρίου τοῦ ἄνω ἀνδρήρου, ὅπερ κατὰ ταῦτα ἦτο δωρικοῦ ρυθμοῦ. Τοῦ αὐτοῦ κτηρίου εἶχον ἀνεύρει προπέρυσιν τεμάχια τῆς πηλίνης σίμης καὶ λεοντοκεφαλῶν, ὡς καὶ κεράμους

Εἰκ. 4. Πώρινον κιονόκρανον ἐκ τῆς κάτω στοᾶς τοῦ γυμνασίου.

μὲ ἰδιόρρυθμον τρόπον προσηλώσεως τῶν καλυπτῆρων. Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἀνευρέθη ἐντὸς τῆς τάφρου καὶ νέος (τέταρτος οὔτος) μαρμάρινος, ἀκέφαλος ἀνδρῆς γυναικός, τύπου ὁμοίου πρὸς τὸν προπέρυσιν ἐν γειτονικῇ θέσει εὐρεθέντα. (ΠΑΕ 1932 σ. 74 εἰκ. 13). Τοῦ ἀγάλματος ἐλλείπουσι πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ αἱ πρόσθετοι χεῖρες ὡς καὶ τμήμα τῆς πλίνθου ἐφ' ἧς ἔβαινε.

Ἡ περαιτέρω ἀποκάλυψις τοῦ αὐτοῦ ἀναλήμματος ἔφερον εἰς φῶς, εἰς συμμετρικὴν ἀπὸ τῆς ἐπικαμποῦς κλίμακος ἀπόστασιν (8,35 μ) δευτέραν κρήνην (B), ἣτις κατὰ μὲν τὰς διαστάσεις καὶ τὴν γενικὴν διάταξιν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν προπέρυσιν εὐρεθεῖσαν (A), διαφέρει ὁμως ἐκείνης κατὰ οὐσιώδεις λεπτομερείας (εἰκ. 1 καὶ 6). Τῆς νέας κρήνης εὐρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πολὺ περισσότερα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἀπὸ τὰ εὐρεθέντα ἐν τῇ πρώτῃ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται ἐφικτὴ οὐ μόνον ἡ ἀσφαλὴς γραφικὴ ἀναπαράστασις αὐτῆς ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναστήλωσις, ἣν καὶ προχείρως ἐπεχείρησα ἐν μέρει, ἀνασυγκροτήσας προσωρινῶς τοὺς κορμούς ἀμφοτέρων τῶν ἐσωτερικῶν στη-

ριγμάτων, ὧν σώζονται καὶ τὰ κιονόκρανα καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν βαίνοντα ἐπιστύλια (εἰκ. 7) ταῦτα πάντα σκοπῶ νὰ τοποθετήσω ὀριστικῶς εἰς τὰς οἰκίας θέσεις, ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, ἀρωγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Τῆς νέας κρήνης διεσώθη ἐπίσης εἰς ὕψος 1,60 καὶ ὁ εἰκοσάπλευρος κορμὸς τοῦ ἐτέρου τῶν κίωνων τῆς προστάσεως, ὑπάρχει δ' ἐλπίς ὅτι, διανοιγομένης εὐρύτερον τῆς τάφρου, θὰ εὐρεθῶσι καὶ ἄλλα τῆς ἐξωτερικῆς προστάσεως ἀρχιτεκτονικὰ

Εἰκ. 5. Γυναικεῖος ἀνδριάς
ρωμαϊκῶν χρόνων.

μέλη, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὀλοκληρωτικὴ τῆς κρήνης ἀναστήλωσις, ἄνευ προσθήκης νέων τεμαχίων. Ἡ νέα κρήνη διαφέρει τῆς παλαιᾶς 1) κατὰ τὸν τρόπον τῆς εἰσροῆς τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἀντὶ νὰ ἐκχέται διὰ τριῶν λεοντοκεφαλῶν, ὡς ἐν τῇ ἄλλῃ, εἰσρέει εἰς τὴν κρήνην διὰ μιᾶς καὶ μόνης κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ κτηρίου κειμένης στρογγύλης ὀπῆς, εὐρισκομένης εἰς ὕψος 1.50 μ., ἀπὸ τοῦ δαπέδου, 2) κατὰ τὸν τρόπον τῆς συλλογῆς τοῦ ὕδατος, ὅπερ δὲν ἀποθηκεύεται μόνον ἐν τῇ ὀπισθεν τῶν θωρακίων ὀρθογωνίῳ δεξαμενῇ ἀλλὰ καὶ ἐντὸς δύο ἄλλων καθέτως πρὸς τὴν εἰρημένην διηκουσῶν δεξαμενῶν (1,85×2,72), ὧν ἡ θολωτὴ ὀροφὴ ἐμφανίζεται εἰς τὴν πρόσοψιν ὡς ἡμικυκλικὸν τόξον (εἰκ. 7).

Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφὴ τῶν εἰρημένων δύο δεξαμενῶν ἐκαλύπτοντο, ὡς καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἐπιφάνειαι τῶν τοίχων τῆς κρήνης, διὰ παχέος καὶ σκληροῦ ἐκ μαρμαροκονίας ἐπιχρίσματος, ἐφ' οὗ διακρίνονται καὶ λείψανα ἐγχρώμου διακοσμῆσεως, σαφῆ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους τῆς βορείου δεξαμενῆς. Ἡ παρουσία τῶν θολωτῶν ἀνοιγμάτων δὲν

πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς ἐνθυμουμένους ὅτι κατὰ τοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους ἐγίνετο χρῆσις κυλινδρικῶν θόλων διὰ κρυπτὰ μέρη ὡς π.χ. ὑδραγωγεῖα, τάφους, διόδους κλπ. Ἐν αὐτῇ τῇ Σικυῶνι ἡ δίοδος, δι' ἧς εἰσῆρχοντο ἕξωθεν εἰς τὸ ἄνω διάζωμα τοῦ θεάτρου εἶναι ἑλληνικῶν χρόνων ἔργον (Mac Murtry, Papers Am. School 1886-90, 12), 3). Τελευταία δέ τις πρωτοτυπία τῆς νέας κρήνης συνίσταται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους καὶ ὑπεράνω τοῦ κρουνοῦ εἰσροῆς ὑπαρξιν ὀρθογωνίου κόγχης φερούσης ἑκατέρωθεν παραστάδια, αἵτινα ἀναμφιβόλως θὰ ἀνεῖχον τὸν ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς εὐρεθέντα μικρογλάφυρον δωρικὸν θριγκόν, οὗτινος αἱ διαστάσεις συμφωνοῦσιν ἀπο-

Εἰκ. 6. Ἄποψις τοῦ γυμνασίου ἀπὸ ΝΑ. Κάτω δεξιὰ ἡ ἀποκαλυφθεῖσα κρήνη Β.

Εἰκ. 7. Ἄποψις τῆς κρήνης Β.
Μὲ τοὺς ἐσωτερικοὺς κιονίσκους προχείρως ἀνεστηλωμένους.

λύτως πρὸς τὰς τῆς κόγχης. Εἰς τί ἐχρησίμευεν ἢ τόσον ὑψηλὰ τοποθετημένη κόγχη αὕτη δὲν δύναμαι ἀκριβῶς νὰ εἴπω. Ἴσως νὰ ἀπετέλει πλούσιον πλαίσιον δι' ἀγαλμάτιόν τι κρηναίας νύμφης ἢ ἄλλου προσώπου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν προορισμὸν τοῦ ἀποκαλυφθέντος κτηρίου παρατηρῶ ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοδομήματος ἀφ' ἐτέρου δ' ἡ περίξ μιᾶς ὀρθογωνίου ἀλλῆς διάταξις τοῦ χώρου του μετὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ὑπαρξιν ἐνὸς μεγάλου καὶ πλουσίου διαμερίσματος ἐν τῷ κέντρῳ, ὑποδηλοῦσιν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ γυμνασίου, ὅποτε ὁ μέγας χώρος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς τῶν δωματίων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐφηβεῖον. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ θέσις ἐν ἣ εἶναι ἰδρυμένον τὸ κτήριον, ἥτις συμφωνεῖ πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Πausανίου. Πράγματι ὁ περιηγητὴς ὁμιλῆσας περὶ τῶν ἐν τῇ πεδιάδι οἰκοδομημάτων τῆς Σικυῶνος καὶ προτιθέμενος νὰ τραπῇ πρὸς τὸ γυμνάσιον μεταχειρίζεται τὴν ἔκφρασιν «ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιον¹» ἥτις δηλοῖ σαφῶς ὅτι τὸ κτήριον τοῦτο εὐρίσκετο ὑψηλότερον τῶν ἄλλων ἄρα ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς ἀκροπόλεως, ἐνθα καὶ πράγματι εἶναι ἰδρυμένον τὸ ἀποκαλυφθὲν κτήριον. Τὸ δὲ γυμνάσιον τοῦτο ἰδρυμένον «οὐ μακρὰν τῆς ἀγορᾶς²» ὀκοδόμησε, κατὰ Πausανίαν³, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀράτου Κλεινίας. Ὡστε ὡς χρόνους κατασκευῆς αὐτοῦ πρέπει νὰ δεχθῶμεν τοὺς περὶ τὸ 300 π. Χ, πρὸς οὓς ἄριστα συμφωνεῖ καὶ ἡ τέχνη τῶν εὐρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ κτηρίου καὶ τὰ γενόμενα νομισματικὰ εὐρήματα, ὡς θέλω ἐκθέσει λεπτομερῶς ἐν εἰδικῇ περὶ τοῦ γυμνασίου τῆς Σικυῶνος πραγματείᾳ μου.

Ἡ ταῦτισις τοῦ εὐρεθέντος κτηρίου πρὸς τὸ γυμνάσιον εἶναι σπουδαία διότι μᾶς παρέχει τὴν κλεῖδα πρὸς ταῦτισιν καὶ τῶν λοιπῶν κτηρίων τῆς Σικυῶνος, περὶ ὧν λεπτομερῆ ποιεῖται λόγον ὁ Πausανίας.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

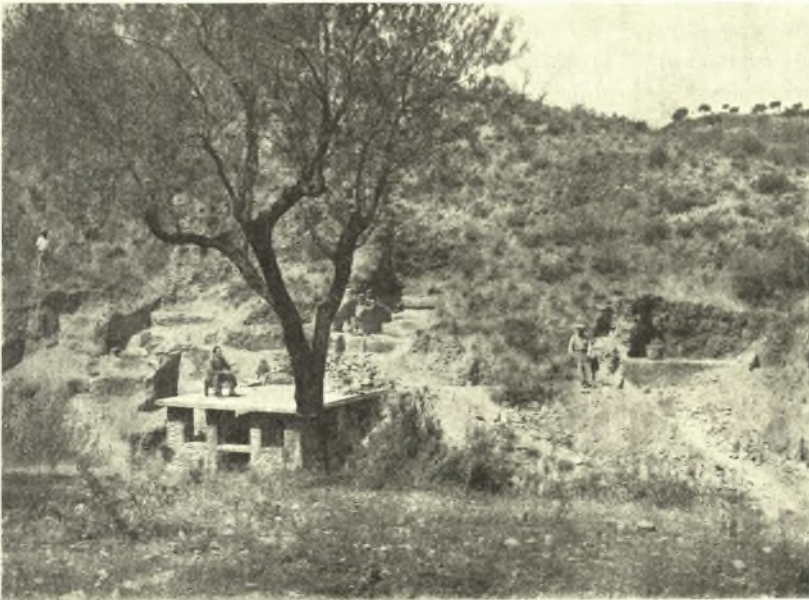
¹ Πausαν. II, x, 6 «ἀπὸ τούτων δὲ ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιόν ἐστιν ἐν δεξιᾷ Φεραίας ἱερὸν Ἀρτέμιδος».

² Πausαν. II, x, 1.

³ Πausαν. II, x, 6 «τὸ δὲ σφίσι γυμνάσιον τοῦτο Κλεινίας ὀκοδόμησε καὶ παιδεύουσιν ἐνταῦθα εἶτι τοὺς ἐφήβους».

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΠΑΡΤῃ

Αἱ κατὰ τὸ θῆρος τοῦ 1934 συνεχιθεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἐν Σπάρτῃ ἀπέβλεπον ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἀνασκαφὴν τῆς βασιλικῆς τοῦ Ὀσίου Νίκωνος, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἔρευναν πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἄλλων ἀρχαίων τάφων παρὰ τὸ Ἑλληνιστικὸν Ἡρῶν τῶν Μουσῶν. Ὀνομάζω δ' οὕτω τὸ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1931 ἀνακαλυφθὲν νεκρικὸν δωμάτιον,

Εἰκ. 1. Τὸ Ἡρῶν τῶν Μουσῶν καὶ ἡ ἄνω αὐτοῦ σειρὰ τάφων.

τὸ ὁποῖον διακοσμεῖται μὲ τοιχογραφίας παριστανούσας τὰς Μούσας καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Ἀπόλλωνα. Τὸ Ἡρῶν τοῦτο κεῖται πέραν τῆς λεγομένης ἀρχαίας ἀκροπόλεως, ὅπου εἶναι τὰ ἑρεῖπια τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀσίου Νίκωνος, εἰς τὸ Β. ἄκρον τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὸ νεκρικὸν τοῦτο δωμάτιον τῶν Μουσῶν, ὅπως καὶ αἱ εἰς τοὺς τοίχους αὐτοῦ ἐξωγραφημέναι τοιχογραφίαι, ἀνήκουσαι ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν Ἑλληνορωμαϊκὴν ἐποχὴν, εἶναι ὁμοιώτατον μὲ τὰ ἀποκαλυφθέντα εἰς τὴν Ὀστίαν τῆς Ρώμης καὶ ἐν γένει τὴν Ν. Ἰταλίαν νεκρικὰ δωμάτια. Τὸ εἶρημα ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι διὰ πρώτην φορὰν ἀνεκαλύφθησαν εἰς κυρίως Ἑλληνικὴν χώραν τοιχογραφίαι παρόμοιαι

μὲ τὰς ἀφθόλους Ἑλληνικὰς τοιχογραφίας, τὰς εἰς τὴν Ἱταλίαν διασωθείσας.

Περὶ τὸ Ἡρώων τοῦτο τῶν Μουσῶν εἶχον ἐξακριβώσει ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἴχνη ἀρχαίων τοίχων, τοποθετημένων κατὰ συμμετρικὴν τάξιν. Ἐθεώρησα δὲ τοῦτο σημεῖον ἀναμφισβήτητον ὅτι ὑπῆρχον περὶ τὸ Ἡρώων καὶ ἄλλα νεκρικὰ δωμάτια, καὶ εἶχον τὴν ἐλπίδα ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον καὶ νὰ ἐσφύζοντο καὶ ἄλλαι τοιχογραφίαι. Αἱ ἐφετιναὶ ἀνασκαφαὶ εἶχον σκοπὸν τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ περὶ τὸ Ἡρώων χώρου καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐρέσεως ἀρχαίου νεκροταφείου. Ἐξετελέσθησαν ὁμοῦ περιωρισμένα ἀνασκαφαὶ ἕνεκα τῶν ὀλίγων μέσων, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς εὐρέσεως ἀρχαίου νεκροταφείου ἐν μέρει μόνον ἐπραγματοποιήθη. Ἀλλὰ καὶ ὅσα κατωρθώθη νὰ εὐρεθῶν εἶναι ἀξιόλογα διὰ τε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.

Τὸ Ἡρώων, τὸ ὁποῖον ἔχει κάλλιστα ἀνακτισθῆ καὶ τοῦ ὁποίου αἱ τοιχογραφίαι ἔχουν συντηρηθῆ ὑπὸ τοῦ δεξιωτάτου καλλιτέχνου κ. Φ. Κόντογλου, κεῖται εἰς τὴν Β παρειᾶν χαράδρας, ἡ ὁποία χωρίζει τοὺς λόφους τῆς ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸν λόφον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πρὸς τὸν Ταίγετον. Ἀμέσως ἄνω τοῦ ἀνακαλυφθέντος νεκρικοῦ δωματίου ἀρχίζει ἡ ἀνάτης κλιτὺς τοῦ λόφου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἤλπιζον ὅτι θὰ εἶχον καλυφθῆ καὶ ἄλλα νεκρικὰ δωμάτια. Πραγματικῶς εἰς τὴν ἀνωφερικὴν κλιτὺν ἤρχισαν ἀναφαινόμενοι τάφοι, κατὰ συστοιχίαν καὶ κατὰ σειρὰς ἀνιούσας πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ λόφου. Ἐκάστη συστοιχία τάφων, συγκειμένη ἐκ τεσσάρων ἕως ἑννέα τάφων, περιεκλείετο εἰς δωματίον θολωτόν, τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν τὰ λείψανα τῶν τοίχων. Τὰ νεκρικὰ ταῦτα δωμάτια ἦσαν, ὡς ἀποδεικνύουν τὰ σωζόμενα τοιχία καὶ ἴχνη γραμμάτων, παρόμοια μὲ τὸ ἀποκαλυφθέν, ἦσαν δὲ κεκοσμημένα διὰ τοιχογραφιών. Εἰς τοὺς πόδας λοιπὸν τοῦ λόφου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ὑπῆρχε σειρὰ νεκρικῶν δωματίων, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν διεσώθη παρὰ μόνον ἓν, τὸ Ἡρώων τῶν Μουσῶν. Ἄνω τῆς κατωτάτης ταύτης σειρᾶς τῶν νεκρικῶν δωματίων ἤρχιζεν ἄλλη σειρὰ καὶ ὑπὲρ ταύτην πάλιν ἄλλη. Τὰ ὑπὲρ τὸ Ἡρώων ταῦτα νεκρικὰ δωμάτια, ἐντελῶς κεχωσμένα ἐκ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῶν βροχῶν καταπίπτουν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἀπεκαλύφθησαν διὰ τῶν ἐφετινῶν ἀνασκαφῶν.

Αἱ ἄνω τοῦ Ἡρώου σειραὶ νεκρικῶν δωματίων δὲν εἶναι κανονικαί, ὅπως ἡ κατωτάτη. Τὰ νεκρικὰ δωμάτια κατεσκευάζοντο, ὡς φαίνεται, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν αὐτοῖς θαπτομένων νεκρῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἕκαστον νεκρικὸν δωματίον περιελάμβανε τοὺς τάφους μιᾶς οἰκογενείας. Ἐκ τούτου δὲ προέρχεται τὸ γεγονός ὅτι εὐρίσκομεν ἐν δωματίον περιλαμβάνον πέντε, ἄλλο ἑπτὰ, εὐρέθη μάλιστα καὶ ἐν μέγα περιέχον ἑννέα τάφους. Ἐν ὄλῳ εὐρέθησαν περὶ τὰ δέκα νεκρικὰ δωμάτια καὶ περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα τάφοι. Πιθανὸν νὰ ἦτο ἐνταῦθα μικρὸν νεκροτα-

φείον πατριᾶς ἢ συντεχνίας. Τὰ δωμάτια ἦσαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σφζομένων λειψάνων, θολωτά, μονοκάμαρα, ὡς πρέπει νὰ εἴπωμεν ἀκριβέστερον. Οἱ τάφοι εἶναι ἔσκαμμένοι κατὰ σειράν, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, κατὰ πλάτος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δωματίου. Ὁ τελευταῖος τάφος, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου, ἦτο κατεσκευασμένος κάτωθεν τοῦ τόξου τῆς καμάρας, οὕτως, ὥστε σχηματίζεται ἄνευ αὐτοῦ τύμπανον ἔχον ἀψιδωτὸν περιγύραμμα, ὁμοιότατον μὲ τὰ γνωστὰ *arcosolia* τῶν χριστιανικῶν τάφων τῶν κατακομβῶν. Ἡ τοιαύτη ἀρχιτεκτονικὴ διάταξις, προστιθεμένη καὶ εἰς ἄλλα τεκμήρια, δεικνύει

Εἰκ. 2. Οἱ ἄνω τοῦ Ἡρώου τάφοι.

ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι τῆς ἰδίας ἐποχῆς μὲ τοὺς χρόνους τῶν κατακομβῶν, ἦτοι τῶν πρώτων αἰώνων μετὰ Χριστόν. Τὰ ἄλλα τεκμήρια εἶναι ἡ οἰκοδομία τῶν τάφων διὰ μεγάλων πλίνθων κατὰ τὸν τρόπον τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Τὸ μέγα νεκρικὸν δωμάτιον ἔχει μῆκος 7 μ. × πλάτος 2.00 μ. × ὕψος 2 μ. 80. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων τοιχοδομία ἔχει γίνεαι μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ στερεότητα, ὡς καὶ ἡ ὅλη κατασκευὴ τῶν μονοκαμάρων δωματίων. Ἐχουν διασωθῆ τὰ ἐπιχρίσματα τῶν τοίχων καὶ ἴχνη τοιχογραφιῶν εἰς ὅλα τὰ νεκρικὰ δωμάτια.

Οἱ τάφοι ὅλοι ἦσαν σεσυλημένοι ἀπὸ παλαιᾶς ἐποχῆς. Δὲν εὐρέθησαν ἐντὸς αὐτῶν ἢ πλησίον αὐτῶν, ἐκτὸς ἐννοεῖται ὀστέων ἀνθρωπίνων ἀτάκτως

ἔσχορπισμένων, εἰμὴ τεμάχια ἀγγείων καὶ λύχνοι τινὲς εἰδωλολατρικοί, κεκοσμημένοι μὲ διακοσμήσεις καὶ μὲ μορφὰς σατύρων, ἄλλοι μὲ εἰκονογραφικὰς μορφὰς, ἴσως τοῦ ἐργοστασιάρχου, ἴσως τοῦ τεθαμμένου. Εἰς μικρὰν δὲ στήλην, ὕψους 0.70 καὶ πλάτους 0.17, εἶναι ἀμελῶς γεγραμμένη ἡ ἑξῆς συγκινητικὴ ἐν τῇ βραχυλογίᾳ αὐτῆς ἐπιγραφή:

ΦΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ
ΗΡΠΑΓΘΗ ΤΑΧΟΣ
ΖΗΣΑΣΑ ΒΙΟΤΟΥ
ΚΒ ΕΤΗ.

Τὰ εὐρήματα ταῦτα εἶναι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἄξια λόγου. Εἶναι δὲ καὶ

Εἰκ. 3. Εἰς τὸ μέσον τὸ μέγα νεκρικὸν δωμάτιον μὲ ἑννέα τάφους.

κατὰ τὴν ἔποψιν ταύτην ἑξαιρετικῶς σπουδαῖα, ὅτι δεικνύουν τὴν ἑξακολούθησιν τοῦ εἰδωλολατρικοῦ βίου καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἑξακολούθησιν ἰδιαζόντως ἐπίμονον εἰς τὰ μεμακρυσμένα κέντρα τοῦ ἀρχαίου βίου καὶ δὴ εἰς τὴν Λακωνικὴν.

Συγχρόνως ἐπανελήφθη ἡ ἀνασκαφὴ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χῶρον, ὅπου ἦτο ἡπλωμένη ἡ μεγάλη μονὴ τοῦ Ὁσίου Νίκωνος. Ἡ συνέχισις τῆς ἐρεῦνης ἀποδεικνύει ἀναμφισβήτητον τὴν παλαιὰν γνώμην μου ὅτι

ἔχομεν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν ἑκτασιν τῆς ἀκροπόλεως, τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοῦκου Ἀθηνᾶς, μέγα μοναστήριον, τοῦ ὁποῦ καθολικὸν ἦτο

Εἰκ. 4. Ἐρείπια τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Νίκωνος. — Εἰς τὸ βάθος ἡ βασιλική.

ἡ ἀνακαλυφθεῖσα βασιλικὴ τοῦ Ὁσίου Νίκωνος. Ἐμπροσθεν τῆς εἰσόδου τῆς βασιλικῆς, πρὸς τὸ ΒΑ μέρος, ἀποκαλύπτονται τὰ λείψανα ποικίλων κτι-

σμάτων, τὰ ὅποια ἦσαν παρεκκλήσια, κελλία, τράπεζαι τῶν μοναχῶν, τῶν ὁποίων ὅμως δύσκολος εἶναι ἡ ἔξακριβώσις πρὶν ἀνακαλυφθῆ ὠρισμένη τις ἔνδειξις ἔκ τινος εὐρήματος. Τὰ μόνα εὐρήματα εἶναι ἄφθονα ἀνθρώπινα ὄστᾶ, τεμάχια μικρὰ ἀγγείων καὶ γλυπτῶν ἀρχαίων, εἴτε βυζαντινῶν. Πάντως δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ἐπὶ αἰῶνάς τινος, μεταξὺ τοῦ 11^{ου} καὶ 14^{ου} αἰῶνος, ὑπάρξεως ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Σπαρτιατικῆς ἀκροπόλεως μεγάλης μονῆς κτισθείσης περὶ τὴν λαμπρὰν βασιλικήν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνεγείρει κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10^{ου} αἰῶνος ὁ προστάτης τῆς Λακεδαίμονος Ὅσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε. Ἐπιβεβαίωσις περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεως καὶ τοῦ κτίτορος εἶναι ἐπιγραφὴ κεχαραγμένη ἀμελῶς ἐπὶ πλακὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτάφησαν ἐκεῖ δύο «μακάριοι ἐπίσκοποι» τὸ ,ΣΦΜΑ', ἦτοι 1033.

Ἡ εὕρεσις τῆς βασιλικῆς τοῦ Ὁσίου Νίκωνος καὶ τοῦ παρὰ τὴν χαράδραν νεκροταφείου ἔχουν, πλὴν τῆς ἄλλης σημασίας, καὶ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα ὅτι ἀποκαλύπτουν χρόνους ἱστορικοὺς σκοτεινοὺς ἢ καὶ ἀγνώστους ἕως τῶρα καὶ μὴκύνουν τὴν ἱστορίαν τῆς Σπάρτης κατὰ τοὺς τελευταίους Ἑλληνιστικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ Μεσαίωνος.

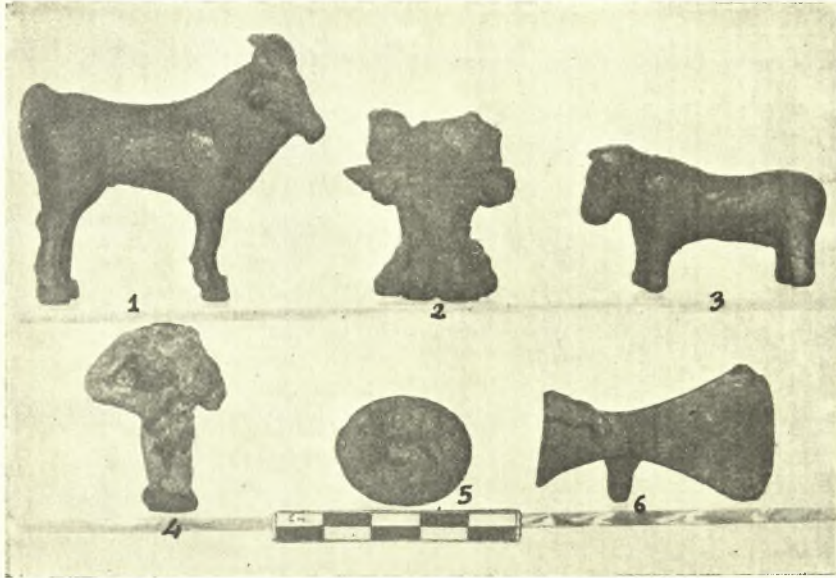
ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΑΜΝΙΣΩΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ 1934 ἐν Ἀμνισῶ ἔσυνεχίσθη ἔκ μόνων τῶν πόρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ διεξήχθη τμηματικῶς εἰς δύο περιόδους, ἀπὸ 12 - 21 Ἰουλίου καὶ ἀπὸ 1 - 4 Νοεμβρίου. Λόγω τοῦ μικροῦ χρηματικοῦ ποσοῦ περιορισθήμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ πέρυσιν ἀποκαλυφθέντος ἑλληνικοῦ ἱεροῦ ἐπὶ παλαιότερου μινωικοῦ οἰκοδομήματος (ΠΑΕ 1933, 93 κ.εξ.). Τὰ ἀποτελέσματα ἐμφανίζουν διαρκῶς μεγαλυτέραν ἐπιστημονικὴν σπουδαιότητα, ἀλλὰ συγχρόνως φανερῶνουν πόσον δύσκολος καὶ ἀσύμφορος εἶναι ἡ διεξαγωγὴ τοιούτου εἴδους ἀνασκαφῶν διὰ περιορισμένων χρηματικῶν μέσων. Διότι ὁ ἀνασκαφεύς, ἀναγκασόμενος νὰ περιορίζεται ἐκάστοτε εἰς ἓνα μικρὸν ἀνασκαπτόν χώρον, δυσκολεύεται πολὺ νὰ παρακολουθῆσθαι ἐπακριβῶς τὰ ἀλλεπάλληλα στρώματα τῶν διαφόρων ἐποχῶν. Ἡ ἐπαφὴ πρὸς τὰς παρατηρήσεις προγενεστέρων ἀνασκαφικῶν περιόδων ἀποκαθίσταται μετὰ χαλαρότητος καὶ ἐνίοτε φαίνονται τὰ ἀποτελέσματα ὡς ἀντιπρακτικά. Ἡ ἐπομένῃ ἀνασκαφὴ τοῦ σπουδαιοτάτου ἐκείνου χώρου πρέπει

νὰ εἶναι τελειωτικὴ, ἐπιχειρουμένης τῆς ἐξερευνησεως ὅλης τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ συγχρόνως.

Τὰ ἐφετινὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐν συνόψει τὰ ἐπόμενα: Ἀνεκαλύφθη ἐν νέον τμήμα τοῦ ἱεροῦ πρὸς Νότον τοῦ ἤδη ἀνασκαφέντος πέρυσιν. Ἐνταῦθα αἱ παρατηρήσεις ἡμῶν ἦσαν σαφέστεραι καὶ μεγαλυτέρας ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος, διότι τὰ στρώματα ἐν τῷ τμήματι τούτῳ φαίνονται

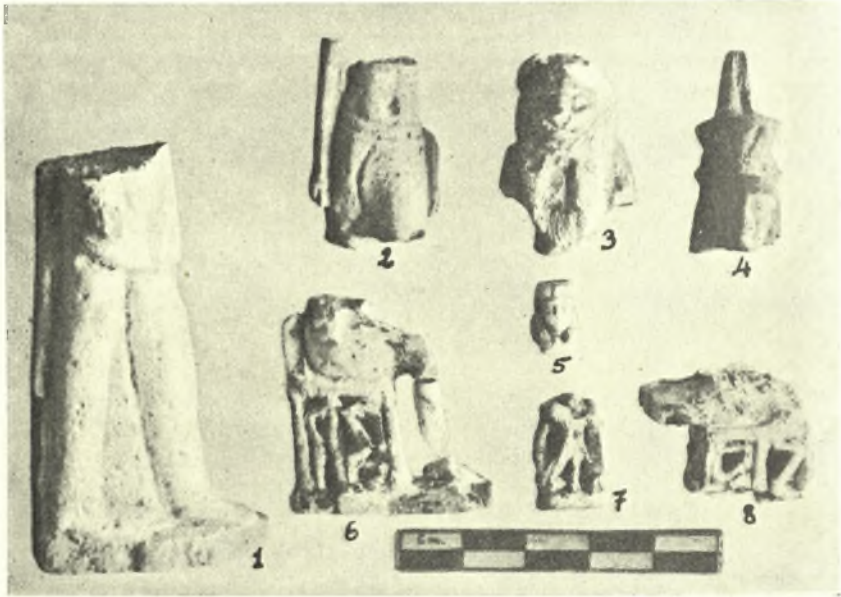
Εἰκ. 1. Χαλκᾶ εὐρήματα ἐξ Ἀμνισοῦ.

ὀλιγώτερον τετραγαμμένα. Εἰς τὸ βαθύτατον στρώμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπροχωρήσαμεν, ἐφάνησαν εἰς ἓν σημεῖον μερικὰ πρωτογεωμετρικά, γεωμετρικά καὶ ἀνατολίζοντα ὄστρακα. Τοιοῦτοτρόπως ἀποκαθίσταται πλήρης ἡ συνέχεια τῆς λατρείας ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀπὸ τῆς πρωτογεωμετρικῆς μέχρι τῆς ὑστερωτέρας ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ὅμοια γεωμετρικά ὄστρακα ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰ ἀνώτατα στρώματα ὁμοῦ μετὰ ῥωμαϊκῶν λύχνων.

Ὅπως δῆποτε, παρὰ τὴν διαταραχὴν ταύτην ἐκ μεταγενεστέρων σκαφῶν, πιθανώτατα ὑπὸ θησαυροθηρῶν, διακρίνονται καθαρῶς δύο μεγάλα στρώματα εἰς τὸν ἀνασκαφέντα χῶρον: Τὸ βαθύτερον κείμενον Μινωικὸν οἰκοδόμημα (ΠΑΕ 1933 σ. 94-95 εἰκ. 1-2) ἀνεκαλύφθη καὶ ἐνταῦθα βαῖνον περαιτέρω πρὸς Νότον καὶ ἐκτισμένον διὰ τῶν αὐτῶν ὠραίων πελεκητῶν πωρολίθων. Διατηρεῖται ὅμως ἐνταῦθα μέχρις ὑψηλοτέρου σημείου, εἰς τρό-

πον ὥστε ἤδη εἰς βάθος 1 μ. ὑπὸ τὸ ἔδαφος συναντᾶται ἡ ἀνωτάτη σειρά τῶν λίθων του. Ἀκριβῶς λοιπὸν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπάρχει τὸ πρῶτον στρώμα τοῦ ἱεροῦ, τὸ ῥωμαϊκόν, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ ἀφθόνων πηλίνων λύχνων καὶ ἀφθόνων πωρίνων γλυπτῶν περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν ἀμέσως κατωτέρω.

Τὸ δεύτερον στρώμα, τὸ ἀρχαϊκόν, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῆς μελανῆς γῆς τῆς βριθούσης χαλκῶν εὐρημάτων καὶ ἀντικειμένων ἐξ αἰγυπτιακῆς

Εἰκ. 2. Εὐρήματα αἰγυπτιακῆς φαγεντιανῆς ἐξ Ἀμνισοῦ.

φαγεντιανῆς (ΠΑΕ ἐ.ἀ. 97), εὐρίσκεται ἐν μέτρον βαθύτερον. Μεταξὺ τῶν δύο στρωμάτων μεσολαβεῖ στρώσις ἄμμου (οὐχὶ τόσον ἐμφανῆς ὅσον εἰς τὸν περυσινὸν τομέα, ἐ.ἀ. 97) καὶ στρώμα λίθων μετὰ γῆς κενὸν παντὸς ἄλλου εὐρήματος, πλην ἀσημάτων ἀραιωτάτων ὀστράκων. Ἰδιαιτέρως σπουδαῖον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἀρχαϊκόν στρώμα εὐρίσκεται ἐνταῦθα βαθέως ἐντὸς τοῦ Μινωικοῦ οἰκοδομήματος. Τούτου ἄρα οἱ τοῖχοι ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἱερὸν τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς.

Τὰ κινητὰ εὐρήματα τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφικῆς περιόδου παρουσιάζουν ὄλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον: Τὸ μελανὸν στρώμα παρουσίασε πλῆθος χαλκῶν ἀμόρφων τεμαχίων, δύο χαλκᾶ εἰδώλια βοῶν (εἰκ. 1, 1 καὶ 3), χαλκοῦν δακτύλιον μὲ πλατεῖαν ἔλλειψοειδῆ σφενδόνην φέρουσαν γλυφὴν ὀκλάζοντος τετραπόδου (εἰκ. 1, 5), πόδα σκεύους ἐν σχήματι πέλματος λέοντος (εἰκ. 1, 2), κολοβὸν

διπλοῦν πέλεκυν (εἰκ. 1, 6) κολοβὸν εἰδῶλιον γυμνῆς γυναικείας μορφῆς (κουροτρόφου; εἰκ. 1, 4) τέλος δὲ χαλκοῦν νόμισμα, τὸ ὁποῖον ὄμως (τελείως ὄν ἐφθαρμένον) ἐκυλίσθη ἕως ἐκεῖ ἐκ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων.

Τὰ ἐξ αἰγυπτιακῆς φαγεντιανῆς εὐρήματα εἶναι πρωτίστως δύο μικρὰ καθήμενα μορφαὶ κολοβαί, ὧν τὰ βάθρα φέρουσιν αἰγυπτιακὰ κοσμήματα (εἰκ. 2, 6 καὶ 8). Τεμάχια μᾶλλον ἢ ἦττον κολοβὰ ἱσταμένων μορφῶν (εἰκ. 2, 1-2). Κεφαλαὶ θεοτήτων (εἰκ. 2, 4-5). Τὸ ἄνω ἡμισυ λεοντοκεφάλου μορφῆς, πιθανῶς τῆς μεμφιτικῆς θεότητος Σεχμέτ (πρβλ. A. Ermann, Die ägypt. Religion 16) καὶ διάφορα ἄλλα τεμάχια καὶ ἐξαρτήματα. Εὐρέθη τέλος μικρότατον λεπτόν δισκάριον χρυσοῦν, πλῆθος ψήφων ἐκ διαφόρων ὕλικῶν, ἐπιπεδόκυρτον φακοειδὲς ἐξάρτημα ὀρείας κρυστάλλου καὶ ἕτερα μικροευρήματα.

Εἰκ. 3. Πώρινα γλυπτὰ ἐξ Ἀμνισοῦ.

Ἡ στενὴ ἄρα σχέσις τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὴν Αἴγυπτον καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προφανῆς, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον πιστοποιοῦσι ταύτην καὶ τὰ εὐρήματα τοῦ υπερκειμένου ῥωμαϊκοῦ στρώματος. Ἐνταῦθα ἐλλείπουσιν αἱ ἀρχαιότητες ἐκ χαλκοῦ καὶ φαγεντιανῆς, ἀφθονοῦσι δὲ τὰ λίθινα ἀντικείμενα. Εὐρέθησαν: Ὅπισθιον μέρος πελωρίου πωρίνου πτηνοῦ, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ ἄνευ ἀμφιβολίας ἢ ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον εὐρεθεῖσα ὑπερφυσικοῦ μεγέθους κεφαλὴ ἰέρακος, εἰκ. 3, 2 καὶ 4. Τεμάχιον ἐκ κεφαλῆς ἄλλου ἰέρακος ἔφερεν ἐνθέτους ὀφθαλμούς ἐξ ἀποπεσούσης ὕλης. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἱεροῦ πτηνοῦ τῆς αἰγυπτιακῆς ἡλιακῆς θεότητος, τοῦ Ὄρου. Δύο πώρινα βόεια ὄτα καὶ δύο κέρατα τοῦ αὐτοῦ ὕλικου ἀνήκουν πιθανώτατα εἰς τὸν ἱερόν Ἄπιν. Τὸ ἐν τῶν ὄτων διατηρεῖ ἐσωτερικῶς λείψανα ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ. Ἐπίσης εὐρέθησαν

πόδες πτηνῶν καὶ λεόντων συμφυεῖς μετὰ πωρίνων ἰωνικῶν κιονοκράνων, ἐφ' ὧν ἐπεκάθητο (εἰκ. 3, 1 καὶ 3). Ἐν ἄλλο πτηνόν, πιθανότατα ἀετός, ἔλλιπες τὴν κεφαλὴν, σύγκειται ἐκ χονδροκόκκου νησιωτικοῦ μαρμάρου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου εἶναι μικρά, καλῶς διατηρουμένη μαρμαρινὴ κεφαλὴ,

Εἰκ. 4. Μαρμαρινὴ κεφαλὴ Πλούτωνος-Ἄσιδος.

(εἰκ. 4). Ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ κρανίου ὑπάρχει ὀπὴ καὶ πέριξ ταύτης τὸ μάρμαρον φέρει κυκλωτερῆ λείαν ἐπιφάνειαν, ἴσως ἐπεκάθητο ἐνταῦθα πόλος ἕξ ἄλλου τεμαχίου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ Πλούτωνος-Ἄσιδος. Μνημονευτέα ἔτι εἶναι ἄνω μέρος ἐφθαρμένης μικρᾶς μαρμαρινῆς καρνάτιδος καὶ δύο κορμοὶ κολοβῶν μαρμαρίων ἀγαλματίων. Ἄν ἐν θραῦσμα κατειργασμένου μαρμάρου εἶναι πράγματι τεμάχιον μηροῦ, τότε ὑπάρχει ἔλπις νὰ ἀνεύρωμεν καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἀγαλμα πλέον ἢ φυσικοῦ μεγέθους.

Ἰδιαιτέρας σπουδαιότητος εἶναι τρία συναπτόμενα τεμάχια ἕξ εὐμεγέθους μαρμαρίνου ἀγγείου (πλειόνων τοιοῦτων ἀγγείων τὰ τεμάχια εὐρέθησαν, ὧν με-

ρικὰ φέρουν καὶ πλαστικὸν διάκοσμον κλάδων, καρπῶν κλπ.). Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἔφερον ἐπιγραφὴν δίστιχον, ἧς διεσώθη τὸ δυστυχῶς ἀκατάληπτον τέλος:

— — — ΘΕΝΑΤΑ
— — — ΜΕΡΩΣ

Ἴσως ἡ πρόσδος τῶν ἀνασκαφῶν ἀποκαλύψῃ καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀγγείου τεμάχια, οὕτω δὲ μᾶς διαφωτίσῃ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν λατρευομένων θεοτήτων.

Ἐκ τῶν ἀφθόνως εὐρεθέντων λύχνων εἰς φέρει τὴν ὑπογραφὴν Κλάρου.

Τινὲς δεικνύουν παραστάσεις, ἧτοι γοργόνεια, κρατῆρα ἐξ οὗ συμμετρικῶς ἐκφύονται δύο σταφυλαί, Ἐρωτίσκον, ἀλεκτρονομαχίαν. Περιεργοὶ εἶναι δύο παραστάσεις σκιρτῶντος αἰγάγου καὶ ἑτέρου καλπάζοντος, ἔτι δὲ περιεργότερα μία τρίτη ἀπεικονίζουσα ταῦρον ὑπὲρ τὸν ὅποιον ἐν ὀριζοντίᾳ στάσει αἰωρεῖται ἀνθρωπίνη μορφή. Πᾶσαι αἱ παραστάσεις αὗται ἐνθυμίζουσι ζωηρῶς τοὺς μινωικοὺς σφραγιδολίθους. Δεδομένου ὅτι τοιοῦτοι θὰ εὕρισκοντο πάντοτε τυχαίως, ὅπως εὕρισκονται καὶ σήμερον, νὰ ὑποθέσωμεν ἄρα γε ὅτι ἐκεῖθεν ἀντέγραψεν ὁ λυχνοποιὸς τὰς παραστάσεις του καὶ ὅτι ἡ τρίτη τοιαύτη δὲν εἶναι τίποτε ὀλιγώτερον ἀπὸ μίαν μινωϊκὴν ταυροπαιδιάν;

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἱεροῦ Ἀμνισοῦ ἀποβαίνει οὕτω λίαν ἐνδιαφέρουσα, ἰδίως μετὰ τὴν πιστοποίησιν τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Ἕλληνας ἐχρησιμοποίησαν αὐτουσίους τοὺς τοίχους τοῦ μινωικοῦ κτηρίου, ὅτε ἐγκατέστησαν τὸ ἱερόν των. Οὕτως ἀποβαίνει πιθανώτερα ἢ ὑπόθεσις, ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς συνεχοῦς λατρείας ἀπὸ τῆς μινωϊκῆς μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ αὐτὸ γεγονὸς παρατηρήθη καὶ εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Τίρυνθος, ὅπου ὁ ἀνατολικὸς τούτου τοῖχος (ὡς καὶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πρόκειται) ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὸν ἑλληνικὸν ναόν. Ἡ ἐξακριβωσις τοῦ πράγματος τούτου καὶ ἐν τῇ μινωϊκῇ Κρήτῃ, ὅπου διάφοροι λαοὶ καὶ διάφοροι θεοὶ διεδέχθησαν ἀλλήλους, θὰ εἶχε τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας.

ΣΤ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰς πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἴτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἴτε ὑπ' ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ ἔτος 1934 βιβλία, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

[Εἰς τὸ τέλος τοῦ τίτλου ἐκάστου βιβλίου τίθεται ἐντὸς παρενθέσεως τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ. Ὄπου δὲν ὑπάρχει παρενθεσις, δωρητὴς ὑπονοεῖται ὁ συγγραφεὺς].

1. **Åberg, N.:** Bronzezeitliche und früheisenzeitliche Chronologie. T. 4: Stockholm 1933.
2. **Ἀραποπούλου, Κ. Θ.:** Ὁ Δημοσθένης ὡς πολιτικὸς καὶ ρήτωρ. Ἀθήναι 1931.
3. **Ἀρβανιτάκη, Γ. Α.:** Chronométrie musulmane. P. 1-2: Athènes 1934.
4. **Ἀριστόφρονος, Παν.:** Πλάτωνος Ἀκαδήμεια. Ἐν Ὁξφόρδῃ 1933.
5. **Babinger, Fr.:** J. H. Mordtmann zum Gedächtnis. Berlin 1933.
6. **Βαλέτα, Γ.:** Ὁ ἐπιστημολόγος Γ. Γαρδίκας. Ἀθήνα 1934.
7. **Banerji, R. D.:** Eastern indian School of mediaeval Sculpture. Delhi 1933.
8. **Βελανιδιώτη, Ἰεζεκιάλ.:** Τροποποιήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων. Ἐν Ἀθῆναις 1934.
9. **Benecke, H.:** Die Seepolitik der Aitolier. In. Diss. Hamburg 1934.
10. **Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία.** Ἀρ. 1: 1931. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἑλλάδος).
11. **Bollettino** dell' Associazione Internazionale degli Studi Mediterranei. Anno 5, 1934. Roma (Γ. Π. Οικονόμος).
12. **Βολονάκης Μ. Δ.:** Αἱ Ἀθῆναι τὸ αἰώνιον Ἑλληνικὸν ἄστυ. Λόγος. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
13. » » Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀπαύγασμα τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Λόγος. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
14. **Burr, Dorothy:** Terra - cottas from Myrina in the Museum of Fine Arts, Boston 1934.
15. **Caputo G.:** Σικελία presso Atene. Roma 1933. Ἀπ.: Rendiconti d. Cl. d. Scienze morali... d. Real. Accad. Naz. d. Lincei, s. 6. v. 9.
16. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.:** Εἰς τὴν Εὐσταθίου Μακρομβολίτου Ἀκριτηίδα. Ἀθήναι 1933. Ἀπ.: « Byz.- Neugr. Jahrb. » 10.
17. » » Μακεδονικῆς ἐπιγραφῆς ἐκδοσις νέα. Ἀπ.: « Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου ». Ἐν Ἀθ. 1935.
18. **Χατζιδάκι, Γ. Ν.:** Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα. T. 2: Ἐν Ἀθήναις 1931 (Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης).

19. Χατζιδάκη, Ι.: Tyllissos. Paris 1934 (Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή).
20. Ἀντώνιος Ἀν. Χρηστομάνος <† 25 Ἀπριλ. 1933>. Λόγοι ἐκφωνηθέντες κατὰ τὸ τελεσθὲν τῇ 8ῃ Νοεμβρ. 1933 εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐπιστημ. μνημόσυνον ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
21. Κυπριακὰ Χρονικά. Ἔτ. 10, 1934, Ἐν Λάρνακι (Κύπρου), (Ἐκδοτικὴ Ἐπιτροπή).
22. Θεσσαλικά Χρονικά. Τ. 2-3. Ἀθῆναι 1931- '33 (Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία Θεσσαλῶν).
23. **Compte Rendu de la Société Hellénique d'Anthropologie** (1931-'32). Ἄπ.: «Rev. Anthropol.» Ann. 44, 1934 (Ἑλληνικὴ Ἀνθρωπολογικὴ Ἑταιρεία).
24. **Cronaca dei ristauri, dei progetti e dell' azione tutta dell' Ufficio Regionale ora Soprintendenza dei Monumenti di Venezia.** Venezia 1912.
25. **W. Doerpfeld.** Als Sie am 26. Dezember 1933 Ihr achtzigstes Lebensjahr, .. [Gratulationsschreiben an Wilhelm Dörpfeld]. A. τ. [1934].
26. **Drerup, Eng.:** Kulturprobleme des Klass. Griechentums. 2: Der Humanismus. Baderborn 1934.
27. Ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων (Ἐθνικ[οῦ] καὶ Καποδιστριακ[οῦ] Πανεπιστημίου) Ἀθηνῶν κατὰ τὸ πανεπιστημιακὸν ἔτος 1931-'32 ἐπὶ Πρυτάνεως Κ. Δυοβουλιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1933 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
28. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τ. 2: Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1932 (Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης).
29. **Etnolog.** Τ. 5 (-6) Ljubljana 1933 (Ἀ. Ὁρλάνδος).
30. Ἡ ἐξελληνίσις τοῦ Ἀρχαίου κόσμου [L'hellénisation du monde antique]. Διαλέξεις γινόμεναι εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἀνωτέρων Κοινωνικῶν Σπουδῶν τῶν Παρισίων ὑπὸ Ad. Reinach [κ. ἄ.] Μετάφρ. Εὐανθίπης Π. Μακκά. Τ. 1 (Ἡ μεταφράστρια).
31. **Friedrich, Joh.:** Ras Schamra. Leipzig 1933.
32. **Γεδεῶν, Μ. Ι.:** Πέντε συγγενεῖς ἐκ Λέρου Ἀρχιερεῖς Ἡρακλείας (1714-1830). Ἐν Ἀθήναις 1934.
33. **Γιαννοπούλου, Ν. Ι.:** Ἐπιγραφαὶ ἐκ Θεσσαλίας. 1934. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
34. » » Τὰ Μετέωρα. Βόλος 1926.
35. » » Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ξενίας ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἀθῆναι 1934. Ἄπ.: Θεσσαλικά Χρονικά, Τ. 4.
36. **Goldston, Ed.:** Illustrated catalogue of objects of art. London.
37. **Μεσαιωνικά Γράμματα:** Τ. 2: Ἀθ. 1934 (Σύλλογος Μεσαιωνικῶν Γραμμάτων).
38. **La Grèce d'aujourd' hui** (Alexandrie 1933). Ἄπ.: «La Gazette d'Orient». Ann. 7, N. S., Décembre 1933 (Γ. Π. Οικονόμος).
39. **Τουριστικὴ Ἑλλάς.** Ἔτ. 5: 1934 (Τουρισμός).
40. **Ἑλληνικά.** Ἔτ. 7: Ἐν Ἀθήναις 1934 (Σύλλογος Ὁφελίμων Βιβλίων).
41. Ἡ Ἑταιρεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ . . . πρὸς τοὺς Ἑλληνας διανοουμένους . . . 10 Ἀπριλ. 1934.
42. **Εὑρετήριον τῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος.** Α', τχ. Γ' ὑπὸ Ἀ. Κ. Ὁρλάνδου Ἐν Ἀθήναις 1933 (Υπουργεῖον Ἐρησκευμάτων κ. Παιδείας).
43. **Περὶ ἰδρύσεως ἐν Κερκύρᾳ τῆς Ἴονίου Ἑταιρείας.** Κέρκυρα 1934 (Ι. Παπαδημητρίου).
44. **Hiller v. Gärtringen, F.:** Noch einmal das Archilochosdenkmal von Paros. Berlin 1934. Ἄπ.: Nachrichten v. d. Gesellsch. d. Wiss. z. Göttingen Philol. - hist. Kl. 1. N. F., Bd 1, Nr. 2.

45. **Hitt, L. W.:** The Parthenon (Carnegie Magazine» V. 7, Nr. 1, Pittsburgh, PA, April 1933).
46. **Die Griechischen Horizonte,** Jg. 1, N° 1: Mai 1934 (Τουρισμός).
47. **Καββαδά, Στεφ.:** Ἡ ἐν Χίῳ βιβλιοθήκη Κοραῆ. Ἐν Ἀθήναις 1933 (Ἐφορεία Σχολικοῦ Ταμείου Δήμου Χίου).
48. **Κανόνες τοῦ ἀλφαβητικοῦ καταλόγου** τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρετταν. Μουσείου (Rules for compiling the catalogues . . .). Μετάφρ. Νικίου Βέρτη. Πρόλογος Γ. Χαριτάτη. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Γεν. Συμβ. Βιβλιοθ. Ἑλλάδος).
49. **Κανόνες τοῦ ἀλφαβητικοῦ καταλόγου** τῶν Ἰταλικῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν (Regole per compilazione del catalogo alfabetico). Μετάφρ. Νικίου Βέρτη. Πρόλογος Γ. Χαριτάκη. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Γενικὸν Συμβούλιον Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος).
50. **Καρδαμάτη, Ι. Π.:** Νάρκη φυλετικῆ (Ἀθῆναι) 1934.
51. **Karo, G.:** Führer durch Tiryns. Aufl. 2. Athen 1934.
52. **Kaye, G. R.:** Bakhshālī manuscript. P. 3 Delhi 1933.
53. **Κατσαρά, Κ. Μ.:** Γύρω ἀπὸ τὴν διάνοιαν καὶ τὸ σῶμα [Ἀθῆναι] 1934.
54. **Κεραμοπούλλου, Α.:** Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ. 1933. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
55. » » Ἀρχαῖα ἐξ Ἀμφιπόλεως. Αἰγυπτιακά. 1934. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
56. » » Ἐρευναι καὶ ἀνασκαφαὶ ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἄπ.: ΠΑΕ 1933.
57. » » Ὅδηγὸς τῶν Δελφῶν. Ἐν Ἀθήναις 1908.
58. **Κοραῆ, Ἀδ.:** Ἀνέκδοτοι λεξιλογικαὶ σημειώσεις καὶ ἐπιστολαί. Ἐν Ἀθήναις 1934. (Ἐφορεία τοῦ Σχολικοῦ Ταμείου Δήμου Χίου).
59. » « Σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1822 ἔτους. Ἐκδίδ. . . ὑπὸ Θωμ. Π. Βολίδου. Ἐν Ἀθήναις 1933. (Θ. Π. Βολίδης).
60. **Κουρουγιώτη, Κ.:** Ἐλευσίς. Ἐν Ἀθήναις 1934.
61. **Κουρτίδου, Κ. Γ.:** Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μυστήρια . . . Ἐν Ἀθήναις 1934.
62. **Kunze, E.:** Orchomenos. 4: München 1934.
63. **Κυπαρίσση, Ν.:** Ἀνασκαφὴ Μυκην. Νεκροταφείου Ἀρχ. Ἀχαΐας. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἄπ.: ΠΑΕ 1933.
64. » » Κατάλογος τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας καὶ τοῦ μουσείου αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1934.
65. **Λεβίδου, Ν. Δ.:** Βασιλεία συνταγματικῆ μετὰ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἀθῆναι 1934.
66. » » Πίναξ τινῶν τῶν δημοσιευθέντων ἔργων, βιογραφικαὶ τινες σημειώσεις περὶ αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1934.
67. **Leider, Er.:** Der Handel of Alexandria (Hamburg 1933).
68. **Λογοδοσία τεσσαρακονταετίας (1894-1934)** Ἑταιρείας «Ὁ Ἑλληνισμός». Ἐν Ἀθήναις 1934 (Ἑταιρεία Ἑλληνισμός).
69. **Λυκούργος, Κ. Θ.:** Ἀραποπούλου: Λυκούργου Λόγος κατὰ Λεωκράτους μετάφρ. εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ εἰσαγωγῆς. . . Ἐν Ἀθήναις 1933.
70. **Μαλτέζου, Κ.:** Contribution à la recherche des dimensions des clepsydres . . . Ἄπ.: «ΠΑΑ» 8, 1933.
71. » » Les subdivisions du doigt chez les Grecs. Ἄπ.: «ΠΑΑ», 8, 1933.

72. **Μάργαρη, Δ. Κ.:** Ὁ ἀλφαβητικὸς κατάλογος τῶν βιβλιοθηκῶν. Ἐν Ἀθήναις 1934. (Γεν. Συμβ. Βιβλιοθ. Ἑλλάδος).
73. **Μαρινάτου, Σπ. Ν.:** Ἀνασκαφαὶ Ἀμνισοῦ Κρήτης. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ 1933.
74. » » Zur Orientierung der Minoischen Architektur. Ἀπ.: «Proceed. of the 1st Intern. Congr. of Prehist. and Protohist. Sc., London Aug. 1-6, 1932.
75. **Meritt, B. D. - West, A. B.:** The Athenian assesment of 425 B. C. An Arbor 1934.
76. **Μινωΐδης, Μηνᾶς:** Calliope... Paris 1825 (Δωρ. ἀγν.).
77. **Μπακαλάκι, Γ.:** Ἀνασκαφή ἐν Φλωρίνῃ τῆς Ἄνω Μακεδονίας. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ, 1933.
78. **Οἰκονόμου, Γ. Π.:** Ἐκθεσις περὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1933 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας πεπραγμένων. Ἐν Ἀθήναις 1934.
79. » » Ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τροάλλων [Ἐν Ἀθήναις] 1925. Ἀπ.: ΑΕ, 1923, σ. 59-101.
80. » » Γένεσις καὶ ἐξέλιξις τῶν Μουσείων (Βραδυνή, Ἄρ. 3362-63: 11-12 Ἰουνίου 1934).
81. » » Μίνδη-Μένδη, ἡ πατρὶς τοῦ Παιωνίου [Ἐν Ἀθήναις] 1926. Ἀπ.: ΑΕ 1924, σ. 27-40.
82. » » Ναοποιοὶ καὶ Ἐσσηνες [Ἐν Ἀθήναις 1924]. Ἀπ.: Ἀρχ. Δελτ. 1922, σ. 258-346.
83. **Ὀρλάνδου, Ἄν. Κ.:** Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀλιφείρας. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: «Ὀλυμπ. Ἀρχεῖον».
84. » » Ἀνασκαφή Σικυῶνος. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἀπ.: ΠΑΕ 1933.
85. » » Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ τζαμίου Ὄσμάν Σάχ τῶν Τρικυάλων. Ἀπ.: ΠΑΑ. 4, 1929.
86. » » Ἀνατολίζουσαι Βασιλικαὶ τῆς Λακωνίας. Ἐν Ἀθήναις 1927. Ἀπ.: «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.» Τ. 4.
87. » » L'église byzantine des Saints Apôtres à Léondari, Paris (1921). Ἀπ.: «Rev. Et. Gr.» Τ. 34, 1921.
88. » » Ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Πέτα. Ἐν Ἰωαννίνοις 1929. Ἀπ.: «Ἡπειρ. Χρον.» 1929.
89. » » Νεώτεροι ἐρευναὶ ἐν Ἀγίῳ Τίτῳ τῆς Γορτύνης. Ἐν Ἀθήναις 1926. Ἀπ.: «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.» Τ. 3.
90. » » Eine unbeachtete Kuppelform. Ἀπ.: «Byz. Zeitschr.», 30, 1930.
91. » » Ὁ Μεδρσεές τοῦ κάστρου τῆς Μυτιλήνης. Ἀπ.: «Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλ.» 1929.
92. » » Μνημεῖα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου. Ἡ Κόκκινη Ἐκκλησιὰ (Παναγία Βελλᾶς). Ἀπ.: «Ἡπειρ. Χρον.» Τ. 2, 1927.
93. » » Μεσαιωνικὰ μνημεῖα Ὀρωποῦ καὶ Συκαμίνου. Ἀθ. 1927. Ἀπ.: Δελτ. Χριστ. Ἀρχ. Ἐτ., Τ. 4.
94. » » Ἡ Μονὴ Βαρνάκοβας, Ἀθήναι 1922.
95. » » Δύο ἀνέκδοτοι ναοὶ τῶν Ἀθηναίων Μπενιζέλων. Ἐν Ἀθήναις 1931. Ἀπ.: «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.» Τ. 8.

96. **Ὀρλάνδου, Ἀν. Κ.**: Ναοὶ τῶν Καλυβιῶν Κουβαρῶ. Ἐν Ἀθήναις 1923. Ἄπ.: «Ἀθηνᾶ» Τ. 35.
97. » » Συμπληρωματικά περὶ τῆς Βασιλικῆς τῶν Καλυβιῶν Κουβαρῶ. Ἐν Ἀθήναις 1932. «Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ.». Τ. 9.
98. » » Προστομαῖον τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου. Φραγκικὴ σφραγὶς ἐκ Δαφνίου. Ἄπ.: «Ἀρχ. Δελ.» Τ. 9, 1924-'25.
99. » » Τεμάχια τραπεζῶν τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου Κρήτης. Ἄπ.: «Byz.-Neugr. Jahrb.», 6, 1928.
100. **Παχνοῦ, Ἀλ. Ν.**: Χίος. Ἀθήναι 1934. Ἄπ.: «Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ.» Τ. 24, σ. 604 - 622.
101. **Παπαδημητρίου, Ι.**: Προϊστορικὸς συνοικισμὸς παρὰ τὴν λίμνην Λικέρι τῆς Βοιωτίας. 1931. Ἄπ.: ΠΑΑ 6, 1931.
102. **Παρασκευαΐδου, Σ. Γ.**: Ἐπιγραφαὶ ἐκ Μυτιλήνης. 1934. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
103. **Peirce, H. - Tyler, R.**: L'art byzantin. T. 2. Paris 1934 (Ἄντ. Ἐμ. Μπενάκης).
104. **Πρακτικά Συνεδριῶν** (Ἑλλην. Ἀνθρωπολ. Ἑταιρείας) τοῦ ἔτους 1932 - '33. Ἀθήναι (Ἑλλ. Ἀνθρωπολ. Ἐτ.).
105. **Proceedings** of the Cambridge Antiquarian Society. V. 34: Cambridge 1934 (Cambr. Antiqu. Soc.).
106. **Report** ([of the] Prince of Wales Museum of western India) for the year 1932 - '33. Bombay 1933 (Διεύθυνσις Μουσείου).
107. **Robinson, D. M.**: A new greek inscription from Macedonia. Ἄπ.: «Amer. Journ. of Archaeology», V. 37, 1933, N° 4, σ. 602 - 604.
108. **Roehlig, Jos.**: Der Handel von Milet. Hamburg 1933. Diss. In.
109. **Saeflund, G.**: Le mura di Roma republicana. Uppsala 1932.
110. **Sahni, D. R.**: Guide of the Buddhist ruins of Sarnath. Delhi 1933.
111. **Schneider, G.**: Θεωρία καὶ ἱστορία τῆς βιβλιογραφίας. Μετάφρ. ὑπὸ Γ. Χ. καὶ Στέλλας Πέππα. Ἐν Ἀθήναις 1933 (Γενικὸν Συμβούλιον Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος).
112. **Siemienski, Jos.**: Les symboles graphiques dans les éditions critiques de textes. Projet d'unification. Varsovie 1927.
113. **Σωτηριάδης, Γ.**: Ἀνασκαφὴ Μαραθῶνος. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἄπ.: ΠΑΕ 1933.
114. **Σωτηρίου, Γ.**: Ἀνασκαφὴ Νέας Ἀγχιάλου. Ἐν Ἀθήναις 1934. Ἄπ.: ΠΑΕ 1933.
115. **Staehtlin, Fr. - Meyer, E. - Heidner, A.**: Pagasai und Demetrias. Berlin. Leipzig 1934.
116. **Στατιστικὴ** βιβλιοθηκῶν δημοσίου χαρακτῆρος κατὰ τὸ ἔτος 1927. Ἀθήναι 1933 (Ἐπιχειρηματικὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας).
117. **Στατιστικὴ** τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιοδικοῦ Τύπου κατὰ τὸ ἔτος 1927. Ἀθήναις 1931 (Ἐπιχειρηματικὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας).
118. **Statuts** de la Société Royale Égyptienne de Papyrologie. Le Caire 1930.
119. **Σταυροπούλλου, Φ. Δ.**: Τιμητικὸν ψήφισμα Ἀλῶν τῶν Ἀραφηνίδων. 1934. Ἄπ.: ΑΕ 1932.
120. **Στεφανίδου, Β. Κ.**: Ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ὁ Λέσβιος. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).
121. **Sydähoff, B. v.**: Das Balkanproblem und die Balkandynastien. Leipzig (1908).
122. **Symbolae Osloenses**. Fasc. 13: Osloae 1934 (Γ. Π. Οἰκονόμος).

123. **Ἐθνικὸν Συνέδριον** πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἐχθρῶν καὶ διαφθορῶν τῆς Ὀρησκείας . . . Ἐν Ἀθήναις 1925 (Παλ. δωρ.).
124. **Ἐθνικὸν Συνέδριον**. Τχ. 1: Πρακτικὰ γεν. συνελεύσεων. Ἀθήνησι 1925 (Παλ. δωρ.).
125. **Tanaka, Hidenaka**: Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας 1933 (Ἰαπωνιστί).
126. **Θρακικά**. Τ. 5. Ἐν Ἀθήναις 1934 (Θρακικὸν Κέντρον).
127. **Θρεψιάδου, Ι.**: Μικρὰ σκαφή παρά τὴν Ἀγ. Παρασκευήν. 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
128. **Valmin, N.**: Die Zeus-Stoa in der Agora von Athen, Lund 1934 (Bull. d. la Soc. R. d. Lettres de Lund, 1933 - '34, I).
129. **Wace, A. J. B.**: Chamber tombs at Mycenae. Oxford 1932.
130. **Weiss, J.**: Bericht über die Länder- und Völkerkunde Südosteuropas . . . Ἀπ.: «Geogr. Jahrb.» 48.
131. **Wrede, W.**: Attika. Athen 1934.
132. » » Attische Mauern. Athen 1933.
133. **Ξυγγοπούλου, Α.**: Τὰ ψηφιδωτὰ τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ἐν Θεσσαλονίκῃ 1934. Ἀπ.: ΑΕ 1932.
134. **Ζαχοπούλου, Κ. Α.**: Ἱστορικαὶ σελίδες περὶ τῆς ἐν Κασαμπᾷ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος (1625-1922). Ἐν Ἀθήναις 1934.
135. **Ziebarth, E.**: Der griechische Kaufmann im Altertum. München: 1934.
136. **Ἀγοραὶ καὶ ἀνταλλαγαί**. Εἰσήχθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1934 ἐξ ἀγορᾶς 102 νέοι τόμοι καὶ ἐξ ἀνταλλαγῆς 81.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

Τῆ 4^η Μαρτίου 1934 ἡμέρα Κυριακῆ καὶ ὥρα 5 1/2 μ. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ τε Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1934, ἀκούσωσι δὲ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ 1933, ὡς καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ 1933.

Παρήσαν ἑταῖροι τριάκοντα τρεῖς. Γενομένης φανεραῦ ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Π. Πουλίτσας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γκίκας Χρυσούλης, Α΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Μέγας καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Ι. Θρεψιάδης.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Γ. Μέγας ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως κατὰ τὸ ἔτος 1933 ἢ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην. Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1934 οἱ κ. κ. Βασ. Αἰγινήτης, Εὐάγγελος Κρητικός, Γεώργιος Παπαϊωάννου, Μιλτ. Πουρῆς καὶ Ἄγγελ. Σταυρόπουλος.

Διακοπείσης μετὰ ταῦτα τῆς συνεδρίας καὶ ἐπαναληφθείσης τὴν 6 1/2 ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1933 μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας γενομένων ἀνασκαφῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Οι υπογεγραμμένοι αποτελούντες την εξελεγκτικήν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1935 προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τῆς 23 Φεβρουαρίου 1935 ἔγγραφου τοῦ κ. Προέδρου ἐπελήφθημεν τοῦ ἔλέγχου τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τοῦ λήξαντος ἔτους 1934, ἐκ τῶν λογιστικῶν καὶ ταμιακῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα :

· Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α) Χρέωσις :

1) Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Ἰανουαρίου 1934.	Δρχ.	47742.05
2) Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	»	1133633.—
3) Ἀναλήψεις ἐκ τῶν ἐπ' ἀνοικτῶν λογαριασμῶν καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	278408.90
4) Ἐπιστροφαὶ χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφάς.		10.—
5) Προῖον 5 δμολογιῶν Δαν. 1922, 6 1/2%, κληρωθειῶν εἰς τὸ ἄρτιον		500.—
Σύνολον	Δρχ.	<u>1460293.95</u>

β) Πίσωσις :

1) Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρχ.	640309.35
2) Καταθέσεις ἐπ' ἀνοικτῶν λογαριασμῶν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	796734.50
3) Προκαταβολαὶ δι' ἀνασκαφάς ἐπιστραφεῖσαι	»	10.—
4) Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμ. 1934	»	23240.10
Σύνολον	Δρχ.	<u>1460293.95</u>

Ἀνάλυσις Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων.*α) Ἐσοδα :*

1) Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρχ.	356256.—
2) » μισθώματα	»	22700.—
3) » ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	»	42210.—
4) » εἰσφορὰς ἐταίρων	»	3375.—
5) » φωτογραφικὰ δελτάρια	»	216516.—
6) » πώλησις ἀχρήστου ὑλικοῦ καὶ ἄλλα ἀπρόβλεπτα ἔσοδα	»	377597.50
7) » κεκλεισμένας χρήσεις	»	114978.50
Σύνολον . . . Δρχ.		<u>1133633.—</u>

β) Ἐξοδα :

1) Εἰς μισθοὺς κλπ.	Δρχ.	139480.—
2) » ἔξοδα γραφείων	»	51874.10
3) » » βιβλιοθήκης	»	79470.25
4) » ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	4817.—
5) » ἀνασκαφὰς	»	60990.—
6) » δημοσιεύματα	»	122573.70
7) » συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά »		3500.—
8) » διδασκαλίαν	»	430.—
9) » φωτογραφικὰ δελτάρια	»	139021.90
10) » φύλακας Μουσείων	»	7748.60
11) » διάφορα ἔξοδα	»	29666.80
12) » ἀρχαιολογικὰς σπουδὰς ἐν Ἑσπερίᾳ	»	—
13) » ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	737.—
Περίσσευμα χρήσεως 1934	»	493323.65
Σύνολον . . . Δρχ.		<u>1133633.—</u>

Γ' Γενικὸς Ἱσολογισμὸς.*α) Ἐνεργητικόν.*

Τὸ Ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934 ἀνήρχετο εἰς	Δρχ.	<u>2986185.45</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :		

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρχ.	23240.10
2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἐταιρείας	»	259863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	17847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	157190.25
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1889, 4 %	»	88154.25
6) » 75 » » » 1890,5% Σιδηρ. »	»	20193.75
7) » 121 » » » 1907,5% Ἀμύνης »	»	8315.20
8) » 135 » » » 1914,5%	»	167467.65
9) » 1 ὁμολ. Ἐθν. Δανείου 1893, 5 % Κεφαλαιώσεως καὶ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140	»	640.—
10) » 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
11) » 25 ὁμολ. Ἐθν. Πρoσφυγικοῦ Δανείου 7 % 1924 »	»	183047.50
12) » 3998 ὁμολ. Ἐθν. Ἀναγκαστ. Δαν. 6 1/2 % 1922, » κληροδοτήματος Ἰ. Μαρκοπούλου	»	328814.15
13) » Καταθέσεις ἐπ' ἀνοικτῶ παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπεζῇ »	»	948777.—
14) » προκαταβολὰς	»	1932.—
15) » 180 μετοχὰς τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς	»	180000.—
16) » 110 μετοχὰς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	»	547943.70
17) » 150 ὁμολογίας Δαν. Ἑλληνοβουλγαρικῆς μετανα- στεύσεως 6 % 1923	»	52733.60
	Σύνολον . . . Δρχ.	<u>2986185.45</u>

β) Παθητικόν.

Τὸ Παθητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934

ἀνήρχετο εἰς Δρχ. 2986185.45
ἀποτελούμενον:

1) ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆς Ἐταιρείας Δρχ. 2.908.733.55

2) ἐκ τῆς μερίδος ὑπὲρ τῶν Μουσείων » 77.451.90 2986185.45

Δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἡ Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τῇ 31

Δεκεμβρίου 1934 ἀνήρχετο εἰς Δρχ. 2986185.45

ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ Δρχ. 23240.10

2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἐταιρείας » 259863.80

3) » ἀκίνητα κτήματα » 17847.50

4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς » 157190.25

Εἰς μεταφορὰν . . . Δρχ. 458141.65

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	458141.65
5)	Ἀπὸ 405 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. 1889,4 ⁰ / ₀ »	88154.25
6)	» 75 » » 1890,5 ⁰ / ₀ Σιδηροδρ. »	20193.75
7)	» 121 » » 1907,5 ⁰ / ₀ Ἀμύνης . »	8315.20
8)	» 135 » » 1914,5 ⁰ / ₀ »	167467.65
9)	» 1 ὁμολογ. Ἐθν. Δαν. 1893, 5 ⁰ / ₀ , Κεφαλαιώσεως καὶ μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140 »	640.—
10)	» 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτ. Δαν. »	25.—
11)	» 25 » » Προσφυγικοῦ Δαν. 7 ⁰ / ₀ , 1924 »	183047.50
12)	» 3998 » Ἐθν. Ἀναγκ. 6 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ , 1922, κληρο- δοτήματος Ἰω. Μαρκοπούλου . . »	328814.15
13)	» Καταθέσεις παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπέζῃ »	948777.—
14)	» Προκαταβολὰς »	1932.—
15)	» 180 μετοχὰς τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης »	180000.—
16)	» 110 μετοχὰς τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος . . . »	547943.70
17)	» 150 ὁμολογίας Δαν. Ἑλληνοβουλγαρικῆς μετανα- στεύσεως 6 ⁰ / ₀ , 1923 »	52733.60
	Σύνολον . . . Δρχ.	<u>2986185.45</u>

Περαινοῦσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 1934.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1935.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑἸΓΙΝΗΤΗΣ
ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΠΟΥΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

ΠΡΟΫΠΟ- ΛΟΓΙΣΜΟΥ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπο- λογισθέντα	Εἰσπρα- χθέντα	Διαφορὰ	
Κεφάλ.	Ἀριθ.				Ἐπὶ πλέον	Ἐπιέλιπον
Α'	1	Μερίσματα καὶ τόκοι . . .	314617	356256	41639	—
»	2	Μισθώματα	15000	22700	7700	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων .	75000	42210	—	32790
Β'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3500	3375	—	125
»	2	Συνδρομὴ Δημοσίου	40000	—	—	40000
Γ'	1	Φωτογραφαίαι καὶ Φωτογρα- φικά δελτάρια	180000	216516	36516	—
»	1-2	Ἐκ πωλήσ. φωτ. δελτ. καθα- ρὸν κέρδος Νῦ 4823	30000	—	—	30000
»	2	Ἐκ πωλήσεως ἀχρήστου ὑλι- κοῦ, καὶ ἄλλων ἀπροβλέ- πτων ἐσόδων	1000	377597	50	376597
»	3-1	Ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων: Συνδρομὴ Δημοσίου 1933	40000	50000	10000	—
»	3-2	Ἐκ καθυστερουμένων τόκων Ἐθν. Δανειῶν	40000	64978	50	24978
		Σύνολον	739117	1133633	497431	102915

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Α', ἀρθρου 3.

Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων.»

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δραχ.	34750.—
2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας	»	1840.—
3) Βασιλείου Λεονάρδου: Ἡ Ὀλυμπία. 1901	»	100.—
4) Χ. Τσουντα. Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908	»	600.—
5) Ἀντων. Κεραμοπούλου. Τοπογραφία Δελφῶν. 1912-1917	»	50.—
6) » » » Ἀποτυμpanισμός 1923	»	320.—
7) Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου. Γραφταὶ Στῆλαι Δημητριάδος - Πα- γασῶν. 1928	»	1200.—
8) Γ. Μυλωνᾶ. Ἡ Νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928	»	1575.—
9) Γ. Σωτηρίου. Χριστιανικαὶ Θῆβαι. 1931	»	1700.—
10) <Βαλέριος Στάης>. Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντι- κυθήρων	»	75.—

Σύνολον . . . Δραχ. 42210.—

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1934

ΠΡΟΫΠΟ- ΛΟΓΙΣΜΟΥ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπο- λογισθέντα	Δαπανη- θέντα	Διαφορὰ ἐπὶ ἑλαττον	
Κεφάλ.	ἄρθρ.					
Α'	1	Μισθοὶ καὶ ἐπιδόματα	147840	139480	—	8360
»	2	Ἔξοδα γραφείων	52000	51874	10	125
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	80000	79470	25	529
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	20000	4817	—	15183
Β'	1-1	Ἀνασκαφαὶ	70000	60990	—	9010
»	1-2	» κλπ. Ἰω. Μαρκοπούλου	19500	—	—	19500
»	2	Δημοσιεύματα	123000	122573	70	426
»	3	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρ- χαιολογικά	7000	3500	—	3500
»	4	Διδασκαλία	3072	430	—	2642
Γ'	1-1	Φωτογραφία καὶ φωτογραφικὰ δελτάρια	140000	139021	90	978
»	1-2	Ἀμοιβαὶ φυλάκων Μουσείων	10000	7748	60	2251
»	1-3	Πρὸς σύστασιν καὶ πλουτισμὸν Βιβλιο- θήκης Μουσείων κλπ.	38704	85	—	38704
»	2	Διάφορα ἔξοδα	30000	29666	80	333
»	3	Ἔξοδα δι' ἀρχαιολ. σπουδὰς ἐν Ἑσπερίᾳ	15000	—	—	15000
»	4	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	5000	737	—	4263
		Σύνολον	761117	640309	35	120807

Ἀνάλυσις τοῦ κεφ. Β'. ἄρθρου 1.

« Ἀνασκαφαί ».

	Πιστώσεις	
	Διατεθειταὶ	Ἀδιάθετοι
1) Μαραθῶνος	8000	—
2) Νέας Ἀγχιάλου	9000	—
3) Δυτ. Μακεδονίας	9000	—
4) Ἀρχαίας Ἀχαΐας	8000	—
5) Σικυῶνος	9000	—
6) Μεσσηνίας	—	9000
7) Μεσαιωνικῆς Λακεδαι- μονίας	7000	—
8) Ἀμνισοῦ Κρήτης	7000	—
9) Μεγάρων	4000	—
Σύνολον	61000	9000

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων
ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

Α' Ἔσοδα Δρ.	1133633.—
Β' Ἔξοδα »	640309.35
Περίσσευμα Δρ.	<u>493323.65</u>

Διαχείρησις Φωτογρ. Δελταρίων
δυνάμει τοῦ Νόμου 4823.

Προκύψαν καθ. κέρδος Δρ.	77494.10
Ἐξ αὐτοῦ:	
ὑπὲρ τῶν φ. Μουσ.	7748.80
ὑπὲρ τῶν Μουσ.	38747.05
ὑπὲρ τῆς Ἐταιρ.	30998.45 Δρ. <u>77494.10</u>

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1934.

Ο ΤΑΜΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α' ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 1932	εἰς σώματα	500
2) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1933	»	800

Β. ΠΩΛΗΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς				2) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας			
Σειρά τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμή τόμου	Ἐισπραχθέν ποσόν	Σειρά τευχῶν	Πωληθέν- τα τεύχη	Τιμή τεύχους	Ἐισπραχθέν ποσόν
1914	1	500	—	1922-1924	1	80	80
1915	1	500	—	1925-1926	1	80	80
1916	1	500	—	1927	1	80	80
1917	1	500	—	1928	2	80	160
1918	1	500	—	1929	3	80	240
1919	1	500	—	1930	3	80	240
1920	1	500	—	1931	4	80	320
1921	1	500	—	1932	5	80	400
1922	1	500	—	1933	3	80	240
1923	1	500	—				
1924	1	500	—				
1927-1928	2	500	—				
1929	3	500	—				
1930	6	500	—				
1931	38	500	—				
1932	1	250	—				
1932	9	500	—				
Ἔθροισμα	70		34 750	Ἔθροισμα	23		1840

3) Διάφορα δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀριθμὸς	Ἐπιγραφή Συγγράμματος	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος	Εἰσπραχθέν ποσὸν
1	Β. Λεονάρδου: Ἡ Ὀλυμπία. 1901 . . .	1	100	100
2	Βαλ. Στάη: Τὰ εἱρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων. 1902	1	75	75
3	Ἄντ. Κεραμοπούλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912-1917	1	50	50
4	Χρ. Τσοῦντα: Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκρο- πόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου. 1908	1	600	600
5	Ἄντ. Κεραμοπούλου: Ἀποτυμpanισμός. 1923	4	80	320
5	Ἄ. Ἀρβανιτοπούλου: Γραφαὶ Στῆλαι Δημητριάδος-Παγασῶν. 1928 . . .	1	1200	1200
6	Γεωργ. Μυλωνά: Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928	7	225	1575
7	Γ. Σωτηρίου: Χριστιανικαὶ Θῆβαι. 1931. » » » » »	3	400	1200
		1	500	500
	Ἄθροισμα	20		5620

Ἀνακεφαλαίωσις.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς	Δρ. 34750.—
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	» 1840.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας	» 5620.—
Σύνολον . . . Δρ.	<u>42210.—</u>

Γ. ΔΙΑΝΕΜΗΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Σειρὰ ἐτῶν	Ἀριθ. τόμων
1918	1
1927-1928 . . .	1
1929	1
1930	1
1931	2
1932	131
Σύνολον	137

2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας

Σειρὰ ἐτῶν	Ἀριθ. τόμων
1910	1
1915	1
1928	1
1932	1
1933	133
Σύνολον	137

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Ἀριθμὸς	Ἐπιγραφὴ Συγγράμματος	Ἐξα- χθόντες τόμοι
1	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας ἀπὸ 1837-1900.	1
2	Ἄντ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία Δελφῶν. 1912-1917	3
3	Ἄντ. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμpanισμός. 1923	5
4	Ἰω. Γ. Γενναδίου: Ὁ Λόρδος Ἑλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἀρχαιολογήσαντες ἐπιδρομεῖς. 1930 .	1
Σύνολον		10

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1934.

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΠΩΛΗΣΕΩΝ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΦΩΤ. ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ

ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ - ΦΩΤ. ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ

ΕΝ ΤΟΙΣ

ΕΘΝΙΚΟΝ - ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ

Α'. Δαπανηθέντα (1 Ιανουαρίου - 31 Δεκεμβρίου 1934).	Δραχ.	Λ.	
@ 1.85 Είς 18650 Φωτ. Δελτ. Μουσείου 'Εθνικοῦ . . .	34502	50	
» 1.85 » 16950 » » » 'Ακροπόλεως . .	31357	50	
» 1.85 » 1800 » » » Βυζαντινοῦ . .	3330	—	
» 1.85 » 3200 » » » 'Ελευσίνος . .	5920	—	
» 1.85 » 2025 » » » Δαφνίου . . .	3746	25	
» 1.85 » 100 » » » Βόλου	185	—	
» 5.— » 2731 Φωτογραφίας Ν° 1	13655	—	
» 9.— » 957 » Ν° 2	8613	—	
» 212 Δελτ. 'Ανάγλυφα Ν° 1	795	—	
» 1099 » » Ν° 2	7312	65	
» 100 » » Ν° 3	1000	—	
» 44 » » Κορινθιασμένα	1133	—	
» 1.— » 650 » «Boissonas»	650	—	
» 1.50 » 300 » «Zilleron»	450	—	
» 15.— » 51 Φωτοτυπ. μεγ. Ζωγράφου	765	—	
» 30.— » 270 Album 'Αθηνῶν	8100	—	
» 50.— » 7 Φωτογρ. Πλάκας	350	—	
» 0.20 » 42725 Φωτ. Δελ. — 'Εκτυπωτ. τίτλ.	8545	—	
Είς Διάφορα ἔξοδα — (Βιβλ. Καθολικ.)	8612	—	139021.90
Πρὸς ἐξίσωσιν — Κέρδος καθαρὸν			77494.10
Νόμος 4823 ὑπὲρ τῶν Μουσείων 50 ⁰ / ₀ Δρχ. 38747.05			
» τῆς 'Αρχ. 'Εταιρ. 40 ⁰ / ₀ » 30997.65			
» τῶν Φυλάκ. τῶν Μ. 10 ⁰ / ₀ » 7749.40			
Σύνολον			216516.—

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

- ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΝ - ΦΩΤΟΤΥΠΙΩΝ ΚΛΠ.

ΜΟΥΣΕΙΟΙΣ

- ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ - ΒΟΛΟΥ - Μ. ΔΑΦΝΙΟΥ

Β'. Είσοραχθέντα (1 'Ιαν. - 31 Δ/βρίου 1934).	Δραχ.	Λ.	
@ 4.-- 'Από 17.776 Φωτ. Δελ. Μουσ. 'Εθνικοῦ	71104	—	
» 8.— » 643 Φωτογραφ. Ν° 1	5144	—	
» 15.— » 660 » Ν° 2	9900	—	
» 3.— » 580 Φωτ. Δελτ. «Boissonas»	1740	—	
» 50.— » 52 Album 'Αθηνῶν	2600	—	
» 25.— » 4 Φωτοτυπ. μεγ. Ζωγράφου	100	—	90588.—
» 4.— » 15.915 Φωτ. Δελ. Μουσ. 'Ακροπόλεως	63660	—	
» 8.— » 1.674 Φωτογραφ. Ν° 1	13392	—	
» 15.— » 70 » Ν° 2	1050	—	
» 6.— » 212 Δελτ. «'Ανάγλυφα» Ν° 1	1272	—	
» 10.— » 1.006 » » Ν° 2	10060	—	
» 15.— » 76 » » Ν° 3	1140	—	
» 31.15 » 28 » » Κορνιζαρισμένα	872	—	
» 30.— » 47 Φωτοτυπ. μεγ. Ζωγράφου	1410	—	
» 50.— » 197 Album 'Αθηνῶν	9850	—	
» 3.— » 1.534 Φωτ. Δελτ. «Boissonas»	4602	—	107308.—
» 4.— » 888 Φωτ. Δελτ. Μουσ. Βυζαντινοῦ	3552	—	
» 15.— » 8 Φωτογραφ. Ν° 2	120	—	3672.—
» 4.— » 170 Φωτ. Δελ. Μον. Δαφνίου	680	—	
» 8.— » 30 Φωτογραφ. Ν° 1	240	—	
» 15.— » 20 » Ν° 2	300	—	1220.—
» 4.— » 110 Φωτ. Δελ Μουσ. Βόλου	440	—	440.—
» 4.— » 3.116 » » Μουσ. 'Ελευσίνος	12464	—	
» 8.— » 81 Φωτογραφ. Ν° 1	648	—	
» 3.— » 38 Δελτ. «Boissonas»	114	—	13226.—
'Από Φύλακα Βοστυτοῶν (&φειλόμενα)	62	—	62.—
Σύνολον			216516.—

'Αθήναι τῆ 31-12-1934.

'Ο Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου

Μ. Ι. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΕΥΤΑΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934
ΕΝ ΤΟΙΣ ΜΟΥΣΕΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ήμερομηνία προμηθείας	Φωτογρ. δελτάκια										Φωτογραφία					Δελτ. ἀνάτυπ.				
	M. Έθν.	M. Άκρ.	M. Βυζ.	M. Έλευ	M. Βόλ.	M. Δαφν.	Boissons	Nº 1	Nº 2	Nº 3	Nº 4	Φωτ. Πλάκες	Album.	Nº 1	Nº 2	Nº 3	Nº 1	Nº 2		
Υπόλοιπα 1933	9540	5224	2235	733	200	—	1793	1099	196	5	1	387	—	—	—	—	—	—		
Προμήθεια 1934	18650	16950	1800	3200	100	2023	650	2731	957	—	—	7	270	212	1099	100	25	19		
Σύνολον	28190	22174	4095	3933	300	2025	2443	3830	1153	5	1	394	270	212	1099	100	25	19		
Πωληθέντα	17776	15915	888	3116	110	170	2152	2428	758	—	—	—	249	212	1006	76	19	9		
Υπόλοιπα τῆ 31/12/1934	10414	6259	3207	817	190	1855	291	1402	395	5	1	394	21	—	93	24	6	10		
Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ὑπολοίπων α) ἐν τῆ ἀποθήκῃ τοῦ Γραφείου β) ἐν τοῖς Μουσείοις	5644 4770	3868 2391	1270 1937	44 773	12 178	1350 503	75 216	712 690	47 348	— 5	1 —	394 —	5 16	— 24	69 24	21 3	— 6	10 —		
	10414	6259	3207	817	196	1855	291	1402	395	5	1	394	21	—	93	24	6	10		

Ἀθήναι τῆ 31 Δεκεμβρίου 1934.

Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου
Μ. Ι. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
(1837 - 1935)

- Δραχμαὶ*
1. *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς* 1837 - 1933 (ΑΕ 1-72: πρβλ. πινάκιον παρὰ <B. Λεονάρδφ>), Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1-3). Σχῆμα 4ον.
(Περίοδος Α΄): τόμος 1-16 (1837-1860).
1-7 (1837-1843): τεύχη α΄-ιβ΄, ιγ΄ (καὶ ιδ΄), ιε΄ (τεύχος ιϚ΄ ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ις΄-κθ΄. 1852-1860: τεύχη λ΄-νε΄ πωλοῦνται τάδε τὰ τεύχη: α΄, β΄, γ΄, δ΄, ἕκαστον τεύχος 45.—
Περίοδος Β΄: τόμος 17-21 (1862-1874).
17 (1862): τεύχη α΄-ιβ΄ (τὰ τεύχη θ΄-ιβ΄ ἐξεδόθησαν τῷ 1863) ἕκαστον τεύχος. 45.—
18 (1869): τεύχος ιγ΄. 19 (1870): τεύχος ιδ΄. 20 (1872): τεύχη ιε΄ καὶ ιϚ΄ (τὸ ιϚ΄ ἐξεδόθητῷ 1873). 21 (1874): τεύχος ις΄. ἕκαστον τεύχος 45.—
Περίοδος Γ΄: τόμος 22-62 (1883-1923).
22-62 (1883-1923): εἷς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος· ἕκαστος τόμος. 500.—
Περίοδος Δ΄: τόμος 63 κέ. (1924 κέ.).
63-72 (1924-1933): 1924, 1925-1926 (εἷς ἕνα τόμον), 1927-1928 (εἷς ἕνα τόμον), 1929, 1930, 1931, 1932, 1933 εἷς τόμος κατ' ἔτος μετὰ μονοστήλου κειμένον· ἕκαστος τόμος 500.—
 2. *Ἐθροτήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Δαμπρούλου*. τόμος 1ος: 1883-1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες η΄ + στῆλαι 550. 1902 80.—
 3. *Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* 1837-1934 (ΠΑΕ 1-89: πρβλ. πινάκιον ἐν ΠΑΕ 1921, σ. 77-79).
(Περίοδος Α΄): τόμος 1-13 (1837-1848/9).
1-3 (1837, 1837/8, 1838/9): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α΄—Γ΄ συνεδριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
4 (1839/40): Πρακτικὰ τῆς Δ΄ συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 77. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
5 (1840/1) Πρακτικὰ τῆς Ε΄ Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται). —
6 (1841/2): Πρακτικὰ τῆς Ζ΄ (γράφει: F) Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. <Ἐκδοσις 1η>. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842 50.—
7-11 (1842/3-1846/7): Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαιτέρως. —
1-11 (1837-1846/7): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν <τῆς Α΄—ΙΑ΄ Γενικῆς συνεδριάσεως> τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκδοσις 2α. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, πίναξ 1. 1846 (1847). (Δὲν πωλεῖται) —

12 (1847/8): Πρακτικά τῆς IB' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848	50.—
13 (1848/9): Πρακτικά τῆς II' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849	50.—
Περίοδος Β': τόμος 14-25 (1858/9-1869/70).	
14 (1858/9): Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον, σελίδες α' + 43. 1859	50.—
15-25 (1859/60-1869/70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἔξεδόθη τῷ 1864). 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον ἕκαστον τεύχος	50.—
Περίοδος Γ': τόμος 26 κέ. (1870/71 κέ.).	
26-74 (1870/71-1919): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870/71 (δὲν πωλεῖται), 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ.—1902, 1903 κέ.—1909 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ.—1915, 1916/9 (εἰς ἓνα τόμον). Σχῆμα 8ον ἕκαστος τόμος	80.—
75-89 (1920-1934): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921, 1922/4 (εἰς ἓνα τόμον), 1925/6 (εἰς ἓνα τόμον), 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932 1933 καὶ 1934. Σχῆμα 8ον ἕκαστος τόμος	80.—
3A. Ὁργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Τεύχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεύχος 2ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 8. 1876. (Τεύχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1894. (Τεύχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1896. (Τεύχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεύχος 6ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41. 1912. (Δὲν πωλοῦνται).	—
4. Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Φυλλάδιον 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται), 2ον: 1852 (σελίδες ια' + 22 + 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἐκάτερον	50.—
5. Πρακτικά τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθεῖου ἐπιτροπείας ἢ ἀναγραφή τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθεῖου, γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1853. (Δὲν πωλεῖται)	—
6. Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι. Φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἔξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + 34, πίνακες 9. 1860	50.—
7. Εὐθύμιος Καστόρχης : Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τῷ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευταῖος. Σχῆμα 8ον, σελίδες F' + 130. 1879	45.—
7A. Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Τεύχος 1ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 124. 1887. Τεύχος 2ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 126. 1906. (Δὲν πωλοῦνται).	—
8. H. G. Lolling : Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ μουσείου· τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεύχος α': Ἀρχαῖκα ἀναθηματικά καὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 152 + η', πίναξ 1. 1899	180.—

9.	Π. Καββαδίας : Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900. (Δὲν πωλεῖται)	Δραχμαὶ —
10.	Π. Καββαδίας : Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900	45.—
10A.	Βαλέριος Στάης : Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθῆρων (ἐκ τῆς ΑΕ 1902: στήλη 145-173/4), εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι) + 11	75.—
11.	<i>Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905	90.—
12.	<i>Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος</i> : τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται: Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουνιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + στήλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906	400.—
13.	P. Cavvadias + G. Kawerau <i>Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890</i> . — Π. Καββαδίας + Γ. Καβεράου : Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ. Σχῆμα φύλλου, στήλαι 150 + σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7	600.—
14.	Χρῆστος Τσοῦντας : Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Λιμνίου καὶ Σέσκλου. Σχῆμα 4ον, στήλαι ιϛ' + 432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908	600.—
15.	Γεώργιος Α. Παπαβασιλείου : Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. Σχῆμα 4ον, στήλαι β' + 108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910	150.—
16.	Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης : Κατάλογος τοῦ μουσείου Λυκοσούρας. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911	60.—
16A.	Βασίλειος Λεονάρδος : Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος ἀναγραφὴ. Σχῆμα 4ον, σελίδες 4. 1912. (Δὲν πωλεῖται)	—
16B.	Βασίλειος Λεονάρδος : Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται)	—
17.	Γεώργιος Π. Οἰκονόμος : Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας: τεῦχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915	60.—
18.	Γεώργιος Κ. Γαρδίκας : Μελετήματα ἀρχαιολογικά. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915	15.—
19.	Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος : Τοπογραφία τῶν Δελφῶν: τεῦχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917	50.—
20.	Βαλέριος Στάης : Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920	50.—
21.	Georgius P. Oeconomus : <i>De profusionum receptaculis sepulcralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921	60.—
22.	Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος : Ὁ ἀποτυμπατισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923	80.—
23.	Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος : Γραφαὶ στήλαι Δημητριάδος—Παρασῶν. Σχῆμα 2ον, σελίδες 179, εἰκόνες 203, πίνακες παρένθετοι 7, πίνακες ἐν τέλει ἔγχρωμοι 10. 1928	1200.—

24.	Γεώργιος Ε. Μυλωνᾶς: Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. Σχῆμα 8ον, σελίδες 174, εἰκόνες 86, πίνακες 2, γεωγραφικοὶ χάρται 3. 1928	Δραχμαὶ 225.—
25.	Ἰωάννης Γ. Γεννάδιος: Ὁ Λόρδος Ἐλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογήσαντες ἐπιδρομεῖς 1440-1837. Σχῆμα 8ον, σελίδες α-χF + 257, πίνακες 5. 1930	250.—
26.	Ἰωσήφ Χατζιδάκης: Ἱστορία τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Κρήτῃ. Σχῆμα 8ον, σελίδες 74. 1931	60.—
26 A.	Γ. Σωτηρίου: Χριστιανικαὶ Θῆβαι. (= ΑΕ 1929). Σχῆμα 4ον, σ. 256, εἰκ. 270 πίν. 5. 1931	500.—

Νέα σειρὰ ἐκδόσεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸν τίτλον:
Ἀρχαῖοι τόποι καὶ μουσεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Ἀριθ. 1.	Α. Κεραμόπουλλος: Ὁδηγὸς τῶν Δελφῶν σελ. 144 εἰκ. 100 Χάρται 3 Σχῆμα 16ον 1935	50.—
----------	--	------

ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας πωλοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς συγγράμματα:

1.	Βασιλείου Λεονάρδου: Ἡ Ὀλυμπία. Σχῆμα 8ον, σελίδες 352, πίνακες 2. 1901	δραχμαὶ 100.—
2.	Ἀντωνίου Δ. Κεραμοπούλλου: Θηβαϊκὰ (= Ἀρχαιολογ. Δελτίον 1917). Σχῆμα 4ον, σελίδες 503, εἰκόνες 212, πίνακες 1	λίραι ἀγγλ. 6.—

Αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας ἰσχύουσι διὰ τὴν πώλησιν αὐτῶν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς (Λεωφόρος Πανεπιστημίου 20). Περὶ δὲ τῆς ἐκτὸς τοῦ μεγάρου τῆς Ἐταιρείας ἀποστολῆς τῶν ἀγοραζομένων παρακαλοῦνται νὰ φροντίζωσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν (89ος) τόμος τῆ 30. 10. 35.

